



ผลของการสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรม
คุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
สาระการเรียนรู้ศาสนประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

**Effects of Integrated Teaching by Using Flipped Classroom, Multimedia, and Innovation in
Character Education in Social Skills on Behavior and Academic
Achievement in Religious History Subject of
Grade Seven Students**

นิธิบุญรวิ บือราเฮง

Ni-ibnurowee Bueraheng

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Education in Educational Technology and Communications**

Prince of Songkla University

2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์ ผลของการสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน
สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมที่มีต่อ
พฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนประวัติของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผู้เขียน นายนิธิบดินทร์ บือราเฮง

สาขาวิชา เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

คณะกรรมการสอบ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. คณิดา นิจรัตกุล)

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วสันต์ อติศัพท์)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. คณิดา นิจรัตกุล)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชิดชนก เขิงเขาว์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชิดชนก เขิงเขาว์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อนันต์ ทิพย์รัตน์)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับเป็น
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสาร
การศึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชีระพล ศรีชนะ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเองและได้แสดงความขอบคุณ
บุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(รองศาสตราจารย์ ดร. คณิตา นิจรัลกุล)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลงชื่อ.....

(นายนิธิบุญรวิ ป็อราเฮง)

นักศึกษา

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน และไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นายนิพนธ์อรวิ ป็อราเฮง)

นักศึกษา

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ชื่อวิทยานิพนธ์	ผลของการสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมที่มีต่อ พฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
ผู้เขียน	นายนิธิบดินทร์ วิเชียร
สาขาวิชา	เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา
ปีการศึกษา	2557

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการเรียนแบบปกติ กับ หลังการเรียนโดยใช้การสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านสื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม (2) เพื่อเปรียบเทียบระดับคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อน-หลัง การสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสียสละ ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ และ (3) เพื่อศึกษาความคงทนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้มาด้วยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอัล-กุรอานและภาษากาลามุลลอฮ์ จังหวัดปัตตานี กลุ่มทดลองจำนวน 30 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม แบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม และแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบสุ่มกลุ่มควบคุมทดสอบก่อน-หลังวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบบูรณาการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ใช้วิธีการสอนแบบปกติหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบบูรณาการมีระดับคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคมสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบบูรณาการ โดยใช้การสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมใน 3 ด้านมีความคงทนในการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน

Thesis Title	Effects of Integrated Teaching by Using Flipped Classroom, Multimedia, and Innovation in Character Education in Social Skills on Behavior and Academic Achievement in Religious History Subject of Grade Seven Students
Author	Mr. Ni-ibnurowee Bueraheng
Major Program	Education in Educational Technology and Communications
Academic Year	2014

ABSTRACT

The research objectives were (1) to compare the academic achievement of religious history subject learning of grade seven students after learning traditional instruction and after learning integrated by using flipped classroom, multimedia, and innovation character education of social skills, (2) to compare level of character in social skills of grade seven students before and after learning by using an innovation in character education of social skills in sacrifice, mercy and human relationship, and (3) to study the retention of academic achievement of religious history subject of grade seven students. The sample groups which were chosen by cluster random sampling, 30 students of experimental group and 30 students of control group of grade seven students in Kalamullah al-Qur'an and Multilingual school, Pattani Province. The research instruments were consisted of lesson plans which integrated in the innovation in character education in social skills, assessment on level of character education in social skills and assessment form of academic achievement in religious history subject. This research was randomized control group, pretest-posttest design. The data analysis was consisted of arithmetic mean, standard deviation and t-test. The study found that students who were taught by innovation in character education of learning in social skills were higher in academic achievement than the students who were taught by traditional instruction statistically significant of .001 levels. Students who have been using flipped classroom, multimedia and innovation in character education of social skills which included sacrifice, mercy and human relationship were statistically significant of .001 levels. Students who were taught by using flipped classroom, multimedia, and innovation in character education in social skills in three types. The study showed no statistically significant different in retention of learning.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี โดยได้รับความกรุณาเป็นอย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. คณิตา นิจรรัตกุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ตลอดจนพิจารณาแก้ไขข้อบกพร่องในการทำวิทยานิพนธ์ตลอดมาด้วยความเอาใจใส่ และเมตตาต่อผู้วิจัยอย่างดียิ่ง ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วสันต์ อดิศัพท์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. ชิดชนก เริงเชาว์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อนันต์ ทิพย์รัตน์ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ ทำให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทุกท่าน ที่ให้คำแนะนำ ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือวิจัยเป็นอย่างดียิ่ง

ขอขอบคุณอาจารย์สุนทร ปิยะวสันต์ ผู้รับใบอนุญาตและผู้จัดการ โรงเรียนอัล-กุรอานและภาษากาลามุลลอฮ์ที่ให้แนวคิด คำแนะนำต่าง ๆ ตลอดจนให้กำลังใจในการทำวิจัย

ขอขอบคุณคณะผู้บริหาร บุคลากรและขอขอบใจนักเรียน โรงเรียนอัล-กุรอานและภาษากาลามุลลอฮ์ ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์และช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดียิ่ง

ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และสถานวิจัยพหุวัฒนธรรม ศึกษาเพื่อการศึกษาที่ยั่งยืน (สพย.) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่สนับสนุนทุนในการทำวิจัย

ขอขอบคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้และให้แนวคิดแก่ผู้วิจัย จนสามารถศึกษาสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่กรุณาให้คำแนะนำและช่วยประสานงานในการทำวิจัยเป็นอย่างดียิ่ง

ขอขอบคุณ คุณพ่อนายอิบรอฮีม อับดุลลาเต็ฟ คุณแม่ นางหนิเมาะ บือราเฮงและภรรยา นางสาวคอดีเยาะห์ มะ ตลอดจนญาติพี่น้องซึ่งอยู่เบื้องหลังแห่งความสำเร็จของผู้วิจัย ที่ให้ทั้งความรักความห่วงใยและเป็นกำลังใจตลอดมา

ท้ายสุดขอซูโกร์ต่อเอกองค์อัลลอฮ์อาลา ที่ได้ชี้แนะหนทางแห่งความดี ความสำเร็จ และได้ยึดอายุขัยให้ผู้วิจัยได้มีชีวิตจบจบจนปัจจุบันและสามารถดำเนินการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี อัลฮัมดุลิลลาฮ์

นิอิบนูรอวี บือราเฮง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(5)
ABSTRACT	(6)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(12)
บทที่	
1. บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
สมมติฐานของการวิจัย.....	7
ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
นวัตกรรม.....	15
ความหมายของนวัตกรรม.....	15
ลักษณะของนวัตกรรม.....	16
เกณฑ์การคัดเลือกนวัตกรรม.....	17
หลักในการเลือกนวัตกรรมที่ดี.....	17
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม.....	19
สื่อประสม.....	20
ความหมายของสื่อประสม.....	20
หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสื่อประสม.....	21
ประเภทของสื่อประสม.....	22
องค์ประกอบของชุดสื่อประสม.....	23
การผลิตชุดสื่อประสม.....	25
ความสำคัญของสื่อประสม.....	26

สารบัญ (ต่อ)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อประสม.....	26
คุณลักษณะที่พึงประสงค์.....	27
ความหมายของคุณลักษณะ.....	27
ความสำคัญของคุณลักษณะที่พึงประสงค์.....	28
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย.....	29
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน.....	30
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์.....	32
ทักษะทางสังคม.....	34
ความหมายของทักษะทางสังคม.....	34
ความสำคัญของทักษะทางสังคม.....	36
องค์ประกอบของทักษะทางสังคม.....	37
การพัฒนาทักษะทางสังคม.....	39
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม.....	40
การสอนแบบบูรณาการ.....	41
ประวัติความเป็นมาและแนวคิดของการบูรณาการ.....	41
ความหมายของการบูรณาการ.....	42
รูปแบบของการบูรณาการ.....	43
หลักการสำคัญที่ต้องคำนึงในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ.....	45
ประโยชน์ของการสอนแบบบูรณาการ.....	46
จุดแข็งและจุดอ่อนของการบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอน.....	46
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ.....	47
ความเสียดสี.....	48
ความหมายของความเสียดสี.....	48
ความสำคัญของความเสียดสี.....	49
การเสียดสีในทัศนะอิสลาม.....	50
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเสียดสี.....	53
ความเมตตากรุณา.....	54
ความหมายของความเมตตากรุณา.....	54
ความสำคัญของความเมตตากรุณา.....	55

สารบัญ (ต่อ)

คุณลักษณะของบุคคลที่มีความเมตตากรุณา.....	56
ความมีเมตตาธรรมในทัศนะอิสลาม.....	57
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเมตตากรุณา.....	62
มนุษย์สัมพันธ์.....	63
ความหมายของมนุษย์สัมพันธ์.....	63
ความสำคัญของมนุษย์สัมพันธ์.....	64
หลักในการสร้างมนุษย์สัมพันธ์.....	65
แนวความคิดที่เน้นมนุษย์สัมพันธ์.....	66
การวัดบุคลิกภาพด้านมนุษย์สัมพันธ์.....	66
ความมีมนุษย์สัมพันธ์ในทัศนะอิสลาม.....	67
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์สัมพันธ์.....	73
การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน.....	74
ความหมายของห้องเรียนกลับด้าน.....	74
ความเป็นมาของการจัดการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน.....	75
ห้องเรียนกลับด้านกับการเรียนรู้แบบรอบรู้.....	76
ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน.....	78
ประโยชน์ที่เกิดจากการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน.....	80
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน.....	82
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการวิจัย.....	83
ทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะสำหรับคนไทยของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน.....	83
ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล.....	86
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	90
ประชากร.....	90
กลุ่มตัวอย่าง.....	90
แบบแผนการวิจัย.....	92
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	92
การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ.....	93
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	99
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	102

สารบัญ (ต่อ)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	103
4. ผลการวิจัย.....	107
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน.....	107
5. การอภิปรายผลการวิจัย.....	110
สรุปผลการวิจัย.....	116
การอภิปรายผลการวิจัย.....	116
ข้อเสนอแนะ.....	123
บรรณานุกรม.....	125
ภาคผนวก.....	136
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....	137
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	141
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล.....	183
ภาคผนวก ง คุณภาพของแบบทดสอบ.....	192
ประวัติผู้เขียน.....	205

สารบัญตาราง	หน้า
ตาราง 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	10
ตาราง 2 ตัวอย่างนวัตกรรมที่ใช้ในการแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน	18
ตาราง 3 การจัดกลุ่มตัวอย่างและจำนวนนักเรียน	91
ตาราง 4 แบบแผนการทดลอง	92
ตาราง 5 ตารางการทดลองสำหรับกลุ่มทดลอง	101
ตาราง 6 ตารางการทดลองสำหรับกลุ่มควบคุม	101
ตาราง 7 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการเรียนรู้แบบปกติ กับ หลังการเรียนรู้แบบ บูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณ ลักษณ์ศึกษาด้านทักษะทางสังคม	107
ตาราง 8 แสดงผลการเปรียบเทียบระดับคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคมของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อน-หลัง การเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยการสอนแบบ ห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทาง สังคม	108
ตาราง 9 แสดงผลการศึกษาความคงทนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	109

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในภาวะโลกปัจจุบันเป็นยุคแห่งโลกาภิวัตน์ กระแสการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นผลมาจากอิทธิพลของความก้าวหน้าทางวิทยาการในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการสื่อสาร โทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีเครือข่ายโยงใยไปทั่วภูมิภาคของโลก เป็นยุคโลกไร้พรมแดน ทำให้สังคมเป็นสังคมแห่งข้อมูลข่าวสาร ด้วยข้อมูลข่าวสารที่กระจายไปอย่างไม่มีขีดจำกัดนี้เอง ส่งผลให้เกิดวิกฤตการณ์หลายรูปแบบขึ้นในสังคมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชีวิตและสังคม จากสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและสามารถที่จะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมของประเทศอย่างแท้จริง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของชาติโดยได้ระบุนโยบายด้านการจัดการศึกษาในมาตรา 80 (3) ว่า “พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบ ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 1 มาตรา 6 (2545: 5, 7) ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” ส่วนทิศทางการจัดการศึกษาแนวใหม่โดยมีจุดเน้นที่การปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดการเรียนการสอน และการบริหารจัดการที่สำคัญคือมาตรา 23 บัญญัติว่า “การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการของแต่ละระดับการศึกษา” มาตรา 27 ระบุว่า “ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็น

พลเมืองที่ดีของชาติ การดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษา
 ขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำสารของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ของวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับ
 สภาพปัญหาของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของ
 ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ”

เพื่อสนองนโยบายแห่งรัฐในด้านการจัดการศึกษา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
 ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่ต้องมุ่งพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัย
 สอดแทรกการพัฒนาคนด้วยกระบวนการที่เสริมสร้างวัฒนธรรมการถือคุณ พัฒนาทักษะให้คนมี
 การเรียนรู้ตลอดชีวิต ต่อยอดสู่การสร้างนวัตกรรมที่เกิดจากการฝึกฝนเป็นความคิดสร้างสรรค์
 ปลุกฝังการพร้อมรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น และจิตใจที่มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย พัฒนา
 คนด้วยการเรียนรู้ในศาสตร์วิทยาการให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับ
 แนวโน้มการจ้างงานและเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สร้างจิตสำนึกให้คนไทย
 มีความรับผิดชอบต่อสังคม เคารพกฎหมาย หลักสิทธิมนุษยชน สร้างค่านิยมการผลิตและการ
 บริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม เรียนรู้การรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากภูมิอากาศและภัย
 พิบัติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554) ซึ่งแนวทางดังกล่าว
 สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่ยุคศตวรรษที่ 21
 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทยให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มี
 ทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกอย่าง
 สันติ

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาของไทยนั้น มีเป้าหมายเพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุก
 คน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทางด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึก
 ในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี
 พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่ดีต่อการศึกษาคือ
 การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุก
 คนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กรมวิชาการ 2550)

แต่ในสภาพความเป็นจริงของสังคมไทยปัจจุบัน เด็กและเยาวชนมีความห่างไกลจากเรื่อง
 คุณธรรมจริยธรรม ส่งผลให้เยาวชนขาดความละเอียดต่อการกระทำผิดทางศีลธรรมจรรยา มี
 พฤติกรรมที่เบี่ยงเบน และนิยมความรุนแรง จนกลายเป็นปัญหาใหญ่และยากแก่การแก้ไข เช่น
 ปัญหาการข่มขืน ปัญหายาเสพติด ปัญหาการทะเลาะเบาะแว้ง ไม่มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ ชอบเอา
 รัศเอาเปรียบผู้อื่น เห็นประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม ขาดทักษะทางด้านสังคม เป็นต้น ซึ่งการ
 ขาดคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะศึกษาอันพึงประสงค์ของบุคคลเหล่านี้ มีสาเหตุส่วนใหญ่มา

จากสิ่งแวดล้อมหรือบริบทที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้สัมผัสมาตั้งแต่แรกเกิดเรื่อยมา เช่น สังคมที่เน้นความเจริญทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีมากกว่าความเจริญทางด้านจิตใจ สังคมแห่งการแข่งขัน ครอบครัวความอบอุ่น ครอบครัวที่เลี้ยงลูกตามใจ รวมทั้งการที่เด็กและผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งมากขึ้น จากสภาพปัญหาเหล่านี้ทำให้เด็กขาดความเข้มแข็งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับสมพงษ์ จิตระดับ และสุอังคะ วาทิน (2547) ที่ได้ระบุคุณลักษณะของเด็กไทยในอนาคต (Scenario) ไว้ 12 ประการ คือระดับสติปัญญาที่แนวโน้มต่ำลง สภาพร่างกายอ่อนแอขาดภูมิคุ้มกันโรค มีความก้าวร้าวรุนแรง เรียนรู้ทางเพศเร็วกว่าวัย การแสวงหาความสุขจากเพื่อนใหม่ทางอินเทอร์เน็ต วัตถุนิยมเป็นตัวตั้งในการสร้างคุณค่าเชิงปริมาณ การให้ความสำคัญกับตนเองมากกว่าส่วนรวม เด็กขาดรากเหง้าทางศีลธรรม ศาสนา วัฒนธรรม เกิดภาวะความเครียด การแข่งขัน แยกตนเอง การมองความสำเร็จในรูปแบบสำเร็จรูป การเล่นพนันบอล และเด็กทำงานหนักไม่เป็น ซึ่งจากคุณลักษณะของเด็กที่กล่าวมาข้างต้น โรงเรียนจึงเป็นหน่วยงานสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็ก เนื่องจากเด็กใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ที่โรงเรียน และผู้ที่มีบทบาทสำคัญในโรงเรียนก็คือครูนั่นเอง

บทบาทของครูในการจัดคุณลักษณะศึกษาจึงควรเป็นผู้อำนวยความสะดวก ค่อยจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ กระตุ้นนักเรียนด้วยคำถามที่ชวนคิด เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้แสดงความคิดเห็น ได้ลงมือปฏิบัติ ซึ่งช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ ทำความเข้าใจในสิ่งที่เรียน และกำหนดการกระทำที่แสดงถึงคุณลักษณะของตนเองได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้บทบาทที่สำคัญของครูคือชี้ให้เห็นประโยชน์ของการมีคุณธรรมที่ดี มีจริยธรรมในด้านต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองอย่างมีเป้าหมาย ประภาศรี สีหอำไพ (2540) ได้เสนอประโยชน์ของการมีจริยธรรมไว้ว่า คนที่มีจริยธรรมจะเป็นผู้ที่มีความก้าวหน้าในชีวิตครอบครัวและการทำงาน ผ่านพ้นอุปสรรคต่าง ๆ ได้ดี มีความเข้มแข็ง มีเหตุผล รู้ถูกผิด มีสติและเกิดปัญญา เป็นที่น่ายกย่อง และเกิดความสงบสุขทั้งต่อตนเองและต่อสังคม ได้มีผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา นักการศึกษา นักคิด ครูอาจารย์ ผู้บริหาร ผู้เรียน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะศึกษาที่ต้องการเห็นในตัวเยาวชนไทยว่า ต้องเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข ซึ่งคุณลักษณะของคนดี คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรมจริยธรรม มีคุณลักษณะศึกษาที่พึงประสงค์ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัย มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีเหตุผล รู้หน้าที่ ซื่อสัตย์ พากเพียร ขยัน ประหยัด มีจิตเป็นประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็นและสิทธิของผู้อื่น มีความเสียสละ รักษาสิ่งแวดล้อม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข (กรมวิชาการ 2545)

ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าสภาพสังคมมีการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง จากความเป็นสังคมชนบทได้เปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมือง สังคมที่ต้องมีการแข่งขันกันสูงเพื่อความอยู่รอดของแต่ละคน ทำให้

พฤติกรรมของสมาชิกในสังคมจากที่เคยมีความรัก ความสามัคคี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี กลายเป็นสังคมที่มีแต่ความเห็นแก่ตัว ชอบเอาเปรียบผู้อื่น ไม่มีความเมตตากรุณาซึ่งกันและกัน เน้นประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุษบา หล่อเงิน (2537: 87) ที่กล่าวว่าพฤติกรรมจริยธรรมทางด้านทักษะทางสังคมของนักเรียนมีแนวโน้มลดลงไปเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในเรื่อง ความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่นตามลำดับ

ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมของสังคม ปัจจุบันภาวะเช่นนี้ได้ค่อย ๆ ก่อตัวและเพิ่มความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งเมื่อยิ่งนานประจวบกับภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่แตกด้วยแล้ว ปัญหาต่าง ๆ ก็จะยิ่งทวีความรุนแรงจนถึงขั้นวิกฤติ

คุณลักษณะด้านทักษะทางสังคมเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่สำคัญของบุคคล ซึ่งควรได้รับการฝึกฝน ปลูกฝังตั้งแต่เด็ก ๆ เพื่อให้ทุกคนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ฉะนั้นการฝึกทักษะทางด้านสังคมจึงเป็นเรื่องสำคัญในการที่จะเตรียมเด็กให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสงบสุข ซึ่งทักษะทางสังคมนี้เป็นสิ่งที่ฝึกได้ พัฒนาได้ การใช้เกมและจัดกิจกรรมจำลองสถานการณ์ให้เด็กได้ฝึกคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคม จะช่วยทำให้เด็กมีความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ได้สังเกต มีโอกาสทำการทดลอง สร้างสรรค์คิดแก้ปัญหาและค้นพบด้วยตัวเอง การจัดกิจกรรมจึงเป็นแนวทางที่ดีที่จะพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ สิ่งแวดล้อม ฝึกทักษะทางสังคม สร้างความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้นการจัดกิจกรรมจึงเป็นหัวใจสำคัญในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก (กรมวิชาการ 2544)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถเพิ่มประสบการณ์ชีวิตให้กับผู้เรียนแล้วสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือการมีสื่อการเรียนการสอนที่ดีและมีประสิทธิภาพที่ตรงตามเนื้อหาในการสอน จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อที่มีลักษณะเป็นสื่อประสมหรือที่รู้จักกันในชื่อ Multimedia มีบทบาทในการจัดการศึกษาและผู้สอนสามารถนำมาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สื่อประสมสามารถตอบสนองรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนที่แตกต่างกัน และสามารถจำลองสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้ได้ ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์จากการเรียนรู้ด้วยสื่อการสอนแบบสื่อประสมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ รวมทั้งสามารถที่จะศึกษาเพิ่มเติมหรือฝึกซ้ำได้ จึงกล่าวได้ว่าสื่อประสมมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะการสอนที่เน้นเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

จากสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น อาจสรุปได้ว่ามีสาเหตุมาจากการพัฒนาที่ขาดความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ เป็นผลทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคม

ผู้วิจัยได้ศึกษาแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอัล-กุรอานและภาษากาลามุลลอฮฺ จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในขณะที่ครูสอน จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู และจากการพูดคุยกับผู้ปกครองนักเรียนของ โรงเรียนอัล-กุรอานและภาษากาลามุลลอฮฺ โดยเฉพาะนักเรียนในกลุ่มเป้าหมายบางคน พบว่ามีปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านทักษะทางสังคม การแสดงพฤติกรรมของนักเรียนในด้าน ทักษะทางสังคมในเรื่องความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ นักเรียนละเลยและบกพร่องในการปฏิบัติกิจกรรม เช่น มีความเห็นแก่ตัว ขอบแซงคิว ในการรับประทานอาหารกลางวัน ชอบรังแกสัตว์ รังแกเพื่อน ไม่ชอบแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน ชอบชกต่อย และทะเลาะกับเพื่อนเป็นต้น พฤติกรรมที่กล่าวมาข้างต้นล้วนแต่เป็นพฤติกรรมด้านทักษะทางด้าน สังคมทั้งสิ้น

ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้นักเรียนซึ่งต้อง ใช้เวลา ค่อยเป็นค่อยไป และมองเห็นได้ยากว่าการปลูกฝังนั้น ได้ผลเพียงใด หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และหลักสูตรอิสลามศึกษา พ.ศ. 2546 มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนา ผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่ง หลักสูตรนี้ได้พัฒนาและปรับปรุงมาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เพื่อที่จะสร้าง เด็กไทยให้เป็นเด็กดี เก่ง และมีความสุข ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสร้างนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษา ด้านทักษะทางสังคมในสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ ซึ่งเป็นนวัตกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกิจกรรมในลักษณะสถานการณ์จำลองเพื่อวัดระดับคุณ ลักษณะด้านทักษะทางสังคมในเรื่อง ความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมนับว่ามี ความสำคัญต่อการพัฒนาการทางสังคมของนักเรียนเป็นอย่างมาก และส่งผลต่อนักเรียนในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านจิตใจ สังคม การเรียน การปรับตัว และสุขภาพจิตของเด็กทั้งในชีวิตปัจจุบัน และอนาคต ดังนั้นควรมีการแก้ไขและพัฒนาทักษะทางสังคม พัฒนาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางด้านสังคมใน 3 ด้านดังกล่าว

การออกแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) เป็นวิธีการเรียนแนวใหม่ที่ถือตำราการสอนแบบเดิม ๆ ห้องเรียนกลับด้านเป็นการเรียน แบบ "กลับหัวกลับหาง" หรือ "พลิกกลับ" โดยเปลี่ยนรูปแบบการสอนจากแบบเดิมที่เริ่มจากครูในห้องเรียนนักเรียนกลับไปทำการบ้าน มาเปลี่ยนเป็นนักเรียนเป็นผู้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผ่าน กิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูจัดเตรียมมาให้ ไม่ว่าจะเป็นใบงาน ใบความรู้ ฯลฯ หรืออาจศึกษาจากแหล่ง เรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ปรากฏ์ท้องถิ่น ห้องสมุดชุมชน อินเทอร์เน็ตประจำตำบล หรือ

อาจจะไปสืบค้นอินเทอร์เน็ตจากที่บ้านหรือร้านบริการอินเทอร์เน็ตทั่วไปโดยไปศึกษาล่วงหน้า ก่อนเข้าชั้นเรียน แล้วมาทำกิจกรรม โดยที่ครูเป็นผู้แนะนำและเพิ่มเติมในสิ่งที่ขาดหายไปเท่านั้น

สิ่งที่เป็นหัวใจสำคัญของการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านก็คือ เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน ภายในกลุ่ม การออกแบบการเรียนการสอนที่ทันสมัย และการให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ผ่าน กิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูออกแบบมา ซึ่งสอดคล้องกับ Dixon (2010: 1-13) ที่กล่าวว่า การสอนโดยใช้ ห้องเรียนกลับด้าน จะทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ขั้นสูง อันจะนำไปสู่การเรียนรู้แบบ Active Learning ในขั้นแรกผู้เรียนจะให้ความร่วมมือในกิจกรรมการเรียนการสอนไม่มากเท่าที่ควร เนื่องจากผู้เรียนยังไม่เข้าใจถึงหลักการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน แต่หลังจากที่ผู้เรียนได้เข้าใจถึง บทบาทของตัวเองและได้รับการแนะนำจากครู ผู้เรียนเริ่มเกิดการปรับตัวและการเพียรพยายามทำ ในสิ่งต่าง ๆ ที่ตนสนใจทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถปรับพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ของ ตัวเองได้ดีขึ้น การสอนแบบห้องเรียนกลับด้านจะกระตุ้นให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jamaludin and Osman (2014: 124-131) ระบุว่า สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านนี้ จะช่วยให้ผู้สอนได้บรรลุผลสำเร็จในการ จัดการเรียนการสอน ทำให้การจัดการเรียนรู้นั้นมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เกิดการ เรียนรู้แบบ Active Learning

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลของการสอน แบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้าน ทักษะทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อให้ได้ข้อสนเทศอันจะเป็นประโยชน์สำหรับบุคลากรทาง การศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและออกแบบ ระบบการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะศึกษาที่พึงประสงค์ยิ่งขึ้น ต่อไป อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีความรู้คู่คุณธรรม และสามารถ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการเรียนแบบปกติ กับ หลังการเรียนโดยใช้การสอนแบบบูรณาการด้วยการ สอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อน-หลัง การสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรม

คุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสียสละ ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์

3. เพื่อศึกษาความคงทนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการเรียน โดยใช้การสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมสูงกว่าหลังการเรียนด้วยการสอนแบบปกติ

2. ระดับคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสียสละ ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์สูงกว่าก่อนการสอน

3. ความคงทนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการเรียน โดยใช้การสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนทดสอบครั้งที่ 1 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนทดสอบครั้งที่ 2 ห่างกัน 6 สัปดาห์ ไม่แตกต่างกัน

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

1. ด้านความรู้

1.1 ได้ค้นนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสียสละ ความเมตตา กรุณาและความมีมนุษยสัมพันธ์

1.2 ทราบถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมกับนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ

1.3 ได้ค้นนวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม

1.4 ทราบระดับคุณลักษณะ ด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมก่อนและหลังได้รับการสอน

2. ด้านการนำไปใช้

2.1 ทราบถึงแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม

2.2 ได้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม

2.3 สามารถเป็นประโยชน์ต่อผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำมาพัฒนาคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

2.4 สามารถทราบถึงแนวทางในการสอน และเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนานวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้านอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรเป้าหมายของการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่เรียนวิชาศาสนา ประวัติ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 ของ โรงเรียนเอกชนสามัญควบคู่ศาสนา ในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี จำนวน 578 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 ของ โรงเรียนอัล-กุรอานและภาษากาลามุลลอฮฺ ตำบลยามู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี สังกัด สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี จำนวน 60 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีเลือกการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เลือกเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม จำนวน 2 ห้อง โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน และกลุ่มควบคุม 1 ห้องเรียนจำนวน 30 คน

3. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีลักษณะเป็นชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยสอดแทรกไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศาสนา ประวัติ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 จำนวน 9 แผน โดยใช้เวลาในการสอน 2 ชั่วโมง / สัปดาห์ รวมทั้งหมด 9 ชั่วโมง และใช้ระยะเวลาในการสอนทั้งสิ้น 4 สัปดาห์ครึ่ง หรือประมาณ 1 เดือน

สำหรับขอบเขตของเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเนื้อหาจากสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 ของภาคเรียนที่ 1 ใช้ประกอบการทดลองทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยมีเนื้อหา ดังนี้

1. แหล่งที่มาของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด
2. หลักฐานที่อ้างอิงถึงแหล่งที่มาของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด
3. สายตระกูลของท่านศาสดามุฮัมมัด
4. ชีวิตในวัยเด็ก
5. ชีวิตในวัยหนุ่ม
6. การแต่งงานกับท่านหญิงคอดีญะฮ์
7. การประทานวะหฺยู (อัล-กุรอาน) ครั้งแรกแก่ท่านศาสดามุฮัมมัด
8. การเริ่มต้นเผยแผ่ศาสนาอิสลามของท่านศาสดามุฮัมมัด
9. การอพยพสู่นครมาดีนะฮ์

4. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ การสอนซึ่งมีอยู่ 2 วิธี ได้แก่ (1) การสอนแบบบูรณาการ โดยใช้การสอนแบบห้องเรียนเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม และ (2) การสอนแบบปกติ

ตัวแปรตาม มีอยู่ 3 ตัวแปร ได้แก่

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. ระดับคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสียสละ ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์
3. ความคงทนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

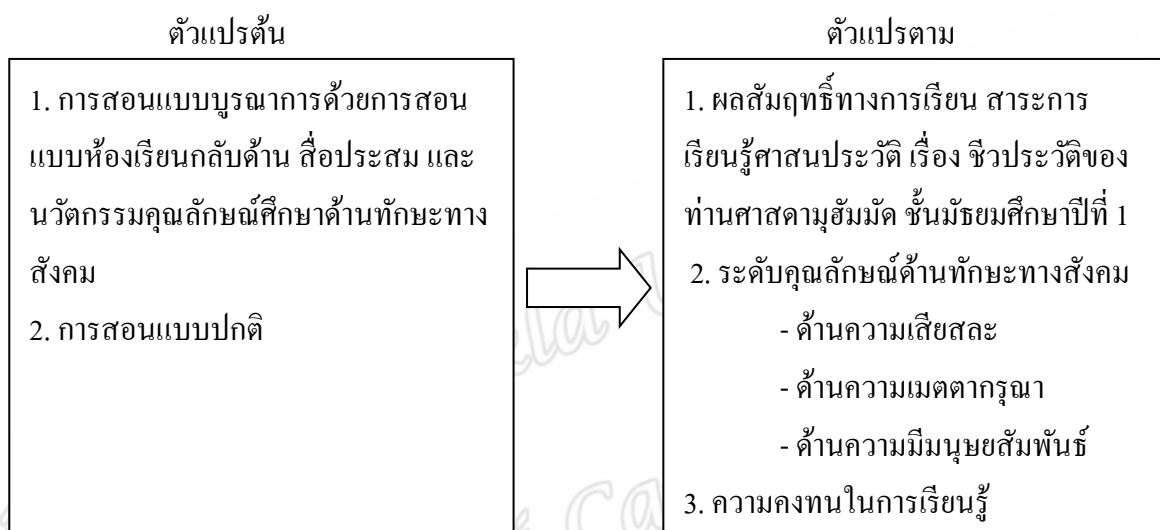
กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง ผลของการสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มุ่งที่จะศึกษาผลของการสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาก่อนการใช้การสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมและหลังการใช้การสอนแบบบูรณาการด้วยการ

สอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติของนักเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัยแสดงได้ดังตาราง 1 ต่อไปนี้

ตาราง 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย



นิยามศัพท์เฉพาะ

คุณลักษณะศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่มุ่งพัฒนาความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมที่ดีในปัจจุบันบุคคลโดยเน้นในด้านความเสียสละ ความมีเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์เพื่อสร้างสรรค์สังคมที่ดีต่อไป

นวัตกรรมคุณลักษณะศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสียสละ ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ที่สอดคล้องไว้ในสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

สื่อประสม หมายถึง สื่อที่ใช้ในการทดลองการวิจัยซึ่งมีอยู่ 2 ประเภท คือ ประเภทสื่อกราฟิก เช่น บัตรคำ แถบประโยค แผนภาพ รูปภาพ ใบงาน ใบความรู้ หนังสือประวัติศาสตร์ หนังสือแบบเรียน แหล่งเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เป็นต้น และประเภทสื่อวีดิทัศน์ เช่น

คลิปภาพยนตร์ โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

ทักษะทางสังคม หมายถึง ทักษะในการดำเนินชีวิตในสังคม (Social Living Skills) ในด้านความเสียสละ ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์

นวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสียสละ ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

การบูรณาการ หมายถึง การบูรณาการการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสมและนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสียสละ ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ เข้ากับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ หมายถึง สาระการเรียนรู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของศาสนาอิสลามที่มีอยู่ในหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในเรื่องชีวประวัติของท่านศาสดามูฮัมมัด

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ หมายถึง คะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งเป็นคะแนนความถูกต้องที่ได้จากการทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยเน้นการวัดในด้านความรู้ ความจำ ความเข้าใจ และการนำไปใช้

การสอนแบบปกติ หมายถึง การสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยยึดตัวชี้วัดตามหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 กำหนด ใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

แผนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ แบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 โดยจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสียสละ ด้านความเมตตา กรุณาและด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ในสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ทักษะทางสังคมทั้ง 3 ด้าน หมายถึง คุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ใน 3 ด้าน คือ ด้านความเสียสละ ด้านความเมตตากรุณาและด้านความมีมนุษยสัมพันธ์

ความคงทน หมายถึง ความคงทนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนทดสอบครั้งที่ 1 กับคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนทดสอบครั้งที่ 2 โดยห่างกันประมาณ 6 สัปดาห์

การสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนไปศึกษาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ปรากฏ์ชุมชน อินเทอร์เน็ตชุมชน ห้องสมุดสาธารณะ ใบทความรู้ที่ครูแจกและแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน โดยผู้เรียนไปศึกษาไว้ล่วงหน้าที่บ้าน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มานำเสนอ อภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชั้นเรียน

Prince of Songkla University
Pattani Campus

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยกล่าวตามลำดับดังต่อไปนี้

นวัตกรรม

ความหมายของนวัตกรรม
ลักษณะของนวัตกรรม
เกณฑ์การคัดเลือกนวัตกรรม
หลักในการเลือกนวัตกรรมที่ดี
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม

สื่อประสม

ความหมายของสื่อประสม
หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสื่อประสม
ประเภทของสื่อประสม
องค์ประกอบของชุดสื่อประสม
การผลิตชุดสื่อประสม
ความสำคัญของสื่อประสม
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อประสม

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ความหมายของคุณลักษณะ
ความสำคัญของคุณลักษณะที่พึงประสงค์
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ทักษะทางสังคม

ความหมายของทักษะทางสังคม
ความสำคัญของทักษะทางสังคม
องค์ประกอบของทักษะทางสังคม
การพัฒนาทักษะทางสังคม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม

การสอนแบบบูรณาการ

ประวัติความเป็นมาและแนวคิดของการบูรณาการ

ความหมายของการบูรณาการ

รูปแบบของการบูรณาการ

หลักการสำคัญที่ต้องคำนึงในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ประโยชน์ของการสอนแบบบูรณาการ

จุดแข็งและจุดอ่อนของการบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ

ความเสียดสี

ความหมายของความเสียดสี

ความสำคัญของความเสียดสี

การเสียดสีในทัศนะอิสลาม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเสียดสี

ความเมตตากรุณา

ความหมายของความเมตตากรุณา

ความสำคัญของความเมตตากรุณา

คุณลักษณะของบุคคลที่มีความเมตตากรุณา

ความเมตตากรุณาในทัศนะอิสลาม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเมตตากรุณา

ความมีมนุษยสัมพันธ์

ความหมายของมนุษยสัมพันธ์

ความสำคัญของมนุษยสัมพันธ์

หลักในการสร้างมนุษยสัมพันธ์

แนวความคิดที่เน้นมนุษยสัมพันธ์

การวัดบุคลิกภาพด้านมนุษยสัมพันธ์

ความมีมนุษยสัมพันธ์ในทัศนะอิสลาม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีมนุษยสัมพันธ์

การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน

ความหมายของห้องเรียนกลับด้าน

ความเป็นมาของการจัดการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน
 แนวคิดหลักของห้องเรียนกลับด้าน
 ห้องเรียนกลับด้านกับการเรียนรู้แบบรอบรู้
 ข้อเปรียบเทียบของการเรียนแบบเดิมกับการเรียนแบบกลับด้าน
 ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน
 ประโยชน์ที่เกิดจากการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน
 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการวิจัย

ทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะสำหรับคนไทยของ ดวงเดือน พันธมนาวิน
 ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล

นวัตกรรม

ความหมายของนวัตกรรม

จรรยา วงศ์สายัณห์ (2527: 48) มีความเห็นเป็นสองประการในความหมายของนวัตกรรมคือ ประการแรกหมายถึง ความพยายามใด ๆ ก็ตามถ้าเป็นไปได้เพื่อจะนำเอาสิ่งใหม่เข้ามาเปลี่ยนแปลงวิธีการเดิมที่จะทำอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็ผลสำเร็จหรือไม่มากนักน้อยเพียงใดก็ตาม ประการที่สอง หมายถึง การที่ได้นำความเปลี่ยนแปลงเข้ามาจนได้ผลสำเร็จและกว้างขวางออกไปจนกลายเป็นเรื่องปฏิบัติธรรมดา

กิดานันท์ มลิทอง (2543: 255-256) กล่าวถึง นวัตกรรมว่าเป็นแนวความคิดการปฏิบัติหรือ สิ่งประดิษฐ์ ทั้งยังช่วยประหยัดเวลาและแรงงานได้ด้วย ในบางครั้งคนเราไม่สามารถนำนวัตกรรม ไปใช้ได้ในทุกหนแห่ง เพราะในสถานที่แต่ละแห่งย่อมมีความแตกต่างกันในเรื่องของทรัพยากร ด้านต่างๆ เช่น ด้านบุคลากร ทุนทรัพย์ และอาคารสถานที่ ดังนั้นที่จะรับนวัตกรรมเข้ามาใช้ใน สถานที่ใดสถานที่หนึ่งนั้น จำเป็นที่จะต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบถึงประโยชน์ที่จะได้รับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ตลอดจนความคุ้มค่าของการนำมาใช้เสียก่อน โดยคำนึงถึงสิ่ง ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. นวัตกรรมที่นำมาใช้นั้นมีจุดเด่นที่เห็นได้ชัดกว่าวัสดุ อุปกรณ์ หรือวิธีการที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมากนักน้อยเพียงใด
2. นวัตกรรมนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่กับระบบ หรือสภาพที่เป็นอยู่

3. มีการวิจัยหรือกรณีศึกษาที่ยืนยันแน่นอนแล้วว่า สามารถนำมาใช้ได้ดีในสภาวะการณ์ที่คล้ายคลึงกันนี้

4. นวัตกรรมนั้นมีความเกี่ยวข้องกับความต้องการของผู้ใช้อย่างจริงจัง

จากความหมายและความคิดเห็นที่นักวิชาการหลาย ๆ ท่าน ได้กล่าวไว้นั้น สรุปได้ว่า “นวัตกรรม หรือ นวัตกรรม (Innovation) หมายถึง แนวคิด วิธีการปฏิบัติ และสิ่งประดิษฐ์ คิดค้นของบุคคลที่เห็นว่าเป็นของใหม่ และรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของเก่าให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่นี้ได้รับการทดลองและพัฒนาจนเป็นที่เชื่อถือได้ ได้ผลดีในทางปฏิบัติ ทำให้ระบบบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อนำเข้ามาใช้เพื่อการศึกษาจึงเรียกชื่อว่า “นวัตกรรมทางการศึกษา” (Educational Innovation)

ลักษณะของนวัตกรรม

การนำเอาความคิดการปฏิบัติ และสิ่งประดิษฐ์ที่คิดค้น ขึ้นใหม่ ๆ มาใช้คือ การนำเอานวัตกรรมมาใช้นั้น บางสถานการณ์ผู้นำเอามาใช้ โดยเฉพาะครูและนักเรียน อาจเกิดการสับสนว่าสิ่งที่ตนนำมาใช้นั้น เป็นนวัตกรรมหรือไม่และเมื่อใดนวัตกรรมจะหมดสภาพไป เรื่องนี้ บุญแก้วควรหาเวช (2530: 6-7) ได้กล่าวถึงหลักการพิจารณา ลักษณะของนวัตกรรมไว้ 6 ประการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. สิ่งนั้นเป็นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ หรือวิธีการใหม่ทั้งหมดหรือเป็นสิ่งใหม่เพียงบางส่วนที่ดัดแปลงแต่งเติมมาจากของเดิมให้ใหม่ และให้มีคุณภาพสูงขึ้น
2. มีการนำเอาวิธีการจัดระบบมาใช้ โดยพิจารณาองค์ประกอบทั้งส่วนที่เป็นตัวป้อน (Input) กระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ (Output) ให้เหมาะสมก่อนที่จะทำการเปลี่ยนแปลง
3. มีการพิสูจน์โดยการศึกษาวิจัย หรืออยู่ระหว่างการศึกษาวิจัย ว่า สิ่งใหม่นั้นจะสามารถช่วยแก้ปัญหาและดำเนินการบางอย่างให้มีประสิทธิภาพให้สูงขึ้นมากกว่าเดิม
4. นวัตกรรมต้องยังไม่เป็นส่วนหนึ่งของระบบงานปัจจุบัน หากว่ากลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบงานไม่ถือว่าสิ่งนั้นเป็นนวัตกรรมต่อไป
5. นวัตกรรมต้องมีกระบวนการ คือ การคิดและการสร้างต้องมีกระบวนการอย่างมีระบบ เริ่มตั้งแต่การสำรวจปัญหาหรือความต้องการ วิเคราะห์และจำแนกปัญหา ศึกษาปัญหาจัดลำดับการแก้ปัญหา กำหนดวิธีการแก้ปัญหา ดำเนินการแก้ปัญหาโดยการเขียนเป็นโครงการ
6. นวัตกรรมต้องมีหลักปฏิบัติ คือ ต้องพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของความคิดใหม่ ๆ วิธีการใหม่ ๆ นั้นว่าเป็นไปได้หรือไม่ในทางปฏิบัติ โดยพิจารณาถึงส่วนประกอบต่าง ๆ ที่จะใช้สร้างนวัตกรรม เช่น งบประมาณในการจัดหาจัดซื้อ และวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ เป็นต้น

เกณฑ์การคัดเลือกนวัตกรรม

1. ตรงกับความจำเป็นของสถานการณ์ในชั้นเรียน นั่นคือมุ่งตรงต่อการแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างในชั้นเรียน
2. มีความน่าเชื่อถือและเป็นไปได้สูงที่จะสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งเหตุผลที่สนับสนุนนวัตกรรมที่ครูกัดคั้นเป็นนวัตกรรมที่น่าเชื่อถือนั้น น่าจะมาจากการมีทฤษฎีหรือการวิจัยรองรับด้วย
3. สามารถนำไปใช้ได้ สถานการณ์จริง นวัตกรรมที่ดีจะต้องมีแนวทางการใช้หรือแนวปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้โดยให้ครูผู้อื่นปฏิบัติตามได้ง่ายและสะดวก โดยไม่จำเป็นต้องจัดปัจจัยทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมพิเศษ และควรอยู่บนพื้นฐานของการประหยัด
4. ผลการพิสูจน์เชิงประจักษ์ว่าได้ทดลองใช้ในสถานการณ์จริงแล้วสามารถแก้ปัญหาหรือปรับปรุงเพิ่มพูนคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ได้เป็นที่น่าพอใจ โดยมีหลักฐานที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ และเสนอรายงานผลได้อย่างชัดเจน

หลักการเลือกนวัตกรรมที่ดี

1. พิจารณาจุดเด่นและวิธีการใช้นวัตกรรมชนิดนั้นว่า ตรงกับแนวทางเลือกที่จะนำมาใช้นักเรียน หรือไม่
2. ถ้าเป็นนวัตกรรมประเภทสื่อต้องรู้ว่า มีสิ่งดังกล่าวในโรงเรียนหรือไม่ ถ้าไม่มีจะ ได้มาจากแหล่งใด หรือต้องสร้างขึ้นใหม่
3. ถ้าเป็นนวัตกรรมประเภทวิธีการต้องเข้าใจขั้นตอนของการใช้นวัตกรรมนั้น ทั้งในการนำมาใช้ หรือการสร้างใหม่
4. ต้องระลึกอยู่เสมอว่า ไม่มีสูตรสำเร็จในการนำนวัตกรรมมาใช้กับนักเรียน เพราะว่าบางครั้ง นวัตกรรมที่คิดว่า ได้ทำการวิเคราะห์หามาอย่างเหมาะสมแล้วเมื่อนำมาใช้จริง ผลที่ได้อาจจะไม่ ประสบผลสำเร็จก็ได้
5. ถ้าเป็นนวัตกรรมประเภทสื่อควรมีทักษะในการใช้นวัตกรรมนั้น ๆ

ตาราง 2 ตัวอย่างนวัตกรรมที่ใช้ในการแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน

นวัตกรรม	ปัญหาของนักเรียนในด้าน		
	ความรู้ ความ เข้าใจ	คุณ ลักษณะที่ พึง ประสงค์	ทักษะการ ปฏิบัติงาน
1. วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้โครงงาน	✓	✓	✓
2. การสอนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อรอบรู้	✓	✓	
3. การสอนโดยใช้ Mind Mapping	✓	✓	
4. วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	✓	✓	
5. วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ	✓	✓	✓
6. วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ กลุ่ม	✓	✓	✓
7. วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ	✓	✓	
8. ชุดการสอน	✓	✓	
9. ชุดคอมพิวเตอร์ช่วยสอน	✓	✓	
10. บทเรียนสำเร็จรูป	✓		
11. แบบฝึก	✓		
12. เกม/การละเล่นพื้นเมือง	✓	✓	✓
13. เพลง	✓	✓	
14. สมุดภาพ การ์ตูน	✓	✓	
15. นิทาน	✓	✓	

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม

จรรยา ภูอุดม (2544: 77) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพอีกรูปแบบหนึ่ง สามารถช่วยให้ให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการคิดเชิงเหตุผลดีกว่านักเรียนที่เรียนตามปกติ มีความเข้าใจในมิติสูงกว่าและสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ดีกว่านักเรียนที่เรียนตามปกติ มีความคงทนของความเข้าใจมากกว่านักเรียนที่เรียนปกติ และมีเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ดีกว่านักเรียนที่เรียนตามปกติ และมีพัฒนาการด้านทักษะการรู้จักเกี่ยวกับการกำกับตนเองว่านักเรียนที่เรียนตามปกติ

Arbuckle (1977: 89) ได้วิจัยเรื่อง องค์ประกอบที่มีผลต่อการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาหรือมีการนำนวัตกรรมต่าง ๆ เข้ามาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนผลการวิจัยพบว่าการใช้นวัตกรรมทางการศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้ผลดี มีดังนี้

1. ครูผู้สอนต้องเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการใช้นวัตกรรมนั้นเป็นอย่างดี
2. ผู้บริหารต้องใช้พิจารณาญาณการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้การช่วยเหลือและสนับสนุน
3. จัดให้มีการฝึกอบรมและติดตามผลของโครงการใช้นวัตกรรมนั้น
4. โครงการใหม่ในการใช้นวัตกรรม ต้องนำไปสู่การปฏิบัติจริง
5. โครงการต้องได้รับความช่วยเหลือจากท้องถิ่นในด้านทรัพยากรและงบประมาณ

6. โครงการต้องมีการปรับปรุงตัวครูและการปฏิบัติการตามโครงการ
7. โครงการต้องจำกัดจำนวนประชากร
8. โครงการต้องมีบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการศึกษา

สรุปได้ว่า นวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม เป็นแนวคิดและแนวปฏิบัติหนึ่งที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาโดยบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านทักษะทางสังคมของนักเรียน โดยเฉพาะในด้านความเสียสละ ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์

สื่อประสม

ความหมายของสื่อประสม

มีผู้ให้ความหมายของสื่อประสมไว้ดังนี้

จริยา เหนียนเฉลย (2542: 171) ให้ความหมายของสื่อประสมว่าเป็นการนำเอาสื่อการสอนหลายอย่างมากกว่า 2 ชนิดขึ้นไปมาสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องในเวลาเดียวกัน และมีคุณค่าที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน สื่อการสอนอย่างหนึ่งอาจใช้เพื่อเรียกความสนใจในขณะที่อีกอย่างหนึ่งใช้เพื่ออธิบายข้อเท็จจริงของเนื้อหา และอีกชนิดอาจใช้เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้ง การใช้สื่อประสมจะช่วยให้นักเรียนมีประสบการณ์จากประสาทสัมผัสที่ผสมผสานกัน ได้ค้นพบวิธีการที่จะเรียนในสิ่งที่ต้องการได้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 ข: 2) ได้ให้ความหมายของสื่อประสมว่าหมายถึงการใช้สื่อมากกว่า 1 สื่อ ร่วมกันนำเสนอข้อมูลข่าวสาร โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้รับสื่อสามารถรับข้อมูลข่าวสาร ได้มากกว่า 1 ช่องทาง และหลากหลายรูปแบบ คำจำกัดความนี้ครอบคลุมชุดการสอนที่รวมสื่อต่าง ๆ ไว้ด้วยกันเป็นชุด เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการนำอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น เครื่องฉายสไลด์ เครื่องเล่นวีดิทัศน์ เครื่องบันทึกเสียง ฯลฯ มาต่อพ่วง โดยมีระบบคอมพิวเตอร์เป็นตัวควบคุม รวมถึงระบบสื่อสมบูรณแบบที่นำสื่อหลากหลายเข้ามามีบูรณาการผ่านการควบคุมการใช้ และการโต้ตอบด้วยระบบคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลหรือเครือข่าย

พรพิไล เลิศวิชา (2544: 12) ได้ให้ความหมายของมัลติมีเดีย หรือสื่อประสม ว่าเป็นสื่อที่เกิดจากการแสดงผลของข้อความ ภาพและเสียง ได้พร้อม ๆ กัน ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ได้แก่ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ สไลด์ ประกอบเสียงหรือการใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการสาธิตในการสอน ซึ่งได้อาศัยคอมพิวเตอร์นำเอาข้อความ ภาพ และเสียงในรูปแบบต่าง ๆ มาบันทึกไว้ในรูปแบบข้อมูลดิจิทัล แล้วนำข้อมูลนั้นมาแปลงกลับแสดงผลเป็นข้อความและภาพทางจอภาพและเสียงทางลำโพงผสมผสานกันพร้อมกับควบคุมการแสดงผลของสื่อเหล่านั้น โดยซอฟต์แวร์ (Software) หรือโปรแกรมสั่งงานคอมพิวเตอร์

วัฒนา ผลทวิ (2544 ก: 29) กล่าวว่า มัลติมีเดีย หมายถึง การผสมผสานกันระหว่างข้อความ กราฟิก วีดิทัศน์ ภาพเคลื่อนไหว และเสียง

นอกจากนี้ วัฒนา ผลทวิ (2544 ข: 586) ยังกล่าวว่า มัลติมีเดีย หมายถึง การนำคอมพิวเตอร์มาใช้เป็นสื่อที่สามารถนำเสนอได้ทั้งข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวและเสียงประกอบ ทำให้การเรียนการสอนและการนำเสนอมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

กิดานันท์ มลิทอง (2544: 6) กล่าวว่า สื่อประสม หมายถึง การนำสื่อหลายๆประเภทมาใช้ร่วมกันทางวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุดในการเรียนการสอน โดยการใช้สื่อแต่ละอย่างตามลำดับขั้นตอนของเนื้อหาและในปัจจุบันมีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ร่วมด้วย เพื่อการผลิตหรือการควบคุมการทำงานของอุปกรณ์ต่างๆในการนำเสนอข้อมูลทั้งตัวอักษร ภาพกราฟิก ภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหวแบบวีดิทัศน์และเสียง

จากความหมายของนักวิชาการหลายๆ ท่านพอสรุปได้ว่า สื่อประสม หมายถึง การนำเอาสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายมากกว่า 2 ชนิดขึ้นไป มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน สื่อที่มานั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องในกระบวนการสอนแต่ละกิจกรรม ซึ่งสื่อเหล่านั้นอาจจะมีสื่อกราฟิกและสื่อวีดิโอรวมกัน โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อการจัดการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างรวดเร็ว

หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสื่อประสม

ในการสร้างชุดสื่อประสมให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียน จำเป็นต้องคำนึงถึงหลักและทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. หลักการเกี่ยวกับสื่อประสม หมายถึงการใช้สื่อหลายๆ อย่างที่สนับสนุน และส่งเสริมซึ่งกันและกัน มาใช้ร่วมกันอย่างมีระบบ พร้อมทั้งการจัดเตรียมกิจกรรมการเรียนให้เหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. หลักการวิเคราะห์ระบบ ชุดสื่อประสมได้ถูกผลิตขึ้นมาด้วยวิธีของระบบ ซึ่งคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของเนื้อหาบทเรียน ลักษณะของผู้เรียน และกิจกรรมการเรียนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสอน และตัวผู้เรียน และมีการนำชุดสื่อประสมที่ได้ผลิตขึ้นนั้น ไปหาประสิทธิภาพให้ได้ตามเกณฑ์ แล้วจึงได้นำออกเผยแพร่

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ สื่อ และกิจกรรมที่ได้จัดเตรียมไว้ในชุดสื่อประสมนั้นมุ่งที่จะให้ผู้เรียนด้วยตนเองเป็นลำดับขั้น ตามความสามารถของตน และการได้ร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น เพื่อเกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง โดยที่ผู้เรียนจะได้รับข้อมูลย้อนกลับทันทีในขณะที่เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความพยายามยิ่งขึ้นและเป็นการเสริมแรงจากความสำเร็จที่เกิดจากตัวของผู้เรียนเอง

4. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ชุดสื่อประสมประกอบไปด้วยสื่อการเรียนหลายๆ อย่าง และวิธีการสอนหลายๆ แบบ โดยคำนึงถึงผู้เรียนซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านความรู้ความสามารถ ความต้องการและความสนใจ

5. ทฤษฎีแรงจูงใจ เนื่องจากความสำเร็จในการเรียนเกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียน ได้ลงมือกระทำโดยตรง ย่อมมีความหมายต่อตัวผู้เรียน ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียน และในการร่วมกิจกรรมกับ

ผู้อื่นในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ก็จะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดแรงจูงใจซึ่งกันและกันในการเรียนรู้

ประเภทของสื่อประสม

กรมวิชาการ (2544: 100) กล่าวถึงประเภทของสื่อการเรียนการสอนซึ่งจำแนกตามลักษณะของสื่อประสมที่นำไปใช้ มี 5 ประเภท ดังนี้

1. สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อที่ใช้ระบบการพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ คู่มือ หนังสือเสริมประสบการณ์ ใบความรู้ ใบงาน แผ่นพับ แผ่นภาพ แบบฝึก วารสารวิชาการ จุลสาร วารสาร
2. สื่อวัสดุอุปกรณ์ เป็นสื่อสิ่งของต่าง ๆ เช่น ของจริง หุ่นจำลอง แผนภูมิ แผนที่
3. สื่อโสตทัศนอุปกรณ์ เป็นสื่อที่นำเสนอด้วยเครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ภาพเคลื่อนไหว แถบเลื่อน แถบบันทึกภาพ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อประสมอื่น ๆ
4. สื่อกิจกรรม เป็นสื่อประเภทวิธีการที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติฝึกทักษะซึ่งต้องใช้กระบวนการคิด การปฏิบัติ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ของผู้เรียน เช่น เกม เพลง บทบาทสมมุติ การแสดงละคร การจัดนิทรรศการ การแสดงผลงาน ทัศนศึกษา การทำโครงการ ฯลฯ
5. สื่อบริบท เป็นสื่อที่ส่งเสริมการเรียนการสอน ได้แก่ สภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ แหล่งวิทยบริการ หรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ อาทิ บุคคล ห้องสมุด ชุมชน สังคม วัฒนธรรม เครือข่ายคอมพิวเตอร์ ฯลฯ

ประหยัด จิระวรพงศ์ (2530: 236) ได้แบ่งประเภทของสื่อประสมไว้ ดังนี้

1. สื่อประสมแบบชุดอุปกรณ์ (Multimedia Kits or Multimedia Packages) ได้แก่ การรวบรวมวัสดุอุปกรณ์บางอย่างเพื่อการสอนในกิจกรรมอย่างหนึ่ง วัสดุอุปกรณ์เหล่านี้ เช่น หนังสือ จุลสาร แบบทดสอบด้วยตนเอง สไลด์ फिल्मสตริป แถบเสียง และเอกสารการเรียน เป็นต้น ซึ่งจัดเป็นชุดไว้ล่วงหน้า

2. สื่อประสมแบบการเสนอสนอง (Multimedia Presentation) ได้แก่ การนำสื่อหลายอย่างมาเสนอพร้อมๆ กัน เช่น สไลด์ ภาพยนตร์ ภาพชุด ควบคู่กับการเปิดแถบเสียง

จะเห็นได้ว่า การจำแนกประเภทของสื่อประสมจึงเป็นการรวบรวมวัสดุและอุปกรณ์การเรียนการสอน โดยมีสื่อมากกว่าหนึ่งชนิดในแต่ละเนื้อหา สื่อประสมอาจประกอบไปด้วยบัตรภาพ บัตรคำ แผนภูมิ กราฟ แบบฝึกหัด ใบกิจกรรม เกม เพลง ตลอดจนรวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

องค์ประกอบของชุดสื่อประสม

ชุดสื่อประสมอาจจะมีรูปแบบที่ต่าง ๆ กัน แต่จะต้องประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่สำคัญ ดังนี้
Duane (1973, 169 อ้างถึงใน โสมาวดี โอภาโส, 2542: 30)

1. จุดมุ่งหมายและเนื้อหาที่จะต้องเรียน
2. บรรยายเนื้อหา
3. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
4. กิจกรรมในการเรียนการสอน
5. อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน
6. เครื่องมือวัดผลระหว่างเรียน และหลังเรียน
7. คู่มือครู

กิดานันท์ มลิทอง (2548 : 194) ได้กล่าวว่า สื่อประสมที่นิยมกันในปัจจุบันจะใช้คอมพิวเตอร์เป็นอุปกรณ์หลักโดยการใช้ซอฟต์แวร์โปรแกรมสร้างสื่อประสม ในการนำเสนอสารสนเทศในรูปแบบรวมของข้อความ ภาพกราฟิกและเสียง โดยที่เนื้อหาของข้อมูลสารสนเทศจะต้องได้รับการปรับรูปแบบก่อนนำมาใช้ในโปรแกรมโดยแบ่งได้ดังนี้

1. ข้อความหรือตัวอักษร

เนื้อหาข้อมูลในลักษณะข้อความจะเป็นตัวอักษรที่พิมพ์ด้วยโปรแกรมประมวลคำ เช่น โปรแกรม Microsoft Word ในรูปแบบของประโยค และย่อหน้าของเนื้อหา หรือพิมพ์ข้อความลงบนสไลด์ของ Power Point โดยสามารถปรับแต่งแบบอักษร สี และลักษณะพิเศษต่าง ๆ ของข้อความได้ เช่น ตัวหนา ตัวเอน ตัวขีดเส้นใต้ ฯลฯ เพื่อเน้นข้อความ

2. ภาพกราฟิก

ภาพกราฟิก หมายถึง ภาพถ่าย ภาพเขียน ภาพวาดลายเส้น และภาพลักษณะต่างๆ ที่เป็นภาพนิ่ง หรือแม้แต่ข้อความที่พิมพ์ด้วยโปรแกรมกราฟิกเพื่อตกแต่งให้สวยงามจะถูกแปลงเป็นภาพกราฟิกเช่นกัน ภาพกราฟิกนับว่าเป็นสิ่งสำคัญในสื่อประสมเนื่องจากเป็นสิ่งดึงดูดสายตาและความสนใจของผู้ชม สามารถสร้างความคิดรวบยอดได้ดีกว่าการใช้ข้อความ และใช้เป็นจุดต่อประสานในการเชื่อมโยงหลายมิติได้อย่างน่าสนใจ

3. ภาพแอนิเมชัน

ภาพแอนิเมชัน (Animation) เป็นภาพกราฟิกเคลื่อนไหวโดยใช้ Animation programs ในการสร้าง เราสามารถใช้ภาพที่วาดจาก Point programs, Draw programs หรือภาพจาก Clip Art มาใช้ในการสร้างภาพเคลื่อนไหวได้โดยสะดวก โดยต้องเพิ่มขั้นตอนการเคลื่อนไหวทีละภาพด้วย

แล้วใช้สมรรถนะของโปรแกรมในการเรียงภาพเหล่านั้นให้ปรากฏเห็นเป็นภาพเคลื่อนไหว เพื่อใช้ในการนำเสนอหรือเป็นภาพประกอบเว็บเพจ

4. ภาพเคลื่อนไหวแบบวีดิทัศน์

ภาพเคลื่อนไหวแบบวีดิทัศน์ (Full-Motion video) เป็นการนำเสนอภาพเคลื่อนไหวด้วยความเร็ว 30 ภาพต่อวินาทีด้วยความคมชัดสูง (หากใช้ 15-24 ภาพต่อวินาทีจะเป็นภาพความคมชัดต่ำ) การถ่ายทำภาพเคลื่อนไหวแบบวีดิทัศน์จะต้องถ่ายภาพก่อนด้วยกล้องวีดิทัศน์ แล้วค่อยตัดต่อด้วยโปรแกรมสร้างภาพเคลื่อนไหว เช่น Adobe Premiere หรือ Video Studio ปกติแล้วไฟล์ภาพลักษณะนี้จะมีขนาดใหญ่มากจึงต้องลดขนาดไฟล์ให้เล็กลงด้วยการใช้เทคนิคการบีบอัดภาพด้วยการลดพารามิเตอร์บางส่วนของสัญญาณในขณะที่คงเนื้อหาสำคัญไว้ โดยรูปแบบภาพเคลื่อนไหวแบบวีดิทัศน์บีบอัดที่ใช้กันทั่วไป ได้แก่ Quick Time AVI และ MPEG 1 จะใช้กับแผ่น วีซีดี ส่วน MPEG 2 ใช้กับแผ่นดีวีดี และ MPEG 4 ใช้ในการประชุมทางไกลด้วยวีดิทัศน์และ Streaming Media

5. เสียง

เช่นเดียวกับข้อมูลภาพและเสียงที่ใช้ในการสื่อประสมไม่ว่าจะเป็นเสียงพูด เสียงเพลงหรือเสียงเอฟเฟ็กต์ต่าง ๆ จะต้องจัดรูปแบบเฉพาะเพื่อให้คอมพิวเตอร์สามารถเข้าใจและใช้งานได้โดยการบันทึกเสียงลงคอมพิวเตอร์และแปลงเสียงจากระบบแอนะล็อกให้เป็นดิจิทัล

6. ส่วนต่อประสาน

เมื่อนำข้อมูลต่าง ๆ มารวบรวมสร้างเป็นไฟล์สื่อประสมด้วยซอฟต์แวร์โปรแกรมแล้วการที่จะนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้งานจำเป็นต้องใช้ส่วนต่อประสานเพื่อให้ผู้ใช้สามารถใช้งานโต้ตอบกับข้อมูลสารสนเทศเหล่านั้นได้ ส่วนต่อประสานที่ปรากฏบนจอภาพจะมีมากมายหลายรูปแบบ เช่น รายการเลือกและสัญลักษณ์รูปต่าง ๆ เป็นต้น

7. การเชื่อมโยง

ไฟล์สื่อประสมที่สร้างขึ้นอาจจะเป็นไฟล์สื่อประสมธรรมดาที่ใช้เพียงส่วนต่อประสานในการทำงาน ดังเช่นการนำเสนอเนื้อหาที่บรรจุข้อความ ภาพ และเสียงครั้งละสไลด์เรียงตามลำดับด้วย

8. โปรแกรม Power Point แต่หากเป็นไฟล์สื่อประสมเชิงโต้ตอบที่ทำให้ผู้ใช้คลิกปุ่มหรือสัญญาณรูป ซึ่งเป็นจุดเชื่อมโยงเพื่อนำไปเนื้อหาที่อื่น ๆ ได้ โดยการเชื่อมโยงนี้จะสร้างการเชื่อมต่อนี้ระหว่างข้อมูลตัวอักษร ภาพ และเสียง โดยการใส่ข้อความขีดเส้นใต้หรือภาพกราฟิกที่ใช้แทนสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น รูปลำโพง หรือรูปฟิล์ม เพื่อให้ผู้ใช้คลิกที่จุดเชื่อมโยงเหล่านั้นไปยังข้อมูลที่ต้องการ

การผลิตชุดสื่อประสม

ไชยยศ เรื่องสุวรรณ (2526: 154) ได้กำหนดขั้นตอนการสร้างชุดสื่อประสมหรือชุดการสอนไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. การกำหนดหมวดหมู่ เนื้อหาและประสบการณ์ อาจกำหนดเป็นหมวดวิชาหรือบูรณาการแบบสหวิทยาการตามที่เหมาะสม
2. กำหนดหน่วยการสอน โดยแบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็นหน่วยการสอน ประมาณเนื้อหาที่ครูสามารถถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนได้ในหนึ่งสัปดาห์หรือสอนได้หน่วยละครั้ง
3. กำหนดหัวข้อเรื่อง ครูจะต้องถามตัวเองว่าในการสอนแต่ละหน่วยควรให้ประสบการณ์อะไรแก่นักเรียนบ้าง แล้วกำหนดหัวข้อเรื่องออกมาเป็นหน่วยการสอนย่อย
4. กำหนดหลักการและความคิดรวบยอด หลักการและความคิดรวบยอดที่กำหนดขึ้นจะต้องสอดคล้องกับหน่วย และหัวข้อเรื่อง โดยสรุปรวมความคิดสาระ และหลักเกณฑ์ที่สำคัญไว้เพื่อเป็นแนวทางจัดเนื้อหาการสอนให้สอดคล้องกัน
5. กำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับหัวข้อเรื่อง โดยเขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ ต้องมีเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไว้ทุกครั้ง
6. กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งจะ เป็นแนวทางเลือกและผลิตสื่อการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่นักเรียนปฏิบัติ เช่น การอ่านบัตรคำสั่ง ตอบคำถาม เขียนภาพ การเล่นเกม การทดลองทางวิทยาศาสตร์
7. กำหนดแบบประเมินผล ต้องประเมินให้ตรงกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยใช้แบบทดสอบแบบอิงเกณฑ์ เพื่อให้ผู้สอนทราบว่าหลังจากเรียนชุดสื่อประสมแล้วนักเรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์หรือไม่
8. เลือกและผลิตสื่อการสอน วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการที่ครูใช้ถือเป็นสื่อการสอนทั้งสิ้น เมื่อผลิตสื่อการสอนแต่ละหัวข้อเรื่องแล้วก็จัดสื่อการเรียนการสอนเหล่านั้นไว้เป็นหมวดหมู่ในกล่องที่เตรียมไว้ เพื่อนำไปทดลองหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้
9. หาประสิทธิภาพของชุดสื่อประสม เพื่อเป็นการประกันว่าชุดสื่อประสมที่สร้างขึ้นมี ประสิทธิภาพในการสอน ผู้สร้างจำต้องกำหนดเกณฑ์ขึ้น โดยคำนึงถึงหลักการที่ว่า การเรียนรู้เป็น กระบวนการเพื่อช่วยให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนบรรลุผล
10. การใช้ชุดสื่อประสม เป็นขั้นนำชุดสื่อประสมไปใช้ซึ่งจำเป็นต้องมีการตรวจสอบและปรับปรุงตลอดเวลา

ความสำคัญของสื่อประสม

การใช้สื่อประสมในกระบวนการเรียนการสอนเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ เพราะทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ดี สร้างความสนใจ ให้ความรู้ที่ถูกต้อง สามารถนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน (กรองกาญจน์ อรุณรัตน์ 2543) ตามที่สมเชาว์ เนตรประเสริฐ (2545) กล่าวว่า การใช้สื่อการสอน คือ การทำให้นามธรรมนำไปสู่การเป็นรูปธรรม ซึ่งการนำเทคนิค และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยในการเรียนการสอนจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเข้าใจในสิ่งที่เรียนได้อย่างมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้ครูผู้สอนสามารถปรับปรุงพัฒนา เนื้อหาที่สอนให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนได้อีกด้วย

จากความสำคัญของสื่อประสมดังที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยสรุปได้ว่าในการทำวิจัยครั้งนี้จะนำสื่อประสมมาใช้ร่วมกับนวัตกรรมคุณลักษณะศักราชที่ผู้วิจัยได้ออกแบบขึ้นมา เพื่อที่จะทำให้กระบวนการเรียนการสอนมีชีวิตชีวา สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนในด้านทักษะทางสังคมให้ดีขึ้นและนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่น่าพอใจ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อประสม

Bill (1974) ได้ทำการทดลองเสนอสิ่งเร้าที่เป็นรูปภาพ สิ่งเร้าที่เป็นคำ และสิ่งเร้าที่เป็นรูปภาพที่มีคำกำกับ โดยการทดลองกับเด็กจำนวน 30 คน ซึ่งมีอายุเฉลี่ย 5 ปี 3 เดือน โดยให้จำรูปภาพหรือคำที่ใช้เป็นค่านามทั่วไป การทดลองนี้เป็นการทดสอบความจำ โดยนำรูปภาพหรือคำที่เด็กยังไม่เคยเห็นมาปะปนกับรูปภาพหรือคำที่เคยดูทุก 2-4 ภาพ แล้วให้นักเรียนตอบว่าสิ่งเร้าที่ปรากฏเป็นสิ่งเร้าเก่าหรือใหม่ ผลการทดสอบปรากฏว่า กลุ่มที่เรียนจากสิ่งเร้าที่เป็นรูปภาพจะเกิดการเรียนรู้ได้ดี Lee (2000: 1330-A) ได้วิจัยการศึกษาประสิทธิภาพของการใช้สื่อกับระบบการศึกษาในการใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง (English as a Second Language : ESL) โดยมีความมุ่งหมายเพื่อประเมินผลกระทบของสื่อประสมในการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนและหาประสิทธิภาพของสื่อประสมจากการเรียนในระบบการศึกษา ESL ที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยแบ่งผู้เรียนได้ 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองเรียนด้วยสื่อประสม กลุ่มควบคุมเรียนโดยไม่มีสื่อประสม ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมมีค่าคะแนนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Philpotts (2001: 1158-A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับผลการใช้สื่อประสมในการศึกษาวิชาภูมิศาสตร์กับนักเรียนที่มีความผิดปกติในการอ่านของนักเรียนของนักเรียนเกรด 8 ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนเกรด 5 จำนวน 46 คน โดยให้นักเรียนตอบคำถามแบบปลายเปิด ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยใช้สื่อประสมมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ใช้สื่อประสมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมากกว่า และมีการตอบคำถามได้มากกว่า นอกจากนี้ นักเรียนที่เรียนด้วยสื่อประสมมีความกระตือรือร้น และนักเรียนเหล่านั้นมีทัศนคติที่ดีในการเรียนด้วยสื่อประสมอีกด้วย

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ว่า สื่อประสมมีส่วนสำคัญในกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน ซึ่งทำให้ครูบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้และทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำสื่อประสมมาสอดแทรกไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ โดยสื่อประสมที่นำมาใช้ในการทดลองนั้นมีอยู่ 2 ประเภทด้วยกัน คือ ประเภทสื่อกราฟิก เช่น บัตรคำ แถบประโยค แผนภาพ รูปภาพ ใบงาน ใบความรู้ หนังสือประวัติศาสตร์ หนังสือแบบเรียน แหล่งเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เป็นต้น และ ประเภทสื่อวีดิทัศน์ เช่น คลิปภาพยนตร์

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ความหมายของคุณลักษณะ

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องคุณลักษณะ พบว่ามีการกล่าวถึงความหมายคุณลักษณะในหลายแนวทาง ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546: 253) ให้ความหมายว่า คุณลักษณะ หมายถึง เครื่องหมาย หรือสิ่งที่ชี้ให้เห็นความดี หรือลักษณะประจำตัว

มานิต มานิตเจริญ (2535: 219) ให้ความหมายว่า คุณลักษณะหมายถึง เครื่องหมายแห่งความดี สิ่งที่เป็นลักษณะประจำตัว ลักษณะที่ดีให้คุณ

พรพรรณ สุทธานนท์ (2538: 25) ได้ให้ความหมายคุณลักษณะว่า หมายถึง แบบอย่างแห่งพฤติกรรมหรือสิ่งที่ปรากฏให้เห็นและชี้หรือแสดงถึงความดีหรือลักษณะประจำของบุคคล

กวี วงศ์พุ่ม (2539: 75) ให้ความหมายว่าคุณลักษณะหมายถึง การแสดงการกระทำตามคุณสมบัติของตนเองออกมาให้เห็น

สมจันทร์ พรบุญ (2548: 19) ให้ความหมายว่า คุณลักษณะ หมายถึง สิ่งชี้ให้เห็นความดีหรือพฤติกรรม ที่ปรากฏให้เห็นหรือลักษณะประจำตัวของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นการแสดงออกที่สามารถสังเกตและเห็นได้

Webster's Third New International Dictionary (1986: 177, อ้างถึงใน สมจันท์ พรบุญ 2548: 19) ให้ความหมายว่า คุณลักษณะ หมายถึง

1. ลักษณะนิสัย ลักษณะคุณสมบัติ หรือลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล
2. ลักษณะของรูปร่าง รูปแบบ บัญญัติซึ่งเป็นลักษณะเด่นแต่ละบุคคลใช้ในการแบ่งแยกซึ่งลักษณะเฉพาะของสิ่งหรือบุคคลที่สังเกตได้อย่างชัดเจน

จากความหมายของคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า คุณลักษณะ หมายถึงลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นการแสดงออกที่สามารถสังเกตและเห็นได้ทั้งทางด้านพฤติกรรม และทางด้านแนวคิด ทัศนคติของบุคคลนั้น ๆ

ความสำคัญของคุณลักษณะที่พึงประสงค์

จากสถานการณ์และสภาพบ้านเมืองประเทศไทยปัจจุบันเป็นหลักฐานที่ประจักษ์โดยทั่วกันแล้วว่า การที่ประเทศมุ่งพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจอย่างมาก แม้จะก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ และความเจริญทางด้านวัตถุอย่างเห็นได้ชัด แต่ความเจริญและการพัฒนานั้นก็ได้เป็นไปอย่างยั่งยืน นอกจากนั้นการพัฒนาประเทศโดยมุ่งความเจริญทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว โดยขาดความสมดุลกับการพัฒนาทางด้านจิตใจ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ยังได้ก่อให้เกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในประเทศจำนวนมากผลของความเจริญทางด้านวัตถุที่ขาดการพัฒนาทางจิตใจเป็นที่มาของปัญหาสังคมที่ดูเหมือนจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ อาทิ เช่น ปัญหายาเสพติด อาชญากรรม ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาแหล่งอบายมุข แหล่งเร่ร่อนย์ โสเภณีเด็ก การใช้แรงงานและละเมิดสิทธิเด็ก ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม มลภาวะเป็นพิษ ปัญหาการจราจรและอุบัติเหตุ รวมทั้งปัญหาสุขภาพ ทั้งทางกายและทางจิตเหล่านี้ ล้วนเป็นปัญหาที่เป็นผลพวงของการพัฒนาทางวัตถุอย่างขาดความสมดุลกับการพัฒนาทางด้านจิตใจทั้งสิ้น ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมของสังคม

เนื่องจากการศึกษาบทบาทสำคัญต่อการแก้ปัญหาสังคมและการพัฒนาประเทศ จึงควรมีการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชนของประเทศต้นจะช่วยให้เกิดการพัฒนาจิตใจ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นไปในทางที่เหมาะสม ซึ่งจะก่อให้เกิดสันติสุขในสังคมได้อย่างแท้จริง (ทิสนา แคมมณี 2543: 226-227)

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย

บุคคลต่าง ๆ ได้กล่าวถึงคุณลักษณะหรือเจตนาจะพัฒนาคนให้มีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้
 กองวิจัยทางการศึกษา (2540: 3) กำหนดทักษะและลักษณะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการ
 ดำรงชีวิตในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ มี 3 ด้านคือ

1. ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในอนาคต ได้แก่ มีทักษะการเรียนรู้ ทักษะการคิด และทักษะการสื่อสาร
2. ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการทำงาน ได้แก่ มีทักษะการจัดการ ทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้ ขยัน อดทน อดออมและประหยัด
3. ลักษณะที่จำเป็นต่อการทำงานร่วมกันในสังคม ได้แก่ ควบคุมตนเองได้ มีความรับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง ช่วยเหลือผู้อื่น เสียสละ มุ่งมั่นพัฒนา

กรมวิชาการ (2541: 9) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของพลโลกในอนาคต สรุปได้ดังนี้

1. สามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตประจำวันได้
2. สามารถคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ
3. สามารถเข้าใจ และยอมรับในความแตกต่างด้านวัฒนธรรม
4. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนในสังคม
5. สามารถมองเห็นปัญหาในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ ระดับโลกและเต็มใจที่จะแก้ปัญหานั้นอย่างจริงจังด้วยสันติวิธี
6. เต็มใจที่จะเปลี่ยนวิถีชีวิตและนิสัยในการบริโภคของตนเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมและสร้างคุณภาพชีวิต

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545: 8-9) ได้ให้แนวคิดคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ไว้เป็น 4 มิติ ดังนี้

1. มิติด้านร่างกาย ได้แก่
 - 1.1 พัฒนาการด้านร่างกายเจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ตามมาเกณฑ์การพัฒนาในแต่ละช่วงวัย
 - 1.2 พัฒนาการด้านสติปัญญาเจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ตามมาเกณฑ์การพัฒนาในแต่ละช่วงวัย
 - 1.3 มีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงไม่เจ็บป่วยง่าย
2. มิติด้านจิตใจ ได้แก่
 - 2.1 เป็นผู้รู้จักและเข้าใจตนเองเป็นอย่างดี

2.2 เป็นผู้รู้จักและเข้าใจความรู้สึกรู้สึกของผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

2.3 เป็นผู้รู้จักและเข้าใจสถานการณ์สภาพแวดล้อมภายนอกต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

3. มิติด้านความรู้ ได้แก่

3.1 รู้อย่างลึกซึ่งถึงแก่นสาระของวิชา

3.2 รู้รอบด้านเชิงสหวิทยาการ

3.3 รู้ไกลไปถึงอนาคต

4. มิติด้านทักษะความสามารถ ได้แก่

4.1 ทักษะด้านการคิด

4.2 ทักษะการสื่อสาร

4.3 ทักษะภาษาต่างประเทศ

4.4 ทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ

4.5 ทักษะทางสังคม (ทักษะมนุษยสัมพันธ์ ทักษะการปรับตัว ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น)

4.6 ทักษะทางอาชีพ

4.7 ทักษะทางสุนทรียะ

4.8 ทักษะการจัดการ

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ผู้วิจัยจึงศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถสรุปแนวทางที่มาของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนได้ ดังนี้

4.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในการปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อให้เป็นไปตามหมวด 4 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้วิเคราะห์สาระบัญญัติแล้วสรุปคุณลักษณะของผู้เรียนไว้ 3 ประการ คือ ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข

คนดี คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัย มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีเหตุผลรู้หน้าที่ ซื่อสัตย์ ขยัน ประหยัด มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็นและสิทธิของผู้อื่น มีความเสียสละ รักษาสิ่งแวดล้อม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

คนเก่ง คือ คนที่มีสมรรถภาพสูงในการดำเนินชีวิต โดยมีความสามารถด้านใดด้านหนึ่ง หรือรอบด้าน หรือมีความสามารถพิเศษเฉพาะทาง เช่น ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความสามารถด้านคณิตศาสตร์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถด้านภาษา ศิลปะ ดนตรี กีฬา มีภาวะผู้นำ รู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ เป็นต้น เป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันโลกเทคโนโลยี มีความเป็นไทย สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ และนำประโยชน์ให้เกิดแก่ตน สังคม และประเทศชาติได้

คนมีความสุข คือ คนมีสุขภาพดี ทั้งกายและจิตใจ เป็นคนร่าเริงแจ่มใสร่างกายแข็งแรง มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรักต่อสรรพสิ่ง มีอิสระปลอดพ้นจากการตกเป็นทาสของอบายมุข และสามารถดำรงตนได้เพียงพอแก่อัตภาพ

ในขณะเดียวกันในการดำเนินการตามหมวด 6 สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติได้ เสนอแนะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติในหลักการตามมาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษา ด้าน คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ดังนี้คือ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2544: 20)

1. มีวินัย ความรับผิดชอบ
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
4. ประหยัด ใช้จ่ายของและทรัพย์สินอย่างประหยัดและคุ้มค่าทั้งของตนเองและส่วนร่วม
5. มีความกตัญญู

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก (กรมวิชาการ 2550) ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตามนโยบายของ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่มุ่งให้ประเทศไทยเกิดความรักความสามัคคี ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก คำนึงความสุขให้คนไทย จึงได้กำหนดนโยบายเร่งด่วน ดังนี้

1. มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม
3. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์
4. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรง และทางอ้อม
5. รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม
6. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน
7. เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง
8. มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่
9. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
10. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัส ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่ายจำหน่าย และพร้อมที่จะขยายกิจการเมื่อมีความพร้อม เมื่อมีภูมิคุ้มกันที่ดี
11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย และจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ หรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา
12. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์

งานวิจัยที่ศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยกำหนด โดยตรงนั้นยังไม่ปรากฏ แต่มีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนอยู่บ้าง ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอเพื่อประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

บุษบา หล่อเงิน (2537: 87) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ พฤติกรรมจริยธรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. ด้านพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคม

1.1 พฤติกรรมทางจริยธรรมทางสังคมที่มีนักเรียนแสดงออกมากที่สุด คือ ความซื่อสัตย์ และแสดงออกน้อยที่สุด คือ ความเมตตา-กรุณา

1.2 นักเรียนหญิงและนักเรียนชาย มีพฤติกรรมทางจริยธรรมทางสังคมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ 0.05 ในด้านความเสมอภาคหรือความยุติธรรม

1.3 นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีพฤติกรรมทางจริยธรรมทางสังคมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านความเมตตา กรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และพฤติกรรมจริยธรรมด้านอื่น ๆ

1.4 นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีพฤติกรรมทางจริยธรรมทาง สังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือ ความยุติธรรม ความเมตตา กรุณา และพฤติกรรมจริยธรรมด้านอื่น ๆ

1.5 นักเรียนที่มีอาชีพหลักของครอบครัวต่างกัน มีพฤติกรรมทางจริยธรรมทาง สังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านพฤติกรรมจริยธรรมด้านอื่น ๆ

1.6 นักเรียนที่มีรายได้ของครอบครัวต่างกัน มีพฤติกรรมทางจริยธรรมทางสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทุก ๆ ด้าน

2. ด้านแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคม

2.1 แนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมที่นักเรียนแสดงออกมากที่สุด คือ การ ฝึกจริยธรรมทางเพศ และจะแสดงออกน้อยที่สุด คือ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม

2.2 นักเรียนชายและนักเรียนหญิง มีแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านความเสมอภาคหรือความยุติธรรมความ เมตตา กรุณา และพฤติกรรมด้านอื่น ๆ

2.3 นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านพฤติกรรมจริยธรรมด้านอื่น ๆ

2.4 นักเรียนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทาง สังคมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความ เมตตา กรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และพฤติกรรมจริยธรรมด้านอื่น ๆ

2.5 นักเรียนที่มีอาชีพหลักของครอบครัวต่างกัน มีแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรม ทางสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.6 นักเรียนที่มีรายได้ของครอบครัวต่างกัน มีแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทาง สังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทุกด้าน

จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ เด็กไทยนั้นกำลังถดถอย อันเนื่องมาจากการพัฒนาประเทศที่เน้นในด้านเศรษฐกิจและ ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีแต่ละเลยในการพัฒนาด้านจิตใจ คุณธรรม จริยธรรม เกิดความไม่

สมดุลกัน ส่งผลทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายในสังคม เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด เกิดภาวะความเสื่อมโทรมทางด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยเฉพาะพฤติกรรมด้านทักษะทางสังคม ที่มีแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัด จากเอกสารงานวิจัยข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเกิดแนวคิดที่จะพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนด้านทักษะทางสังคม ในด้านความเสียสละ ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ โดยผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการในแผนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศาสนา ประวัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ทักษะทางสังคม

ความหมายของทักษะทางสังคม

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม พบว่า มีผู้ให้ความหมายของคำว่าทักษะทางสังคมไว้ดังนี้ คือ

Jarolimek (1997: 7) กล่าวว่า ทักษะทางสังคม หมายถึง การอยู่ร่วมกันและการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น เคารพสิทธิของผู้อื่น เรียนรู้การควบคุมตนเอง ตัดสินใจด้วยตนเองร่วมแสดงความเห็นและประสบการณ์กับผู้อื่นได้

องค์การอนามัยโลก (WHO 1994:1, อ้างถึงใน พิมพ์ใจ บุญยัง 2540: 23) ให้ความหมายของทักษะทางสังคมไว้ว่า ทักษะทางสังคม หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการกระทำหรือจัดการกับความต้องการ และสิ่งท้าทายในชีวิตประจำวันได้สำเร็จ ทำให้สามารถปรับตัวและมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์

สุวิมล ว่องวานิช (2549: 9-10) ทักษะทางสังคม หมายถึง ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการเข้าสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ความมีกิริยามารยาท ความมีมนุษยสัมพันธ์ การปรับตัว ความตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความมีสัมมาคารวะ ความเมตตา กรุณา ความสุภาพ อ่อนโยน พุดจาไพเราะ อ่อนน้อมถ่อมตน เป็นต้น

กำไลรัตน์ เข็นสุจิต (2540 : 69-70) ให้ความหมายของทักษะทางสังคมไว้ว่า ทักษะทางสังคม หมายถึง คุณลักษณะหรือความสามารถเชิงสังคมจิตวิทยา เป็นทักษะภายในที่ช่วยให้สามารถเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทักษะในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ทักษะการตัดสินใจและคิดริเริ่มอย่างสร้างสรรค์ ทักษะการประเมินตนเอง และการควบคุมสถานการณ์ ทักษะการสื่อสาร ต่อรอง ปฏิเสธ และโน้มน้าวจิตใจและทักษะในการปรับตัว เป็นต้น

พิมพีใจ บุญยัง (2540: 24) ให้ความหมายของทักษะทางสังคมไว้ว่า ทักษะทางสังคม หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการจัดการกับสิ่งกดดันต่าง ๆ รอบตัวในชีวิตประจำวันได้สำเร็จ เป็นความสามารถที่บุคคลสร้างขึ้นได้จากการเรียนรู้ประสบการณ์และการฝึกฝน สามารถปรับตัวและมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ นำไปสู่การมีพฤติกรรมที่ดีทั้งร่างกาย จิตใจ และมีชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

วิริยะ บุญยะนิวาสน์ (2541: 18) ได้ให้ความหมายของทักษะทางสังคม หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะอยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกันในลักษณะของกลุ่ม หรือในสังคมได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ด้วยความรู้จกบทบาทของผู้นำและบทบาทของสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของกลุ่ม หรือทักษะทางสังคมได้จากการเรียนรู้ และสามารถฝึกฝนจากประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความชำนาญได้ ถ้าปฏิบัติต่อกันอย่างถูกต้อง

ลิลาสลัทธิ ชวัลลล (2542: 20) ได้ให้ความหมายของทักษะทางสังคมไว้ว่า คือ ความสามารถจัดการกับอารมณ์ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ดี สามารถอ่านสภาพการณ์ทางสังคมและบุคคลที่เกี่ยวข้องได้อย่างแม่นยำ มีปฏิสัมพันธ์ที่ราบรื่นได้ สามารถใช้ทักษะเหล่านี้ในการชักจูงและเป็นผู้ดำเนินการประนีประนอมและยุติข้อโต้แย้งเพื่อการร่วมมือกันและทำงานเป็นทีมได้

ญาดา หลาวเพ็ชร (2544: 6) กล่าวว่าทักษะทางสังคม หมายถึง การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นมิตรกับบุคคลอื่น และแสวงความร่วมมือจากผู้อื่น ได้นุ่มนวลความ คิดเห็นของผู้อื่นได้อย่างนุ่มนวลและได้ผล ทำให้เกิดความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจในการปฏิบัติ ภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย มีการสื่อสารที่ดี สามารถเจรจาต่อรอง แก้ไขและหาทางยุติภารกิจให้ บรรลุเป้าหมาย มีการสื่อสารความหมายที่ดี สามารถเจรจาต่อรอง แก้ไขและหาทางยุติข้อขัดแย้งได้ อย่างเหมาะสม เต็มใจให้ความช่วยเหลือ

Hargie and Macarten (ศิริบงอร เศรษฐบุปผา 2548: 9 อ้างอิงมาจาก Hargie and Macarten 1986: 13) ทักษะทางสังคม หมายถึง ทักษะที่ใช้เมื่อบุคคลมีการกระทำระหว่างกันในระดับของ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะทางสังคมมีลักษณะสำคัญ 6 ประการคือ

1. ทักษะทางสังคมเป็นพฤติกรรมที่มีจุดมุ่งหมาย และต้องมีความตั้งใจ
2. ทักษะทางสังคม เป็นพฤติกรรมทางสังคมที่ผู้อื่นสามารถสังเกตได้
3. พฤติกรรมที่แสดงออกจะต้องเหมาะสมกับสถานการณ์
4. ทักษะทางสังคมจะประกอบด้วยพฤติกรรมทางสังคมหลาย ๆ อย่างที่มี

ความสัมพันธ์กัน เช่น การแสดงความรู้สึกสนใจผู้อื่น ประกอบด้วย การยิ้ม การผงกศีรษะ การจ้องมอง และการให้คำพูด เป็นต้น

5. ทักษะทางสังคม เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้

6. องค์ประกอบสุดท้ายของทักษะทางสังคม ซึ่งมีความสำคัญ ตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura's Social Learning Theory) เป็นความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง และจะต้องรู้ว่าเมื่อไหร่ควรพูด หรือจะทำอะไร ซึ่งมีความหมายสำคัญพอ ๆ กับความสามารถในการเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ด้วย

นอกจากนั้น Lerner (1997: 616) ได้กล่าวถึงทักษะทางสังคมว่า หมายถึง ทักษะที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถประสบผลสำเร็จในการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนและครู ทักษะทางสังคมยังช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสำเร็จในการแสดงออกในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม สรุปได้ว่า ทักษะทางสังคม หมายถึงความสามารถในการอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รู้จักรับผิดชอบ รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง รู้จักปฏิบัติต่อผู้อื่น ได้รับการยอมรับจากสมาชิกในสังคม และสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม

ความสำคัญของทักษะทางสังคม

ทักษะทางสังคมเป็นทักษะพื้นฐานที่ทำให้มนุษย์แต่ละคน ซึ่งเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมมีความสามารถในการขจัดปัญหา และดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข มีผู้ให้ความสำคัญของทักษะทางสังคมไว้ดังนี้

สุขุมล เกษมสุข (2535: 10-11, อ้างถึงใน เทียมจันทร์ พิมพ์วงศ์ 2541: 20-21) กล่าวว่า ทักษะทางสังคมเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อมนุษย์ เพราะมนุษย์ไม่สามารถอยู่ตามลำพังได้ ต้องมีเพื่อน มีกลุ่มสังคมที่จะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันตั้งแต่สังคมครอบครัว ขยายออกไปจนเป็นสังคมใหญ่ ทุกสังคมต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กัน จึงมีความจำเป็นต้องอาศัยทักษะทางสังคมทั้งสิ้น ทักษะทางสังคมมีความสำคัญดังนี้

ความสำคัญด้านส่วนบุคคล ช่วยให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข ยิ่งสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงมาก ทักษะทางสังคมยิ่งมีความจำเป็นมากเท่านั้น บุคคลต้องสามารถปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สื่อความหมายทำงานร่วมกัน แก้ปัญหาของตนเองและสังคมได้ สามารถปรับตัวได้ทุกสภาพแวดล้อม สิ่งเหล่านี้เป็นทักษะที่ช่วยให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข

ความสำคัญด้านสังคม สังคมใดมีสมาชิกที่เป็นผู้มีทักษะทางสังคมดี รู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความคิดสร้างสรรค์ มีความเจริญมั่นคง แต่ถ้าสังคมใดมีในลักษณะตรงกันข้าม สมาชิกขาดทักษะทางสังคม ไม่สงบสุข และมีความเสื่อม

ทักษะทางสังคมมีความสำคัญต่อพัฒนาการทางสังคมของเด็กเป็นอย่างมาก และส่งผลต่อเด็กในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านจิตใจ สังคม การเรียน การปรับตัว และสุขภาพจิตของเด็กทั้ง

ในชีวิตปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นควรมีการแก้ไขและพัฒนาทักษะทางสังคมโดยครุร่วมมือกับบุคคลากรที่เกี่ยวข้องกับเด็กทุกฝ่าย

จากความสำคัญของทักษะทางสังคม พอสรุปได้ว่า ทักษะทางสังคมมีส่วนช่วยพัฒนาทั้งบุคคลและสังคม เพราะถ้าบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมมีทักษะที่จะอยู่มีความสุขแล้วสังคมก็ย่อมสงบสุขและพัฒนาเจริญงอกงามต่อไปได้อย่างมั่นคง

องค์ประกอบของทักษะทางสังคม

การที่นักเรียนจะสามารถทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นที่จะต้องอาศัยทักษะย่อย ซึ่งเป็นองค์ประกอบของทักษะทางสังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ทิสนา แคมมณี (2528: 16, อ้างใน สุรศักดิ์ สุภารัตน์, 2540: 13-14) กล่าวถึงองค์ประกอบของทักษะทางสังคมที่จะทำให้งานของกลุ่มมีประสิทธิภาพนั้น ต้องมีทักษะย่อย ๆ ดังนี้

1. ทักษะการวางแผน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักเรียนสามารถทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มมีประสิทธิภาพและบรรลุผลของกลุ่ม การวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ จะทำให้กิจกรรมกลุ่มมีชีวิต และทำงานอย่างเป็นขั้นตอน กิจกรรมสามารถดำเนินไปได้ด้วยความราบรื่น

2. ทักษะในการสื่อความหมาย กล่าวคือ สมาชิกทุกคนต้องมีทักษะที่สำคัญคือ ทักษะการพูด การฟัง การเขียนและการอ่าน โดยเฉพาะทักษะการฟังและพูดนั้นนับว่าสำคัญและจำเป็นมากในการทำงานกลุ่ม เพราะไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติงานหรือทำกิจกรรมใด ก็ต้องใช้สองทักษะนี้ เพื่อหาข้อมูลที่ถูกต้องเหมาะสม

3. ทักษะการจูงใจในการทำงานกลุ่ม บรรยากาศของการทำงานเป็นปัจจัยที่สำคัญ เช่น การยิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน การยอมรับซึ่งกันและกัน กล่าวคำชมเชยและติเพื่อก่อใจให้แก่ซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นแรงจูงใจในการทำงานร่วมกัน ดังนั้นทุกคนควรมีทักษะในการจูงใจ อันได้แก่ การใช้คำพูดและท่าทางที่นุ่มนวล การพูดด้วยหลักการและเหตุผล ไม่ใช่การบังคับข่มขู่มีความจริงใจต่อกัน ตลอดจนรู้หลักการในการติชมที่เหมาะสมและถูกต้องแก่กันและกัน

4. ทักษะการตัดสินใจ เป็นทักษะที่สำคัญที่มีผลต่อการดำเนินงานเพื่อให้กลุ่มบรรลุเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพนั้น ประกอบด้วย

- 4.1 การศึกษาเรื่องที่จะตัดสินใจอย่างรอบคอบ
- 4.2 การสำรวจเป้าหมายและคุณค่าที่เกิดจากการตัดสินใจในเรื่องนั้น
- 4.3 การชั่งน้ำหนักระหว่างคุณค่าและข้อเสียที่อาจเกิดขึ้น เมื่อมีการตัดสินใจเลือกรื่องใดเรื่องหนึ่ง

4.4 การค้นคว้าเรื่องราว ข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประเมินทางเลือก

4.5 การทำความเข้าใจอย่างถูกต้องเกี่ยวกับข้อมูลใหม่ที่ได้มาก่อนการพิจารณา
ตัดสินใจ

4.6 การสำรวจข้อดี ข้อบกพร่องครั้งสุดท้ายก่อนการตัดสินใจ

5. ทักษะในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง เพื่อหาข้อตกลงหรือข้อยุติที่เป็นที่พอใจของทุกฝ่าย เป็นทักษะที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่สามารถทำให้กลุ่มไม่เกิดความแตกแยกกันความขัดแย้งภายใน กลุ่มเป็นเรื่องปกติในการทำงานกับผู้อื่น แต่ปัญหานั้นสามารถยุติลงได้โดยใช้ทักษะการแก้ปัญหาที่มีอยู่ในตัวนักเรียน

6. ทักษะในการแก้ปัญหา การทำงานทุกอย่างย่อมมีปัญหาและอุปสรรค แต่หากสมาชิกภายในกลุ่มมีทักษะในการแก้ปัญหา ทุกอย่างก็จะแก้ไขได้โดยง่าย งานของกลุ่มสามารถที่บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างง่ายดาย

7. ทักษะในการประเมินผลการทำงานของกลุ่ม ทักษะในเรื่องนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับการทำงานเป็นกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหัวหน้ากลุ่มจำเป็นต้องมีทักษะในด้านนี้ จึงจะทำให้ การทำงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ

Goldman (1998: 32-34) ได้กล่าวไว้ว่า ทักษะทางสังคมประกอบด้วย

1. การมีอิทธิพลเพื่อใช้ในการชักจูงโน้มน้าวในผู้อื่น (Influence)
2. การมีทักษะการสื่อสาร เปิดใจกว้างฟังทุกเรื่องราว และสื่อสารโต้ตอบด้วยความชัดเจน ไม่กำกวม
3. การมีความเป็นผู้นำ สามารถยับยั้งและชักนำคนและกลุ่มคนได้ (Leadership)
4. สามารถเริ่มต้นเปลี่ยนแปลงหรือพลิกแพลงสิ่งต่างๆ ได้ (Change Catalysts)
5. สามารถประสานร้อยร้าว แก้ไขความไม่ลงรอยกัน (Conflict Management)
6. สามารถสร้างสัมพันธภาพให้แน่นแฟ้น (Building Bonds)
7. ช่วยเหลือและร่วมมือ โดยทำงานร่วมกับบุคคลอื่นที่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน (Collaboration and Cooperation)

8. การมีความสามารถในการดึงความสามารถของผู้ร่วมงาน สร้างสรรค์พลังกลุ่มเพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จ (Team Capabilities)

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของทักษะทางสังคมที่นักศึกษาได้กล่าวมาข้างต้นส่วนใหญ่ คล้ายคลึงกันกล่าวได้ว่า ทักษะทางสังคมเกิดจากความสามารถในการรักษาสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่นเพื่อความราบรื่นในการใช้ชีวิตร่วมกัน เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ทำงานร่วมกัน รวมทั้ง การปฏิบัติตนเมื่ออยู่ในสังคมและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมนั้น ๆ

การพัฒนาทักษะทางสังคม

ในการพัฒนาทักษะทางสังคมต้องอาศัยปัจจัยหลาย ๆ ด้าน มีผู้กล่าวไว้ ดังนี้

วารี ธีระจิตร (วีริยะ บุญยะนิวาสน์ 2541: 2; อ้างอิงมาจากวารี ธีระจิตร 2530: 5) กล่าวถึงการพัฒนาทักษะทางสังคม ว่าในการสอนให้เกิดทักษะทางสังคมด้านนี้ ผู้สอนควรระลึกอยู่เสมอว่าสังคมของเราเป็นสังคมกำลังเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ควรจัดให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจ และนำไปปฏิบัติได้ โดยจัดให้สอดคล้องกับวิธีการดำรงชีวิตของผู้เรียนให้ได้มากที่สุดผู้สอนและผู้เรียนควรจะไปปฏิบัติกระทำฝึกฝนและแก้ปัญหาร่วมกัน

ทิสนา แคมมณี (วีริยะ บุญยะนิวาสน์, 2541: 28; อ้างอิงมาจาก ทิสนา แคมมณี 2531: 20) กล่าวว่า ได้อธิบายถึงการทำงานกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาทักษะทางสังคมไว้ดังนี้

1. ทักษะการวางแผน ทั้งผู้นำและสมาชิกต้องร่วมกันวางแผนภายใน การนำและควบคุมของผู้นำกลุ่มดำเนินการ ดังนี้

1.1 กำหนดจุดประสงค์ทางงานหรือกิจกรรมในกลุ่ม ซึ่งต้องเป็นจุดประสงค์ที่ดี คือ มีความชัดเจน สามารถปฏิบัติได้และสามารถสังเกตเห็นผลได้

1.2 จัดทำเค้าโครง หรือ โครงสร้างของงานอย่างคร่าว ๆ

1.3 กำหนดวิธีการทำงานที่สมาชิกทุกคนรับทราบ

1.4 กำหนดกฎเกณฑ์ระเบียบการทำงาน

1.5 กำหนดแนวทางกว้าง ๆ ในการประเมินผล

2. ทักษะการสื่อสารความหมาย สมาชิกทุกคนจะต้องมีทักษะที่สำคัญ คือ ทักษะการพูดที่ดี ทักษะการฟังที่ดี ทักษะการเขียนที่ดีและทักษะการอ่านที่ดี สำหรับทักษะการพูด และทักษะการฟังนั้นสำคัญและจำเป็นมากในการทำงานกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมใด ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการอภิปราย สมาชิกจำเป็นต้องใช้อย่างมาก และตลอดเวลา เพราะการอภิปรายมักจะเป็นกระบวนการเน้นเรื่องการพูด การฟังเพื่อหาข้อสรุปที่ถูกต้องและเหมาะสม

3. ทักษะการจูงใจ ระหว่างมีการทำงานหรืออภิปรายกลุ่มบรรยากาศของการทำงานเป็นปัจจัยที่สำคัญ เช่น การมีมนุษยสัมพันธ์ต่อกัน ยิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน ขอมรับซึ่งกันและกัน กล่าวคำชมเชยและติเพื่อก่อให้เกิดกำลังใจ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นแรงจูงใจในการทำงานร่วมกัน สมาชิกทุกคนควรมีทักษะการจูงใจอื่นๆ ได้แก่ การใช้คำพูดและท่าทางอย่างนุ่มนวล การพูดด้วยหลักการและเหตุผลไม่ใช้การบังคับข่มขู่ มีความจริงใจต่อกัน ตลอดจนรู้จักขณะการให้คำติชมที่เหมาะสมถูกต้องแก่กันและกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม

สงบ สัพโส (2544: 86-87) ได้ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมด้านความเอื้อเฟื้อและความมีระเบียบวินัยของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาเป็นรายกลุ่มเป็นรายบุคคล และจัดกิจกรรมการสอนปกติ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนบ้านห้วยเก็ง (วัดนเสีรราชูร์บำรุง) สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี จำนวน 45 คน แล้วแบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 45 คน แล้วแบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 45 ซึ่งคัดเลือกมาโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้คือ แผนการจัดประสบการณ์เกมการศึกษา เกมการศึกษาที่สอดคล้องกับพฤติกรรมทางสังคม มีค่าความเชื่อมั่น 0.93 และแบบวัดพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ T-test และ One-way Anova ผลการวิจัยพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเกมการศึกษารายกลุ่ม รายบุคคล และกลุ่มที่ได้รับการสอนปกติมีพฤติกรรมทางสังคมด้านความเอื้อเฟื้อและความมีระเบียบวินัยสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมเกมการศึกษารายกลุ่มมีผลต่อพฤติกรรมทางสังคมด้านความเอื้อเฟื้อและความมีระเบียบวินัยสูงกว่านักเรียนกลุ่มอื่น

Whittemberg (1995: 1884-A) ได้ศึกษาเพื่อประเมินผลของรูปแบบการช่วยฝึกทักษะทางสังคมเมื่อเปรียบเทียบกับรูปแบบการช่วยการควบคุมตนเองของเด็กที่มีความวิตกกังวลทางสังคม โดยศึกษาจากนักเรียนในระบบการศึกษาปกติชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 36 คน ชาย 14 คน และหญิง 22 คน กำหนดให้เด็กอยู่ในกลุ่มฝึกควบคุมตนเอง 8 คน และกลุ่มฝึกประสบการณ์ 19 คน ซึ่งไม่ได้รับการทดลอง ทำการทดลอง 10 สัปดาห์ ๆ ละ 1 ชั่วโมง วิธีการศึกษาใช้แบบวัดของนักวิจัยหลายคนที่ใช้เครื่องมือต่าง ๆ กัน รวมทั้งการสัมภาษณ์และการสังเกต ผลการศึกษารูปได้ดังนี้ ผลการแทรกแซงชี้แนะว่าการทดลองทั้ง 2 กลุ่ม เพิ่มประสิทธิภาพของตนเองขึ้นอย่างประสบความสำเร็จในด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมหลังการทดลองทันทีเมื่อเทียบกับการควบคุมการประเมินอย่างเดียว ผลที่ได้รับนี้หลังการทดลองแล้ว 1 เดือน กลุ่มควบคุมตนเองรักษาความคงทนไว้ไม่ได้ การทดลองครั้งที่ 2 กลุ่มมีประสิทธิผลในการลดความวิตกกังวลของเด็กลงได้ เมื่อเทียบกับกลุ่มควบคุมการประเมินเพียงอย่างเดียวและผลที่ได้รับนี้รักษาความคงทนไว้ได้ เด็กที่ได้รับการฝึกทักษะทางสังคมปรับปรุงดีขึ้นเมื่อเทียบกับเด็กในสภาพเงื่อนไขอื่น ๆ อีกสองสภาพ ทั้งนี้จากการประมาณค่าของครูเกี่ยวกับความวิตกกังวลและการถอนตัวหลังการทดลองการทดลองทั้ง 2 กลุ่มส่งผลต่อการปรับปรุงจากการประมาณค่าของผู้ปกครองเกี่ยวกับการถอนตัวและความวิตกกังวล ส่วนการฝึกควบคุมตนเองมีประสิทธิผลมากกว่าการฝึกทักษะทางสังคมจากการวัดเกี่ยวกับการถอน

ตัว ผลที่ได้จากกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่มรักษาความคงทนไว้ได้ตลอดเวลา ผลการสังเกตบ่งชี้ว่า เด็กในรูปแบบช่วยการทดลองทั้ง 2 รูปแบบมีอัตราการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับกลุ่มเปรียบเทียบการประเมินเพียงอย่างเดียว ผลจากการสัมภาษณ์ที่บันทึกไว้ด้วยพบว่า ไม่มี ความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่ม

จากการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับทักษะทางสังคม สรุปได้ว่า ทักษะทางสังคมสามารถพัฒนาและฝึกฝนได้ โดยใช้กิจกรรมสอดแทรกไว้ในกระบวนการจัดการ เรียนรู้ เช่น เกมการศึกษา หรือกิจกรรมที่เน้นพัฒนาทักษะทางสังคมในขณะดำเนินการจัดการเรียน การสอน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะทางสังคมได้อย่างยั่งยืนและคงทน สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีแนวคิดที่จะพัฒนาทักษะทางสังคมในด้านความเสียสละ ความ เมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ โดยยึดแนวคิดหลักจากโครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดี ของเด็กและเยาวชนไทย ซึ่งเป็นโครงการวิจัยของ สุวิมล ว่องวานิช (2549: 9-10) ทักษะทางสังคม ในด้านความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์นี้ นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งใน การที่จะพัฒนาเด็กไทยให้มีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่ดี สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมี ความสุข รู้จักเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ทำงานกลุ่ม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะในสถานการณ์ปัจจุบันคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคมใน 3 ด้านนี้ กำลังถดถอยลงไปเรื่อย ๆ จากคุณลักษณะที่ดีของเยาวชนไทย ผู้วิจัยจึงได้ทดลองสร้างนวัตกรรมที่ สอดแทรกคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคมทั้ง 3 ด้านนี้ในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการ การสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมใน สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติเข้าด้วยกัน

การสอนแบบบูรณาการ

ประวัติความเป็นมาและแนวคิดของการบูรณาการ

แนวความคิดเรื่องบูรณาการ (Integration) เกิดขึ้นจากความคิดเห็นของนักปราชญ์ชาว อังกฤษชื่อ จอห์น ล็อก (John Lock) ที่เห็นว่า เด็กไม่มีเวลาและกำลังในการที่จะเรียนรู้ได้ทั้งหมด ฉะนั้นเด็กจึงต้องสนใจแต่เฉพาะสิ่งที่จำเป็นที่สุด และที่เขาจะใช้บ่อยที่สุดในชีวิต ต่อมา จอห์น ดุยอี้ (John Dewey) นักปราชญ์ชาวสหรัฐอเมริกาที่มีความเห็นในเรื่องนี้ว่า การให้การศึกษาแก่เด็กนั้นควร จะนำไปสู่ความเข้าใจเรื่องกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์เพื่อการอยู่รอดของชีวิตตน กิจกรรมใหญ่ ๆ คือ การแสวงหาปัจจัยแห่งการดำรงชีพ อันได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม กิจกรรมเหล่านี้

เป็นกิจกรรมขั้นพื้นฐานของมนุษย์ จึงย่อมจะทำให้เด็กต้องการที่จะเรียนรู้เอง เห็นเอง รู้จักเอง ฉะนั้นเด็กย่อมจะเกิดความสนใจขึ้น โดยธรรมชาติ

ความหมายของการบูรณาการ

คำว่า บูรณาการ ตรงกับภาษาอังกฤษ “Integration” ได้มีผู้ให้ความหมายไว้โดยทั่วไปดังนี้ ผกา สัตยธรรม (อ้างใน สายฝน ลีรัตนวดี, 2540: 10) ได้กล่าวถึงความหมายของการบูรณาการว่า เป็นขบวนการที่ทำให้บุคคลมีชีวิตอย่างสมบูรณ์หรือมีชีวิตที่สมดุลทุก ๆ ด้าน เป็นลักษณะของการสอนที่จะช่วยให้บุคคลเป็นผู้รอบรู้ สามารถคิดได้อย่างกว้างขวางในหลายด้าน และนำความรู้ที่ได้รับไปแก้ไขปัญหาคความทุกข์ให้ลดน้อยลงหรือหมดไป ทำให้เกิดความสมดุลในชีวิต ซึ่งความสมดุลในชีวิตจะเกิดขึ้นได้เนื่องมาจากการที่เขารู้จักเผชิญและแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ครูจึงต้องเห็นความสำคัญที่จะต้องใช้กระบวนการที่จะช่วยให้เกิดความสมดุลของชีวิต เกิดความก้าวหน้า และความสุขสงบในสังคม ซึ่งจะต้องอาศัยการเรียนการสอนที่จะต้องนำเอาความรู้จากแขนงวิชาต่าง ๆ มาเกี่ยวข้องเชื่อมโยงและผสมผสานกันให้กลมกลืนในการสอน และการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ต่าง ๆ ไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน

ภูพงษ์ ภูอาภรณ์ (2541: 21) ได้กล่าวถึงการบูรณาการการศึกษาว่า หมายถึง แนวคิดในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการศึกษากับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ทั้งในด้านจุดมุ่งหมาย เนื้อหา การจัดกิจกรรม ตลอดจนการวัดผลประเมินผล โดยมีเป้าหมายสำคัญสูงสุด คือ การแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์โดยส่วนร่วม

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542: 26) กล่าวถึงการสอนแบบบูรณาการไว้ว่า เป็นการนำศาสตร์ต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันมาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

อรทัย มูลคำ และคณะ (2543: 10) ได้กล่าวถึงความหมายของการบูรณาการไว้ว่า หมายถึง การนำศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้ากันเพื่อประโยชน์ในการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน

ทองอยู่ แก้วไทรสะ ([ออนไลน์]:2545: 2) ให้ความหมายของการบูรณาการว่า บูรณาการ คือ องค์กรวม ไม่แยกส่วน เป็นการมองสรรพสิ่งต่าง ๆ เป็นภาพรวม เป็นความสมบูรณ์ ความสมดุล ชีวิตทั้งหมดไม่แยกส่วน เป็นองค์กรวมของชีวิตคน ซึ่งจะต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสรรพสิ่งต่าง ๆ และการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการจัดประสบการณ์และสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตจริงของผู้เรียน

Good (1973: 121) ได้อธิบายการบูรณาการไว้ดังนี้

1. สภาพของการจัดรวมความรู้ในวิชาต่าง ๆ มาไว้เป็นหน่วยการเรียนรู้เดียวกัน โดยจัดให้สัมพันธ์ด้วยการสอดแทรกเนื้อหาวิชา
2. กระบวนการหรือการจัดการเรียนการสอนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยให้มีวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันในรูปของโครงการหรือกิจกรรม เช่น สอนเรื่องคลองปานามา ก็จะประกอบด้วยวิชา ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศิลปะ ภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์ รวมกันอยู่โดยให้เป็นไปในลักษณะที่เกี่ยวกับเรื่องคลองปานามา

สุวิทย์ มูลคำ (2543: 5) กล่าวว่า การบูรณาการ หมายถึง การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงศาสตร์หรือเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย มีความหลากหลายและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน

กรมวิชาการ (2544: 3) กล่าวว่า การบูรณาการ เป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ ความรู้ความเข้าใจและทักษะในศาสตร์หรือวิชาต่าง ๆ มากกว่า 1 วิชาขึ้นไปรวมเข้าด้วยกันภายใต้เรื่องราวโครงการหรือกิจกรรมเดียวกัน เพื่อแก้ปัญหา หรือแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า การบูรณาการ หมายถึง การเรียนรู้ที่เกิดจากการรวมหรือเชื่อมโยงเนื้อหาสาระจากศาสตร์ต่าง ๆ ให้เป็นกลุ่มการเรียนรู้เดียวกันเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและสอดคล้องกับชีวิตจริง

กรมวิชาการ (2544: 2) กล่าวว่า การสอนแบบบูรณาการเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างวิชาหลาย ๆ แขนงไว้ในหน่วยการเรียนรู้เรื่องเดียวกัน ในลักษณะเป็นสหวิทยาการ ทำให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้แบบองค์รวม

บุรชัย สิริมหาสารคาม (2545: 27) กล่าวว่า การสอนแบบบูรณาการ เป็นการสอนโดยใช้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นแกนหลัก แล้วสอนให้เชื่อมโยงให้สัมพันธ์กับเรื่องหรือวิชานั้น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างกลมกลืน เพื่อให้เหมาะสมกับการประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริง

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การสอนแบบบูรณาการ หมายถึงความผสมผสานของเนื้อหากิจกรรมและกระบวนการให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงเข้าเป็นหน่วยเดียวกันอย่างสมดุล เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม นำไปสู่การแก้ปัญหาต่าง ๆ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

รูปแบบของการบูรณาการ

กรมวิชาการ (2544: 5) กล่าวถึงรูปแบบของการบูรณาการ ไว้ว่า การบูรณาการภายในวิชาเป็นการเชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างเนื้อหาในกลุ่มวิชา หรือรายวิชาเดียวกันเข้าด้วยกันเป็นการบูรณาการระหว่างวิชาถือว่าการบูรณาการที่มีประสิทธิภาพมีอยู่ 4 ลักษณะ ดังนี้

1. การบูรณาการแบบสอดแทรก (Infusion Instruction) เป็นการจัดการเรียนรู้โดยครูผู้สอนวิชาใดวิชาหนึ่งได้นำเนื้อหาของวิชาอื่น ๆ เข้ามาบูรณาการกับวิชาที่ตนสอน เป็นการวางแผนการสอนและสอนโดยครูเพียงคนเดียว ผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ต่างๆ กับหัวข้อเรื่องสอดคล้องกับชีวิตจริงหรือสาระที่กำหนดขึ้นมา เช่น เรื่อง น้ำ พืช ผู้สอนสามารถ เชื่อมโยงสาระ และกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่างๆ เช่น การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะกระบวนการเรียนรู้ไปแสวงหาความจริงจากหัวข้อเรื่องที่กำหนด

2. การบูรณาการแบบคู่ขนาน (Parallel Instruction) เป็นการจัดการเรียนรู้โดยครูตั้งแต่สองคนขึ้นไปสอนต่างวิชากัน แต่วางแผนการสอนด้วยกัน เพื่อรวมองค์ประกอบของหัวเรื่อง (Theme) ความคิดรวบยอด (Concept) หรือปัญหา (Problem) แล้วครูแยกสอนในแต่ละวิชา ชิ้นงานที่ให้นักเรียนขึ้นอยู่กับครูในแต่ละวิชา แต่ทั้งหมดต้องสะท้อนถึง หัวเรื่อง ความคิดรวบยอด หรือปัญหาที่ระบุไว้ร่วมกัน

3. แบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary Instruction) เป็นการสร้างหัวเรื่อง (Theme) ขึ้นมาแล้วนำเนื้อหาจากวิชาต่าง ๆ มาโยงสัมพันธ์กับหัวเรื่องนั้น ซึ่งบางครั้งเราอาจจะเรียกวิธีการบูรณาการแบบนี้ว่า สหวิทยาการแบบมีหัวข้อ (Thematic Interdisciplinary Studies) หรือ การบูรณาการที่เน้นการนำไปใช้เป็นหลัก (Application-First Approach) การบูรณาการแบบสหวิทยาการ เป็นการสร้างหัวเรื่องขึ้นมา แล้วนำเนื้อหาจากวิชาต่าง ๆ มาโยงสัมพันธ์กับหัวเรื่องที่กำหนด โดยที่การกำหนดหัวเรื่องต้องมีหลักการดังนี้

- 3.1 เป็นเรื่องที่น่าสนใจและมีโอกาสได้เลือกเรียน
- 3.2 เป็นเรื่องที่สามารถโยงความสัมพันธ์ได้หลายวิชาหรือหลายกลุ่มประสบการณ์
- 3.3 เป็นเรื่องที่นักเรียนมีประสบการณ์เดิมอยู่แล้วและสอดคล้องกับชีวิตจริงและมีความหมายต่อผู้เรียน
- 3.4 เป็นเรื่องที่มีแหล่งความรู้ให้ผู้เรียนได้ศึกษา ค้นคว้าอย่างหลากหลาย และเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับท้องถิ่นกับความรู้ที่เป็นสากล
- 3.5 เป็นเรื่องที่เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียนและส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน
- 3.6 การตั้งชื่อเรื่องต้องทันสมัย และน่าสนใจช่วยให้ผู้เรียนอยากรู้ อยากเรียน เช่น “บ้านแสนสุข” “โรคภัยที่ใกล้ตัว” “นักสืบชุมชนค้นหาคดี” “ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม”

4. การบูรณาการแบบพหุวิทยาการ (Multidisciplinary Instruction) ครูหลายคน จากหลายวิชาวางแผนร่วมกันเกี่ยวกับเรื่อง (Theme) ความคิดรวบยอด (Concept) หรือปัญหา (Problem) ครูแต่ละคนแยกกันสอนตามรายวิชา แต่มีการมอบหมายงานหรือโครงการร่วมกันซึ่งจะเชื่อมโยง

สาขาวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และกำหนดว่าจะแบ่งโครงการนั้น ออกเป็นโครงการย่อยให้ผู้เรียน ปฏิบัติในแต่ละรายวิชาตามโครงการย่อยนั้น

5. การบูรณาการแบบข้ามวิชา หรือร่วมกันสอนเป็นคณะ (Trans Disciplinary Instruction) วิธีการนี้ครูวิชาต่าง ๆ จะร่วมกันสอนเป็นคณะหรือเป็นทีม มีการวางแผน ปรึกษาหารือร่วมกัน โดย กำหนดหัวเรื่อง ความคิดรวบยอด (Concept) หรือปัญหา (Problem) ร่วมกันแล้วสอนเป็นคณะ โดย ผู้เรียนกลุ่มเดียวกัน

หลักการสำคัญที่ต้องคำนึงในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ (2544: 42) ได้เสนอแนะการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไว้ ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน กระบวนการเรียนการสอนอย่างกระตือรือร้น มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนการสอน
2. การส่งเสริมให้นักเรียนได้ร่วมทำงานกลุ่มด้วยตนเอง โดยการส่งเสริมให้มีกิจกรรมกลุ่ม ลักษณะต่าง ๆ หลากหลายในการเรียนการสอน และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ลงมือทำกิจกรรม ต่าง ๆ อย่างแท้จริงด้วยตนเอง
3. จัดประสบการณ์ต่าง ๆ แก่ผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย ตรงกับความเป็นจริง สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างได้ผลและส่งเสริมให้มี โอกาสได้ปฏิบัติจริงจนเกิดความสามารถและทักษะที่ติดเป็นนิสัย
4. จัดบรรยากาศในชั้นเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกล้ำคิดกล้าทำ โดยส่งเสริมให้ ผู้เรียนมีโอกาสที่จะแสดงออกซึ่งความรู้สึกลึกซึ้งของตนเองต่อสาธารณชน หรือเพื่อนร่วมชั้น ทั้งนี้ เพื่อสร้างเสริมความมั่นใจให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน
5. เน้นการปลูกจิตสำนึก ค่านิยม และจริยธรรมที่ถูกต้องดีงามให้ผู้เรียนสามารถจำแนก แยกแยะความถูกต้องดีงามและความเหมาะสมได้ สามารถจัดความขัดแย้งได้ด้วยผล มีความกล้า หาญทางจริยธรรม และแก้ปัญหาด้วยปัญญาและสามัคคี

ประโยชน์ของการสอนแบบบูรณาการ

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาสาระ หรือศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนของผู้เรียน (อรรถัย มูลคำและคณะ 2543: 12)

1. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้เข้ากับวิถีชีวิตได้ เพราะสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงจำเป็นต้องใช้ความรู้และทักษะจากหลายวิชาด้วยกันแก้ปัญหา
2. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างความคิดรวบยอดในศาสตร์ต่าง ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย
3. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิชาต่าง ๆ กับชีวิตจริง
4. ช่วยขจัดความซ้ำซ้อนของการสอนตามเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรเป็นการเรียนรู้ที่มีบรรยากาศเป็นธรรมชาติสอดคล้องกับชีวิตจริง
5. ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสมุ่งใช้ความคิด ประสพการณ์ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ หลาย ๆ ด้านในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตจริง

จุดแข็งและจุดอ่อนของการบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอน

การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนมีส่วนดีและด้อยดังนี้

จุดแข็ง

1. เป็นนวัตกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชาที่เรียนกับวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง ทำให้เป็นผู้ที่มีทัศนะกว้างไกล จิตใจไม่คับแคบ
2. ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ได้กว้างขวาง หลากหลายรูปแบบ
3. ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างถูกต้องตามความสนใจและความเป็นจริง
4. ส่งเสริมให้เกิดทักษะและความสามารถในการแก้ไขปัญหาทั้งผู้เรียนและผู้สอน รวมทั้งส่งเสริมการค้นคว้าวิจัย

จุดอ่อน

1. เป็นวิธีการที่ทำได้ค่อนข้างยาก เพราะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้อำนวยการในวิทยาการต่าง ๆ หลายฝ่าย และต้องเป็นความร่วมมืออย่างจริงจังและจริงจังด้วย
2. เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนจะต้องทุ่มเททั้งความรู้ ประสพการณ์และความสามารถอย่างเต็มที่ รวมทั้งในบางโอกาสต้องร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนได้

3. ความกว้างขวางของการบูรณาการหลักสูตรเข้าด้วยกัน อาจทำให้ผู้เรียนขาดความลึกซึ้งในการเรียนรู้ได้ครบทั้งสามพิสัยของการเรียนรู้ (พุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย) เพราะถ้าผู้สอนไม่เอาใจใส่ทุ่มเทให้การบูรณาการการเรียนการสอนแล้ว ผู้เรียนอาจมองไม่เห็นถึงความสัมพันธ์ของเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ได้ตามที่ผู้สอนต้องการ

4. สภาพการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันมักจะกำหนดเวลาที่ตายตัวแน่นอน เช่น เป็นรายคาบ 50 นาที หรือ 1 ชั่วโมง อาจจะไม่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนตามวิธีการนี้ (อรทัย มูลคำ และคณะ 2543: 14-15)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ

พิชญ์ เดชโซ (2540: 85) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนแบบบูรณาการที่ใช้เทคนิคการพัฒนาแบบยั่งยืน พบว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีเจตคติต่อสิ่งแวดล้อมสูงกว่ากลุ่มควบคุม

รังสรรค์ นกสกุล (2543: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียนและลักษณะนิสัยของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในวิชา ง 013 งานช่างพื้นฐาน ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2523) ระหว่างการสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือครู พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของวิชา ง. 013 งานช่างพื้นฐานของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ลักษณะนิสัยในการทำงานของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พรนิภา สมานเอ็น (2545: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในวิชาสังคมศึกษา ระหว่างการสอนแบบบูรณาการตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกับตามแนวคู่มือครู พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ สรุปได้ว่า การสอนแบบบูรณาการทำให้นักเรียนมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชาที่เรียนกับรายวิชาอื่น ๆ การจัดการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ใฝ่หวังไว้และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกการบูรณาการแบบสอดแทรก (Infusion Instruction) เป็นการจัดการเรียนรู้โดยครูผู้สอนวิชาใดวิชาหนึ่งได้นำเนื้อหาของวิชาอื่น ๆ เข้ามาบูรณาการกับวิชาที่ตน

สอน โดยผู้วิจัยได้ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการเข้ากับการสอนแบบ ห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศีกษาค้นทักษะทางสังคมมาสอดแทรกไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ความเสียสละ

ความหมายของความเสียสละ

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวว่า “ความเสียสละ” หรือ (Altruism) หมายถึง ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น หรือผู้ที่เห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่น ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของความเสียสละไว้หลายท่าน ดังนี้

วารินทร์ ม่วงสุวรรณ (2547: 8) ได้ให้นิยามความเสียสละไว้ว่า เป็นความรู้สึภายในตัวบุคคลที่ไวต่อความต้องการความช่วยเหลือของผู้อื่น ในขณะที่ได้พบสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความรู้สึดังกล่าวบุคคลจะแสดงพฤติกรรมในทางที่ดี โดยการสละทรัพย์ สิ่งของ กำลังกาย เวลา หรือความสุขส่วนตัว เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ให้ได้รับความสุขและพ้นจากความลำบาก หรือ ได้รับสิ่งที่เขาต้องการ

บรรทม มณีโชติ (2530: 25-26) ได้สรุปจริยธรรมด้านความเสียสละไว้ว่า หมายถึงการ แสดงออกของบุคคลในพฤติกรรมต่อไปนี้

1. การให้ปัน หมายถึง การช่วยเหลือหรือให้ผู้อื่นในด้านทรัพย์ สิ่งของ ความรู้ และแรงงาน
2. การเห็นแก่ส่วนร่วม หมายถึง การอุทิศตนทำงานเพื่อสังคมและส่วนรวม
3. ความมีน้ำใจ หมายถึง ความปรารถนาดีต่อผู้อื่นในด้านการพูดและการกระทำ โดยให้กำลังใจและแสดงความเห็นใจผู้อื่น
4. การไม่เอาเปรียบผู้อื่น หมายถึง การสละทรัพย์ สิ่งของและแรงงานของตนเองเท่ากัน หรือมากกว่า

นริศรา ริชาร์ดสัน (2546 : 5) ให้ความหมายความเสียสละ คือการให้สิ่งที่ตนมีอยู่ หรือสิ่งที่ตนเองได้รับให้แก่ครู เพื่อน ผู้อื่น และส่วนรวมด้วยความเต็มใจ ไม่หวังผลตอบแทน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่าความเสียสละหมายถึง การละความเห็นแก่ตัว การให้ปันแก่คนที่ควรให้ด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังใจ กำลังสติปัญญา รวมทั้งการรู้จักยอม เสียประโยชน์ส่วนตัว เพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวมมากกว่า และสามารถสรุปพฤติกรรมที่แสดงถึงความเสียสละได้ดังนี้

1. การให้ทางกาย เช่น
 - ช่วยเหลือผู้อื่นทำธุรกรรมที่ไม่มีโทษ
 - ช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์
2. การให้ด้วยวาจา เช่น
 - ช่วยเหลือให้คำแนะนำทั้งในทางโลก และทางธรรม
 - ช่วยเจรจาเอาเป็นธุระให้สำเร็จประโยชน์
3. การให้ทางกำลังสติปัญญา เช่น
 - ช่วยแสดงความเห็นอย่างตรงไปตรงมา
 - ช่วยแก้ปัญหาเดือดร้อนแก่คนที่ไม่ทำผิด
 - ช่วยคิดหาแนวทางที่ถูกที่ชอบ
 - ช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้อื่นตามกำลังสติปัญญา
4. การให้ด้วยกำลังทรัพย์ เช่น
 - แบ่งปันเครื่องอุปโภค บริโภคให้แก่ผู้ขัดสนที่สมควรให้
 - แบ่งปันเงินทองให้แก่ผู้ขัดสนที่สมควรให้
 - สละทรัพย์เพื่อสาธารณกุศล
5. การให้ทางใจ เช่น
 - ยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นมีความสุข
 - ไม่อิจฉาตองแหว
 - ให้อภัยในความผิดของผู้อื่นที่สำนึกผิด
 - ไม่สมน้ำหน้าผู้อื่นเมื่อเพื่องงพลั่ว
 - ไม่โลภอยากได้ของของผู้อื่นมาเป็นของตน

ความสำคัญของความเสียสละ

พระราชวิสุทธิโมลี (2526: 100) กล่าวถึงความเสียสละมีคุณค่าทางจริยธรรมไว้ดังนี้

1. ทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
2. ทำให้สังคมช่วยเหลือกัน รักและสามัคคีกัน
3. เกิดสวัสดิภาพและความมั่นคงในสังคม
4. คนในสังคมเกิดความอบอุ่น ไม่รู้สึกว้าเหว
5. เกิดความเจริญมั่นคงแก่ประเทศชาติ
6. ดำรงไว้ซึ่งหลักมนุษยธรรม

7. ฝึกบุคคลให้รับผิดชอบต่อสังคม

พระเทพวิมลโมลี (2528: 42-44) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของคุณธรรมด้านความเสียสละไว้ ดังนี้ ธรรมดาคณเราที่อยู่ในสังคมจะต้องรู้จักเป็นคนเสียสละในคราวที่ควรเสียสละจะต้องเป็นคนเสียสละให้ปันสิ่งของต่าง ๆ ของตนแก่คนที่ควรแบ่งปันซึ่งเป็นการแสดงน้ำใจเพื่อผูกมิตรไมตรี เพราะคำพังเพยว่า “บริวารมาเพราะน้ำใจมี บริวารหนีเพราะน้ำใจลด บริวารหมดเพราะน้ำใจแห้ง” และได้กล่าวถึงการเสียสละอารมณ์ไว้ว่าเป็นการชำระล้างมลทินในจิตใจของเราให้สะอาดปลอดโปร่งแจ่มใสทำให้เกิดความสุขใจในชีวิตประจำวัน การเสียสละอารมณ์ขุ่นข้องหมองใจ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคนที่ใช้ชีวิตเกือบล้วนอยู่กับความคิดที่สับสนวุ่นวายของโลกลดเวลา ถ้าเก็บอารมณ์ขุ่นข้องไว้มาก จะทำให้จิตใจคนเราหย่อนสมรรถภาพเสียคุณภาพของความเป็นคนดี

การเสียสละในทัศนะอิสลาม

การเสียสละตามแนวคิดของ อิหม่ามหะสัน อัลบันนา (ซึ่งแปลโดย ศัสนิม เจ๊ะหวัง, ม.ป.ป. ออนไลน์) ได้กล่าวถึงชนิดต่าง ๆ ของการเสียสละในคำพูดของท่านที่ครอบคลุมว่า ฉันมีความต้องการให้มีการเสียสละร่างกาย ทรัพย์สิน เวลา และยอมเสียสละทุกสิ่งในหนทางอันเป็นเป้าหมาย แล้วอะไรคือเป้าหมายที่ระบุในชนิดต่าง ๆ ของการเสียสละ ท่านได้แบ่งการเสียสละออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. การเสียสละร่างกาย

การเสียสละร่างกายในวิถีทางของอัลลอฮ์ ซึ่งเป็นการปฏิบัติในระดับที่สูงที่สุดในศาสนาอิสลาม นั่นก็คือการเสียชีวิตในหนทางของอัลลอฮ์ ด้วยการต่อสู้กับศัตรูของอัลลอฮ์ เพื่อที่จะเชิดชูคำสั่งของพระองค์ ให้สูงส่งเหนือสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้

การเสียสละร่างกายนั้นถือเป็นบทบัญญัติศาสนา และเป็นสิ่งที่ศาสนาส่งเสริม ดังมีหลักฐานปรากฏทั้งในอัลกุรอานและสุนนะฮ์ของท่านรอซูล คือลดลัดลอสูอาลัยฮิวาฮัลลัมในเรื่องนี้ ดังคำรัสของอัลลอฮ์ (ซ.บ)

ความว่า และส่วนผู้ที่เสียชีวิต (จากการเสียสละ) ในหนทางของอัลลอฮ์ เขาจะกลับไปยังอัลลอฮ์ในสภาพผู้ที่รับชะฮีด แน่นอนเขาจะได้รับอภัยโทษจากพระองค์จากบาปที่เขาได้กระทำให้ไว้ในทางด้านหลังตัวบุคคล และไม่เฉพาะพระองค์จะอภัยโทษต่อบาปที่เขาได้ก่อขึ้นเท่านั้น พระองค์ยังอภัยโทษต่อญาติใกล้ชิดของเขาอีกต่างหาก

จากพระคำรัสของพระองค์ข้างต้นนี้ชี้ชัดให้เห็นว่า การต่อสู้เป็นบัพทัญญุตินี้ถูกประทานลงมาให้สำหรับมุสลิมในการเผชิญหน้ากับศัตรูที่เป็นผู้ที่ปฏิเสธศรัทธาต่ออัลลอฮ์ การต่อสู้จะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าได้ควบคุมกับการเสียสละ หรืออยู่บนพื้นฐานการเสียสละครั้งยิ่งใหญ่

2. การเสียสละทรัพย์สินในหนทางของอัลลอฮ์

การเสียสละทรัพย์สินในหนทางของอัลลอฮ์ เป็นรูปแบบหนึ่งของการเสียสละที่สำคัญอย่างยิ่งในการยื่นหยัดสังขธรรม และการเสียสละทรัพย์สินยังเป็นการค้ำจุนศาสนาอิสลามและยังช่วยเหลือผู้ที่มีความต้องการ สำหรับการเสียสละถือว่าเป็นบัพทัญญุตินี้ และยังเป็นสิ่งที่ศาสนาส่งเสริมให้ผู้ศรัทธากระทำโดยเฉพาะอย่างยิ่งในหนทางของอัลลอฮ์ ดังมีหลักฐานในอัลกุรอาน

ความว่า “พวกท่านจะไม่ได้ได้รับความดีจนกว่าจะบริจาคสิ่งที่พวกเจ้ารักก่อนและสิ่งใดที่พวกท่านบริจาคแก่อัลลอฮ์ทรงทราบดี

ซูเราะห์อัลอิมรอน 3: 92

3. การเสียสละเวลาและการทุ่มเทในหนทางของอัลลอฮ์

อัลกุรอานและฮัจญุนนะฮ์ได้ให้ความสำคัญกับเวลาหลาย ๆ ด้านและหลายรูปแบบแรกๆ คือการให้ความสำคัญด้วยการแจกแจงถึงความสำคัญของเวลาและความโปรดปรานอันยิ่งใหญ่ของอัลลอฮ์ที่มีอยู่ในเวลา โดยอัลกุรอานได้นำเสนอให้เห็นถึงความสำคัญอันใหญ่หลวงและพระคำรัสของพระองค์โองการที่ว่า

ความว่า “และพระองค์คือผู้ทรงบันดาลให้มีกลางคืนและกลางวัน หมุนเวียนแทนกัน สำหรับผู้ปรารถนาจะใคร่ครวญหรือปรารถนาจะขอบคุณ

ซูเราะห์อัลฟุรกอน 25: 62

พระองค์อัลลอฮ์ทรงทำให้กลางคืนมาแทนที่กลางวัน และกลางวันมาแทนที่กลางคืน หมุนเวียนสับเปลี่ยนอย่างนี้ก็เพราะว่า หากผู้ใดพลาดจากการประกอบกิจการงานในเวลาใดเวลาหนึ่ง เขาจะไม่มีโอกาสเพื่อที่จะพยายามทำงานที่พลาดไปทดแทนในอีกเวลาหนึ่งได้ และรายงานจากดิรมีซีร์ จากอับดุลลอฮ์บิณมัศอูดรอยัลลอสันสู ได้กล่าวว่า

ความว่า “ ท่านรอซูล คือลลลลอสูออลัยฮิวซัลลัม กล่าวว่า บ่าวคนหนึ่งจะได้ก้าวเท้าของเขาออกไปในวันกียามะฮ์ จนกว่าเขาจะถูกถามเกี่ยวกับ 5 เรื่อง (1) เกี่ยวกับอายุของเขาว่าเขาใช้มันหมดไปทางใด (2) เกี่ยวกับความหนุ่มสาวของเขา ว่าเขาใช้มันหมดไปทางใด (3) เกี่ยวกับทรัพย์สิน

ของเขา ว่าเขาได้มาอย่างไร (4) และจ่ายทรัพย์นั้น ไปในหนทางใด (5) และเกี่ยวกับความรู้ของเขา ว่าเขาใช้ทำอะไร ”

วิธีการที่จะฝึกฝนและขัดเกลาจิตใจให้เป็นคนที่มีความเสียสละ มีน้ำใจ และรักในการให้พอจะสรุปได้ดังนี้

ประการที่หนึ่ง ให้มีจิตสำนึกอยู่เสมอว่า อัลลอฮ์ คือ ผู้ประทานให้ทุกอย่างแก่มนุษย์อย่างสิ้นเหลือ ทรัพย์สินที่เราได้มาก็มาจากการประทานของอัลลอฮ์ ดังนั้นเราก็ต้องเป็นผู้หยิบนับให้แก่ผู้อื่นด้วย จะได้สำนึกอยู่เสมอว่าในทรัพย์สินของเราก็ยังมีสิทธิของผู้อื่นอยู่ด้วยเช่นกัน ดังที่พระองค์ได้ตรัสว่า

ความว่า ทั้งหมดเราช่วยเหลือเขาเหล่านี้และเขาเหล่านั้น (คือบางคนปรารถนาเรื่องของโลกดุนยา และบางคนก็ปรารถนาเรื่องของโลกอาคิเราะฮ์) โดยการประทานให้จากพระเจ้าของเจ้า และการประทานให้ของพระเจ้าของเจ้านั้น มิได้ถูกห้ามแก่ผู้ใดเลย (ได้กันทุกคน)

ประการที่สอง ยึดแบบอย่างของท่านนบีในความเสียสละและความมีน้ำใจของท่านที่ได้ปฏิบัติเป็นตัวอย่างในการเสียสละสิ่งที่ท่านเองก็มีความจำเป็นที่จะต้องใช้มัน

ประการที่สาม นำแบบอย่างของบรรดาเศาะฮาบะฮ์ที่ได้เสียสละทรัพย์สิน เงินทอง เพื่อส่วนรวม ดังเหตุการณ์ก่อนเดินทางไปยังเมืองตะบูกเพื่อทำสงคราม ท่านนบีได้เรียกร้องให้บรรดาเศาะฮาบะฮ์บริจาทรัพย์สิน ท่านอุมร์จึงได้มาหาท่านนบีพร้อมกับทรัพย์สินอันมากมาย ท่านนบีจึงถามเขาว่า แล้วท่านเหลืออะไรไว้แก่ครอบครัวของท่าน เขาตอบว่า ฉันเหลือครึ่งหนึ่งจากทรัพย์สินของฉันแก่พวกเขา จากนั้นท่านนบีก็ได้อธิบายว่าท่านนบีพร้อมกับทรัพย์สินของเขาทั้งหมด ท่านนบีจึงถามเขาว่า แล้วท่านเหลืออะไรไว้แก่ครอบครัวของท่าน เขาตอบว่า ฉันเหลืออัลลอฮ์และรอซูลแก่พวกเขา

ประการที่สี่ ให้มีความรู้สึกว่ายากได้ผลบุญ และการตอบแทนที่ดี อันมากมายมหาศาลที่จะตามมา หลังจากที่มีการเสียสละให้แก่ผู้อื่น ดังโองการที่อัลลอฮ์ได้ตรัสว่า

ความว่า และพวกเขาจะต้องไม่บริจาสิ่งใด นอกจากเพื่อแสวงหาความโปรดปรานของอัลลอฮ์เท่านั้น และสิ่งดีใด ๆ ที่พวกเขาบริจาคไป มันจะถูกตอบแทนโดยครบถ้วนแก่พวกเขา และพวกเขาจะไม่ถูกอุทิศกรรม

(อัลบะเกาะเราะฮ์ 272)

อัลลอฮ์ได้ตรัสอีกว่า

ความว่า บรรดาผู้บริจาครทรัพย์ของเขาทั้งในเวลากลางคืนและกลางวัน ทั้งโดยปกปิดและเปิดเผยนั้น พวกเขาจะได้รับรางวัลชดเชยพวกเขา ณ พระผู้เป็นเจ้าของพวกเขา และไม่มีความกลัวอย่างหนึ่งอย่างใดเกิดขึ้นแก่พวกเขาและอีกทั้งพวกเขาก็จะไม่เสียใจอีกด้วย

(อัลบะเกาะเราะฮ์ 274)

และในอีกโองการหนึ่งอัลลอฮ์ได้ตรัสอีกว่า

ความว่า และสิ่งใดที่พวกเขาได้บริจาคไปนั้น พระองค์จะทรงทดแทนมัน และพระองค์นั้นทรงเป็นผู้ที่คัดเลือกแห่งบรรดาผู้ประทานปัจจัยยังชีพคนอื่น ๆ

(สะบะอ์ 39)

จากหลักคำสอนของอิสลามข้างต้นทั้งจากอัลกุรอาน อัลหะดีษ และตัวอย่างจากบรรดาเศาะฮาบะฮ์ในเรื่องของความเสียสละและความมีน้ำใจนั้น ทำให้เราได้ข้อคิดและบทเรียนที่ดี ๆ ที่สามารถนำไปใช้ให้เห็นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งพวกเราทุกคนต่างก็ทราบกันดีว่า ความเสียสละนั้นสามารถที่จะกระทำได้ในหลาย ๆ รูปแบบแล้วแต่ความสามารถของแต่ละบุคคล เช่น ความเสียสละทางด้านทรัพย์สินเงินทอง ความเสียสละทางด้านอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ความเสียสละทางด้านความรู้และเวลา หรือความเสียสละทางด้านแรงกายและใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้คิดว่าสามารถกระทำได้ไม่ยากนัก หากเรามาช่วยกันรณรงค์ให้สังคมของเรามีความตระหนักในความเสียสละและความมีน้ำใจ แน่แน่นอนสังคมของเราก็จะมีแต่ความสงบสุข

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเสียสละ

นริศรา ริชาร์ดสัน (2546: 78) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเสียสละของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดธาตุทอง กรุงเทพมหานคร จำนวน 235 คน พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ไม่มีความสัมพันธ์กับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเสียสละของนักเรียน แสดงว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 บางคนก็มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเสียสละไม่เหมาะสม

พัชรี ศักดิ์ (2547: 54) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาความเสียสละของนักเรียนที่มีแรงจูงใจต่างกันในการเข้าร่วมกิจกรรมยูวกาชาดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดพรหมสุวรรณสามัคคี สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2546 จำนวน 20 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียน

ที่ได้รับการพัฒนาความเสียสละด้วยแผนกิจกรรมยูวาทาคามีความเสียสละหลังเข้าร่วมกิจกรรม ยูวาทาคสูงวก่อนเข้าร่วมกิจกรรมยูวาทาคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Leighton (1991: 2334) ศึกษาการเสียสละและการให้อภัยที่มีต่อการรังสดีเกี่ยวกับความ รุนแรง โดยศึกษาวิธีการบางอย่างที่กระตุ้นให้เกิดความรุนแรง โดยการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่หนึ่ง เป็นการวิเคราะห์ทัศนคติของผู้รับบาป ส่วนที่สองเป็นการศึกษาความคิดรวบยอดของการ ให้อภัยในแง่เนื้อหา และวิธีการ โดยแปลความหมายการกระทำของผู้รับบาป และการปฏิบัติการให้อภัยจากภาพรวม พบว่า การทำความเข้าใจอย่างลึกแหลมเกี่ยวกับการโยนความผิดและ กระบวนการของการให้อภัยนั้นเป็นพื้นฐานที่จะสร้างแบบการสอนสำหรับการรังสดีเกี่ยวกับความ รุนแรง

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศและงานวิจัยต่างประเทศพบว่า ความเสียสละและ พฤติกรรมความเสียสละนั้น นอกจากเกิดจากลักษณะนิสัยแล้ว สิ่งแวดล้อมด้านคุณธรรมและ จริยธรรมก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้บุคคลมีความเสียสละตามสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ได้อย่างเหมาะสม และเป็นคุณธรรมที่จำเป็นของตัวบุคคลในทุกสังคม ทุกสมัย และสามารถที่จะสั่ง สอนสร้างเสริมให้แก่บุคคลได้

ความเมตตากรุณา

ความหมายของความเมตตากรุณา

พระศรีวิสุทธิกวี (2527: 22) (อ้างใน กนกวรรณ วิวัฒน์ชนดิษฐ์, 2545: 12) ได้ให้ ความหมายของความเมตตากรุณาไว้ว่า เมตตา หมายถึง ความรักใคร่ ความเหยื่อใยปรารถนาจะให้ สัตว์ทั้งปวงมีความสุข กรุณา คือ ความสงสารต้องการช่วยให้ผู้อื่นที่ได้รับทุกข์ พ้นทุกข์

ประยงค์ สุวรรณบุบผา (2547: 56) กล่าวว่า เมตตา คือ ความรัก ความปรารถนาดี มีไมตรี จิต ประสงค์ให้ผู้อื่น สัตว์อื่นเป็นสุข มีไมตรีจิตคิดทำประโยชน์ให้แก่มนุษย์และปวงสัตว์ทั่วไป ส่วนกรุณา คือ ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในสิ่งที่จะปลดเปลื้องความทุกข์ยากเดือดร้อน ของปวงมนุษย์และสรรพสัตว์ถ้วนหน้า

ธิดา เลิศพรประสพโชค (2547: 4) ได้สรุปความหมายของความเมตตากรุณาไว้ว่า ความเมตตา กรุณา หมายถึง การแสดงออกถึงความรู้สึกสงสาร เห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักการให้อภัยซึ่งกันและกัน รู้จักการแบ่งปัน และยินดีช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ

ธนินทร์ จันทผล (2548: 6) ได้ให้ความหมายของความเมตตากรุณาไว้ว่า ความเมตตา กรุณา หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือเพื่อน ในโรงเรียนให้มีความสุข และช่วยเหลือเพื่อนในโรงเรียนพ้นทุกข์ตามความสามารถของตน

ธีริศรา บุญรุ่ง (2549: 11) ได้สรุปความหมายของเมตตาได้ว่า ความเมตตา คือ ความปรารถนาดีที่จะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ และมีความสุข ส่วนกรุณา คือ ความสงสารคิดจะช่วยให้ผู้อื่นได้พ้นทุกข์

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า ความเมตตา คือ ความรู้สึกอยากให้อื่นพ้นทุกข์และมีความสุขความเจริญ ส่วนกรุณา คือการมีจิตใจเอื้อเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น โดยการสละส่วนที่เป็นของตนเองเพื่อส่วนร่วม

ความสำคัญของความเมตตากรุณา

ความสำคัญของความเมตตากรุณามีผู้กล่าวไว้ดังนี้

พิน ดอกบัว (2542: 297) กล่าวว่า หากทุกคนมีเมตตาต่อกัน การล่วงละเมิดศีล 5 ก็จะไม่เกิดขึ้น กล่าวคือเมื่อมีเมตตาปราณีต่อผู้อื่นก็จะทำร้ายผู้อื่นหรือสัตว์อื่น เมื่อมีเมตตาก็จะไม่ลักไม่โกงทรัพย์ของผู้อื่น เพราะจะทำให้เขาเดือดร้อน เมื่อมีเมตตาก็จะไม่แย่งคูครองของผู้อื่น เพราะเป็นการทำลายเกียรติของผู้อื่น เมื่อมีเมตตาก็จะไม่หลอกลวง ไม่ใส่ร้ายไม่ทำให้อื่นเข้าใจผิด เมื่อมีเมตตาก็จะไม่คำผิดหรือเฮโรอิน ยาบ้าให้แก่ใครเพราะจะทำให้คนอื่นเดือดร้อน เพราะฉะนั้นเมตตาจึงเป็นรากฐานของธรรมทั้งหลาย คนเมื่อมีเมตตา ก็ย่อมมีความปรารถนาดี ซึ่งกันและกันจึงไม่เบียดเบียนทำร้ายกันในทุกรูปแบบ เมื่อคนเราไม่เบียดเบียนทำร้ายกัน สังคมก็สงบสุข

พระราชสุทธินิพนธ์มงคล (2544: 249) กล่าวว่า เมตตาทำให้เกิด (1) เข้าใจกัน (2) ทำให้เห็นใจกันและ (3) ทำให้พึ่งพากันได้

ประยงค์ สุวรรณบุบผา (2547: 56) กล่าวว่า เมตตาธรรมควรจะเป็นนิโรธและพื้นฐานให้คนไทยและชาวโลกทุกเชื้อชาติ ศาสนา ได้ดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เพราะเมตตาธรรมเป็นสากลที่ทุกศาสนาต้องยึดเป็นข้อวัตรปฏิบัติของศาสนิกชนอยู่แล้วจึงถือเป็นจุดร่วมกันทุกศาสนา ที่ศาสนิกชนทั่วโลกจะยึดถือปฏิบัติร่วมกันได้และมีผลทำให้เกิดสันติสุขทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคมในที่สุด

นันทสาร สีสลับ (2544: 20) กล่าวว่า เมตตาธรรมควรจะเป็นนิโรธและพื้นฐานให้คนไทยและชาวโลกทุกเชื้อชาติ ศาสนา ได้ดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เพราะเมตตาธรรม เป็นธรรมสากลที่ทุกศาสนาต้องยึดเป็นข้อวัตรปฏิบัติของศาสนิกชน จึงถือเป็นจุดร่วมกันศาสนาที่ศาสนิกและมีผลทำให้เกิดสันติสุขทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม

จากความสำคัญของความเมตตากรุณาที่ได้กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความเมตตากรุณาเป็นหลักธรรมให้คนเรานำมาประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความปรารถนาดีต่อกัน และทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

คุณลักษณะของบุคคลที่มีความเมตตา กรุณา

เจริญ ไวรวัจนกุล (2531: 208-209) ความเมตตา-กรุณา หมายถึง มีการให้ กล่าววาจา เหมาะสม การประพฤติและแสดงออกเป็นเพื่อนที่เหมาะสม ลักษณะพฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่

1. เสียสละในส่วนตัวแบ่งของตนให้กับผู้ที่ขาดแคลน และมีความจำเป็นมากกว่า
2. เลือกรับฟังในคำพูดที่ก่อให้เกิดไมตรี
3. เสนอตัวช่วยเหลือแนะนำทบทวนให้แก่ผู้ที่ยังไม่เข้าใจ
4. แสดงความยินดีในความสุข ความสำเร็จของผู้อื่น
5. ให้เพื่อนหยิบยืมหนังสือเครื่องเขียนเมื่อตนไม่จำเป็นต้องใช้
6. ไม่รังแกสัตว์ หรือเพื่อน
7. พูดสุภาพอ่อน โยนต่อบุคคลทั่วไป
8. แสดงความเคารพนอบน้อม
9. แบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้แก่ผู้อื่นตามกำลังของตน
10. พูดปลอบโยนผู้อื่นมิทุกข์
11. ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น
12. ไกลเกลียดความแตกแยกในหมู่คณะ
13. ไม่นำเอาคำพูดที่ไม่ดีจากคนอื่นมาเล่าให้เพื่อนฟัง
14. แสดงความเป็นเพื่อน
15. แนะนำอธิบายคนอื่น ๆ ในการเรียนและการปฏิบัติตน
16. พูดจาเป็นการให้กำลังใจแก่เพื่อน
17. ลงมือช่วยเพื่อนเมื่อได้รับการขอร้อง
18. เมื่อทำงานร่วมกันก็รับผิดชอบและช่วยกันแก้ไขร่วมกัน
19. ไม่นำเอาผลงานของผู้อื่นมาเป็นผลงานของตนเอง
20. บำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม
21. พูดชักชวนให้ผู้อื่นให้ปฏิบัติเพื่อส่วนรวม
22. พูดมีเหตุผล
23. เมื่อทำงานเป็นกลุ่มก็ไม่นำผลงานของกลุ่มมาเป็นผลงานของตนเอง
24. ไม่พูดจาให้กลุ่มหมดกำลังใจในการทำงาน
25. ไม่นำเอาของส่วนรวมมาใช้ประโยชน์ส่วนตัว
26. ร่วมลงมือช่วยกลุ่มแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยตลอด

27. เลือกพูดแต่สิ่งดีงามของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม

ประกาศรี สืออำไพ (2540: 63) กล่าวว่า ความเมตตากรุณาต้อง

1. แบ่งปันในสิ่งที่ตนมีอยู่จนเกินความจำเป็นอย่างเหมาะสมตามกำลังของตน
2. เสียสละในสิ่งที่ตนมิให้ผู้ที่จำเป็นกว่า แม้จะทำให้ตนขาดสิ่งนั้นไป
3. ช่วยเหลือเมื่อเห็นผู้อื่นประสบทุกข์ภัยด้วยความเอื้อเฟื้อเพื่อเกื้อกูล
4. ยินดีกับความสุกความสำเร็จที่ผู้อื่น ได้รับ
5. เห็นใจ ปลอดภัย ให้กำลังใจเมื่อเห็นผู้อื่นทุกข์ ทรมาน และหาทางช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้

จะทำได้

6. ให้อภัยผู้ที่ทำผิด ไม่ผูกอาฆาตพยาบาท
7. ไม่ขูขริศเอาไร้ดเอาเปรียบผู้อื่น
8. บำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า ความเมตตากรุณา คือ พฤติกรรมของบุคคลที่เกี่ยวกับการแสดงความช่วยเหลือผู้อื่นให้มีความสุขและช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ตามความสามารถของตน

กนกวรรณ วิวัฒน์ธนศิษฏ์ (2545: 31-32) สรุปคุณลักษณะความเมตตากรุณา ดังนี้

1. ไม่ฆ่า ช่มเหง รังแก ตลอดจนทำร้ายด้วยลักษณะต่าง ๆ ต่อมนุษย์ และสัตว์
2. เสียสละทรัพย์สินส่วนตัวให้กับผู้ที่ขาดแคลน และมีความจำเป็นกว่า
3. ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
4. มีการทางกาย วาจา ที่แสดงต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพ
5. ไม่ข่มขู่ ดูหมิ่น เลียดลี พูดยาด้วยความกร้าว โกรธเคียดแค้น

ความเมตตากรุณาในทัศนะอิสลาม

ซุฟอัน อูสมาน (ม.ป.ป. ออนไลน์) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความเมตตากรุณาตามทัศนะอิสลามไว้ดังนี้

เมตตาธรรมในกรอบอัล-กุรอาน

อัลลอฮ์ (ซ.บ.) ทรงตรัสไว้ในอัล - กุรอาน

ความว่า : "ด้วยพระเมตตาจากอัลลอฮ์ต่างหากถึงเจ้าได้อ่อนโยนต่อพวกเขา และถ้าหากเจ้าเป็นผู้ประพฤดิหยาบช้า และมีใจแข็งกระด้างแล้วไซ้ร้ แน่อนพวกเขาที่ย่อมแยกตัวกระจัดกระจายไปจากเจ้ารอบด้านแน่นอน"

อาละอิมรอน อายุษัที่ 159

อัลลอฮฺ (ซ.บ.) ทรงตรัสอีกว่า

ความว่า : "และเราได้แต่งตั้งเจ้ามาเพื่ออื่นใดเลยนอกจากเพื่อสร้างเมตตาธรรมแก่โลกทั้ง
ผองเท่านั้น"

อัล-อัมบียาฮ์ อายุษัที่ 107

และอัลลอฮฺ (ซ.บ.) ทรงตรัสอีกว่า

ความว่า : "และเมตตาธรรมของข้าฉันแผ่ไพศาลยังทุกสิ่ง ซึ่งข้าจะประทานพระเมตตาแก่
บรรดาผู้ที่ยำเกรงทุกคน"

อัล-อะร็อฟ อายุษัที่ 156

เมตตาธรรมในกรอบของอัล-หะดีษ

เล่าจากอบีอูรอยเราะฮ์ (ร.ค.) ว่า ท่านนบีมุฮัมมัด (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : อัลลอฮฺได้ทรง
บันดาลให้ความเมตตาฉันมีหนึ่งร้อยส่วน และพระองค์ทรงเก็บไว้เก้าสิบเก้าส่วน พระองค์ได้ทรง
ประทานลงมาในหน้าพื้นแผ่นดินเพียงหนึ่งส่วน และจากส่วนเดี่ยวนี้อเองที่บรรดาสรรพสิ่งต่าง ๆ มี
ความเมตตาต่อกันแม้แต่สัตว์มันจะยกกลับเท้าขึ้นให้พ้นจากลูกของมันเพราะกลัวจะเกิดอันตรายแก่
ลูกน้อย

(รายงาน โดยบุคอรีฮ์และมุสลิม)

ท่านนบีมุฮัมมัด (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : "ผู้ใดไม่เมตตาต่อเพื่อนมนุษย์พระองค์อัลลอฮฺก็จะไม่
ทรงเมตตาเขา"

(รายงาน โดยบุคอรีฮ์และมุสลิม)

ท่านนบีมุฮัมมัด (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : "พวกท่านจงมีเมตตาต่อผู้ที่อยู่ในพื้นแผ่นดินเถิด ผู้ที่
อยู่ในฟากฟ้าจักเมตตาต่อพวกท่าน"

(รายงาน โดย อักฎ-ญาะบะรอนีย์และอัล-ฮากีม)

ท่านนบีมุฮัมมัด (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : "ผู้ใดไร้เมตตาธรรม ผู้นั้นย่อมมิได้รับเมตตาตอบ"

(รายงาน โดย บุคอรีฮ์และมุสลิม)

ท่านนบีมุฮัมมัด (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : "ผู้ใดไม่เมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ อัลลอฮ์ก็จะไม่เมตตาแก่เขาเช่นกัน"

(รายงานโดย บุคอรีห์และมุสลิม)

เริ่มต้นกิจกรรมทั้งปวงด้วยพระนามของอัลลอฮ์

เมตตาธรรมเป็นหนึ่งในคุณลักษณะของอัลลอฮ์ที่บ่งบอกถึงการเริ่มต้นกิจกรรมทั้งปวงด้วยการกล่าวพระนามของอัลลอฮ์เป็นการเติมเต็มความสมบูรณ์ให้แก่กิจกรรมนั้น ๆ อีกทั้งเป็นการบอกให้รู้ว่าพระเมตตาของพระองค์นั้นแผ่ไพศาลครอบคลุมทุกสรรพสิ่ง สัมพันธภาพระหว่างพระหว่านขอความคุ้มครองต่ออัลลอฮ์กับการเริ่มต้นกิจกรรมด้วยพระนามแห่งพระองค์เป็นสิ่งที่สอดคล้องประสานกลมกลืนอย่างแนบแน่น

คุณลักษณะ الرحمن الرحيم (ผู้ทรงเมตตา กรุณา ผู้ทรงปราณี) ที่ถูกกล่าวไว้ในซูเราะฮ์อัล-ฟาติหะฮ์นั้น มีนัยยะที่สัมพันธ์กับ رب العالمين (พระเจ้าแห่งสากลโลก) อย่างลงตัว ทั้งนี้การบริหารจัดการกิจการหนึ่ง ๆ ควรประกอบด้วยความสมบูรณ์สองประการคือ ความเมตตา กรุณา และความเข้มแข็งเด็ดขาด หากมีแต่ความกรุณาแต่ไม่เด็ดขาด เข้มแข็งก็ถือเป็นความอ่อนแออย่างหนึ่ง หากความเข้มแข็งมีมาก แต่ปราศจากความเมตตา กรุณา ก็ถือเป็นความโหดร้ายป่าเถื่อน

เมตตาธรรมเป็นคุณธรรมที่สำคัญประการหนึ่งที่มุสลิมทุกคนจำเป็นต้องมี เนื่องด้วยเมตตาธรรมนี้เองทำให้จิตใจของมุสลิมเกิดความอ่อนโยน ใฝ่ดีมีจิตวิญญาณอันบริสุทธิ์อยู่เสมอ การแสดงความเมตตาให้เป็นที่ประจักษ์สามารถกระทำได้ในหลายรูปแบบ เช่น การอภัยแก่ผู้ที่ผิดพลาด การสงเคราะห์ผู้ประสบภัย การช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ที่อ่อนแอ การเชี่ยวชาญรักษาผู้ป่วย การปลอบประโลมใจผู้ที่เศร้าหมอง เป็นต้น ซึ่งขอบข่ายของการแสดงความเมตตานั้นยังหมายรวมถึงสรรพสัตว์ทั้งปวงอีกด้วย

ความเมตตาต่อสัตว์

ดังปรากฏในหะดีษของท่านนบีมุฮัมมัด (ซ.ล.) ที่ระบุว่า : ชายผู้หนึ่งเกิดความกระหายน้ำ เขาจึงได้ลงไปบ่อน้ำและดื่มน้ำเพื่อดับความกระหาย ครั้นเมื่อเขาปีนป่ายขึ้นมาถึงปากบ่อก็พบสุนัขตัวหนึ่งกำลังเลียดินด้วยความกระหายน้ำเป็นยิ่งนัก ในที่สุดชายผู้นั้นจึงตัดสินใจลงไปบ่อน้ำอีกครั้งหนึ่ง ไขว่ร่องเท้าของตนตักน้ำจนเต็มแล้วแล้วคาบร่องเท้าไว้กับปาก ปีนป่ายขึ้นมาจากบ่อ นำน้ำในร่องเท้าให้สุนัขตัวนั้นได้ดื่ม ซึ่งการกระทำอันเกิดจากความเมตตาของชายผู้นี้ที่มีต่อสัตว์ร่วมโลกเป็นผลทำให้อัลลอฮ์ทรงอภัยโทษแก่เขาในที่สุด

(รายงาน โดยบุคอรีห์ และมุสลิม)

การมีเมตตาธรรมจึงเป็นคุณธรรมขั้นสูงที่ส่งผลกับตัวบุคคลผู้มีเมตตาธรรมเป็นที่ตั้งและบุคคลอื่นตลอดจนสรรพสิ่งทั้งปวงอย่างไม่ต้องสงสัย

ท่านนบีมุฮัมมัด (ช.ล.) ได้กล่าวว่า : "อันที่จริงอัลลอฮ์จะทรงเมตตาต่อบรรดาผู้มีเมตตาจากปวงบ่าวของพระองค์เท่านั้น"

(รายงาน โดยบุคอรี)

ดังนั้นการแสดงความเมตตาโดยสุจริตใจของบุคคลที่มีต่อผู้อื่นนั้น จริง ๆ แล้ว คือ การเมตตาต่อตัวเอง ในเมื่อบุคคลหนึ่งแสดงออกถึงความมีเมตตาต่อผู้อื่นแล้ว ผลแห่งความเมตตานี้ย่อมสะท้อนกลับมาถึงบุคคลผู้นั้น ทั้งนี้ด้วยเหตุแห่งการกระทำจึงได้รับผลลัพธ์ตอบแทน เช่นเดียวกัน กล่าวคือได้รับความเมตตาจากอัลลอฮ์ซึ่งเป็นความหวังสูงสุดสำหรับผู้ศรัทธาทุกคนในทางกลับกันหากบุคคลใดไร้ความเมตตา บุคคลผู้นั้นย่อมมิได้รับเมตตาตอบแทนเช่นเดียวกัน ดังที่ท่านนบีมุฮัมมัด (ช.ล.) ได้กล่าวว่า : ผู้ใดไร้เมตตาธรรมผู้นั้นย่อมมิได้รับเมตตาตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น

(รายงาน โดยบุคอรีและมุสลิม)

ความเมตตานี้ นอกจากแสดงออกด้วยการกระทำแล้วยังแสดงออกมาจากคำพูดด้วยการพูดจาไพเราะ ใช้น้ำเสียงที่อ่อนโยน มีปิยาจาเพื่อแสดงออกถึงความเมตตา คำพูดที่ดีก่อให้เกิดการสงเคราะห์และสมานไมตรีซึ่งกันและกัน คนเราจะดีหรือจะเสียเหตุเพราะวาจาเป็นสำคัญ

พระนามของอัลลอฮ์ الرحمن الرحيم (ผู้ทรงเมตตากรุณา ผู้ทรงปรานี) บ่งบอกถึงลักษณะว่าพระองค์เป็นผู้ทรงเอ็นดูเมตตาต่อบ่าวและมนุษยชาติ แต่อย่างไรก็ตามการที่มนุษย์จะหยิบยื่นความเมตตาตอบให้ผู้อื่นเป็นสิ่งของ หรือให้อภัยในความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น ไม่ใช่เรื่องที่จะปฏิบัติกันได้ง่าย ๆ เพราะการกระทำเหล่านี้ขัดกับความรู้สึกของมนุษย์ที่แสดงออกไปในทางแสวงหากอบโกย แต่การมีความเมตตาที่ไม่ใช่เรื่องเงินเลขที่มนุษย์จะทำได้ มนุษย์ต้องรู้จักฝึกที่จะเป็นผู้เมตตาบุคคลอื่น ความเมตตานี้ต้องเกิดขึ้นจากหัวใจที่บริสุทธิ์จากปัญญา โดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น

เมตตาธรรมยอดแห่งคุณธรรม

บุคลิกภาพที่ดีของมุสลิมนั้นจะต้องมีลักษณะที่สุภาพอ่อนโยน เป็นผู้มีเมตตาธรรมซึ่งจะทำให้ผู้อยู่รอบข้างเกิดความอบอุ่น รู้สึกปลอดภัย มีความน่าเชื่อถือ ปราศจากซึ่งการหวาดระแวง อันส่งผลให้คนในสังคมมีความสุข แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าหากผู้ใดในสังคมมีพฤติกรรมที่หยาบช้ำจิตใจแข็งกระด้างหยาบโตนแล้ว แน่แน่นอนที่สุดผู้คนที่อยู่รายรอบก็จะหน่ายหนี และแยกตัวออกจาก

เขาอย่างแน่นอน ศาสนาอิสลาม ได้สอนให้มุสลิมทุกคนติดต่อกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง ต้องการได้ยินได้ฟังแต่สิ่งที่ดี ๆ สิ่งที่มีคุณค่า ฟังแล้วรู้สึกชื่นใจ มีกำลังใจ เกิดความรู้สึกที่ดี ๆ ในขณะที่ด้วยกันมนุษย์ทุกคนไม่ประสงค์ที่จะได้ยินได้ฟังในสิ่งที่จะก่อให้เกิดความเจ็บปวดหัวใจ หากเรานำคำพูดไปใช้ในทางที่เกิดประโยชน์ ใช้อย่างมีเมตตาธรรมจะทำให้ผู้ฟังรู้สึกชื่นใจ และสังคมก็จะเกิดสันติสุข

ความเมตตาในครอบครัว

ครอบครัวเป็นอีกสถาบันหนึ่งที่ต้องการความเมตตาซึ่งกันและกัน เพื่อที่จะทำให้ครอบครัวนั้นเกิดความรักใคร่ปรองดอง เป็นครอบครัวที่มีแต่ความสุข เป็นครอบครัวที่น่าอยู่ น่าอาศัย ผู้ใดก็ตามที่ไม่ให้ความเมตตาต่อผู้น้อย และไม่ให้เกิดริต่อผู้อาวุโส เขาผู้นั้นจะไม่ถือว่าเป็นประชาชาติของท่านนบีมุฮัมมัด (ช.ล.) อย่างสมบูรณ์ ท่านนบี (ช.ล.) ได้กล่าวว่า ไม่ถือว่าเป็นประชาชาติของเรา ผู้ที่ไม่ส่งสารผู้น้อยของเรา และไม่ให้เกิดริแก่ผู้อาวุโสของเรา

ท่านนบีมุฮัมมัด (ช.ล.) ได้ทำแบบอย่างไว้แก่เราได้ปฏิบัติในเรื่องของการให้ความเมตตาให้ความรักกับผู้เยาว์ในครอบครัว โดยท่านจูบลานของท่านคือ ฮาซัน บุตรท่านอาลี ซึ่งได้มีท่านอัครเราะ บุตร ฮาบิฮัตตะมีมียืนนั่งอยู่ด้วย ท่านอัครเราะ ได้กล่าวว่า แท้จริงฉันมีบุตรสิบคน ฉันไม่เคยจูบใครเลยแม้แต่คนเดียว ท่านรอซูล ได้มองไปยังเขา แล้วท่านกล่าวว่า ผู้ใดไม่มีเมตตา เขาจะไม่ได้รับความเมตตา โดยเหตุนี้เอง จำเป็นที่เราต้องให้ความเมตตาแก่มนุษย์ทุกคน เพื่อให้เกิดความรัก ความสมานฉันท์ ความสันติสุขในสังคมอย่างแท้จริง

ใครบ้างที่ฟังให้ความเมตตา

1. บิดา มารดา โดยแสดงความกตัญญูทุกเวลาที่ มีความเมตตาและปฏิบัติต่อท่านอย่างอ่อนโยน
2. ญาติพี่น้อง โดยให้ความรัก ความเมตตา และสานสัมพันธ์อันดีต่อกันและกัน
3. ผู้นำ คือ สัญลักษณ์ของความเป็นเอกภาพของสังคมมุสลิมจึงต้องแสดงออกถึงความรัก ความมีเมตตา และให้เกิดริ ด้วยการเชื่อฟัง และปฏิบัติตามในทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่องที่ขัดแย้งกับศาสนา
4. ผู้ทรงความรู้ คือ ทายาทผู้สืบมรดกความดีงามจากเหล่าศาสดา จึงต้องมีความเมตตา และยกย่องให้เกิดริในฐานะผู้ให้แสงสว่างแก่สังคม
5. เพื่อนบ้าน โดยการแสดงออกถึงความมีเมตตา มิไม่ตรีจิต มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่สร้างความเดือดร้อนรำคาญแก่กันและกัน
6. มุสลิมทั่วไป เพราะมุสลิมทั้งหลายล้วนเป็นพี่น้องกัน จึงต้องมีความรัก ความเมตตา รักใคร่ สามัคคี และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

7. มนุษย์ทั่วไป ต้องมอบความรัก ความเมตตา ความปรารถนาดีให้แก่มนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะ เป็นเชื้อชาติ ศาสนาใด เพราะเผ่าพันธุ์มนุษย์ล้วนสืบทอดจากบรรพบุรุษเดียวกัน คือ คาอัม และ ฮาวา

8. สังคม คือกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกัน ซึ่งต้องมีความเมตตา และให้เกียรติต่อกันและกันเพื่อให้ สังคมมีความสงบและสันติสุข

9. สรรพสิ่งทั่วไป โดยการแสดงออกถึงความมีเมตตาต่อทุกสรรพสิ่ง แม้กระทั่งสัตว์ก็ตาม บทสรุปแห่งเมตตาธรรม

1. อิสลามสอนให้มนุษย์ทุกคนมีความเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน และผลลัพธ์แห่ง ความเมตตานี้จะนำพาสังคมสู่ความสงบสุข

2. มุสลิมนั้นนอกจากจะมีเมตตาธรรมกับเพื่อนมนุษย์แล้ว ต้องมีเมตตาต่อสรรพสิ่งและ สัตว์ทั้งหลายด้วย

3. ครอบครัวยังเป็นอีกสถาบันหนึ่งที่ต้องการความเมตตาสงสารซึ่งกันและกัน เพื่อที่จะทำให้ ครอบครัวนั้นเกิดความรักใคร่ปรองดอง เป็นครอบครัวที่มีแต่ความสุข อิ่มเอิบด้วยอุ้มโอรัก

4. การแสดงความเมตตาให้เป็นที่ประจักษ์สามารถกระทำได้ในหลายรูปแบบ เช่น การอภัย แก่ผู้ที่ผิดพลาด การสงเคราะห์ผู้ประสบภัย การช่วยเหลือผู้อ่อนแอ การเชี่ยวชาญรักษาผู้ป่วย การ ปลอดภัยแก่ผู้ที่ยากไร้ผู้ที่ยากไร้ เป็นต้น

5. เมตตาธรรม เป็นคุณธรรมสำคัญสำหรับผู้ปกครองในทุกระดับชั้น และถือเป็นพันธกิจ สำหรับผู้ศรัทธาทุกคน ที่จะต้องกำชับกันทั้งในส่วนของสังคมผู้ศรัทธา และสังคมโดยรวมเป็น สำคัญโดยยึดเมตตาธรรมเป็นที่ตั้ง

6. เมตตาธรรมประหนึ่งสายธารที่หล่อเลี้ยง คำจูงให้สังคมเกิดความเป็นเอกภาพ ภราดร ภาพและสันติภาพอย่างแท้จริง ด้วยการที่ทุกคนคิดดี พูดดี ปรารถนาดีต่อกันในทุกมิติของชีวิต

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเมตตาคุณ

ภกหญิง เจนเจริญวงศ์ (2530: 76) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาจริยธรรมด้านความเมตตา คุณธรรมของนักเรียน จากการอ่านหนังสือภาพที่นำเสนอพฤติกรรมของตัวละครเอกในทางบวกและ ทางลบ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 105 คน พบว่า นักเรียนที่ได้ อ่าน หนังสือภาพที่มีพฤติกรรมของตัวละครเอกทั้งในทางบวกและทางลบ มีการพัฒนาจริยธรรมด้าน ความเมตตาคุณแตกต่างจากนักเรียนที่ไม่ได้รับการอ่านหนังสือภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ธีรศรา บุญรุ่ง (2549: 77) ได้ศึกษาการสร้างคู่มือพัฒนาความเมตตาครูณาของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัย ชาย-หญิง อายุระหว่าง 4-6 ปี โรงเรียน วัดปฐมวณาราม ประกอบด้วยนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 จำนวน 23 คน และนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 28 คน จากการศึกษาพบว่า คะแนนความเมตตาครูณาของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 1 และปีที่ 2 ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความเมตตาครูณา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 แสดงว่า คู่มือพัฒนาความเมตตาครูณาของเด็กปฐมวัย ทำให้เด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 1 และ 2 มีความเมตตาครูณาเพิ่มขึ้น

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวแสดงว่า ความเมตตาครูณาเป็นคุณลักษณะบุคคลที่สามารถพัฒนาได้โดยการฝึกฝนและจัดกิจกรรมในกระบวนการเรียนการสอน ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำวิธีการในคู่มือพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมมาพัฒนาความเมตตาครูณาของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาว่า นักเรียนมีพัฒนาการดีขึ้นหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อจะได้นำมาเป็นแนวทางปูพื้นฐานการพัฒนาความเมตตาครูณาให้แก่ นักเรียนต่อไป

มนุษย์สัมพันธ์

ความหมายของมนุษย์สัมพันธ์

จุลจักร โนนพันธุ์ (2529: 41) กล่าวว่า มนุษย์สัมพันธ์ หมายถึง ลักษณะท่าทีหรือการกระทำของบุคคลต่อบุคคลหรือต่อเพื่อในขณะที่ดำเนินกิจกรรมของกลุ่มให้ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดและมีพฤติกรรมบ่งชี้ด้านมนุษย์สัมพันธ์หลายประการด้วยกัน เช่น ความใจกว้าง ความเห็นอกเห็นใจและการติดต่อสื่อสาร

ลาวัญย์ มหาทุมะรัตน์ (2549: 16) ได้ให้ความหมายมนุษย์สัมพันธ์ว่า หมายถึง ศาสตร์และศิลปะในการติดต่อเสริมสร้างสัมพันธ์กับบุคคล เพื่อให้เกิดความรักใคร่ นับถือ ความร่วมมืออันดีต่อกัน และสามารถอยู่ร่วมกันทำงานร่วมอย่างเป็นสุข

กัณณิกา นิลวงษ์ (2530: 38) ได้กล่าวว่า มนุษย์สัมพันธ์ คือ ลักษณะท่าทีหรือการกระทำของนักเรียนต่อเพื่อน ในขณะที่ดำเนินกิจกรรมกลุ่มไปสู่เป้าหมายที่กำหนด และมีพฤติกรรมบ่งชี้ด้านมนุษย์สัมพันธ์ คือ ความมีใจกว้าง ความเห็นอกเห็นใจ และการติดต่อสื่อสาร

กฤษณา ศักดิ์ศรี (2534: 22) ได้กล่าวถึงมนุษย์สัมพันธ์ไว้ว่า “มนุษย์สัมพันธ์” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Human Relation นั้นแยกศัพท์ ได้เป็น 2 คำ มนุษย์ (Human) + สัมพันธ์ (Relation)

Human “มนุษย์” หมายถึง ลักษณะความเป็นมนุษย์ ลักษณะของมนุษยชาติ บุคคลผู้มีจิตใจสูง (Characteristic of Mankind or Person)

Relation “สัมพันธ์ หมายถึง ความสัมพันธ์ ผูกพัน เกี่ยวข้องกัน ความเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน
 “Human Relation” “มนุษยสัมพันธ์” จึงหมายถึงการติดต่อเกี่ยวข้องกับของมนุษย์
 จากความหมายต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นนี้ สรุปได้ว่า มนุษยสัมพันธ์เป็นศาสตร์และศิลปะใน
 การเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล ทั้งบุคคลทั่ว ๆ ไป และบุคคลในองค์กรเพื่อการ
 สื่อสารที่เข้าใจเกิดความรักใคร่นับถือ ร่วมมือร่วมใจกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุ
 วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ รวมทั้งลดความขัดแย้งระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อประสิทธิภาพ
 ของงานหรือกิจกรรมต่าง

ความสำคัญของมนุษยสัมพันธ์

จรรยา ทองถาวร (2527: 3) ได้วิเคราะห์บุคคลจำนวน 10,000 คน และสรุปได้ว่า การ
 ฝึกอบรมทางด้านเทคนิค มั่นมองของคน และทักษะในการทำงานนั้น ทำให้คนประสบความสำเร็จ
 เพียง 15% เท่านั้น แต่ปัจจัยต่าง ๆ ด้านบุคลิกภาพ การปฏิบัติต่อผู้อื่นนั้น ทำให้บุคคลประสบ
 ความสำเร็จถึง 80 % นอกจากนี้ แสตนโลแรน ได้กล่าวถึง ความสำคัญของมนุษยสัมพันธ์ในแง่บริบท
 ของการทำงานร่วมมือให้ดีขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่สำคัญคือ ผลงานความก้าวหน้าและความ
 พอใจในการทำงานของบุคคล (นวลลออ สุภาพล. 2534: 9, อ้างอิงมาจาก Hallon.1978: 5-6)
 และฮอยท์ มิสเคิล ยังกล่าวว่า มนุษยสัมพันธ์ ช่วยลดปัญหาพื้นฐานทุกประการในหน่วยงาน เกิด
 ความร่วมมือร่วมใจในการทำงานมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าแม้ในบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง
 มีความมั่นใจในการเข้าสังคม ก็ยังเกิดความขาดความมั่นใจในการทำงาน (นวลลออ สุภาพล. 2535:
 8; อ้างอิงมาจาก Hoyt Misket. n.d)

สรุปได้ว่า มนุษยสัมพันธ์มีความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันของบุคคลในสังคม ช่วยให้เกิด
 ความเข้าใจอันดี ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน และมีความสำคัญ
 ต่อความสำเร็จและความล้มเหลวในการทำงานของบุคคลและหน่วยงาน การสร้างบรรยากาศของ
 มนุษยสัมพันธ์ช่วยให้บุคคลและกลุ่มบุคคลดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันในการทำงาน เรียนรู้ที่
 จะเข้าใจและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งยอมรับผู้อื่นในฐานะที่มีความเป็นมนุษย์เท่าเทียม
 กัน

หลักในการสร้างมนุษยสัมพันธ์

เสนอ อินทรสุขศรี (2524: 21-22) ได้กล่าวถึงการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนมีหลักที่ควรปฏิบัติ

1. อย่าทำตัวใหญ่โตเหนือผู้อื่น รู้จักถ่อมตัวและยกย่องผู้อื่น ให้ถือเสมอว่าทุกคนนั้นเหมือนกันหมด มีสิทธิและความปรารถนาทุกอย่างเช่นเดียวกับเรา
2. รู้จักที่จะสนใจในเรื่องหรือสิ่งที่เพื่อนสนใจ
3. รู้จักที่จะชมเชยผลงานของเขาด้วยน้ำใสใจจริง
4. รู้จักว่าสิ่งใดควรพูดหรือไม่ควรพูดในเรื่องหรือการกระทำของผู้อื่น
5. เมื่อร่วมสนทนากับผู้ใดพึงเป็นนักฟังที่ดี อย่าทำตนเองเป็นผู้พูดเพียงฝ่ายเดียวให้โอกาสผู้อื่นได้พูดบ้าง
6. รู้จักให้อภัยในความผิดพลาดของผู้อื่น
7. รู้จักใช้ถ้อยคำและน้ำเสียงอันถูกต้องในการพูดจาหรือสนทนา
8. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา พึงนึกเสมอว่าสิ่งที่ตนไม่ชอบไม่พึงพอใจ ผู้อื่นก็ไม่ชอบไม่พึงพอใจเช่นเดียวกัน
9. ไม่เป็นคนเห็นแก่ตัว พึงทำตนเป็น “ผู้ให้” มากกว่าที่จะเป็น “ผู้รับ”
10. รู้จักสนับสนุนยกย่องเพื่อน ชมเชยเมื่อเขาทำความดีความถูกต้อง ตักเตือนแนะนำเมื่อเขาทำผิด
11. เชื่อถือไว้วางใจผู้อื่น ไม่ระแวงสงสัยใดๆ ไปเสียทุกอย่าง
12. หาโอกาสที่จะไปหาผู้ พุดคุย และร่วมงานกับผู้อื่นด้วยความเต็มใจอยู่เสมอ
13. รู้จักจำวันเกิด วันสำคัญของเพื่อน เมื่อถึงวันนั้นอาจแสดงความยินดีด้วยวาจาหรือด้วยอักษรที่จะแสดงว่าเรายังจำได้ และเห็นว่าเขาเป็นเพื่อนที่ตีความสำคัญอยู่เสมอ

สรุปหลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์ควรจะต้องประกอบด้วย การให้ความช่วยเหลือผู้อื่นอย่างจริงใจ รู้จักถ่อมตัวและยกย่องผู้อื่น ยิ้มแย้มแจ่มใส แสดงอัธยาศัยไมตรีเป็นมิตรกับบุคคลทั่วไป พุดจาสุภาพเหมาะสมกับเรื่อง บุคคล เวลา และสถานที่ เป็นผู้ฟังที่ดีและรู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

แนวความคิดที่เน้นมนุษย์สัมพันธ์

กฤษณา ศักดิ์ศรี (2534: 31) ได้กล่าวถึงแนวทางคิดพื้นฐานของวิชามนุษย์สัมพันธ์ไว้ 5 ประการ คือ

1. บุคคลย่อมมีความแตกต่างกัน (Individual Differences) กล่าวคือ บุคคลย่อมมีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวและมีความแตกต่างกันตามสิ่งแวดล้อมและพันธุกรรม การวินิจฉัยหรือตัดสินใจใด ๆ ควรจะต้องให้ความสนใจ และก็ไม่ควรละเลยต่อพฤติกรรมของแต่ละบุคคล

2. บุคคลจะมีลักษณะหลากหลายอย่างประกอบกันจะแยกจากกันไม่ได้ กล่าวคือ มนุษย์มีองค์ประกอบหลายอย่างทั้งเรื่องกายภาพ ชีวิต การทำงาน ประสบการณ์ ทักษะ อยู่ในตัวจะแยกจากกันไม่ได้ และมีส่วนกระทบถึงกัน

3. พฤติกรรมของบุคคลย่อมมีสาเหตุ (Caused Behavior) พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกย่อมมีสาเหตุจากแรงจูงใจอย่างหนึ่ง และการสร้างแรงจูงใจสามารถทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือแสดงพฤติกรรมอันพึงประสงค์ได้

4. ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) มนุษย์เป็นสัตว์มีสมอง มีจริยา มารยาท วัฒนธรรม ศิลธรรม ต้องการ โอภาปราศรัยด้วยการเคารพซึ่งกันและกัน มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน

การวัดบุคลิกภาพด้านมนุษย์สัมพันธ์

จุลจักร โนนันท์ (2529: 41) และกณณิกา นิลวงษ์ (2530: 39) ได้ศึกษาเกี่ยวกับวัดบุคลิกภาพด้านมนุษย์สัมพันธ์ พบว่า พฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความมีมนุษย์สัมพันธ์ของนักเรียนต่อเพื่อนในขณะดำเนินกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดนั้น มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. ความใจกว้าง หมายถึง ลักษณะนิสัยอย่างหนึ่งของบุคคลที่แสดงออกมาโดยพร้อมที่จะรับความคิดใหม่ ๆ หรือแนวทางในการแก้ปัญหาอื่น ๆ การรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างจากตน หรือข้อวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับตนได้ การให้อภัยในความผิดพลาดที่มีได้เป็นไปโดยเจตนาของผู้อื่นการยอมรับความเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ การให้เหตุผลและความจริงในการแก้ปัญหาสนับสนุนความเชื่อมั่นและการกระทำของคนอื่น การพิจารณาสำรวจและใช้ความคิดของผู้อื่นเท่า ๆ กัน ความคิดของตนเอง การเสียสละเมื่อเกิดความขัดแย้งภายในกลุ่ม

2. ความเห็นอกเห็นใจ หมายถึง การที่บุคคลแสดงออกมาโดยการสนใจปัญหาและความต้องการของผู้อื่น ควรให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อประสบความทุกข์ยาก การไม่เห็นแก่ตน การไม่มุ่ง

ทำลายผู้อื่น การเคารพในสิทธิของผู้อื่น การรู้จักใช้กลวิธีต่าง ๆ การเคารพในบุคลิกภาพของผู้อื่น การจิตใจดีธรรมในการเกี่ยวข้องกับคนอื่น

3. การติดต่อสื่อสาร หมายถึง การกระทำที่ทำให้เกิดความเข้าใจในความคิดของกันและกัน ทั้งโดยวาจาและลายลักษณ์อักษร โดยมีการเสนอความคิดเห็นในที่ประชุมให้ตรงประเด็นพูดให้ผู้อื่นเข้าใจง่าย กล่าวสรุปผลการประชุมได้ ชี้แจงให้เพื่อนเข้าใจได้ง่าย พูดประนีประนอมได้ ควบคุมการสนทนาไปสู่เป้าหมายอย่างรวดเร็ว วิจารณ์เพื่อนได้อย่างนุ่มนวลเขียนตอบปัญหาได้ตรงจุด คนอื่นอ่านเข้าใจตรงกัน พูดคุยเพื่อลดความตึงเครียดได้และให้ข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา

ความมีมนุษยสัมพันธ์ในทัศนะอิสลาม

ซูฟออัน อูสมาน (ม.ป.ป. ออนไลน์) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความมีมนุษยสัมพันธ์ตามทัศนะอิสลามไว้ดังนี้

ความประเสริฐของการเชื่อมมนุษยสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ

1. จากอะนัส บิน มาลิก เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ แท้จริงท่านรอซูล ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม กล่าวว่า

ความว่า "ผู้ใดที่ประสงค์ที่จะให้ตนเองมีความกว้างขวางในปัจจุบันชีพของเขา หรือขยายกำหนดความตายของเขาออกไปอีก ก็ให้เขาจงเชื่อมสัมพันธ์กับเครือญาติของเขา"

(บันทึกโดย อัลบุคอรี: 5986, มุสลิม: 2557)

2. จากอบูซุร็อยเราะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ จากท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม กล่าวว่า

ความว่า "แท้จริง คำว่า เราะหิม (เครือญาติ) เป็นส่วนหนึ่งของ อีรเราะหฺมาน (ชื่อหนึ่งของอัลลอฮฺ แปลว่า ผู้ทรงเมตตา) อัลลอฮฺทรงมีคำรัส (กับเราะหิม) ว่า ผู้ใดที่เชื่อมสัมพันธ์กับเจ้าก็จงต่อ (ความเมตตาจากอัลลอฮฺ) ให้เขา ผู้ใดที่ตัดขาดกับเจ้าก็จงตัด (ความเมตตา) กับเขา"

(บันทึกโดย อัลบุคอรี: 5988, มุสลิม: 2554)

3. และจากท่าน अबดุลลอฮฺ บิน อัมรฺ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ จากท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม กล่าวว่า

ความว่า "ผู้เชื่อมสัมพันธ์ (ที่แท้จริง) ไม่ใช่ผู้ที่ตอบรับความสัมพันธ์ที่ผู้อื่นยื่นมาให้ แต่ผู้ที่เชื่อมสัมพันธ์ (ที่แท้จริง) คือ ผู้ที่ไปเชื่อมสัมพันธ์เมื่อคนอื่นตัดขาดความสัมพันธ์กับเขา"

(บันทึกโดย อัลบุคอรี: 5991)

ความประเสริฐของการเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนบุตร

1. จากท่านหญิงอาอิหะฮฺ เราะฎิยัลลอฮฺ อันฮา กล่าวว่า

ความว่า มีหญิงคนหนึ่งมาหาฉันพร้อมกับบุตรสาวสองคน เธอได้ขอจากฉันแต่ทว่าฉันไม่มีอะไรจะให้นางนอกจากอินทผลัมหนึ่งเม็ด ดังนั้นฉันจึงได้ให้อินทผลัมเม็ดยุ่หนึ่งเม็ดแก่นาง แล้วนางได้แบ่งให้กับบุตรสาวทั้งสองคนของนาง ต่อมานางได้ลูกออกไป แล้วท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ก็ได้เข้ามาหาฉันพอดี ฉันจึงเล่าเหตุการณ์นั้นให้ท่านฟัง แล้วท่านกล่าวว่า "บุคคลใดถูกทดสอบด้วยสิ่งหนึ่งในการเลี้ยงดูบุตรสาว แต่เขายังคงเลี้ยงดูบุตรสาวด้วยดีตลอด พวกนางจะเป็นสิ่งที่ปกป้องเขา (คือ เป็นสาเหตุให้เขาปลอดภัย) จากไฟนรก"

(บันทึกโดย อัลบุคอรี: 5995, มุสลิม: 2629)

2. จากอุสมะฮฺ บิน ซัยด์ เราะฎิยัลลอฮฺ อันฮูมา กล่าวว่า ความว่า ท่านรอซูล ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม เคยนำฉัน (ขณะยังเด็ก) แล้วให้นั่งบนตักของท่าน และได้นำอัลหะสัน (หลานของท่านนบี) มา นั่งบนตักของท่านอีกข้างหนึ่ง แล้วท่านได้โอบกอดเราทั้งสอง จากนั้นท่านได้กล่าวว่า "โอ้อัลลอฮฺได้โปรดประทานความเมตตาแก่ทั้งสองด้วย เพราะฉัน ได้เมตตาเอ็นดูพวกเขาทั้งสอง"

(บันทึกโดย อัลบุคอรี: 6003)

ความประเสริฐของผู้ที่อุปการะเลี้ยงดูเด็กกำพร้า

จากท่านสะหฺด เราะฎิยัลลอฮฺ อันฮู กล่าวว่า ท่านรอซูล ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ได้กล่าวว่า ความว่า "ฉันและผู้อุปการะเลี้ยงดูเด็กกำพร้าจะอยู่ในสวรรค์เช่นนี้ แล้วท่านได้ชี้นิ้วชี้กับนิ้วกลางของท่าน และได้กางอกระหว่างสองนิ้วเล็กน้อย (หมายถึงจะได้อยู่กันอย่างใกล้ชิด)"

(บันทึกโดย อัลบุคอรี: 5304, มุสลิม: 2983)

ความประเสริฐของการสานต่อมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนของบิดา

จากอิบน์อุมร์ เราะฎิยัลลอฮฺ อันฮูมา กล่าวว่า ฉันได้ยินท่านรอซูล ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม กล่าวว่า

ความว่า "แท้จริงส่วนหนึ่งจากที่สุ่ขของความคิด คือ ความสัมพันธ์ของชายคนหนึ่งกับครอบครัวของเพื่อนรักของบิดาของเขาที่ได้เสียชีวิตไป"

(บันทึกโดย มุสลิม: 2552)

ความประเสริฐของผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์กับหญิงหม้ายและคนยากจน

จากท่านอนุสุรียเราะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ กล่าวว่า ท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ได้กล่าวว่า ความว่า "ผู้ที่ช่วยเหลือหญิงหม้ายและคนยากจน (เขาจะได้รับผลานิสงค์) ดังผู้ที่ต่อสู้ในหนทางของอัลลอฮฺ หรือ ผู้ที่ละหมาดในยามค่ำคืน หรือผู้ที่ถือศีลอดในยามกลางวัน"

(บันทึกโดย อัลบุคอรี: 5353, มุสลิม: 2982)

ความประเสริฐของการเลี้ยงดูบุตรสาว

จากท่านอะนัส บิน มาลิก เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ กล่าวว่า ท่านรอซูล ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ได้กล่าวว่า

ความว่า "ผู้ใดอุปถัมภ์เด็กหญิงสองคนจนกระทั่งทั้งสองโตเป็นผู้ใหญ่ ฉะนั้นจะไปหาเขา (ผู้อุปถัมภ์) ในวันกียามะฮฺ" โดยท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม กล่าวพลาถกำมือ

(บันทึกโดย มุสลิม: 2631)

ความประเสริฐของการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน

อัลลอฮฺ ทรงตรัสว่า ความว่า "และจงเคารพสักการะอัลลอฮฺเถิดและอย่าให้มีสิ่งหนึ่งสิ่งใด เป็นภาคีกับพระองค์และจงทำดีต่อผู้บังเกิดเกล้าทั้งสองและต่อผู้เป็นญาติที่ใกล้ชิดและเด็กกำพร้า และผู้ขัดสนและเพื่อนบ้าน ใกล้เคียงและเพื่อนที่ห่างไกลและเพื่อนเคียงข้างและผู้เดินทางและผู้ที่มีมือขวาของพวกเขาเจ้าครอบครอง (หมายถึงทาสและบ่าวไพร่) แท้จริงอัลลอฮฺไม่ทรงชอบผู้ใโสผู้โอ้อวด"

(อันนิสาฮ์: 36)

จากท่านหญิงอาอิชะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮา จากท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม กล่าวว่า ความว่า "ญิบรีลยังคงยืนยันสั่งเสียฉันอยู่ตลอดเวลาเกี่ยวกับเพื่อนบ้าน จนกระทั่งฉันคิดไปว่า ญิบรีลจะให้เพื่อนบ้านสามารถรับมรดกกันได้"

(บันทึกโดย อัลบุคอรี: 6014, มุสลิม: 2624)

จากอบีซุรียหฺ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ แท้จริงท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม กล่าวว่า

ความว่า "ขอสาบานด้วยอัลลอฮฺว่าเขื่อนั้นยังไม่ถือว่าเป็นผู้ศรัทธา ขอสาบานด้วยอัลลอฮฺว่าเขื่อนั้นยังไม่ถือว่าเป็นผู้ศรัทธา ขอสาบานด้วยอัลลอฮฺว่าเขื่อนั้นยังไม่ถือว่าเป็นผู้ศรัทธา" เสาะหาบะฮฺคนหนึ่งจึงถามท่านว่า โอ้ท่านรอซูล ท่านหมายถึงใคร ท่านตอบว่า "ผู้ที่เพื่อนบ้านของเขาไม่ปลอดภัยจากนิสัยที่เลวของเขา"

(บันทึกโดย อัลบูกอรีย์: 6016)

จากอะนัส บิน มาลิก เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ กล่าวว่า จากท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม กล่าวว่า ความว่า "ผู้หนึ่งผู้ใดในหมู่พวกท่านจะยังไม่ถือว่ามิศรฺธา (ที่สมบูรณ์) จนกว่าเขาจะรักพี่น้อง(มุสลิม) ของเขา - หรือท่านกล่าวว่า (จนกว่าเขาจะรัก) เพื่อนบ้านของเขา ดังที่เขารักตัวของเขาเอง"

(บันทึกโดย อัลบูกอรีย์: 13, มุสลิม: 45)

ความประเสริฐของความเมตตาต่อคนอื่น
จากญะรียุ บิน อับดุลลอฮฺ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ กล่าวว่า ท่านรอซูล ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม กล่าวว่า

ความว่า "อัลลอฮฺจะไม่ทรงเมตตาสำหรับผู้ที่ไม่มี ความเมตตาต่อคนอื่น"

(บันทึกโดย อัลบูกอรีย์: 7376, มุสลิม: 2319)

ความประเสริฐของการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับญาติพี่น้องที่เป็นมุชริก (ตั้งภาคี) หากพวกเขาได้สร้างความดีต่อชาวมุสลิม

อัลลอฮฺ ทรงมีคำรับว่า ความว่า "อัลลอฮฺมิได้ทรงห้ามพวกเจ้าเกี่ยวกับบรรดาผู้ที่มิได้ต่อต้านพวกเจ้าในเรื่องศาสนา และพวกเขามิได้ขับไล่พวกเจ้าออกจากบ้านเรือนของพวกเจ้า ในการที่พวกเจ้าจะทำความดีแก่พวกเขา และให้ความยุติธรรมแก่พวกเขา แท้จริงอัลลอฮฺทรงรักผู้ที่มีความยุติธรรม"

(อัลมุมตะหะนะฮฺ: 8)

จากอัสมาอฺ บินตุ อะบีบักรฺ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุมา กล่าวว่า ความว่า มารดาของฉันซึ่งเป็นผู้ตั้งภาคีได้มาหาฉัน ในช่วงที่ท่านรอซูล ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ยังมีชีวิต ฉันจึงปรึกษาถามท่านรอซูล ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม โดยฉันกล่าวว่า มารดาของฉันได้มาหาฉัน ซึ่งเธอเป็นที่รักยิ่ง ฉันจะติดต่อสัมพันธ์กับมารดาของฉันได้ไหม ท่านตอบว่า "ได้ จงติดต่อสัมพันธ์กับมารดาของเธอเถิด"

(บันทึกโดย อัลบูกอรีย์: 2620, มุสลิม: 1003)

จากมะอูกิล บิน ยะซาร เราะฎิยัลลอฮุ อันสุ กล่าวว่่า ฉัน ได้ยื่นท่่านรอซูล ค็ือลลัลลอฮุ อะลัยฮิอะสลั่ม กล่าวว่่า ความว่่า “ไม่มีบ่่าคนใดที่อัลลอฮุได้ทรงแต่งตั้งให้ปกครองประชาชน แล้วเขาเสียชีวิต ในวันทีเขาตายไปนั้นเขายังอยู่ในสภำพทีหลอกลงรำษฎรของเขา อัลลอฮุจะทรงห้ามเขำเข้าสวรรค์”

(บันทึกโดย อัลบุคอรี: 7150, มุสลิม: 142)

ความประเสริฐของการประพุดิตีต่อพี่น้องมุสลิม ตลอดจนช่วยเหลือ บรรเทาทุกข์ และ ปกปิดสิ่งบกพร่องของเขา

จากอับดุลลอฮุ บิน อุมร์ เราะฎิยัลลอฮุ อันสุมา แท้จริงท่่านรอซูล ค็ือลลัลลอฮุอะลัยฮิอะสลั่ม กล่าวว่่า ความว่่า “มุสลิมนั้นเป็นพี่น้องกัน เขาจะไม่ธรรมซึ่งกันและกัน และจะไม่ทำ ให้มุสลิมพินาศ บุคคลใดที่ทำฐะระให้พี่น้องของเขา อัลลอฮุก็จะทรงเป็นฐะระให้กับเขา และบุคคลใด ที่ช่วยเหลือมุสลิมให้ปลอดภัยจากภัยพิบัติ อัลลอฮุก็จะทรงให้เขาพ้นจากภัยพิบัติหนึ่งจากบรรดาภัย พิบัติทีจะเกิดขึ้นในวันกิยามะฮุ และผู้ใดปกปิดสิ่งบกพร่องของมุสลิมหนึ่งคน อัลลอฮุก็จะทรง ปกปิดเขาในวันกิยามะฮุ

(บันทึกโดย อัลบุคอรี: 2442, มุสลิม: 2580)

จากอบู สะอิด อัลคูดรี เราะฎิยัลลอฮุ อันสุ กล่าวว่่า ความว่่า ครึ่งหนึ่งขณะที่พวกเรากำลัง เดินทางพร้อมกันท่่านปี ค็ือลลัลลอฮุอะลัยฮิอะสลั่ม นั้น มีชายคนหนึ่งเดินทางมาโดยพาหนะ ของตนแล้วหันไปทางขวาและทางซ้าย ท่่านรอซูล ค็ือลลัลลอฮุอะลัยฮิอะสลั่ม จึงกล่าวว่่า “ใครทีมี ที่นั่งบนพาหนะว่าง ก็จงให้คนที่ไม่มีที่นั่งได้นั่งบ้าง และใครทีมีเสบียงเหลือก็แบ่งแก่ผู้ทีไม่มี เเสบียง” อบูสะอิดกล่าวว่่า ดั่งนั้นเขาได้กล่าวถึงชนิดของทรัพย์สิน จนกระทั่งพวกเราเห็นว่า ไม่มี ใครในหมู่พวกเรามีสิทธิเหนือสิ่งทีเหลือนั้น

(บันทึกโดย มุสลิม: 1728)

หลักฐานจากอัล-กุรอาน และอัล-ฮาดิษทีกล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่่า ศำสนำอิสลำน นั้น ได้ให้ควำมสำคัญต่อควำมมีมนุษยสัมพันธ์เป็นอย่ำงยิ่ง การสร้ำงมนุษยสัมพันธ์ในอิสลำนนั้นถือ เป็นหลักปฏิบัติของประชำชาติมุสลิมทุกคน โดยทีไม่เลือกปฏิบัติกับใครคนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มใด กลุ่มหนึ่ง แต่ต้องมีมนุษยสัมพันธ์กับทุกคนทุกระดับในสังคม ไม่ว่าเขำคนนั้นจะร่ำรวยล้นฟ่ำหรือ ยำกจน เด็กเล็กหรือผู้ใหญ่ เพื่อนบ้านหรือ ไกลบ้าน มุสลิมหรือต่งศำสนิก ล้วนเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่ำง ยิ่งสำหรับประชำชาติมุสลิมทุกคนทีจะต้องสร้ำงควำมมีมนุษยสัมพันธ์ทีดีกับทุกคน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษยสัมพันธ์

จตุจักร โนนันท์ (2529: 74) ได้ทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความคิดสร้างสรรค์และมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิทยาศาสตร์ด้วยวิธีการบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่ใช้เกม กับวิธีการบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่ใช้การอภิปราย ผลการศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของกลุ่มทดลองแตกต่างและสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลองแตกต่างและสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนความมีมนุษยสัมพันธ์ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมพบว่าทั้ง 2 กลุ่มมีมนุษยสัมพันธ์เพิ่มขึ้น ไม่แตกต่างกัน

กณณิกา นิลวงษ์ (2530: 55) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษและมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียน โดยใช้กิจกรรมแบบล่าคำตอบและกิจกรรมตามคู่มือครู พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านโดยใช้กิจกรรมแบบล่าคำตอบมีมนุษยสัมพันธ์ดีกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านโดยใช้กิจกรรมตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

กนิษฐา ดอกทุเรียน (2550: 83) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มระหว่างทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงกับทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบเกสตัลท์ ต่อการมีมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มระหว่างทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง ระหว่างก่อนกับหลังให้คำปรึกษา มีคะแนนมนุษยสัมพันธ์ด้านความใจกว้าง ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านความรับผิดชอบ ด้านการควบคุมตนเองและโดยรวมทุกด้านเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีแบบเกสตัลท์มีคะแนนมนุษยสัมพันธ์ด้านความใจกว้าง ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านความรับผิดชอบ ด้านการควบคุมตนเองและโดยรวมทุกด้านเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงและนักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบเกสตัลท์ มีมนุษยสัมพันธ์เพิ่มขึ้นด้านความใจกว้าง ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านความรับผิดชอบ ด้านการควบคุมตนเองและโดยรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน

Glaess (1966: 113 –A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในหอพักหญิงของวิทยาลัย กลุ่มทดลองจำนวน 9 คน ถูกเลือกโดยเพื่อนใช้วิธีสังคมนิยมและจะเป็นผู้ร่วมงานในหอพัก เป็นผู้ริเริ่มดำเนิน โปรแกรมต่าง ๆ ในหอพัก ส่วนกลุ่มควบคุมจำนวน 9 คน เลือกโดยการลงมติจากเพื่อน กลุ่มทดลองได้รับ โปรแกรมซึ่งสร้างขึ้นเพื่อให้มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีการเพิ่มในด้านความเป็นมิตรทัศนคติในด้านบวกต่อเพื่อน มีความ

พอใจในการใช้ชีวิตปีสุดท้ายในมหาวิทยาลัย การมีส่วนร่วมในกลุ่มใหญ่ และการแสดงถึงบุคลิกที่ไม่คุ้นเคยกับบุคคลอื่นลดลง

Shoudt (1976: 754A) ได้ใช้บทบาทสมมุติในการฝึกทักษะปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนอนุบาล จำนวน 75 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกโดยใช้บทบาทสมมุติมีนิสัยเอื้อเพื่อเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Allen (1986: 2936A) ได้ศึกษาผลของกลุ่มฝึกมนุษยสัมพันธ์ระยะสั้นที่มีต่อทักษะการตอบสนองแบบเอื้ออำนวย (Facilitative Responding) ของนักศึกษาครูจำนวน 77 คน แบ่งเป็นคนที่ทดลองและกลุ่มควบคุม โดยกลุ่มทดลองได้รับการฝึกด้านการตอบสนองแบบเอื้ออำนวย ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีทักษะการตอบสนองแบบเอื้ออำนวยมากกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการวิจัยข้างต้น แสดงให้เห็นว่าผู้ที่ได้รับการฝึกทักษะทางสังคมด้วยวิธีการต่างๆ ซึ่งเป็นผลให้ผู้ที่ได้รับการฝึกทักษะหรือมีจิตลักษณะด้านนี้สูงขึ้น และเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้มนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่นสูงขึ้นด้วย

การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (The Flipped Classroom)

ความหมายของห้องเรียนกลับด้าน

ห้องเรียนกลับด้าน The Flipped Classroom เป็นวิธีการเรียนแนวใหม่ที่ถือคำรารการสอนแบบเดิม ๆ Flipped Classroom เป็นการเรียนแบบ "กลับหัวกลับหาง" หรือ "พลิกกลับ" โดยเปลี่ยนรูปแบบวิธีการสอนจากแบบเดิมที่เริ่มจากครูสอนในห้องเรียน นักเรียนกลับไปทำการบ้านส่ง เปลี่ยนเป็นนักเรียนเป็นผู้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผ่าน "เทคโนโลยี" ที่ครูจัดหาให้ก่อนเข้าชั้นเรียน และมาทำกิจกรรม โดยมีครูคอยแนะนำในชั้นเรียนแทน โดยสิ่งที่เป็นหัวใจสำคัญของ Flipped Classroom นี้ก็คือ การใช้เทคโนโลยีการเรียนการสอนที่ทันสมัย และการให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ผ่านกิจกรรม ซึ่งทั้งสองส่วนนี้จะกระตุ้นให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างเต็มที่

ประวัติความเป็นมา

จุดเริ่มต้นของการพัฒนานวัตกรรมประเภทนี้เกิดจากการจัดการเรียนการสอนนักเรียนระดับมัธยมปลายที่โรงเรียน Woodland Park High School เมือง Woodland Park รัฐ Colorado สหรัฐอเมริกา โดยครูสอนวิทยาศาสตร์สองคนชื่อ Jonathan Bergmann และ Aaron Sams ราวปี ค.ศ. 2007 ที่เขาได้เริ่มทำการบันทึกเทปวิดีโอซึ่งเป็นเนื้อหาสาระการสอนเพื่อให้นักเรียนนำไปศึกษาด้วยตนเองที่บ้าน แล้วให้ผู้เรียนนำเอาผลการศึกษารียนรู้ด้วยตนเองนำกลับมาสู่กระบวนการอภิปราย

แนวคิดหลักของห้องเรียนกลับด้าน

คือ "เรียนที่บ้าน-ทำการบ้านที่โรงเรียน" เป็นการนำสิ่งเดิมที่เคยทำในชั้นเรียน ไปทำที่บ้าน และนำสิ่งที่เคยถูกมอบหมายให้ทำที่บ้านมาทำในชั้นเรียนแทน โดยยึดหลักที่ว่าเวลาที่นักเรียนต้องการพบผู้สอนจริง ๆ คือ เวลาที่เขาต้องการความช่วยเหลือ เขาไม่ได้ต้องการให้ผู้สอนอยู่ในชั้นเรียนเพื่อสอนเนื้อหาต่าง ๆ เพราะเขาสามารถศึกษาเนื้อหานั้น ๆ ด้วยตนเอง

จุดร่วมของประเภท Flipped ต่าง ๆ เหล่านี้ คือ การผสมผสานการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนกับวิธีที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้โดยมีนักเรียนเป็นศูนย์กลาง มีองค์ประกอบสำคัญที่เกิดขึ้น 4 องค์ประกอบที่เป็นวัฏจักร (Cycle) หมุนเวียนกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 4 ที่เกิดขึ้นได้แก่

1. การกำหนดยุทธวิธีเพิ่มพูนประสบการณ์ (Experiential Engagement) โดยมีผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะวิธีการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อเรียนเนื้อหาโดยอาศัยวิธีการที่หลากหลายทั้งการใช้กิจกรรมที่กำหนดขึ้นเอง เกม สถานการณ์จำลอง สื่อปฏิสัมพันธ์ การทดลอง หรืองานด้านศิลปะแขนงต่าง ๆ
2. การสืบค้นเพื่อให้เกิดมโนทัศน์รวบยอด (Concept Exploration) โดยผู้สอนเป็นผู้คอยชี้แนะให้กับผู้เรียนจากสื่อหรือกิจกรรมหลายประเภทเช่น สื่อประเภทวิดีโอบันทึกการบรรยาย การใช้สื่อบันทึกเสียงประเภท Podcasts การใช้สื่อ Websites หรือสื่อออนไลน์ Chats
3. การสร้างองค์ความรู้ที่มีความหมาย (Meaning Making) โดยผู้เรียนเป็นผู้บูรณาการสร้างทักษะองค์ความรู้จากสื่อที่ได้รับจากการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างกระดานความรู้ อิเล็กทรอนิกส์ (Blogs) การใช้แบบทดสอบ (Tests) การใช้สื่อสังคมออนไลน์และกระดานสำหรับอภิปรายแบบออนไลน์ (Social Networking and Discussion Boards)

4. การสาธิตและประยุกต์ (Demonstration and Application) เป็นการสร้างองค์ความรู้โดยผู้เรียนเองในเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดทำเป็น โครงการงาน (Project) และผ่านกระบวนการนำเสนอผลงาน (Presentations) ที่เกิดจากการรังสรรค์งานเหล่านั้น

ห้องเรียนกลับด้านกับการเรียนแบบรอบรู้

การเรียนแบบรอบรู้หรือการเรียนรู้ให้รู้จริง (Mastery Learning) ซึ่งเป็นการเรียนที่ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน เพิ่มความร่วมมือระหว่างผู้เรียน เพิ่มความมั่นใจในตนเองของผู้เรียนและช่วยให้โอกาสแก่ผู้สอนได้ปรับปรุงแก้ไขตนเองในการเรียนรู้ให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ลักษณะสำคัญของการเรียนแบบรู้จริง (Mastery Learning) คือ

1. ผู้สอนกำหนดวัตถุประสงค์อย่างละเอียดในการเรียนรู้เนื้อหาสาระ มีการจัดกลุ่มวัตถุประสงค์และต้องบ่งบอกสิ่งสำคัญที่ผู้เรียนจะต้องกระทำให้ได้เพื่อแสดงว่าตนได้เกิดการเรียนรู้จริงในสาระนั้น ๆ
2. ผู้สอนมีการวางแผนการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนแต่ละคนให้สามารถตอบสนองความถนัดที่แตกต่างกันของผู้เรียน ซึ่งอาจใช้สื่อการเรียนรู้ วิธีสอน หรือเวลาที่แตกต่างกัน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ทางการเรียนที่กำหนด
3. ผู้สอนแจ้งให้ผู้เรียนเข้าใจในจุดมุ่งหมาย วิธีการเรียน ระเบียบกติกา ข้อตกลงต่าง ๆ ในการทำงานให้ชัดเจน
4. หากผู้เรียนไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ผู้สอนต้องมีการวินิจฉัยปัญหาและความต้องการของผู้เรียน
5. ผู้เรียนดำเนินการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดจนบรรลุครบทุกวัตถุประสงค์
6. ผู้เรียนมีการดำเนินการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้ที่ผู้สอนจัดให้มีการประเมินการเรียนตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อ โดยผู้สอนคอยดูแลและให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล
7. หากผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์หนึ่งที่กำหนดไว้แล้วจึงจะมีการดำเนินการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ต่อไป
8. ผู้สอนมีการติดตามความก้าวหน้าในการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของผู้เรียนและเก็บข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคลและมีการใช้ข้อมูลในการวางแผนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนต่อไป

ข้อดีของห้องเรียนกลับด้าน

1. เพื่อเปลี่ยนวิธีการสอนของผู้สอนจากการบรรยายหน้าชั้นเรียนหรือจากผู้สอนไปเป็นผู้ฝึกทำกิจกรรมอื่นในชั้นเรียนให้แก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล
2. เพื่อใช้เทคโนโลยีการเรียนที่ผู้เรียนสมัยใหม่ชอบ โดยใช้สื่อ ICT
3. ช่วยเหลือผู้เรียนที่มีงานยุ่ง ดังนั้นจึงต้องเข้าไปช่วยเหลือในการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทสอนที่สอนด้วยวิดีโอที่สนอยู่บนอินเทอร์เน็ต (Internet)
4. ช่วยเหลือผู้เรียนที่เรียนอ่อนให้ขวนขวายหาความรู้ในชั้นเรียนปกติผู้เรียนเหล่านี้จะถูกทอดทิ้งแต่ในห้องเรียนกลับด้านผู้เรียนจะได้รับการเอาใจใส่จากผู้สอนมากที่สุดโดยอัตโนมัติ
5. ช่วยเหลือผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันให้ก้าวหน้าในการเรียนตามความสามารถของตนเอง
6. ช่วยให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนเพิ่มขึ้น

ข้อจำกัด

ข้อจำกัดที่สำคัญอย่างหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนห้องเรียนกลับด้านคือ ตัวผู้สอน ผู้สอนส่วนใหญ่กังวลว่าถ้าตัวเอง ไม่ได้พูด ไม่ได้ยืนสอนอยู่หน้าชั้นแล้ว ผู้เรียนจะไม่ได้รับความรู้ เด็กจะไม่เรียน หรือเรียนรู้ไม่ได้และที่สำคัญ คือ ผู้สอนไม่เข้าใจหัวใจสำคัญ 2 อย่างของการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ คือ

1. ไม่เข้าใจหัวใจของการเรียนการสอนที่ว่า เรียนที่บ้าน ทำการบ้านที่โรงเรียน
2. ไม่เข้าใจเรื่องการ “เรียนที่บ้าน ทำการบ้านที่โรงเรียน”

ข้อเปรียบเทียบของการเรียนแบบเดิมกับการเรียนแบบกลับด้าน

รูปแบบของการจัดการเรียนรู้แบบกลับด้าน (Flipped Learning) กับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเดิม (Traditional Learning) คือ การจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับทางนั้นจะมุ่งเน้นการสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้วยตัวผู้เรียนเองตามทักษะความรู้ความสามารถและสติปัญญาของบุคคลตามอัตราความสามารถทางการเรียนแต่ละคน และเป็นลักษณะการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้นอกชั้นเรียนอย่างอิสระ ซึ่งแตกต่างจากการเรียนแบบเดิมที่ครูจะเป็นผู้ป้อนความรู้ ประสบการณ์ให้ผู้เรียนในลักษณะของผู้สอนเป็นศูนย์กลาง (Teacher Center)

ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน

1. สอนให้ผู้เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง เมื่อใช้ห้องเรียนกลับด้านและเรียนให้ผู้จริง บรรยากาศในห้องเรียนเปลี่ยนไป ชีวิตครูเปลี่ยนไป และพฤติกรรมของผู้เรียนก็เปลี่ยนไป ในห้องเรียนแบบเดิม ผู้เรียนนั่งฟัง รับคำสั่ง และรับถ่ายทอด แล้วตอบข้อสอบเพื่อพิสูจน์ว่าตนได้เรียนรู้ สภาพเช่นนี้ได้ผลต่อผู้เรียนส่วนน้อย เด็กอีกจำนวนหนึ่งหมดความสนใจ และหลุดไปจากกระบวนการเรียนรู้ แต่ในห้องเรียนแบบกลับด้านและเรียนให้ผู้จริง ผู้เรียนรับผิดชอบต่อการเรียนของตนเอง การเรียนไม่ใช่สิ่งที่กระทำต่อผู้เรียน แต่กลายเป็นสิ่งที่ผู้เรียนเป็นเจ้าของ เป็นผู้กระทำ และจะเป็นทักษะที่ติดตัวตลอดไป เมื่อกลับทางห้องเรียนในช่วงแรก ผู้เรียนอาจไม่คุ้น และอาจต่อต้าน แต่เมื่อดำเนินการไประยะหนึ่ง ผู้เรียนจะเห็นคุณค่า และจะเปลี่ยนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตนอย่างขมึ้น

2. ทำให้ห้องเรียนเต็มไปด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เมื่อผู้เขียนทั้งสองเริ่มห้องเรียนกลับด้านและเรียนให้ผู้จริง ทั้งสองไม่รู้ว่าเกิดอะไรขึ้น และเมื่อดำเนินการ จึงพบว่าป็นวิธีทำให้การเรียนเป็นกิจกรรมเฉพาะตัวของผู้เรียนแต่ละคน ที่มีกิจกรรมเรียนรู้แตกต่างกันในห้องเรียนเดียวกัน เวลาเดียวกัน และผู้เรียนแต่ละคนเรียนด้วยอัตราเร็วที่แตกต่างกัน และครูก็ดูแลผู้เรียนด้วยมาตรฐานที่แตกต่างกันได้ โดยมีมาตรฐานขั้นต่ำไว้กำกับผู้เรียนที่เรียนช้าและไม่ถนัดในวิชานั้น ผู้เรียนที่มีความถนัดและตั้งใจเรียนต่อทางใดทางหนึ่งก็จะได้รับการ ส่งเสริมให้เอาดีด้านนั้นยิ่ง ๆ ขึ้น

3. การเรียนรู้เป็นศูนย์กลางของห้องเรียนในห้องเรียนแบบเก่า ผู้สอนเป็นจุดสนใจของห้องเรียน แต่ในห้องเรียนกลับทางและเรียนให้ผู้จริงจุดสนใจอยู่ที่สิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ หรือยังไม่รู้ ในห้องเรียนแบบนี้ ผู้เรียนมาเข้าห้องเรียนพร้อมกับเป้าหมายของการเรียนรู้ ผู้สอนเป็นผู้จัดสิ่งของห้องเรียนและสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการเรียน รวมทั้งช่วยแนะนำให้ผู้เรียนวางแผนการเรียนรู้ของตน ห้องเรียนเปลี่ยนจากที่รับถ่ายทอด (ความรู้) มาเป็นที่พูดคุยแลกเปลี่ยน เพื่อการเรียนรู้ และเพื่อแสดงว่าตนได้เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์อย่างจริงจัง นักเรียนอยู่ในสภาพเป็นเจ้าของกระบวนการเรียนรู้ ไม่ใช่เพียงผู้รับถ่ายทอดสาระ ผู้เขียนทั้งสองเปลี่ยนชื่อห้องเรียน (Classroom) เป็น พื้นที่สำหรับการเรียนรู้ (Learning Space)

4. การเรียนรู้แบบกลับทางและเรียนให้ผู้จริงให้บริการ Feedback แก่ผู้เรียนในทันที และลดเอกสารที่ผู้สอนต้องทำการประเมินอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อ Feedback แก่เด็กในทันทีที่เด็กทำกิจกรรมในห้องเรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้รู้ความก้าวหน้าในการเรียนของตนทันที และครูก็ไม่ต้องตรวจการบ้านกองโต ผู้เรียนจะเอาชิ้นผลงานมาคุยกับครู เกี่ยวกับวัตถุประสงค์และประเด็นหลักของการเรียน ผู้สอนจะตรวจสอบความเข้าใจ และความเข้าใจผิดของผู้เรียนไปพร้อม ๆ กัน ผู้สอน

ให้คะแนนได้ในชั่วโมงเรียน และสามารถปรึกษาหรือวางแผนการเรียนที่จำเป็นขั้นต่อไปเพื่อช่วยให้เข้าใจชัดเจน หรือเพื่อขจัดความเข้าใจผิด ผู้เรียนที่เข้าใจแจ่มแจ้งแล้ว และแสดงความหัวไวในเรื่องนั้น ผู้สอนก็สามารถพูดคุยเพื่อร่วมกันวางแผนการเรียนขั้นต่อไป เพื่อให้ท้าทายยิ่งขึ้น เข้าใจได้ลึกและมีมุมมองที่กว้างและเชื่อมโยงยิ่งขึ้น มีคอมพิวเตอร์ทดสอบความเข้าใจบทเรียนให้ผู้เรียนสอบเอง แล้วได้รับคะแนนสอบในทันที ผู้เรียนกับผู้สอนสามารถทบทวนคำตอบร่วมกันเพื่อทำความเข้าใจ ผู้สอนจะเห็นประเด็นที่ผู้เรียนมีความเข้าใจผิดซ้ำ ๆ กันหลายคน และนำมาปรับปรุงบทเรียนของตนได้ และนำมาใช้ออกแบบการเรียนซ่อมได้ จุดสำคัญของวิธีการเรียนแบบใหม่คือ ผู้เรียนจะมีความรู้เรื่องนั้นถูกต้องและเพียงพอสำหรับเป็นพื้นฐานความรู้สู่บทเรียนต่อไป

5. การเรียนแบบรู้อัจฉริยะ ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนเสริม ในชั้นเรียนตามปกติ มีผู้เรียนบางคนไม่ผ่านการทดสอบในรอบแรก ซึ่งหากเป็นชั้นเรียนตามปกติ การสอนก็ดำเนินต่อไป และผู้เรียนที่เรียนไม่ทันก็จะค่อย ๆ ล้าหลังยิ่งขึ้น ๆ จนเมื่อเรียน แต่ในห้องเรียนแบบรู้อัจฉริยะ ผู้เรียนจะเรียนเรื่องเดิมใหม่ จนกว่าจะรู้อัจฉริยะ และผู้สอนก็จะรู้ว่าจะต้องช่วยเหลือนักเรียนคนใด ในเรื่องใด คือครูเอาใจใส่นักเรียนเป็นรายคน เมื่อผู้เรียนที่เรียนอ่อนเหล่านี้ได้แก้ความเข้าใจผิดของตน ก็จะ สามารถเรียนบทเรียนต่อไปได้คล่องแคล่วขึ้น

6. การเรียนแบบรู้อัจฉริยะเปิดช่องให้ผู้เรียนเรียนรู้สาระด้วยหลากหลายวิธี ใช้ทฤษฎี UDL (Universal Design for Learning) ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนด้วยวิธีที่ตนถนัดที่สุด เช่น บางคนชอบเรียนจากวิดีโอ บางคนชอบเรียนจากตำราเรียน บางคนชอบค้นจากอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ผู้สอนก็ส่งเสริม ทำให้ผู้เรียนรู้สึกมีอิสระ และรู้ดีว่าการเรียนเป็นเรื่องของตนเอง เป็นความรับผิดชอบของตนเอง การเปิดอิสระให้ผู้เรียนได้เลือกวิธีเรียนนี้ ช่วยให้ผู้เรียนค้นพบวิธีเรียนที่ให้ผลดีที่สุดต่อตนเอง คือได้ฝึกทักษะการเรียนรู้ตนเอง เมื่อเปิดอิสระเช่นนี้ ผู้เรียนจะทดลองวิธีการต่าง ๆ หลากหลายแบบ บางคนชอบเรียนไปก่อนล่วงหน้า บางคนชอบทำแบบฝึกหัด บางคนชอบทำแล็บ ก็ได้เรียนตามแบบที่ตนชอบ

7. การเรียนแบบรู้อัจฉริยะเปิดช่องให้ผู้เรียนแสดงภูมิรู้ได้หลากหลายแบบ การสอบแบบเดิมก็เช่นเดียวกัน ไม่ใช่วิธีการทดสอบภูมิรู้ที่เหมาะสมต่อผู้เรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ผู้เรียนบางคนอาจแสดงความรู้ความเข้าใจได้ดี โดยการตอบข้อสอบตามปกติ แต่บางคนอาจแสดงความรู้ความเข้าใจได้ดีกว่า โดยการอภิปรายด้วยวาจากับผู้สอน หรือบางคนชอบการทดสอบโดยนำเสนอด้วย Power Point หรือบางคนอาจเขียนเรียงความอธิบายความเข้าใจ ที่น่าตื่นตาตื่นใจที่สุดคือ มีผู้เรียนขอทำวิดีโอเกมเพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจวิชาของตน และเมื่อครูอนุญาต นักเรียนก็ทำให้ครูแปลกใจในความคิดสร้างสรรค์และความสามารถของนักเรียนคนนี้

8. การเรียนแบบรู้อัจฉริยะเปลี่ยนบทบาทของผู้สอน ผู้สอนได้ใช้เวลาให้เกิดคุณค่าต่อผู้เรียนมากที่สุด เพื่อช่วยให้เวลาในห้องเรียนเป็นเวลาที่มีประสิทธิภาพในการเรียนรู้แบบรู้อัจฉริยะ

9. การเรียนแบบรู้อัจฉริยะช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการเรียน ไม่ใช่รับจ้างมาโรงเรียน โดยทั่วไป ผู้เรียนมาโรงเรียน โดยหวังได้เกรด ผ่านการท่องจำเนื้อหาวิชา ไม่ใช่หวังได้เรียนรู้ ผู้เรียนในชั้นเรียนแบบกลับทางและเรียนให้รู้อัจฉริยะ จะเริ่มต้นด้วยความไม่พอใจวิธีเรียนแบบใหม่ที่ไม่ถ่ายทอดวิชาให้โดยตรง แต่ในที่สุดผู้เรียนเหล่านั้นจะค่อย ๆ เปลี่ยนไปเป็นผู้เรียนที่มีทักษะแห่ง “ผู้เรียนรู้”

10. ชั้นเรียนง่าย และจัดให้เหมาะต่อผู้เรียนเป็นรายคนได้ง่าย ห้องเรียนแบบนี้เริ่มต้นที่โรงเรียนบ้านนอก ที่เป็นโรงเรียนเล็ก ไม่มีเครื่องมือครบครัน และเริ่มต้นที่ชั้นเรียนเคมี ซึ่งถือเป็นวิชาอันตราย ที่จะเกิดอุบัติเหตุเป็นอันตรายต่อผู้เรียน แต่ก็ทำได้สำเร็จในโรงเรียนบ้านนอก

11. วิธีเรียนแบบกลับด้านและเรียนให้รู้อัจฉริยะช่วยเพิ่มเวลาพบหน้าระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เมื่อเริ่มการเรียนวิธีนี้ ผู้ปกครองผู้เรียนบางคนเป็นห่วงว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนจะลดลง ซึ่งในทางเป็นจริงกลับตรงกันข้าม ผู้สอนกับผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น และเป็นการปฏิสัมพันธ์ที่มีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากขึ้น ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนดีขึ้น และความเครียดลดลง เพราะเด็กเข้าถึงเนื้อหาได้เมื่อต้องการ 24 ชั่วโมงต่อวัน และ 7 วันต่อสัปดาห์

12. การเรียนแบบรู้อัจฉริยะช่วยให้ผู้เรียนทุกคนอยู่กับการเรียน หลักการเรียนแบบ Brain-Based มีว่า “สมองที่พัฒนา คือสมองของคนที่กำลังทำงาน” ในห้องเรียนแบบเดิม ผู้ที่ทำงานคือผู้สอน แต่ในห้องเรียนแบบกลับด้านและเรียนให้รู้อัจฉริยะ ผู้ทำงานคือผู้เรียน

13. การเรียนแบบรู้อัจฉริยะทำให้การลงมือทำเป็นการเรียนแบบที่เหมาะสมต่อผู้เรียนแต่ละคน ใน การเรียนแบบเดิม การเรียนในห้องปฏิบัติการทำเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ และทำพร้อม ๆ กัน ซึ่งดูเสมือนว่าเป็นชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพมาก แต่เมื่อมองจากมุมของการเรียนรู้ของผู้เรียน การเรียนรู้แบบกลับด้านและเรียนให้รู้อัจฉริยะ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้แบบที่เหมาะสมต่อผู้เรียนแต่ละคน ในชั้นเรียน วิชาเคมีของผู้เขียนหนังสือ ผู้สอนใช้เวลาช่วงแรกอธิบายเรื่องข้อพึงระวังด้านความปลอดภัย แล้วปล่อยให้ผู้เรียนทดลองทางห้องปฏิบัติการด้วยตนเอง โดยผู้สอนคอยช่วยเหลือแนะนำเป็นรายคน

ประโยชน์ที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้แบบกลับด้าน

1. เพื่อเปลี่ยนวิธีการสอนของผู้สอน จากการบรรยายหน้าชั้นเรียนหรือจากผู้สอน ไปเป็นผู้ฝึก ฝึกการทำแบบฝึกหัดหรือทำกิจกรรมอื่นในชั้นเรียนให้แก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรืออาจเรียกว่าเป็นครูตัวต่อตัว

2. เพื่อใช้เทคโนโลยีการเรียนที่ผู้เรียนสมัยใหม่ชอบ โดยใช้สื่อ ICT ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นการนำโลกของโรงเรียนเข้าสู่โลกของผู้เรียนซึ่งเป็น โลกยุคดิจิทัล

3. ช่วยเหลือผู้เรียนที่มีงานยุ่ง ผู้เรียนสมัยนี้มีกิจกรรมมาก ดังนั้นจึงต้องเข้าไปช่วยเหลือในการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทสอนที่สอนด้วยวีดิทัศน์อยู่บนอินเทอร์เน็ต (Internet) ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าหรือเรียนตามชั้นเรียนได้ง่ายขึ้น รวมทั้งเป็นการฝึกผู้เรียนให้รู้จักการจัดการเวลาของตนเอง
4. ช่วยเหลือผู้เรียนที่เรียนอ่อนให้ชวนขวนขวายหาความรู้ ในชั้นเรียนปกติผู้เรียนเหล่านี้จะถูกทอดทิ้งแต่ในห้องเรียนกลับด้านผู้เรียนจะได้รับการเอาใจใส่จากครูมากที่สุด โดยอัตโนมัติ
5. ช่วยเหลือผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันให้ก้าวหน้าในการเรียนตามความสามารถของตนเอง เพราะผู้เรียนสามารถฟัง - ดูวีดิทัศน์ได้เองจะหยุดตรงไหนก็ได้ กรอกลับ (Review) ก็ได้ตามที่ตนเองพึงพอใจที่จะเรียน
6. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถหยุดและกรอกลับหาครูของตนเองได้ ทำให้ผู้เรียนจัดเวลาเรียนตามที่ตนเองพอใจ เมื่อก็หยุดพักได้ สามารถแบ่งเวลาในการดูเป็นช่วงได้
7. ช่วยให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนเพิ่มขึ้น ตรงกันข้ามกับการที่เรียนแบบออนไลน์ การเรียนแบบห้องเรียนกลับด้านยังเป็นรูปแบบการเรียนที่ผู้เรียนยังคงมาโรงเรียนและผู้เรียนพบปะกับผู้สอน ห้องเรียนกลับด้านเป็นการประสานการใช้ประโยชน์ระหว่างการเรียนแบบออนไลน์ และการเรียนระบบพบหน้า ช่วยเปลี่ยนและเพิ่มบทบาทของผู้สอนให้เป็นทั้งพี่เลี้ยง (Mentor) เพื่อน เพื่อนบ้าน (Neighbor) และผู้เชี่ยวชาญ (Expert)
8. ช่วยให้ผู้สอนรู้จักผู้เรียนดีขึ้น หน้าที่ของครูไม่ใช่เพียงช่วยให้ผู้เรียนได้ความรู้หรือเนื้อหา แต่ต้องกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจ (Inspire) ให้กำลังใจ รับฟังและช่วยเหลือ ส่งเสริมผู้เรียนซึ่งเป็นมิติสำคัญที่จะช่วยเสริมพัฒนาการทางการเรียนของผู้เรียน
9. ช่วยเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนผู้เรียนด้วยกันเอง จากกิจกรรมทางการเรียนที่ผู้สอนจัดประสบการณ์ขึ้นมา ผู้เรียนสามารถที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันได้ดี เป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนการทบทวนทศน์ของผู้เรียนที่เคยเรียนตามคำสั่งผู้สอนหรือทำงานให้เสร็จตามกำหนด เป็นการเรียนเพื่อตนเองไม่ใช่คนอื่น ส่งผลต่อผู้เรียนที่เอาใจใส่การเรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันจะเพิ่มขึ้น โดยอัตโนมัติ
10. ช่วยให้เห็นคุณค่าของความแตกต่าง ตามปกติแล้วในชั้นเรียนเดียวกันจะมีผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันมาก มีความถนัดและความชอบที่แตกต่างกัน ดังนั้นการจัดกิจกรรมการสอนแบบห้องเรียนกลับทางจะช่วยให้ครูเห็นจุดอ่อนจุดแข็งของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อด้วยกันก็เห็น และช่วยเหลือกันด้วยจุดแข็งของแต่ละคน
11. เป็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการห้องเรียน ช่วยเปิดช่องให้ครูสามารถจัดการชั้นเรียนได้ตามความต้องการที่จะทำ ครูสามารถทำหน้าที่ของการสอนที่สำคัญในเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างคุณภาพแก่ชั้นเรียน ช่วยให้ผู้เรียนรู้อนาคตของชีวิตได้ดีที่สุด

12. เปลี่ยนคำสนทนากับพ่อแม่ ประสานความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ซึ่งการรับทราบและแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีได้

13. ช่วยให้เกิดความโปร่งใสในการจัดการศึกษา การใช้ห้องเรียนแบบกลับทางโดยนำสาระคำสอนไปไว้ในวิดีโอที่ส่งไปเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต เป็นการเปิดเผยเนื้อหาสาระทางการเรียนให้สาธารณชนได้ทราบ สร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพการเรียนการสอนให้ผู้ปกครองทราบ

ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (The Flipped Classroom) มาใช้ประกอบในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน ในขั้นการจัดกิจกรรมนั้นผู้วิจัยออกแบบการสอนโดยให้นักเรียนไปศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ เช่น ปรากฏการณ์ชุมชน อินเทอร์เน็ตชุมชน ห้องสมุดสาธารณะ ไร่ความรู้ที่ครูแจก และแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนล่วงหน้า จากนั้นให้นักเรียนนำข้อมูลที่ได้ออกไปศึกษา มานำเสนอ อภิปรายในชั้นเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักเรียนคนอื่น ๆ ต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน

สุภาพร สุกชนิด (2556: 171) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบ ความรับผิดชอบต่อการเรียน เจตคติต่อการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับทาง (Flipped Classroom) และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับทาง (Flipped Classroom) มีความรับผิดชอบต่อการเรียน เจตคติต่อการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วรวรรณ เพชรอุไร (2556: 20) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลสัมฤทธิ์จากการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้านในวิชาสมบัติทางกายภาพของยางและพอลิเมอร์ของนักศึกษาปริญญาตรีสาขาวิชาเทคโนโลยียางและพอลิเมอร์ ในภาคการศึกษาที่ 2 / 2556 พบว่านักเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 2 คนที่เคยสอบไม่ผ่านเกณฑ์ในรายวิชานี้เมื่อภาคการศึกษาที่ 2 / 2555 มีผลการเรียนดีขึ้นและสามารถสอบผ่านเกณฑ์การประเมินในภาคการศึกษานี้ จากการประเมินตนเองของนักศึกษาเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนพบว่า นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในรายวิชานี้ในระดับมาก

ฉันททิพย์ ลีลิตธรรม (2556: 125) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การสังเคราะห์กรอบแนวคิดการเรียนรู้ในห้องเรียนกลับทางร่วมกับเทคโนโลยีการเรียนรู้แบบทุกวินาที (Ubiquitous) โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต พบว่า การประเมินกรอบแนวคิดการเรียนรู้ที่สังเคราะห์ขึ้น จากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง 10 ท่าน โดยการใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้น

ปรากฏว่า ผู้เชี่ยวชาญประเมิน โดยการหาค่าเฉลี่ยการยอมรับและพบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 ถือว่า รูปแบบกรอบแนวคิดการเรียนรู้ที่สังเคราะห์ขึ้นนี้ ผู้เชี่ยวชาญยอมรับ

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สรุปได้ว่า การสอนแบบ ห้องเรียนกลับด้านนั้นสามารถทำให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้ดีขึ้นได้ และสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ดีกว่าเดิม

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการวิจัย

1. ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมสำหรับคนไทยของ ดวงเดือน พันธมนาวิน

เป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาทฤษฎีแรกของนักการศึกษาไทยที่สร้างขึ้น บุคคลผู้รวบรวมเขียน เป็นทฤษฎี คือ ศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธมนาวิน กรอบแนวคิดที่เป็นจุดเด่นของทฤษฎีนี้มีความว่า ลักษณะพื้นฐานและองค์ประกอบทางจิตใจซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนา เพื่อส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนดีและคนเก่ง (ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทน์ 2538)

ส่วนของลำต้นที่สมบูรณ์ เปรียบเสมือนลักษณะทางจิตใจ ซึ่งเป็นสาเหตุของพฤติกรรมที่ดี มี 5 ประการ คือ

ประการที่ 1 มีทัศนคติ ค่านิยมที่ดี และคุณธรรม

ประการที่ 2 มีเหตุผลเชิงจริยธรรม

ประการที่ 3 ลักษณะมุ่งอนาคต คาดการณ์ไกล

ประการที่ 4 เชื่ออำนาจในตน

ประการที่ 5 มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ลักษณะทางจิตใจทั้ง 5 ประการนี้ ถ้ามีมากในบุคคลใด บุคคลนั้นจะเป็นผู้มีพฤติกรรม เก่งและดีอย่างสม่ำเสมอ

ส่วนของรากต้นไม้ เปรียบเสมือนลักษณะทางจิตที่เป็นพื้นฐานที่จะชอบชงหาอาหาร เลี้ยง ลำต้นให้สมบูรณ์มี 5 ประการ คือ

ประการที่ 1 สติปัญญา

ประการที่ 2 ประสบการณ์ทางสังคม

ประการที่ 3 สุขภาพจิตดี

บุคคลที่มีลักษณะพื้นฐานทางจิตทั้งสามประการนั้นสูง และเหมาะสมกับอายุ เปรียบได้กับ คนที่เป็นบัวเหนือน้ำในพุทธศาสนา ซึ่งพร้อมจะรับการพัฒนา ทฤษฎีต้นไม้ จริยธรรมของคนไทย

จึงให้ข้อสรุปว่า ถ้าต้องการพัฒนาคนให้เป็นคนเก่งและดี จะต้องพัฒนาลักษณะจิตใจทั้ง 8 ประการที่ระบุไว้ที่ลำดับและรากต้นไม้

การสอน "คุณธรรม จริยธรรม" เป็นความต้องการที่คนรุ่นหนึ่งจะชี้้นำคนอีกรุ่นหนึ่ง โดยครูมีความเชื่อว่าประสบการณ์ของตนอาจสร้างความเข้าใจเรื่อง คุณธรรม/จริยธรรม (หรือความดี ความถูกต้อง ความเหมาะสม) อย่างถ่องแท้ในระดับหนึ่ง และต้องการให้เยาวชนเชื่อดีและเหมาะสมกับเยาวชน

การยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม ทำให้มนุษย์มีความสุข ความสวย และความงาม โดยที่ความสุขนั้นควรเป็นความสุขแบบเรียบง่ายและยั่งยืน

คุณสมบัติอันเป็นความพร้อมที่จะพัฒนา จริยธรรมของบุคคลประกอบด้วย

1. ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของชีวิตและหลัก จริยธรรม ทุกคนได้มีโอกาสเรียนรู้มาตั้งแต่วัยต้นของชีวิตจากการเลี้ยงดู การศึกษาอบรม และจากประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยอาจเป็นในวิถีทางที่ต่างกัน ซึ่งเป็นผลให้บุคคลมีพัฒนาการทางจริยธรรมต่างกัน จากกฎเกณฑ์การตัดสินที่ต่างกัน

2. ความใฝ่ธรรม มนุษย์มีธรรมชาติ ของการแสวงหาความถูกต้องเป็นธรรมหรือความดีงามตั้งแต่วัยทารก คุณสมบัตินี้ทำให้บุคคลนิยมคนดี ชอบสังคมที่มีคุณธรรมจริยธรรม ต้องการที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นคนดี

อย่างไรก็ตามประสบการณ์ในชีวิตจากการเลี้ยงดูและเจริญเติบโตในสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมคุณธรรม เป็นปัจจัยสำคัญให้บุคคลพร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้มีจริยธรรมสูงกว่า

3. ความรู้จักตนเองของบุคคล

ความรู้จักตนเองของบุคคล คือ สร้างความสามารถในการพิจารณาให้รู้อิทธิพลของความดีและความไม่ดีของตนให้ชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้บุคคลสามารถเสริมสร้างความดีของตนให้มีพลังเข้มแข็ง ในลักษณะที่ตนเองและสังคมยอมรับได้ ความรู้จักตนเองนี้จะทำให้บุคคลมีความมั่นใจ มีพลัง และพร้อมที่จะขจัดความไม่ดีของตนและพัฒนาตนเองอย่างถูกต้องดีขึ้น

วิถีทางพัฒนาจริยธรรม

1. การศึกษาเรียนรู้ กระทำได้หลายวิธี ดังนี้

1.1 การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการหาความรู้จากการอ่านหนังสือเกี่ยวกับปรัชญาศาสนา วรรณคดีที่มีคุณค่า หนังสือเกี่ยวกับจริยธรรมทั่วไป และจริยธรรมวิชาชีพ

1.2 การเข้าร่วมประชุมสัมมนา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นและประสบการณ์เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม และการคบหาบัณฑิตผู้ใส่ใจด้านจริยธรรม

1.3 การเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตและจากประสบการณ์ในสถานที่ปฏิบัติงาน ประสบการณ์จริงเป็น โอกาสอันประเสริฐในการเรียนรู้จริยธรรมแห่งชีวิต ที่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้งทั้งด้านเจตคติและทักษะการแก้ปัญหาเชิง จริยธรรม อย่างไรก็ตามขึ้นอยู่กับความพร้อมของบุคคล ผู้มีความพร้อมน้อยอาจจะไม่ได้ประโยชน์จากการเรียนรู้อันมีค่านี้เลย

2. การวิเคราะห์ตนเอง บุคคลผู้มีความพร้อมจะพัฒนามีความตั้งใจและเห็นความสำคัญของการวิเคราะห์ตนเองเพื่อทำความรู้จักในตัวเอง ด้วยการพิจารณาเกี่ยวกับความรู้สึนึกคิดและพฤติกรรมการแสดงออกของตนเองจะช่วยให้บุคคลตระหนักรู้คุณลักษณะของตนเอง รู้จุดดีจุดด้อยของตนรู้ว่าควรคงลักษณะใดไว้

การวิเคราะห์ตนเองกระทำได้ด้วยหลักการต่อไปนี้

2.1 การรับฟังความคิดเห็นเชิงวิพากษ์จากคำพูดและอากัปกริยาจากบุคคลรอบข้าง เช่น จากผู้บังคับบัญชา จากเพื่อนร่วมงาน จากผู้ใกล้ชิดหรือบุคคลในครอบครัว

2.2 วิเคราะห์ตนเองเกี่ยวกับความคิด ความต้องการเจตคติการกระทำ และผลการกระทำ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

2.3 ค้นหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เช่น จากตำรา บทความ รายงานการวิจัย ด้านพฤติกรรมศาสตร์หรือศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์และพัฒนาตนเองอย่างถ่องแท้

2.4 เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาจิตใจ (จิตใจและพฤติกรรมมนุษย์เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้เช่นเดียวกับสรรพสิ่งทั้งหลายในโลก) ทำให้จิตใจได้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดปัญญารับรู้ตนเองอย่างลึกซึ้งและแท้จริง

3. การฝึกตน เป็นวิธีการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมด้วยตนเองขั้นสูงสุด เพราะเป็นการพัฒนาความสามารถของบุคคลในการควบคุมการประพฤติปฏิบัติของตนให้อยู่ในกรอบของพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคม ทั้งในสภาพการณ์ปกติและเมื่อเผชิญปัญหาหรือขัดแย้ง

3.1 การฝึกวินัยขั้นพื้นฐาน เช่น ความขยันหมั่นเพียร การพึ่งตนเอง ความตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบ การรู้จักประหยัดและออม ความซื่อสัตย์ ความมีสัมมาคารวะ ความรักชาติฯ

3.2 การรักษาศีลตามความเชื่อในศาสนาของตน ศีลเป็นตัวกำหนดที่จะทำใ้เกิดเว้นในการที่จะกระทำชั่วร้ายใด ๆ อยู่ในจิตใจ ส่งผลใ้บุคคลมีพลังจิตที่เข้มแข็งรู้เท่าทันความคิดสามารถควบคุมตนได้

3.3 การทำสมาธิ เป็นการฝึกใ้เกิดการตั้งมั่นของจิตใจใ้เกิดภาวะมีอารมณ์หนึ่งเดียวของกุศลจิต เป็นจิตใจที่สงบผ่องใสบริสุทธิ์เป็นจิตที่เข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ทำให้เกิดปัญญาสามารถพิจารณาเห็นทุกอย่างตรงสภาพความเป็นจริง

3.4 ฝึกการเป็นผู้ให้ เช่น การรู้จัก ใ้หือภัย รู้จักแบ่งปันความรู้ ความดีความชอบ บริจาคเพื่อสาธารณะประโยชน์ อุทิศแรงกายแรงใจช่วยงานสาธารณะประโยชน์โดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ

ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมสำหรับคนไทยมาเป็นแนวในการทำวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งในทฤษฎีนี้ระบุไว้ชัดเจนว่า จิตใจและพฤติกรรมมนุษย์เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้ เช่นเดียวกับสรรพสิ่งทั้งหลายในโลกนี้ ดังนั้นการใ้เรานักเรียนได้ฝึกตนเองในด้านคุณธรรม จริยธรรมเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ โดยครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดแทรกหลักคุณธรรม จริยธรรมที่สอดคล้องกับกับวิถีชีวิตและความเชื่อในหลักศาสนาที่ตนนับถือ จะเป็นตัวกระตุ้นที่สำคัญที่จะใ้ให้นักเรียนสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ อย่างง่ายดายนการพัฒนาจริยธรรมด้วยวิธีพัฒนาตนเองตามขั้นตอนดังกล่าว เป็นธรรมชาติที่บุคคลสามารถปฏิบัติได้ควบคู่กับการดำเนินชีวิตประจำวัน แต่มิใช่เป็นการกระทำในลักษณะเสร็จสิ้น ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องจนเป็นนิสัย เพราะจิตใจของมนุษย์เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา เฉกเช่น กระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของ ออซูเบล (Ausubel)

ชนมิตร สารพัดวิเศษ (2555 ออนไลน์) ออซูเบล เป็นนักจิตวิทยาแนวปัญญานิยมที่แตกต่างจากเพียเจต์และบรูเนอร์ เพราะออซูเบลไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างทฤษฎีที่อธิบายการเรียนรู้ได้ทุกชนิด

ทฤษฎีของออซูเบลเป็นทฤษฎีที่หาหลักการอธิบายการเรียนรู้ที่เรียกว่า "Meaningful Verbal Learning" เท่านั้น โดยเฉพาะการเชื่อมโยงความรู้ที่ปรากฏในหนังสือที่โรงเรียนใ้ใช้กับความรู้เดิมที่อยู่ในสมองของผู้เรียนในโครงสร้างสติปัญญา (Cognitive Structure) หรือการสอนโดยวิธีการใ้ข้อมูลข่าวสาร ด้วยถ้อยคำ ทฤษฎีของออซูเบล เน้นความสำคัญของการเรียนรู้ที่มีความ

เข้าใจและมีความหมาย การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้เรียนรวมหรือเชื่อมโยง (Subsumme) สิ่งที่เรียนรู้ใหม่หรือข้อมูลใหม่ ซึ่งอาจจะเป็นความคิดรวบยอด(Concept) หรือความรู้ที่ได้รับใหม่ในโครงสร้างสติปัญญากับความรู้อันเดิมที่อยู่ในสมองของผู้เรียนอยู่แล้ว ทฤษฎีของออสเชเบลบางครั้งเรียกว่า "Subsumption Theory"

ออสเชเบล ได้แบ่งการเรียนรู้ออกเป็น 4 ประเภทดังต่อไปนี้

1. การเรียนรู้โดยการรับอย่างมีความหมาย
2. การเรียนรู้โดยการรับแบบท่องจำโดยไม่คิดหรือแบบนกแก้วนกขุนทอง
3. การเรียนรู้โดยการค้นพบอย่างมีความหมาย
4. การเรียนรู้โดยการค้นพบแบบท่องจำโดยไม่คิด หรือแบบนกแก้วนกขุนทอง

ออสเชเบลให้ความหมายการเรียนรู้อย่างมีความหมาย (Meaningful Verbal Learning) ว่าเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับมาจากการที่ครูอธิบายสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ให้ทราบและผู้เรียนรับฟังด้วยความเข้าใจ โดยผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรี้นรู้กับโครงสร้างพุทธิปัญญาที่ได้เก็บไว้ในความทรงจำ และจะสามารถนำมาใช้ในอนาคต ออสเชเบลได้ชี้ให้เห็นว่าทฤษฎีนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะอธิบายเกี่ยวกับพุทธิปัญญา

ตัวแปรที่มีความสำคัญในการเรียนรู้ โดยการรับอย่างมีความหมาย ออสเชเบลได้อธิบายว่าการเรียนรู้ที่มีความหมายขึ้นอยู่กับตัวแปร 3 อย่าง ดังต่อไปนี้

1. สิ่ง (Materials) ที่จะต้องเรียนรู้จะต้องมีความหมาย ซึ่งหมายความว่าจะต้องเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งที่เคยเรียนรู้และเก็บไว้ในโครงสร้างพุทธิปัญญา
2. ผู้เรียนจะต้องมีประสบการณ์และมีความคิดที่จะเชื่อมโยงหรือจัดกลุ่มสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ให้สัมพันธ์กับความรู้หรือสิ่งที่เรียนรู้เก่า
3. ความตั้งใจของผู้เรียนและการที่ผู้เรียนมีความรู้ คิดที่จะเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ให้มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างพุทธิปัญญา ที่อยู่ในความทรงจำแล้ว

นอกจากตัวแปรทั้ง 3 อย่างดังกล่าว ออสเชเบลกล่าวว่า การสอนจะต้องคำนึงถึงวัยของผู้เรียนด้วย เพราะถ้าหากผู้เรียนไม่พร้อมที่จะรับหรือรับโดยไม่เข้าใจ ก็อาจจะต้องใช้การท่องจำแบบนกแก้วนกขุนทอง

ประเภทของการเรียนรู้โดยการรับอย่างมีความหมาย

ออซเบลได้แบ่งการเรียนรู้อย่างมีความหมายออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. Subordinate Learning เป็นการเรียนรู้โดยการรับอย่างมีความหมาย โดยมีวิธีการ 2 ประเภท คือ

1.1 Derivation Subsumption เป็นการเชื่อมโยงสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ใหม่กับหลักการหรือกฎเกณฑ์ที่เคยเรียนมาแล้ว โดยการได้รับข้อมูลมาเพิ่ม เช่น มีคนบอก แล้วสามารถดูคลี่ซึมเข้าไปในโครงสร้างทางสติปัญญาที่มีอยู่แล้วอย่างมีความหมาย โดยไม่ต้องท่องจำ

1.2 Correlative Subsumption เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายเกิดจากการขยายความหรือปรับโครงสร้างทางสติปัญญาที่มีมาก่อนให้สัมพันธ์กับสิ่งที่จะเรียนรู้ใหม่

2. Superordinate Learning เป็นการเรียนรู้โดยการอนุมาน โดยการจัดกลุ่มสิ่งที่เรียนใหม่เข้ากับความคิดรวบยอดที่กว้างและครอบคลุมความคิดของสิ่งที่เรียนใหม่ เช่น สุนัข แมว หมู เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม

3. Combinatorial Learning เป็นการเรียนรู้หลักการ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ เชิงผสม ในวิชาคณิตศาสตร์ หรือ วิทยาศาสตร์ โดยการใช้เหตุผล หรือการสังเกต เช่น การเรียนรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างน้ำหนักกับระยะทางในการที่ทำให้เกิดความสมดุล

Advance Organizer

ออซเบลได้เสนอแนะเกี่ยวกับ Advance Organizer เป็นเทคนิคที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมายจากการสอนหรือบรรยายของครู โดยการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างความรู้ที่มีมาก่อนกับข้อมูลใหม่ หรือความคิดรวบยอดใหม่ ที่จะต้องเรียน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายที่ไม่ต้องท่องจำ หลักการทั่วไปที่นำมาใช้ คือ การจัด เรียบเรียง ข้อมูลข่าวสารที่ต้องการให้เรียนรู้ ออกเป็นหมวดหมู่ นำเสนอกรอบ หลักการกว้างๆ ก่อนที่จะให้เรียนรู้ในเรื่องใหม่ แบ่งบทเรียนเป็นหัวข้อที่สำคัญ และบอกให้ทราบเกี่ยวกับหัวข้อสำคัญที่เป็นความคิดรวบยอดใหม่ที่จะต้องเรียน

ออซเบลถือว่า Advance Organizer มีความสำคัญมากเพราะเป็นวิธีการสร้างการเชื่อมโยงว่างระหว่างความรู้ที่ผู้เรียนได้รู้แล้ว (ความรู้เดิม) กับความรู้ใหม่ที่ได้รับ ที่จำเป็นจะต้อง เรียนรู้ เพื่อผู้เรียนจะได้มีความเข้าใจเนื้อหาใหม่ ได้คิดและจดจำได้ ได้ดีขึ้น ฉะนั้นครูควรจะใช้เทคนิค Advance Organizer ช่วยผู้เรียนในการเรียนรู้ทั้งประเภทการรับอย่างมีความหมายและการค้นพบอย่างมีความหมาย

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Verbal Learning) ของออสเชเบล เป็นทฤษฎีกลุ่มพุทธิปัญญา แต่จะแตกต่างจากทฤษฎีของ เพียเจต์ ที่เน้นความสำคัญของผู้เรียน และของ บรูเนอร์ที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยการค้นพบด้วยตนเอง (Discovery) สำหรับออสเชเบลจะสนับสนุนทั้ง Discovery และ Expository Technique ซึ่งเป็นการสอนที่ครูให้หลักเกณฑ์ และผลลัพธ์ ออสเชเบลมีความเห็นว่าเป็นสำหรับเด็กโต (อายุเกิน 11 หรือ 12 ปี) นั้น การจัดการเรียนการสอนแบบ Expository Technique น่าจะเหมาะสมกว่าเพราะผู้เรียนวัยนี้สามารถเข้าใจเรื่องราว คำอธิบายต่าง ๆ ได้ แต่ควรเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย โดยการเรียนรู้สิ่งใหม่ มีการเชื่อมโยงพื้นฐานความรู้เดิมที่มีมาก่อนกับสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ใหม่ จากการวิจัยพบว่า วิธีนี้จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วและจำได้นาน ส่วนการเรียนรู้แบบ Discovery จะช่วยในการถ่ายโยงความรู้ได้ดี เพราะจะต้องค้นคว้า ทดลอง แก้ปัญหา หาคำตอบด้วยตนเอง และในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีนี้มาเป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างนวัตกรรมเกี่ยวกับการแก้ปัญหาคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมของนักเรียนในด้านความเสียสละ ความมีเมตตา กรุณาและความมีมนุษยสัมพันธ์ โดยสอดแทรกกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม

Prince of Songkhro
Pattani Campus

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) เพื่อศึกษาผลของการสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงกำหนดวิธีดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอนดังนี้

ประชากร

กลุ่มตัวอย่าง

แบบแผนการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร

ประชากรเป้าหมายของการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่เรียนวิชาศาสนาประวัติ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 ของโรงเรียนเอกชนสามัญควบคู่ศาสนา ในเขตอำเภอยะหริ่ง สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี จำนวน 578 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 ของโรงเรียนอัล-กุรอานและภาษากาลามุลลอฮ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี จำนวน 60 คน

วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนอัล-กุรอาน และภาษากาลามุลลอฮ์ ตำบลยามู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดปัตตานี จำนวน 60 คน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ห้อง ๆ ละ 30 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 1 ห้องเรียนและกลุ่มควบคุมจำนวน 1 ห้องเรียน

การเลือกโรงเรียน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกโรงเรียนเพื่อใช้ในการทดลอง มีขั้นตอนการเลือกดังนี้

1. สำรวจโรงเรียนที่จะนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในเขตอำเภอยะหริ่ง สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานีที่มีการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 7 โรงเรียนแล้วจะจงเลือกโรงเรียนอัล-กุรอานและภาษากาลามุลลอฮ์ 2/18 หมู่ 2 ตำบลยามู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีโดยมีเหตุผลในการเลือกโรงเรียนแห่งนี้มีดังนี้

- 1.1 เป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนที่บูรณาการทั้งสามัญและศาสนา
- 1.2 มีการจัดการเรียนการสอนที่ตรงตามเนื้อหาที่จะทำการวิจัย
- 1.3 กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถคละกัน
- 1.4 เป็นโรงเรียนที่ผู้บริหารและคณาจารย์เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนา

นวัตกรรมทางการศึกษาและให้ความร่วมมือกับการทำวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี

2. นำนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้จากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จำนวน 60 คน มาแบ่งเป็น 2 ห้องเรียนคือมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 จำนวนนักเรียน 30 คนและชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 จำนวนนักเรียน 30 คน ซึ่งทั้ง 2 ห้องมีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใกล้เคียงกันและมีนักเรียนอยู่ใน 3 กลุ่มคละกัน คือ นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับสูง ปานกลาง และต่ำแล้วสุ่มเลือกชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 เป็นกลุ่มทดลอง และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 เป็นกลุ่มควบคุม

ตาราง 3 การจัดกลุ่มตัวอย่างและจำนวนนักเรียน

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)
กลุ่มทดลอง	30
กลุ่มควบคุม	30

แบบแผนการวิจัย

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งดัดแปลงมาจาก Randomized Control Group, Pretest - Posttest Design (ลิ้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ, 2538: 253) ซึ่งมีรูปแบบการวิจัยดังนี้

ตาราง 4 แบบแผนการทดลอง

Group	Pretest	Treatment	Posttest
E	O1	X	O2 O3 O4
C			O5

E กลุ่มทดลอง

C กลุ่มควบคุม

O1 ทดสอบแบบวัดคุณลักษณะศึกษาก่อนเรียนของกลุ่มทดลอง

O2 ทดสอบแบบวัดคุณลักษณะศึกษาหลังเรียนของกลุ่มทดลอง

O3 ทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มทดลองครั้งที่ 1

O4 ทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มทดลองครั้งที่ 2

O5 ทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มควบคุม

X การสอน โดยใช้นวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ชนิด คือ

ชนิดที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้

1. แผนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดา มุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และ นวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ จำนวน 9 แผน

2. แผนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศาสนประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบบปกติ

3. สื่อประสม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) ประเภทสื่อกราฟิก เช่นบัตรคำ แถบประโยค แผนภาพ รูปภาพ หนังสือ เป็นต้น (2) ประเภทสื่อวีดิทัศน์ เช่น ภาพยนตร์

ชนิดที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย

1. แบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม เป็นแบบวัดสถานการณ์จำลอง 4 ตัวเลือก ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมใน 3 ด้าน ดังนี้

- ด้านความเสียสละ
- ด้านความเมตตากรุณา
- ด้านความมีมนุษยสัมพันธ์

2. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนประวัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2 ส่วน คือ เครื่องมือที่ใช้สำหรับการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีการสร้างและการหาประสิทธิภาพเครื่องมือ ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศาสนประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 ในหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างหลักสูตร การจัดหลักสูตร การจัดเวลาเรียน การจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2. ศึกษาหลักการและทำความเข้าใจการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศาสนประวัติ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546

3. ศึกษาและทำความเข้าใจรายละเอียดของเนื้อหาจากแบบเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนประวัติ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด บูรณาการคุณลักษณะ

ศึกษาด้านทักษะทางสังคม เพื่อใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและประเด็น ปัญหาด้านคุณลักษณะที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันของผู้เรียน

4. ศึกษาและทำความเข้าใจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมใน ด้านความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ เพื่อใช้ในการออกแบบกิจกรรม การเรียนรู้

5. ศึกษาเอกสารและคู่มือการจัดกิจกรรมที่เน้นการปรับพฤติกรรมของนักเรียน ด้านทักษะ ทางสังคมในด้านความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ เพื่อบูรณาการใน แผนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ

6. ศึกษาเอกสารและคู่มือที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสื่อประสมอย่างละเอียด เพื่อให้สื่อประสม ที่ได้นั้นสอดคล้องกับเนื้อหาที่จะใช้สอนจริงมากที่สุด

7. ศึกษาและทำความเข้าใจเอกสารเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับ ด้าน

8. ศึกษาวิธีการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน สาระการเรียนรู้ ศาสนาประวัติ ตามแนวการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ ตามหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546

9. เขียนแผนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของศาสดา มุฮัมมัด จำนวน 9 แผน ๆ ละ 1 ชั่วโมง เป็นแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยการสอนแบบ ห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้านความ เสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ โดยแบ่งตามเนื้อหาที่กำหนด ตามคู่มือการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ ตามหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546

10. นำแผนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ แบบบูรณาการด้วยการสอน แบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้าน ความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา ความถูกต้องของภาษาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อ ปรับปรุงแก้ไข

11. นำแผนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ แบบบูรณาการด้วยการสอน แบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้าน ความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ดังนี้ ด้านนิเทศการศึกษาและพัฒนา หลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผลทางการศึกษา ด้านภาษาไทย และด้านอิสลามศึกษา จำนวน 5

ท่าน ช่วยพิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหา ความถูกต้องด้านภาษาและการเขียนคำผิดใน แผนการจัดการเรียนรู้ พร้อมทั้งให้คำแนะนำ และข้อเสนอแนะต่าง ๆ แล้วผู้วิจัยก็นำมาปรับปรุง แก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์ตามคำแนะนำทุกประการ

12. นำแผนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ แบบบูรณาการด้วยการสอน แบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้าน ความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ ที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปทำ ความเข้าใจกับบทเรียนที่จะสอน

13. นำแผนการจัดจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ แบบบูรณาการด้วยการสอน แบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้าน ความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ ไปจัดการเรียนรู้จริงกับกลุ่มทดลองเพื่อ เก็บข้อมูลสำหรับการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย

แบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม

การสร้างแบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม ในด้านความเสียสละ ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาจำนวน 3 ชุด ประกอบด้วย

แบบวัดด้านความเสียสละ เป็นแบบวัดสถานการณ์จำลอง โดยมีรูปแบบการตอบแบบ

กำหนดตัวเลือก 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

แบบวัดด้านความเมตตา กรุณา เป็นแบบวัดสถานการณ์จำลอง โดยมีรูปแบบการตอบแบบ

กำหนดตัวเลือก 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

แบบวัดด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ เป็นแบบวัดสถานการณ์จำลอง โดยมีรูปแบบการตอบ

แบบกำหนดตัวเลือก 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

ขั้นตอนการสร้างและการหาประสิทธิภาพแบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม

1. ศึกษาและทำความเข้าใจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมใน ด้านความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ เพื่อใช้ในการสร้างแบบวัดคุณ ลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม

2. ศึกษาตัวอย่างแบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม ในด้านความเสียสละ ความ เมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ จากอินเทอร์เน็ตและงานวิจัยที่ใกล้เคียงมาวิเคราะห์ ประมวลเป็นแนวในการสร้างแบบวัด แล้วมาวิเคราะห์และประยุกต์ใช้เป็นแบบวัดตัวใหม่ที่ เหมาะสมกับบริบทของกลุ่มตัวอย่าง โดยที่ผู้วิจัยสร้างแบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม

ขึ้นมาใหม่จำนวน 1 ชุด 90 ข้อ โดยแบ่งเป็น แบบวัดด้านความเสี่ยสละ จำนวน 30 ข้อ แบบวัดด้านความเมตตากรุณา จำนวน 30 ข้อ และแบบวัดด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ จำนวน 30 ข้อ

3. นำแบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม ในด้านความเสี่ยสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ จำนวน 90 ข้อให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาความถูกต้องเหมาะสมกับข้อคำถาม ตัวเลือก ตัวลวง และภาษาที่ใช้ แล้วปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้ถูกต้อง ชัดเจน และเข้าใจง่าย

4. นำแบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสี่ยสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ดังนี้ ด้านนิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผลทางการศึกษา ด้านภาษาไทย และด้านอิสลามศึกษา จำนวน 5 ท่าน เพื่อช่วยพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างแบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ตั้งไว้ ความถูกต้องด้านภาษา การเขียนคำคิด ความเหมาะสมของตัวเลือกและการใช้ข้อคำถาม พร้อมทั้งให้คำแนะนำ และข้อเสนอแนะต่าง ๆ แล้วผู้วิจัยก็นำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง โดยกำหนดคะแนนความคิดเห็นไว้ดังนี้

- +1 ถ้าแน่ใจว่า แบบวัดคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคม สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ระบุ
- 0 ถ้าไม่แน่ใจว่า แบบวัดคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคมสอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ระบุ
- 1 ถ้าแน่ใจว่า แบบวัดคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคม ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ระบุ

5. บันทึกผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านเพื่อนำไปคำนวณหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม จากนั้นคัดเลือกข้อคำถามของแบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ที่คำนวณได้ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ได้จำนวนทั้งสิ้น 77 ข้อ

6. นำแบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสี่ยสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 77 ข้อ แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) ครั้งที่ 1 ทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 30 คน

7. นำผลการตรวจให้คะแนนแบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม ในด้านความเสี่ยสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ข้างต้น โดยให้คะแนนคุณลักษณะเป็นระดับ

ต่าง ๆ 4 ระดับ คือ ระดับคุณลักษณะเยี่ยม 4 คะแนน ระดับคุณลักษณะดี 3 คะแนน ระดับคุณลักษณะพอใช้ 2 คะแนนและระดับคุณลักษณะน้อย 1 คะแนน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก (D) เป็นรายชื่อ เลือกคำตอบที่มีคุณภาพ ที่มีค่าอำนาจจำแนก 0.20 ขึ้นไป ซึ่งได้จำนวนทั้งสิ้น 56 ข้อ

8. นำคำตอบที่มีค่าอำนาจจำแนก 0.20 ขึ้นไปมาคัดเลือกอีกครั้งให้ได้จำนวน 30 ข้อ โดยคำนึงถึงความครอบคลุมและสัดส่วนที่เท่ากันของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ต้องการวัดในแต่ละด้านของคุณลักษณะที่กำหนด

9. นำแบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม ในด้านความเสียสละ ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ได้คัดเลือกมาข้างต้นจำนวน 30 ข้อ นำไปทดลองใช้ (Try out) ครั้งที่ 2 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคการเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 30 คน แล้วนำผลการตรวจให้คะแนนไปคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม ในด้านความเสียสละ ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบัก (Cronbach, 1970: 161) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.921

10. นำแบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม ในด้านความเสียสละ ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ปรับปรุงและหาความเชื่อมั่นเรียบร้อยแล้วมาจัดพิมพ์ และนำไปใช้กับกลุ่มทดลองเพื่อเก็บข้อมูลในการวิจัย

แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาสนประวัติ

แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาสนประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเอง โดยมีขั้นตอนในการสร้างตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมและจริยธรรม สาระที่ 1 ศาสนประวัติ ศึกษาคู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมและจริยธรรม ตำราและรายละเอียดของเนื้อหาจากแบบเรียน ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้พื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมและจริยธรรม สาระที่ 1 ศาสนประวัติ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด เพื่อรวบรวมเนื้อหาที่นักเรียนต้องศึกษาในบทเรียน แล้วนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างแบบทดสอบ

2. สร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระการเรียนรู้ศาสนาสนประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยอาศัยตารางวิเคราะห์หลักสูตร สร้างแบบทดสอบแบบเลือกตอบ (Multiple Choice) ชนิด 4 ตัวเลือก โดยวิเคราะห์เนื้อหาตามหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 เป้าหมายการเรียนรู้ จุดประสงค์ปลายทางและจุดประสงค์นำทางตามแนวคิดของบลูม (Bloom's Taxonomy) จำนวน 90 ข้อ

3. นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารการเรียนรู้ศาสนประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาความถูกต้องเหมาะสมกับข้อคำถาม ตัวเลือก ตัวลวง และภาษาที่ใช้ แล้วปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้ถูกต้อง ชัดเจนและเข้าใจง่าย

4. นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารการเรียนรู้ศาสนประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ดังนี้ ด้านนิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผลทางการศึกษา ด้านภาษาไทย และด้านอิสลามศึกษา จำนวน 5 ท่าน เพื่อช่วยพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารการเรียนรู้ศาสนประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้ ความถูกต้องด้านภาษา การเขียนคำผิด ความเหมาะสมของตัวเลือกและการใช้ข้อคำถาม พร้อมทั้งให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่าง ๆ แล้วผู้วิจัยก็นำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องโดยกำหนดคะแนนความคิดเห็นไว้ดังนี้

- +1 ถ้าแน่ใจว่า แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด
- 0 ถ้าไม่แน่ใจว่า แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด
- 1 ถ้าแน่ใจว่า แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด

5. บันทึกผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านเพื่อนำไปคำนวณหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารการเรียนรู้ศาสนประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้ จากนั้นคัดเลือกข้อคำถามของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารการเรียนรู้ศาสนประวัติ ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ที่คำนวณได้ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ได้จำนวนทั้งสิ้น 85 ข้อ

6. นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารการเรียนรู้ศาสนประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 85 ข้อ แล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) ครั้งที่ 1 ทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 30 คน ที่เคยผ่านการเรียน เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัดมาแล้ว

7. นำผลการวัดแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ข้างต้น มาตรวจให้คะแนนโดยตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบให้ 0 คะแนน แล้วนำมาวิเคราะห์ความยากง่าย (Difficulty) และค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ของแบบวัดแต่ละข้อ เลือกข้อคำตอบที่มีคุณภาพที่มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.20 ถึง 0.80 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ได้จำนวนทั้งสิ้น 57 ข้อ

8. นำข้อคำตอบที่มีคุณภาพมีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.20 ถึง 0.80 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป มาคัดเลือกอีกครั้งให้ได้จำนวน 30 ข้อ โดยคำนึงถึงความครอบคลุมและสัดส่วนที่เท่ากันของจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องการวัด มีพิสัยของค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกตามที่กำหนด

9. นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้คัดเลือกมาข้างต้นจำนวน 30 ข้อ นำไปทดลองใช้ (Try out) ครั้งที่ 2 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคการเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 30 คน แล้วนำผลการตรวจให้คะแนนไปคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทั้งฉบับ โดยใช้สูตรของคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน (Kuder - Richardson 20: KR-20) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.762

10. นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผ่านการหาคุณภาพเรียบร้อยแล้วมาจัดพิมพ์และไปใช้กับกลุ่มทดลองเพื่อเก็บข้อมูลในการวิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง มีขั้นตอนการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนทดลอง ขั้นขณะดำเนินการทดลองและขั้นหลังการทดลอง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นก่อนการทดลอง

1. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานไปยังผู้อำนวยการ โรงเรียนอัล-กุรอานและภาษากาลามุลลอฮ์ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี โดยนำหนังสือจากภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เพื่อขอความอนุเคราะห์สถานที่และนักเรียนในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

2. ผู้วิจัยได้จัดสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

- แผนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์

- แผนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบบปกติ

- แบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม ในด้านความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์

- แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3. ผู้วิจัยอธิบายบทบาทหน้าที่ของผู้เรียนและบทบาทของผู้วิจัย เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและเตรียมความพร้อมของตนเองในการวิจัยครั้งนี้

4. ให้ผู้เรียนกลุ่มทดลองทำแบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม ในด้านความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ก่อนทำการทดลอง (Pre test) และนำผลคะแนนการทดสอบที่ได้จากผู้เรียนแต่ละคนเก็บรวบรวมไว้ เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลและเปรียบเทียบต่อไป

ขั้นการดำเนินการทดลอง

1. ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้กับผู้เรียนกลุ่มทดลอง โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ จำนวน 9 แผน แต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ใช้เวลา 1 ชั่วโมง สำหรับกลุ่มควบคุมนั้นผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยวิธีการสอนแบบปกติ ตามตารางการทดลองดังนี้

ตาราง 5 ตารางการทดลองสำหรับกลุ่มทดลอง

สัปดาห์ที่	วัน	เวลา	เรื่อง
1	จันทร์	09.00-09.50 น.	แหล่งที่มาของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด
1	พุธ	09.00-09.50 น.	หลักฐานที่อ้างอิงถึงแหล่งที่มาของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด
1	ศุกร์	09.00-09.50 น.	สายตระกูลของท่านศาสดามุฮัมมัด
2	จันทร์	09.00-09.50 น.	ชีวิตในวัยเด็ก
2	พุธ	09.00-09.50 น.	ชีวิตในวัยหนุ่ม
2	ศุกร์	09.00-09.50 น.	การแต่งงานกับท่านหญิงคอดีญะฮ์
3	จันทร์	09.00-09.50 น.	การประทานครานวะหฺยู (อัล-กูรอาน) ครั้งแรกแก่ท่านศาสดามุฮัมมัด
3	พุธ	09.00-09.50 น.	การเริ่มต้นเผยแผ่ศาสนาอิสลามของท่านศาสดามุฮัมมัด
3	ศุกร์	09.00-09.50 น.	การอพยพสู่นครมาดีนะฮ์

ตาราง 6 ตารางการทดลองสำหรับกลุ่มควบคุม

สัปดาห์ที่	วัน	เวลา	เรื่อง
1	อังคาร	09.00-09.50 น.	แหล่งที่มาของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด
1	พฤหัสบดี	09.00-09.50 น.	หลักฐานที่อ้างอิงถึงแหล่งที่มาของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด
2	อังคาร	09.00-09.50 น.	สายตระกูลของท่านศาสดามุฮัมมัด
2	พฤหัสบดี	09.00-09.50 น.	ชีวิตในวัยเด็ก
3	อังคาร	09.00-09.50 น.	ชีวิตในวัยหนุ่ม
3	พฤหัสบดี	09.00-09.50 น.	การแต่งงานกับท่านหญิงคอดีญะฮ์
4	จันทร์	09.00-09.50 น.	การประทานครานวะหฺยู (อัล-กูรอาน) ครั้งแรกแก่ท่านศาสดามุฮัมมัด
4	อังคาร	09.00-09.50 น.	การเริ่มต้นเผยแผ่ศาสนาอิสลามของท่านศาสดามุฮัมมัด
4	พฤหัสบดี	09.00-09.50 น.	การอพยพสู่นครมาดีนะฮ์

2. เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ตามกำหนด ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้ (Post-test) กับผู้เรียนกลุ่มทดลองเดิมอีกครั้ง โดยใช้แบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม ในด้านความเสียสละ ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ และแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ขั้นหลังการทดลอง

1. ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการทดสอบ แบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม ในด้านความเสียสละ ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มทดลอง และนำผลทดสอบแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียน ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติต่อไป

2. ผู้วิจัยทำการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครั้งที่ 2 สำหรับกลุ่มทดลอง โดยเว้นระยะห่างการสอบครั้งที่ 1 และการสอบครั้งที่ 2 ประมาณ 6 สัปดาห์ เพื่อหาความคงทนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3. นำผลการวิเคราะห์มาสรุปและอภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้สามารถแยกออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. วิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนแบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม ในด้านความเสียสละ ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ ก่อนและหลังการทดลอง (Pretest- Post test) สำหรับกลุ่มทดลอง โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) ชนิดที่กลุ่มศึกษาไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Test)

2. วิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการสอนกับหลังการสอน (Posttest – Post test) สำหรับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยวิธีการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. วิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการสอน โดย

เปรียบเทียบการทดสอบครั้งที่ 1 และการทดสอบครั้งที่ 2 สำหรับกลุ่มทดลอง เพื่อหาความคงทนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระการเรียนรู้ศาสนประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยวิธีการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2 ส่วน คือ สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับทดสอบสมมติฐาน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบหาคุณภาพของเครื่องมือ ประกอบด้วย

1. หาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม ในด้านความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ และแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระการเรียนรู้ศาสนประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ยูทธ์ ไกยวรรณ, 2545: 159)

สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความในข้อคำถามกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

$\sum R$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละข้อ

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2. หาค่าความยากง่าย (Difficulty: p) ของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระการเรียนรู้ศาสนประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (Gronlund and Linn, 1990: 250) คำนวณได้จากสูตร

$$p = \frac{R}{N}$$

เมื่อ p หมายถึง ค่าความยากง่ายของข้อสอบ

R หมายถึง จำนวนผู้ตอบถูกในแต่ละข้อ

N หมายถึง จำนวนผู้เข้าสอบทั้งหมด

3. หาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) คือ ค่า D ของแบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม ในด้านความเสียดสี ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ และแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (Gronlund and Linn, 1990: 250) คำนวณได้จากสูตร

สูตร

$$D = \frac{R_U - R_L}{N/2}$$

เมื่อ D	หมายถึง	ดัชนีอำนาจจำแนก
R_U	หมายถึง	จำนวนผู้ตอบถูกข้อนั้นในกลุ่มเก่ง
R_L	หมายถึง	จำนวนผู้ตอบถูกข้อนั้นในกลุ่มอ่อน
N_U	หมายถึง	จำนวนผู้เข้าสอบทั้งหมด
N_L	หมายถึง	จำนวนผู้ตอบทั้งหมดในกลุ่มต่ำ

4. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม ในด้านความเสียดสี ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ มี โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ (Cronbach, 1974: 161)

$$\alpha_k = \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ α_k	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
k	หมายถึง	จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
S_i^2	หมายถึง	คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
S_t^2	หมายถึง	คะแนนความแปรปรวนทั้งหมด

5. หาค่าความเชื่อมั่นแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ - สูตรของ (Kuder Richardson 20: KR-20)

$$\text{สูตร KR-20} \quad r_{tt} = \left(\frac{k}{k-1} \right) \left(1 - \frac{\sum pq}{s^2} \right)$$

เมื่อ	r_u	หมายถึง	ความเที่ยงของแบบทดสอบ
	k	หมายถึง	จำนวนข้อของแบบทดสอบ
	s^2	หมายถึง	ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับ
	p	หมายถึง	สัดส่วนของคนทำถูกแต่ละข้อ
	q	หมายถึง	สัดส่วนของคนทำผิดแต่ละข้อ ($q = 1 - p$)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน (สุพรรณิ สุวรรณจรัส, 2543:110)

1. การหาค่าเฉลี่ยหรือมัชฌิมเลขคณิต (Arithmetic Mean = \bar{X}) โดยใช้สูตรดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	\bar{X}	หมายถึง	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum X$	หมายถึง	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	หมายถึง	จำนวนข้อมูลในกลุ่มตัวอย่าง

2. การหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = SD) โดยใช้สูตรดังนี้

$$S.D. = \sqrt{\frac{n \sum x^2 - (\sum x)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ	S.D.	หมายถึง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum x^2$	หมายถึง	ผลรวมกำลังสองของคะแนนแต่ละคน
	$(\sum x)^2$	หมายถึง	ผลรวมของคะแนนแต่ละตั้งยกกำลังสอง
	n	หมายถึง	จำนวนข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

3. ทดสอบค่าที (T-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนแบบวัดคุณลักษณะศึกษา ด้านทักษะทางสังคม ในด้านความเสียสละ ความเมตตา กรุณา และความมนุษยสัมพันธ์ ของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้และเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระการเรียนรู้ศาสนประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่าน ศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการสอน โดยเปรียบเทียบการทดสอบครั้งที่ 1 และการทดสอบครั้งที่ 2 สำหรับกลุ่มทดลอง เพื่อหาความคงทนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คำนวณโดยใช้

สถิติ ชนิดกลุ่มที่ศึกษาไม่เป็นอิสระแก่กัน (Dependent Test) โดยใช้สูตรโดยใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2543 : 112) ดังนี้

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{n-1}}}$$

$$df = n-1$$

เมื่อ	t	หมายถึง	ค่าสถิติที่จะใช้เปรียบเทียบค่าวิกฤต เพื่อทราบความมีนัยสำคัญ
	D	หมายถึง	ผลต่างระหว่างคู่คะแนน
	n	หมายถึง	กลุ่มตัวอย่างหรือจำนวนคู่คะแนน

4. ทดสอบค่าที (T-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระการเรียนรู้ศาสนประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำหรับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง (Post test – Post test) ด้วยสถิติทดสอบค่าที (T-test) แบบเป็นอิสระต่อกัน (Independent Test) โดยใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2543: 112) ดังนี้

$$\text{ใช้สูตร } t = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{\sqrt{S_p^2 \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)}}$$

$$df = n_1 + n_2 - 2$$

เมื่อ	\bar{x}_1, \bar{x}_2	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2
	S_p^2	หมายถึง	ความแปรปรวนร่วม

$$S_p^2 = \frac{(n_1 - 1)S_1^2 + (n_2 - 1)S_2^2}{n_1 + n_2 - 2}$$

n_1, n_2 หมายถึง ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1, 2

df หมายถึง ชั้นแห่งความเป็นอิสระ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ผลของการสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศาสนประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้ ค่าสถิติพื้นฐานจากการทดลองได้แก่ ค่าเฉลี่ยหรือค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยที่ไม่อิสระต่อกัน (T-test Dependent test) และค่าเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยที่อิสระต่อกัน (T-test Independent test)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

การพิจารณาสมมติฐานที่ 1 กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการเรียนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมสูงกว่าหลังการเรียนด้วยการสอนแบบปกติ ปรากฏผลดังตาราง 7

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการเรียนแบบปกติ กับ หลังการเรียนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม

ตาราง 7 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการเรียนแบบปกติ กับ หลังการเรียนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม

กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเต็ม	n	\bar{X}	S.D.	T
กลุ่มทดลอง	30	30	21.63	2.895	4.076***
กลุ่มควบคุม	30	30	17.93	4.042	

*** แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตาราง 7 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการเรียนแบบปกติ กับ หลังการเรียนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม พบว่านักเรียนที่เรียน โดยใช้การสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่านักเรียนที่เรียน โดยใช้การสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนกลุ่มทดลอง ($\bar{X} = 21.63$, S.D.=2.895) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนกลุ่มควบคุม ($\bar{X} = 17.93$, S.D.=4.042) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 1

การพิจารณาสมมติฐานที่ 2 กล่าวว่า ระดับคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม สูงกว่าก่อนการสอน ปรากฏผลดังตาราง 8

ผลการเปรียบเทียบระดับคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อน-หลัง การสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม

ตาราง 8 แสดงผลการเปรียบเทียบระดับคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อน-หลัง การสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม

กลุ่มทดลอง	คะแนนเต็ม	n	\bar{X}	S.D.	t
หลังเรียน	30	30	25.28	2.916	9.050***
ก่อนเรียน	30	30	20.82	2.550	

*** แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตาราง 8 ผลการเปรียบเทียบระดับคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อน-หลัง การสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม พบว่า ระดับคุณลักษณะของนักเรียนที่สอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมหลังสอนสูงกว่าก่อนสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยคะแนนเฉลี่ยหลังสอนกลุ่มทดลอง ($\bar{X} = 25.28$, S.D.=2.916) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนสอนกลุ่มทดลอง ($\bar{X} = 20.82$, S.D.=2.550) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 2

การพิจารณาสมมติฐานที่ 3 กล่าวว่า ความคงทนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการ
เรียนรู้ศาสนาประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยการสอน
แบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้าน
ความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ คะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนรู้ทดสอบครั้ง
ที่ 1 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนทดสอบครั้งที่ 2 ห่างกัน 6 สัปดาห์ ไม่แตกต่างกัน ปรากฏผลตาม
ตาราง 9

ผลการศึกษาความคงทนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ ของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ตาราง 9 แสดงผลการศึกษาความคงทนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนา
ประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

กลุ่มทดลอง	คะแนนเต็ม	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig.
หลังเรียนครั้งที่ 1	30	30	21.63	2.895	0.245	0.808
หลังเรียนครั้งที่ 2 (ห่างกัน 6 สัปดาห์)	30	30	21.53	3.256		

จากตาราง 9 ผลการศึกษาความคงทนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้
ศาสนาประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า คะแนนหลังเรียนทดสอบครั้งที่ 1 กับคะแนน
หลังเรียนทดสอบครั้งที่ 2 ห่างกัน 6 สัปดาห์ ไม่แตกต่างกัน โดยคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนแบบบูรณาการ
ด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทาง
สังคม หลังเรียนทดสอบครั้งที่ 1 (\bar{X} =21.63, S.D.=2.895) และคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียนหลังเรียนทดสอบครั้งที่ 2 ห่างกัน 6 สัปดาห์ (\bar{X} =21.53, S.D.=3.256) ซึ่งเป็นไปตาม
สมมติฐานที่ 3

บทที่ 5

การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาผลของการสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียน กลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำหรับบทเรียนนี้เป็นการสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะซึ่งครอบคลุมถึงสาระสำคัญ คือ วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย แบบแผนการวิจัย เครื่องมือการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการดำเนินการทดลอง การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ซึ่งผู้วิจัยจะเสนอเป็นลำดับดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการเรียนแบบปกติ กับ หลังการเรียนโดยใช้การสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อน-หลัง การสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์
3. เพื่อศึกษาความคงทนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการเรียน โดยใช้การสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมสูงกว่าหลังการเรียนด้วยการสอนแบบปกติ
2. ระดับคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้าน

ทักษะทางสังคมในด้านความเสถียร ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์สูงกว่าก่อนการ
สอน

3. ความคงทนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการเรียนโดยใช้การสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน
สี่ประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนทดสอบครั้งที่
ที่ 1 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนทดสอบครั้งที่ 2 ห่างกัน 6 สัปดาห์ ไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 ของโรงเรียนเอกชน
สามัญควบคุมศาสนา ในเขตอำเภอยะหริ่ง สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี ที่เรียน
วิชาศาสนาประวัติ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 578 คน

กลุ่มตัวอย่าง

เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 ของ
โรงเรียนอัล-กุรอานและภาษากาลามุลลอฮ์ ตำบลยามู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี สังกัดสำนักงาน
การศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี จำนวน 60 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม
(Cluster Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากแล้วมาจัดกลุ่มที่จะใช้ในการทดลองงานวิจัยดังนี้

กลุ่มทดลอง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา
2557 ของโรงเรียนอัล-กุรอานและภาษากาลามุลลอฮ์ ตำบลยามู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี
จำนวน 30 คน เพื่อหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการเรียนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สี่ประสม และ
นวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมทดสอบครั้งที่ 1 หาระดับคุณลักษณะด้านทักษะทาง
สังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อน - หลังการสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบ
ห้องเรียนกลับด้าน สี่ประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมและหาความ
คงทนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
หลังการเรียน ทดสอบครั้งที่ 2

กลุ่มควบคุม คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปี
การศึกษา 2557 ของโรงเรียนอัล-กุรอานและภาษากาลามุลลอฮ์ ตำบลยามู อำเภอยะหริ่ง จังหวัด

ปัตตานี จำนวน 30 คน เพื่อหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการเรียนด้วยการสอนแบบปกติ

แบบแผนของการวิจัย

การวิจัยที่ผู้วิจัยใช้ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งดัดแปลงมาจาก Randomized Control Group Pretest - Posttest Design (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ, 2538: 253)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ เครื่องมือที่ใช้สำหรับการจัดการเรียนรู้และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้สำหรับการจัดการเรียนรู้

1. แผนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์

2. แผนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบบปกติ

3. สื่อประสม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทสื่อกราฟิก เช่นบัตรคำ แถบประโยค แผนภาพ รูปภาพ หนังสือ เป็นต้น และประเภทสื่อวีดิทัศน์ เช่น ภาพยนตร์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม ในด้านความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์

2. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

วิธีดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง มีขั้นตอนดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานไปยังผู้อำนวยการและหัวหน้าศูนย์พัฒนาหลักสูตรและการสอน (ฝ่ายวิชาการ) ของโรงเรียนอัล-กุรอานและภาษาภาษามุสลิม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอชะเอว จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ผู้วิจัยใช้ผู้เรียนเป็นกลุ่มศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์สถานที่และนักเรียนในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย
2. ผู้วิจัยอธิบายบทบาทหน้าที่ของนักเรียนและบทบาทของผู้วิจัยในฐานะผู้สอน เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัยในครั้งนี้ และเพื่อให้ นักเรียนได้เตรียมความพร้อมของตนเองในการแสดงบทบาทผู้เรียนได้อย่างเต็มที่
3. ดำเนินการทดสอบครั้งที่ 1 ก่อนการจัดการเรียนรู้ (Pre-test) กับนักเรียนกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน โดยใช้แบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม ในด้านความเสียสละ ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ แล้วนำผลคะแนนการทดสอบที่ได้จากผู้เรียนกลุ่มทดลองแต่ละคนเก็บรวบรวมไว้ เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลและเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม
4. ดำเนินการจัดการเรียนรู้กับผู้เรียนกลุ่มทดลอง โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบบบูรณาการ ด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสียสละ ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ จำนวน 9 แผน และดำเนินการจัดการเรียนรู้กับผู้เรียนกลุ่มควบคุม โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยวิธีการสอนแบบปกติ จำนวน 9 แผน
5. เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนด จำนวน 9 แผนแล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนทำการทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้ (Post-test) กับผู้เรียนกลุ่มทดลองครั้งที่ 2 โดยใช้แบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม ในด้านความเสียสละ ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์
6. ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำการทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้ (Post-test) โดยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

7. ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการทดสอบ แบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม ในด้านความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ ก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มทดลองนำมาวิเคราะห์ข้อมูลและเปรียบเทียบด้วยวิธีการทางสถิติ

8. ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการทดสอบแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมาวิเคราะห์ข้อมูลและเปรียบเทียบด้วยวิธีการทางสถิติ

9. ผู้วิจัยให้ผู้เรียนนำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับผู้เรียนกลุ่มทดลองอีกครั้งเป็นครั้งที่ 2 โดยเว้นระยะห่างจากการทดสอบครั้งที่ 1 ประมาณ 6 สัปดาห์ เพื่อหาความคงทนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

10. ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการทดสอบครั้งที่ 2 แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของกลุ่มทดลองมาวิเคราะห์ข้อมูลและเปรียบเทียบกับผลที่ได้จากการทดสอบครั้งที่ 1 ด้วยวิธีการทางสถิติเพื่อหาความคงทน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการทางสถิติเพื่อคำนวณหาค่าต่างๆ ดังนี้

1. หาค่าดัชนีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม ในด้านความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ และแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นรายชื่อ ซึ่งดูจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างแบบทดสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในแบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมและความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้กับแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (ยูทซ์ ไกยวรรณ, 2545: 159)

2. หาค่าความยากง่าย (Difficulty: p) ของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นรายชื่อ (Gronlund and Linn, 1990: 250)

3. หาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) คือค่า D ของแบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม ในด้านความเสถียร ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ และแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นรายชื่อ (Gronlund and Linn, 1990: 250)

4. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม ในด้านความเสถียร ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ ทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ (Cronbach, 1974: 161) ค่าความเชื่อมั่นมีค่าเท่ากับ 0.921

5. หาค่าความเชื่อมั่นแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทั้งฉบับ โดยใช้ - สูตรของ Kuder Richardson (20: KR-20) ค่าความเชื่อมั่นมีค่าเท่ากับ 0.762

6. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนแบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม ในด้านความเสถียร ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ ก่อน-หลังการสอน โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม โดยการทดสอบค่าที (t-test) ชนิดกลุ่มที่ศึกษาไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Samples)

7. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการเรียน ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) ชนิดกลุ่มที่ศึกษาเป็นอิสระต่อกัน (Independent Samples)

8. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการเรียนสำหรับกลุ่มทดลองโดยการทดสอบครั้งที่ 1 และทดสอบครั้งที่ 2 ห่างกัน 6 สัปดาห์ เพื่อหาความคงทนโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) ชนิดกลุ่มที่ศึกษาไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Samples)

9. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยวิธีการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนจากแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ

สรุปผลการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่านักเรียนที่ใช้การ สอนแบบปกติหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2. นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม มีระดับคุณลักษณะศึกษาในด้านความเสียสละ ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์สูงขึ้นหลังการสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบ ห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .001

3. ผลการศึกษาความคงทนในการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของ ท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม ซึ่งในด้านความเสียสละ ความ เมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนทดสอบครั้งที่ 1 เท่ากับ 21.63 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนทดสอบครั้งที่ 2 ห่างกัน 6 สัปดาห์ เท่ากับ 21.53 ไม่แตกต่างกัน

การอภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ผลของการสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชาศาสนาประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานเพื่อ ทดสอบ ซึ่งจะอภิปรายผลจากการทดสอบตามลำดับสมมติฐานดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการเรียนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสมและ นวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมสูงกว่าหลังการเรียนด้วยการสอนแบบปกติ ผลจาก การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติพบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการ เรียนรู้ศาสนาประวัติ เรื่อง ชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ ได้รับการสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณ

ลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เป็นไปตามสมมติฐาน

ทั้งนี้เพราะว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ผ่านการตรวจสอบพิจารณาเพื่อปรับปรุงแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และจุดประสงค์ของงานวิจัยเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยที่ผู้เรียนแต่ละคนไปสืบค้นข้อมูลที่ได้รับมอบหมายจากครูอย่างอิสระจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน แล้วนำมาอภิปรายในชั้นเรียน มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือกัน ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มโดยความสามารถของผู้เรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ คาร์นิ ปานทอง (2551: 111) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความคงทนในการเรียนรู้และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์เรื่องทศนิยมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือแบบกลุ่มช่วยรายบุคคล (TAI) กับวิธีสอนปกติ ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่องทศนิยมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ใช้วิธีสอนแบบร่วมมือแบบกลุ่มช่วยรายบุคคล (TAI) สูงกว่านักเรียนที่ใช้วิธีสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การนำสื่อประสมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผนภาพ ใบงาน ใบความรู้ แถบประโยค บัตรคำ คลิปภาพยนตร์ แหล่งเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เป็นต้น ก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียน และมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน สามารถเข้าใจเนื้อหาบทเรียนได้อย่างรวดเร็ว เกิดการเรียนรู้ เกิดความเข้าใจในสิ่งที่เรียนอย่างลึกซึ้งและมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ กิดานันท์ มลิทอง (2540) ที่กล่าวไว้ว่าสื่อการเรียนการสอนสามารถทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนดังนี้ (1) เป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนที่ยากได้ง่ายขึ้นในระยะเวลาอันสั้น และสามารถช่วยให้เกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้นได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว (2) สื่อจะช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจกับผู้เรียนทำให้เกิดความสนุกสนาน ไม่รู้สึกเบื่อหน่ายการเรียน (3) การใช้สื่อจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกันและเกิดประสบการณ์ร่วมกันในวิชาที่เรียนนั้น (4) ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น ทำให้เกิดมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เรียนด้วยกันและกับผู้สอน (5) ช่วยสร้างเสริมลักษณะที่ดีในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์จากการใช้สื่อ (6) ช่วยแก้ปัญหาเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยจัดให้มีการใช้สื่อในการศึกษารายบุคคล

อีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ การออกแบบกระบวนการในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนแต่ละคน ไปศึกษาใบความรู้ที่ผู้สอนแจกให้ล่วงหน้าก่อน

การจัดการเรียนรู้และให้ผู้เรียนศึกษาเพิ่มเติมมาล่วงหน้าจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ปรากฏท้องถิ่น ห้องสมุดชุมชน อินเทอร์เน็ตประจำตำบล หรือสืบค้นทางอินเทอร์เน็ตของโรงเรียน นอกเวลาเรียน ที่บ้านหรือร้านบริการอินเทอร์เน็ตทั่วไป จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ในชั้นเรียน เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือกันภายในกลุ่ม โดยที่ครูเป็นผู้แนะนำและเพิ่มเติมในสิ่งที่ขาดหายไป แล้วทุกคนร่วมกันสรุปบทเรียนเป็นผังความคิดรวบยอด (Mind Mapping) เป็นการผสมผสานระหว่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ซึ่งเป็นที่นิยมและสนใจของนักการศึกษาในปัจจุบัน กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติทั่วไป จึงทำให้นักเรียนมีความรู้ที่ถือว่าตัวเองเป็นเจ้าของกระบวนการเรียนรู้ไม่ใช่ครู ครูเป็นเพียงแค่ผู้แนะนำในการเรียนเท่านั้น นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนของตนเอง เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจและมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้มากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Lage, Platt, and Treglia. (2000: 29-43) ซึ่งพบว่า ห้องเรียนกลับด้านเป็นกลยุทธ์การสอนที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเอง เทคโนโลยีการเรียนสมัยใหม่มีความเป็นไปได้ที่จะทำให้เกิดเหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นนอกห้องเรียน ก็อาจจะเกิดขึ้นในห้องเรียนได้ภายใต้การแนะนำของครู

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภาพร สุคนนิค (2556: 176) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อการเรียนเจตคติต่อการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับทาง (Flipped Classroom) และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ ผลการศึกษาพบว่า (1) นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับทาง (Flipped Classroom) มีความรับผิดชอบต่อการเรียนเจตคติต่อการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (2) นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติมีความรับผิดชอบต่อการเรียนเจตคติต่อการเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ (3) นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับทาง (Flipped Classroom) มีความรับผิดชอบต่อการเรียน เจตคติต่อการเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ มูฮำมัด หะยีฮัมเสาะ (2555: 78) ได้ศึกษาผลของการใช้นวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านการเรียนรู้ที่มีต่อพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้นวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านการเรียนรู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา เรื่อง วัฒนธรรม สูงกว่านักเรียนที่สอนแบบปกติหลังการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมมติฐานที่ 2 ระดับคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสียสละ ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม สูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้มีการสอดแทรกกิจกรรมต่าง ๆ ที่เน้นเกี่ยวกับคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสียสละ ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้มีคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมครบทั้ง 3 ด้าน โดยเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติตามกิจกรรมนั้นอย่างเคร่งครัด จากการสังเกตของผู้วิจัย ในระยะแรกผู้เรียนยังไม่สามารถปฏิบัติตามกิจกรรมที่กำหนดได้เต็มที่ ขาดความมั่นใจในตนเอง ขาดความร่วมมือและช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม ภายที่จะแสดงบทบาทตามกิจกรรมที่กำหนด แต่ในระยะหลังมีการพัฒนาที่ดีขึ้น และปฏิบัติตามกิจกรรมได้อย่างดี โดยทุกกลุ่มร่วมมือกันทำงานมีการแสดงความคิดเห็น อภิปรายในกลุ่มย่อย ทำให้ผู้เรียนแต่ละคนเห็นคุณค่าของตัวเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับ Dixon (2010: 1-13) ที่กล่าวว่า การสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้าน จะทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ขั้นสูง อันจะนำไปสู่การเรียนรู้แบบ Active Learning ในขั้นแรกผู้เรียนจะให้ความร่วมมือในกิจกรรมการเรียนการสอนไม่มากเท่าที่ควร เนื่องจากผู้เรียนยังไม่เข้าใจถึงหลักการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน แต่หลังจากที่ผู้เรียนได้เข้าใจถึงบทบาทของตัวเองและได้รับการแนะนำจากครู ผู้เรียนเริ่มเกิดการปรับตัวและการเพียรพยายามทำในสิ่งต่าง ๆ ที่ตนสนใจทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถปรับพฤติกรรมของตัวเองได้ดีขึ้น ด้วยกิจกรรมที่ผู้วิจัยออกแบบไว้ให้นักเรียนได้ฝึกอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 9 ชั่วโมง ทำให้ผู้เรียนเริ่มเปลี่ยนพฤติกรรมของตัวเอง จากคนที่ไม่มีความเสียสละ ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ ค่อย ๆ พัฒนาดีขึ้นตามลำดับจึงส่งผลทำให้คุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมของผู้เรียนสูงขึ้น โดยเฉพาะในด้านความเสียสละ ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า กิจกรรมที่เน้นคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมที่สอดแทรกไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ และใช้วิธีการสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม มีผลทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ เช่นความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความกล้าแสดงออก เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Jamaludin, and Osman. (2014: 124 -131) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การใช้ห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมและส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Active Learning ผลการศึกษายืนยันว่า การสอนโดยใช้รูปแบบห้องเรียนกลับด้านนั้น ส่งผลให้พฤติกรรม อารมณ์ องค์ความรู้ และการ

ปฏิสัมพันธ์ของนักเรียนนั้น เกิดการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น พฤติกรรมและอารมณ์ปรับในทางที่ดีขึ้น นักเรียนมีความกระตือรือร้น ตื่นตัวในการเรียนรู้ และตอบสนองกับสื่อต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เมื่อใดที่ผู้เรียนเกิดความสนใจในห้องเรียน เกิดความสนุกในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เกิดการร่วมกิจกรรม ประทับใจและสนุก อันจะนำมาซึ่งปฏิสัมพันธ์ทางพฤติกรรมของนักเรียน เมื่อครูนำเข้าสู่กิจกรรมในห้องเรียน ผู้เรียนเองจะเกิดความตั้งใจในการฟังให้ความสนใจและมีพยายามในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในห้องเรียน

สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Herold, Lynch, Ramnath, and Ramanathan. (2012 : 1-6) ที่ได้ศึกษาการสอนวิศวกรรมซอฟต์แวร์โดยใช้ห้องเรียนกลับด้านโดยหลักสูตรนี้ไม่มีการบรรยายในชั้นเรียน แต่ให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าล่วงหน้า การส่งเสริมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทางโดยใช้เทคนิคการอภิปราย การทดสอบประจำสัปดาห์เพื่อเป็นการทดสอบว่านักเรียนได้ชมการบรรยายก่อนที่จะอภิปรายในชั้นเรียน ผลการวิจัยพบว่า เป้าหมายของห้องเรียนกลับทางคือ การเพิ่มปริมาณและคุณภาพของการอภิปรายในชั้นเรียน ซึ่งข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์นักเรียนและสามารถประเมินความรู้สึกรักของนักเรียนที่มีต่อการอภิปรายในชั้นเรียนได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิษาภา บุรีกาญจน์ (2557: 253-267) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาโดยใช้แนวความคิดแบบห้องเรียนกลับด้านที่มีผลต่อความรับผิดชอบและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการศึกษาพบว่า 1) ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรับผิดชอบและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรับผิดชอบและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สอดคล้องกับ ชลิดา ชนวนานนท์ (2552 : 50 -51) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า หลังการทดลองนักเรียนที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มมีคะแนนทักษะทางสังคมสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และหลังการทดลองนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีคะแนนทักษะทางสังคมสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สิตววรรณ โดดดารา (2545: 94) ได้ศึกษาผลการใช้ภาพกระดานประกอบการเล่านิทานเพื่อส่งเสริมจริยธรรมด้านความเสียสละของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า คะแนนจริยธรรมด้านความเสียสละภายหลังการทดลองระหว่างนักเรียนที่ฟังการเล่านิทานแบบใช้ภาพกระดานกับนักเรียนที่ฟังการเล่านิทานแบบปกติ ปรากฏว่า ผลคะแนนจริยธรรมด้านความเสียสละแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเจริญลักษณ์ สุขไข (2540 : 75) ได้ศึกษาผลของการสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมด้านความเมตตาครูณา

และความยุติธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีพฤติกรรมด้านความเมตตากรุณาและความยุติธรรมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีปกติ นักเรียนมีพฤติกรรมด้านความเมตตากรุณาและความยุติธรรมสูงขึ้นหลังจากได้รับการสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ และนักเรียนมีพฤติกรรมด้านความเมตตากรุณาและความยุติธรรมสูงขึ้นหลังจากได้รับการสอนโดยวิธีปกติ

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วันวิสาข์ สกุลณี (2550: 81) ได้ศึกษาการทดลองสอนโดยใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคุณธรรมจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยวิธีการสอนโดยใช้บทบาทสมมติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคุณธรรมจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยวิธีการสอนโดยใช้บทบาทสมมติสูงกว่าวิธีสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ ภณิตา เจริญสุข (2549: 60) ได้ศึกษาวิจัยการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาผ่านมั่งในด้านการเข้าใจและยอมรับตัวเอง ด้านการเข้าใจและยอมรับผู้อื่น ด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ด้านการแสดงความซาบซึ้งและขอบคุณ และด้านเคารพในสิทธิและความเป็นตัวของตัวเองของบุคคล ผลการศึกษาพบว่า หลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มนักเรียนมีคะแนนมนุษย์สัมพันธ์รวมทั้ง 5 ด้านสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมมติฐานที่ 3 ความคงทนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการเรียนโดยใช้การสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนทดสอบครั้งที่ 1 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนทดสอบครั้งที่ 2 ห่างกัน 6 สัปดาห์ ไม่แตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐาน

ทั้งนี้ก็เป็นเพราะว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม ที่ผู้วิจัยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนแต่ละคนไปศึกษาเอกสาร ใบความรู้ที่ผู้สอนแจกให้ล่วงหน้า และไปศึกษาเนื้อหาเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต หนังสือตำราประวัติศาสตร์อิสลาม ประชาชนชุมชน เป็นต้น โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน แล้วให้ผู้เรียนนำมาอภิปรายในกลุ่มย่อยและสรุปผังความคิดรวบยอด (Mind Mapping) ลงในกระดาษเขียนแบบ จากนั้นให้ตัวแทนกลุ่มสลับกันออกมานำเสนอ การจัดการเรียนรู้ในลักษณะนี้ทำให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม และที่สำคัญที่สุดคือการทำให้ผู้สอนให้ผู้เรียนนำผังความคิดรวบยอดมาสรุปบทเรียนใน

แต่ละชั่วโมงของการจัดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของความรู้ที่นั้น ๆ เข้าด้วยกัน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย ซึ่งกิจกรรมที่ผู้วิจัยได้ออกแบบในกระบวนการจัดการเรียนรู้ เน้นให้ผู้เรียนรายบุคคลไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอย่างอิสระจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ครูเตรียมไว้ หรืออาจจะเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนของนักเรียนเอง แล้วมาสรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเองเขียนลงในสมุด จากนั้นนำองค์ความรู้ที่ได้มาเชื่อมโยงกับกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน ชั้นแรกผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกลุ่มกัน กลุ่มละ 6 คน โดยคละนักเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน แล้วมาอภิปรายกันในกลุ่ม สรุปองค์ความรู้ของแต่ละคนที่ศึกษามาเป็นองค์ความรู้รวมของกลุ่ม นำมาสรุปเป็นผังความคิดรวบยอด (Mind Mapping) ลงในกระดาษเขียนแบบ แล้วตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน ด้วยกิจกรรมเหล่านี้จึงส่งผลทำให้ผู้เรียนมีความคงทนในการเรียนรู้

เป็นไปตามทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล ที่เน้นความสำคัญของการเรียนรู้ที่มีความเข้าใจและความหมาย โดยเขาอธิบายว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้เชื่อมโยง (Subsumme) สิ่งที่จะต้องเรียนรู้ใหม่หรือข้อมูลใหม่ ซึ่งอาจจะเป็นความคิดรวบยอด (Concept) หรือความรู้ที่ได้รับใหม่ใน โครงสร้างสติปัญญาเกี่ยวกับความรู้เดิมที่อยู่ในสมองของผู้เรียนอยู่แล้ว และสอดคล้องกับทฤษฎีประมวลสารสนเทศ (Information Processing Theory) ของกลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism) ที่กล่าวว่า ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาและประมวลสารสนเทศด้วยตนเองโดยการเลือก ให้ความสนใจ เปลี่ยนรูป และทำซ้ำข้อมูลสารสนเทศ เชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม และการจัดระเบียบความรู้เพื่อที่จะทำให้มีความหมาย

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Jamaludin, and Osman. (2014: 124 -131) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้ห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมและส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Active Learning ผลการศึกษาพบว่า การสอนแบบห้องเรียนกลับด้านนั้น เมื่อผู้สอนได้ตั้งคำถาม นักเรียนจะมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนทำให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ เพื่อเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียนเอง เชื่อมโยงแนวความคิดกับสิ่งที่ตนได้เคยกระทำและได้เคยประสบ และผู้เรียนจะพยายามคิดเพื่อเสนอแนวคิดที่แตกต่างจากผู้อื่น และจะสรุปออกมาในรูปแบบที่ตนเองเข้าใจ

อีกประการหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนมีความคงทนในการเรียนรู้ คือ การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่ครูออกแบบให้นักเรียนแต่ละคนสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อค้นพบองค์ความรู้ด้วยตัวเอง เป็นกิจกรรมที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน และเป็นการเรียนรู้แบบ Active Learning ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและไม่รู้สึกน่าเบื่อหน่ายในการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัย ของ Jamaludin, and Osman. (2014: 124-131) เช่นกัน ที่ระบุว่า สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านนี้ จะช่วยให้ผู้สอนได้

บรรลุผลสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน ทำให้การจัดการเรียนรู้มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เกิดการเรียนรู้แบบ Active Learning และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นการเลือกวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม จะทำให้ผู้เรียนและผู้สอนสามารถเกิดแนวคิดที่กว้างไกลยิ่งขึ้น

สอดคล้องกับ วารุณี จินดาศรี (2550: 94) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความคงทนในการเรียนรู้วิชาชีววิทยาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างรูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้กับรูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้มีความคงทนในการเรียนรู้กว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประนอม เข้มฉาย (2551: 61) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสะกดคำภาษาไทยและความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนผังกราฟิกกับการสอนตามปกติ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนผังกราฟิกมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 28.96 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 2 สัปดาห์ 28.91 ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนผังกราฟิกมีความคงทนในการเรียนรู้ และสุรชาติพย์ คณ โทพรมราช (2553: 75) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้โดยใช้ผังกราฟิกประกอบที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาวิทยาศาสตร์และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า ความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้โดยใช้ผังกราฟิกประกอบนักเรียนมีความคงทนในการเรียนรู้โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความคงทนในการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาควรได้รับส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการใช้นวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ในสาระการเรียนรู้ศาสนประวัติ และสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ไปพร้อม ๆ กัน

1.2 การจัดการเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสียสละความเมตตากรุณาและความมีมนุษยสัมพันธ์ควรจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

1.3 ควรมีการติดตามผลในระยะยาวอย่างน้อย 6 เดือนกับผู้เรียนที่ได้รับการสอนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์ว่าคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมลดลงหรือเพิ่มขึ้นเพียงใด

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการใช้นวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาในด้านต่าง ๆ และในระดับช่วงชั้นอื่น ๆ เพื่อการพัฒนาคุณลักษณะศึกษาให้ผู้เรียนครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน

2.2 ควรศึกษาความคงทนของคุณลักษณะศึกษากับผู้เรียนที่ได้รับการสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์และผู้เรียนที่ได้รับการสอนด้วยคุณลักษณะศึกษาในด้านอื่น ๆ

Prince of Songkla University
Pattani Campus

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ วิวัฒน์ธนศิษฏ์. 2545. การศึกษาองค์ประกอบคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินซ์นิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- กนิษฐา ดอกทุเรียน. 2550. การเปรียบเทียบผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มระหว่างทฤษฎีการให้
คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงกับทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบเกสตัลท์ต่อการมีมนุษย
สัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ปรินซ์นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชา
จิตวิทยาการให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (อัคราณา).
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2545. คุณลักษณะและภาพอนาคตคนไทยที่พึงประสงค์. กรุงเทพฯ:
สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ.
- กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ. 2541. ทิศทางการจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อมูล
พื้นฐาน. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ. (อัคราณา).
- _____. 2542. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- _____. 2544. การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้น
ผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมศาสนา.
- _____. 2544. สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ:
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. 2544. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- _____. 2545. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- _____. 2550. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2544.ข. สื่อมัลติมีเดียเพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. 2546. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.
2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กวี วงศ์พุด. 2539. ภาวะผู้นำ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: พี. เค. อินเทอร์เน็ต.

กัณณิกา นิลวงษ์. 2530. การศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษและมนุษย์สัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยใช้กิจกรรมแบบล่าคำตอบและกิจกรรมตามคู่มือครู. ปรินญาณิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (อัคราณา).

กิดานันท์ มลิทอง. 2540. เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ชวนการพิมพ์.
_____. 2543. เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. 2544. สื่อการสอนและฝึกอบรมจากสื่อพื้นฐานถึงสื่อดิจิทัล. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. 2548. เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อรุณการพิมพ์.

กองวิจัยทางการศึกษา. 2540. การศึกษาศักยภาพของเด็กไทย ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2540). กรุงเทพฯ: กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ.

กำไลรัตน์ เข็นสุจิต. 2540. การพัฒนาทักษะชีวิต. วารสารสุขศึกษา 6(74): 69-79.

กิติมา สุรสสนธิ. 2541. ความรู้ทางการสื่อสาร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กฤษณา ศักดิ์ศรี. 2534. มนุษย์สัมพันธ์. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.

จุลจักร โนพันธ์. 2529. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความคิดสร้างสรรค์ และมนุษย์สัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิทยาศาสตร์ด้วยวิธีการบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่ใช้เกมกับวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่ใช้การอภิปราย. ปรินญาณิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (อัคราณา).

จิริยา เหนียนเฉลย. 2542. เทคโนโลยีการศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ.

จรรยา ทองถาวร. 2527. มนุษย์สัมพันธ์. กรุงเทพฯ: ชนการพิมพ์.

จรรยา วงศ์สายัณห์. 2527. นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา (ประมวลความรู้เรื่องนวัตกรรมทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

จรรยา ภูอุดม. 2544. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้. ปรินญาณิพนธ์การศึกษาคุณวุฒิปริญญาตรี, สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. (อัคราณา)

เจริญ ไวรวัจนกุล. 2531. ความเป็นครู. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

- เจริญลักษณ์ สุขใจ. 2540. ผลของการสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมด้านความเมตตา
กรุณาและความยุติธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต, สาขาวิชาศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
(อัคราณา).
- ฉันททิพย์ ลีลิตธรรม. 2556. การสังเคราะห์กรอบแนวคิดการเรียนรู้ในห้องเรียนกลับทางร่วมกับ
เทคโนโลยีการเรียนรู้แบบภควันตภาพโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านเครือข่าย
อินเทอร์เน็ต. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์
อุตสาหกรรม, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. (อัคราณา).
- ชลิดา ชวนานนท์. 2552. ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณราชสีมา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. (อัคราณา).
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. 2526. เทคโนโลยีการศึกษาหลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
วัฒนาพานิช.
- ซุฟอัน อูสมาน. ม.ป.ป. ความมีเมตตากรุณาในทัศนะอิสลาม(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
<http://www.islamhouse.com/p/188617> (สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2557).
- _____ . ม.ป.ป. ความมีมนุษยสัมพันธ์ในทัศนะอิสลาม(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
<http://www.islamhouse.com/p/188617> (สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2557).
- ญาดา หลาวเพชร. 2544. บทบาทของบิดามารดา กับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นใน
กรุงเทพมหานคร. ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทร์วิโรฒ. (อัคราณา).
- ดัสนีม เจ๊ะหวัง. ม.ป.ป. การเสียดละในทัศนะอิสลาม (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
<http://www.l3nr.org/posts/137350> (สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2557).
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก. 2538. ทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะสำหรับคนไทย.
การวิจัยและการประยุกต์. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร.
- ดารณี ปานทอง. 2551. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคงทนในการเรียนรู้ และเจต
คติต่อวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องทศนิยมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1 โดยใช้วิธีสอนแบบ
ร่วมมือแบบกลุ่มช่วยรายบุคคล (TAI) กับวิธีสอนปกติ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. (อัคราณา).

ทศนา เขมณี. 2543. *การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมจากทฤษฎีผู้การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : เสริมสินพีรเพรสเต็ม.

ทัศนวรรณ งามรงค์. ม.ป.ป. *ห้องเรียนกลับด้าน (ออนไลน์)*. เข้าถึงได้จาก :

<https://www.gotoknow.org/posts/548870> (สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2558).

ทองอยู่ แก้วไทรสะ. ม.ป.ป. *การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (ออนไลน์)*. เข้าถึงได้จาก :

<http://www.nfe.go.th/042103/volunteer/edu1.html> (สืบค้นเมื่อ 12 กรกฎาคม 2555).

ธนาคารออมสิน. 2540. *เล่าขานการออมสิน*. กรุงเทพฯ: แพลนพรีนติ้ง.

ชนมิตร สารพัดพิเศษ. 2555. *ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสเชเบล*. (ระบบ

ออนไลน์). แหล่งที่มา <https://www.l3nr.org/posts/427209>. (สืบค้นเมื่อ 4 มีนาคม 2558).

ชนินทร์ จำนงค์ผล. 2548. *ผลของการใช้กรณีตัวอย่างที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเมตตาครูณาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดเกษีย เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. (อัคราณา).

ธิดา เลิศพรประสพโชค. 2547. *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) ลังกัดกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. (อัคราณา).

ธีรศรา บุญรุ่ง. 2549. *คู่มือพัฒนาความเมตตาครูณาของเด็กปฐมวัย*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. (อัคราณา).

นวลลออ สุภาพล. 2534. *ผลของการฝึกทักษะในการรับวัฒนธรรมที่มีต่อคุณลักษณะของนักเรียนนายร้อยตำรวจ*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. (อัคราณา).

นริศรา ริชาร์ดสัน. 2546. *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเสียสละของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดธาตุทอง เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (อัคราณา).

นิชาภา บุรีกาญจน์. 2557. *ผลการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาโดยใช้แนวคิดแบบห้องเรียนกลับด้านที่มีผลต่อความรับผิดชอบและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัคราณา).

- นันทสาร ลีสลับ. 2544. เมตตาธรรมคำจุลโลก. วารสารเพื่อปลูกฝังศีลธรรมแก่สถาบันครอบครัว และสถาบันศึกษา. 34(229) : 16-24
- บรรทม มณีโชติ. 2530. รูปแบบของข้อคำถามวัดลักษณะนิสัยด้านความเสียสละชนิดข้อความและ ชนิดสถานการณ์ที่มีต่อคุณภาพของแบบทดสอบ. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. (อัคราณา).
- บุษบา หล่อเงิน. 2537. พฤติกรรมจริยธรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมของ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (อัคราณา).
- บุญชม ศรีสะอาด. 2543. การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุรชัย ศิริมหาสารคาม. 2545. สรุปการบรรยาย เรื่องการฝึกอบรมตามหลักสูตรใหม่. โครงการ สัมมนาวิทยาเขต 1-5 12 มีนาคม 2545. นครปฐม: สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษานครปฐม.
- บุญเกื้อ ควรวาเวช. 2530. นวัตกรรมทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์.
- ประนอม เข้มฉาย. 2551. การศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสะกดคำภาษาไทย และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ แผนผังกราฟิกกับการสอนตามปกติ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตร และการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. (อัคราณา).
- ประยงค์ สุวรรณบุบผา. 2547. ความรักสากล. วารสารเพื่อปลูกฝังศีลธรรมแก่สถาบันครอบครัวและ สถาบันการศึกษา. 37 (284): 56
- ประหยัด จิระวรพงศ์. 2530. หลักการและทฤษฎีเทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อมรร การพิมพ์.
- ประภาศรี ลีอำไพ. 2540. พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรนิภา สماعيل. 2545. การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและ ความสามารถในการติดต่ออย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดย การสอนแบบบูรณาการตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กับตาม แนวคู่มือครู. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. (อัคราณา)
- พรพรรณ สุทธรานนท์. 2538. คุณลักษณะและวิธีการเข้าสู่ตำแหน่งของผู้บริหาร โรงเรียนเทศบาล เมืองในเขตการศึกษา 12. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา. (อัคราณา)

- พรพิไล เลิศวิชา. 2544. *สื่อมัลติมีเดียเทคโนโลยีกับโรงเรียนในศตวรรษที่ 21*. พิมพ์ครั้งที่ 2
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- พระเทพวิมลโมลี. 2528. *จิตวิทยาความมั่นคง*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). 2546. *พจนานุกรมฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ:
บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 119 ตอนที่ 123ก. ฉบับกฤษฎีกา.
- พระราชวุฒิชูทธิโมลี. 2526. *หลักธรรมการอยู่ร่วมกัน*. กรุงเทพฯ: กรมศาสนา.
- พระราชสุทธินุญจมงคล. 2544. *ธัมมโฆส 599 คติธรรมนำชีวิตสู่ความสุข*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พระพุทธศาสนาประกาศ.
- พัชรีย์ สักดี. 2547. *การพัฒนาความเสถียรของนักเรียนที่มีแรงจูงใจต่างกันในการเข้าร่วมกิจกรรมยูวาทาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. ปรินญานินพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. (อัคราณา).
- พิชญ์ เดชโช. 2540. *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการบูรณาการที่ใช้เทคนิคพัฒนาแบบยั่งยืน*. ปรินญานินพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. (อัคราณา).
- พิมพ์ใจ บุญยัง . 2540. *ประสิทธิผลของโปรแกรมการเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพติดระเหยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดนราธิวาส*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาเอกพยาบาลสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล. (อัคราณา).
- พิน ดอกบัว. 2542. *พระพุทธศาสนากับคนไทย*. กรุงเทพฯ: โสภณการพิมพ์.
- ภณิดา เจริญสุข. 2549. *การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ของนักเรียนประถมศึกษาผ่านมั่ง*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (อัคราณา).
- ภิกษุญน เจนเจริญวงศ์. 2530. *การเปรียบเทียบการพัฒนาจริยธรรมด้านความเมตตา กรุณาของนักเรียน จากการอ่านหนังสือภาพที่มีการนำเสนอพฤติกรรมของตัวละครเอกในทางบวกและทางลบ*. ปรินญานินพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. (อัคราณา).

- ภู่งศ์ ภู่อารณ . 2541. การบูรณาการกิจกรรมการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัยในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (อัคราณา).
- มานิต มานิตเจริญ. 2535. พจนานุกรมไทย. กรุงเทพฯ: นิยมวิทยา.
- มูฮำมัด หะยีอัมเสาะ. 2555. ผลของการใช้นวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านการเรียนรู้ที่มีต่อ พฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย, สาขาวิชาการออกแบบระบบการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (อัคราณา).
- ยุทธ ไถยวรรณ. 2545. พื้นฐานการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- รังสรรค์ นกสกุล. 2543. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียนและลักษณะนิสัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในวิชา ง 013. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. (อัคราณา).
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : นานมีบุคส์พับลิเคชั่น.
- ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. 2538. เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ลาวัลย์ มหาทุมะรัตน์. 2549. ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนามนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. (อัคราณา).
- ลิลาสลักษณ์ ชวีวัลลี. 2542. การพัฒนาสติปัญญาทางอารมณ์เพื่อความสำเร็จในการทำงาน. วารสาร พฤติกรรมศาสตร์. 40 (1): 20-22.
- รวรรณ เพชรอุไร. 2556. ผลสัมฤทธิ์จากการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้านในวิชาสมบัติทางกายภาพของยางและพอลิเมอร์ของนักศึกษาปริญญาตรีสาขาวิชาเทคโนโลยียางและพอลิเมอร์. รายงานการวิจัยในชั้นเรียน, คณะวิศวกรรมและอุตสาหกรรมเกษตร, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- วารินทร์ ม่วงสุวรรณ. 2547. ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูรูปแบบให้ความรักและแบบควบคุมความเอื้อเฟื้อและวินัยทางสังคม. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. (อัคราณา).

- วารุณี จินดาศรี. 2550. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการวิเคราะห์ และ ความคงทนในการเรียนรู้ วิชาชีววิทยาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างรูปแบบการสอนแบบ ร่วมมือกันเรียนรู้กับรูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหา บัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. (อัคราเนนา).
- วิริยะ บุญชนะนิวาสน์. 2541. การศึกษาทางสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของนักเรียนที่ได้รับการฝึก ทักษะทางสังคม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- วิจารณ์ พานิช. 2556. ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับด้าน. กรุงเทพฯ: เอสอาร์พรีนติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.
- วันวิสาข์ สกุลณี. 2550. การทดลองสอน โดยใช้บทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้าน ความเมตตา กรุณา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหา บัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. (อัคราเนนา).
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. 2542. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ: เลิฟ แอนลิฟเพรส.
- วัฒนา พลทวี. 2544 ก. การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การถ่ายภาพเพื่อการสื่อ ความหมาย. ตาก: สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตตาก.
- วัฒนา พลทวี. 2544 ข. เอกสารประกอบการสอนเทคโนโลยีการศึกษา (Technology in Technical Educational). ตาก: สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตตาก.
- ศิริบงอร เศรษฐบุปผา. 2548. ผลการพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกโดยใช้การเสริมแรง เทคนิคหลักพีร็แมคและเทคนิคการเสริมแรงทางสังคม. ปริญญาานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (อัคราเนนา).
- สงบ สัพโธ. 2544. การเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมด้านความเอื้อเฟื้อและความมีระเบียบวินัย ของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาเป็นรายกลุ่มเป็นรายบุคคล และจัด กิจกรรมการสอนปกติ. ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (อัคราเนนา).
- สมจันทร์ พรบุญ. 2548. พฤติกรรมของนักเรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. (อัคราเนนา).
- สมพงษ์ จิตระดับ และสุอังกะ วาทิน. 2547. คุณลักษณะและวิธีการเรียนรู้ของเยาวชนรุ่นใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

- สมเชาว์ เนตรประเสริฐ. 2545. *สื่อการสอน*. (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา
<http://www.edu.chula.ac.th/vijai-som.htm>. (สืบค้นเมื่อ 4 กรกฎาคม 2556).
- สมเด็จพระญาณสังวร (สุวตตโน). 2552. *หลักพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: มหามงกุฎราชวิทยาลัย.
 สายฝน ลีรัตนาวลี. 2540. *การออกแบบหน่วยการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการเพื่อการสอนเป็น
 คณะและการเรียนรู้ปัญหาสิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา*. วิทยานิพนธ์
 ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (อัด
 สำเนา).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554. *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
 สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555–2559* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:
<http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=395> (สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2558)
- สุขุมล เกษมสุข. 2535. *การสอนทักษะทางสังคมในชั้นประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตร
 และการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุชาติพิทย์ คณโฑพมราช. 2553. *ผลการสอนสืบเสาะหาความรู้โดยใช้กราฟิกประกอบที่มี
 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้น
 ประถมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการหลักสูตรและ
 การเรียนรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. (อัดสำเนา).
- สุพรรณิ สุวรรณจรัส. 2543. *ผลของการฝึกใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญาที่มีต่อการคิดอย่างมี
 วิจรรย์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต,
 สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัดสำเนา).
- สุภาพร สุดบัณฑิต. 2556. *การเปรียบเทียบ ความรับผิดชอบต่อการเรียน เจตคติต่อการเรียนและ
 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัด
 กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับทาง (Flipped Classroom) และการจัด
 กิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ*. ปริญญาานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิจัยและ
 ประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (อัดสำเนา).
- สุวิทย์ มูลคำ. 2543. *เรียนรู้สู่ครูมืออาชีพ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ที. พี. พรินส์.
- สุวิทย์ มูลคำ และอุทัย มูลคำ. 2544. *เรียนรู้สู่ครูมืออาชีพ*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ที. พี. พรินส์.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2549). *โครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย*. กรุงเทพฯ:
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุวิมล ว่องวานิช. 2550. *รายงานการวิจัยโครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย
 ฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.

- สุรศักดิ์ สุภารัตน์. 2540. ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางสังคมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนใน โรงเรียนเอกชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาประถมศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (อัครา).
- สิทธวรรณ โดดดารา. 2545. ผลการใช้ภาพยกระดับประกอบการเล่านิทานเพื่อส่งเสริมจริยธรรมด้านความเสียสละของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (อัครา).
- เสนอ อินทรสุขศรี. 2524. มนุษย์สัมพันธ์กับบุคคลทุกระดับ. วารสารกรมบัญชีกลาง. 22 (6): 19-3
- โสมมาดี โอภาโส. 2542. การศึกษาผลการใช้ชุดการสอนวิชาภาษาอังกฤษเสริมทักษะชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม. (อัครา).
- อรทัย มูลคำ และคณะ. 2543. *Child – center; Storyline Method: การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- Allen, B. R. 1986. *A Short-Term International Skills Training Program with College Undergraduate*, Dissertation Abstracts International. 46 (10). (April, 1986): 2963A-2964A.
- Arbuckle, A. 1977. *A Study of Facilitating Continued Implementation of Educational Change*. Dissertation Abstracts International. 38: 1757A.
- Bill, J. 1974. Response Bias in Recognition Pictures and Words Found by Children. *Journal of Experimental Psychology*. 103: 1214-1215.
- Cronbach, L. J. 1974. *Essentials of Psychological Testing 3rd ed*. New York: Harper & Row.
- Dixon, M. D. 2010. Creating Effective Student Engagement in Online Courses: What Do Students Find Engaging? *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning* 10 (2), 1 – 13.
- Glassc, H. L. 1966. *Developing Interpersonal Relations in a Collage Girls Dormitory*. Dissertation Abstracts International. 27 (1): 113A-114A.
- Goleman, D. 1998. *Working with Emotional Intelligence*. New York: Bantam Book.
- Good, C. V. 1973. *Dictionary of Education*. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Gronlund, N. E. and Linn, R. L. 1990. *Measurement and Evaluation in Teaching. 6th ed*. New York: MacMillan Publishing Company.

- Herold, M. J., Lynch, T. D., Ramnath, R., and Ramanathan, J. 2012. *Student and Instructor Experiences in the Inverted Classroom*. Frontiers in Education Conference (FIE), 3 – 6 October 2012. USA, Seattle Washington, IEEE. 1- 6.
- Hurlock, E. B. 1967. *Adolescent Development*. 3rd ed. New York: McGraw-Hill.
- Jamaludin, R., and Osman, S. Z. M. 2014. The Use of a Flipped Classroom to Enhance Engagement and Promote Active Learning. *Journal of Education and Practice*, 5 (2), 124 - 131.
- Jarolimek, J. 1997. *Social Studies in the Elementary*. New York: The MacMillan.
- Lee, E. A. 2000. *A Study of the Effectiveness of Interactive Multimedia in Adult ESL Education*. Dissertations Abstracts International. (October 2000). 61 (4): 1330-A.
- Leighton, C. M. 1991. *On Sacrifice and Forgiveness: Toward the Containment of Violence*. Dissertation Abstracts International. 52(07): 2541A.
- Lerner, J. 1997. *Learning Disabilities: Theories, Diagnosis, and Teaching Strategies*. New York: Houghton Muffin.
- Lage, M. J., Platt, G. J., and Treglia, M. (2000). "Inverting the Classroom: A Gateway to Creating an Inclusive Learning Environment". *The Journal of Economic Education*, 30 (1): 29 - 43.
- Philpotts, A. E. 2001. *The Effects of Interactive Multimedia in Geographic Education for Dyslexic Students*. Dissertations Abstracts International. (September) 62 (3): 1158-A.
- Shoudt, J. T. 1976. *The Effect of Varying Levels of Role-taking Skill on the Efficacy of Role playing Training with Kindergarten Children*. Dissertation Abstracts International. 37: 2754-A.
- Whittemberg, T. L. 1995. *A Comparison of the Effect of Self Control versus Social Training with Socially Anxious Children*. Dissertation Abstracts International. 31(2): 135A.

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสถียร ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์

- | | |
|--------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1. ดร.ธีรยุทธ รัชชะ | อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี |
| 2. อาจารย์มะลิ ศรีชู | อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี |
| 3. ดร.มัยดี แวดราแม | อาจารย์ประจำภาควิชาประเมินและวิจัยทางการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี |
| 4. ดร.อับดุลฮาดี สะบูดิง | อาจารย์ประจำภาควิชาอิสลามศึกษา
วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี |
| 5. ดร.อาเซ็ม อชชาวีฟ | อาจารย์ประจำภาควิชาอิสลามศึกษา
วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี |

แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนาประวัติ (อิสลาม)

- | | |
|--------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1. ดร.ธีรยุทธ รัชชะ | อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี |
| 2. อาจารย์มะลิ ศรีชู | อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี |
| 3. ดร.มัศดี แวดราแม | อาจารย์ประจำภาควิชาประเมินและวิจัยทางการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี |
| 4. ดร.อับดุลฮาดี สะบุดิง | อาจารย์ประจำภาควิชาอิสลามศึกษา
วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี |
| 5. ดร.อาเซ็ม อัจซารีฟ | อาจารย์ประจำภาควิชาอิสลามศึกษา
วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี |

แบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม
ด้านความเสียสละ ด้านความเมตตากรุณา และด้านความมีมนุษยสัมพันธ์

- | | |
|---------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1. คร.ธีรยุทธ รัชชะ | <p>อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี</p> |
| 2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ยุพดี ยศวริศกุล | <p>อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี</p> |
| 3. อาจารย์มะลิ ศรีชู | <p>อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี</p> |
| 4. อาจารย์วรภาคย์ ไมตรีพันธ์ | <p>อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี</p> |
| 5. อาจารย์ ยุพาวัฒน์ อุ่มชูวัฒนา | <p>อาจารย์ประจำภาควิชาประเมินและวิจัยทางการศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี</p> |

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านสังคม สาระการเรียนรู้ศาสนประวัติ (สำหรับกลุ่มทดลอง)
2. แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ สาระการเรียนรู้ศาสนประวัติ (สำหรับกลุ่มควบคุม)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 (สำหรับกลุ่มทดลอง)

สาระที่ 2 อิสลามศึกษา (สาระย่อยที่ 4 ศาสนประวัติ) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1/2557

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การศึกษาเรื่องราวทางศาสนาประวัติ เวลา 2 คาบ

หน่วยย่อยที่ 1.1 เรื่อง แหล่งที่มาของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด เวลา 1 คาบ

.....

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน อศ.2.4 เข้าใจประวัติความเป็นมาความสำคัญของแต่ละยุคสมัยทางประวัติศาสตร์อิสลาม สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆอย่างเป็นระบบ และเกิดความตระหนักในการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด

มฐ. อศ. 2.4 ม.1/1 บอกแหล่งที่มาและอธิบายความสำคัญของการศึกษาชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด

เป้าหมายการสอน

1. เพื่อให้ นักเรียน มีความรู้ความเข้าใจถึงแหล่งที่มาและความสำคัญของการศึกษาชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด
2. เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคม (ด้านความเสียสละ ความเมตตา กรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์) แก่ผู้เรียน

จุดประสงค์ปลายทาง

1. หลังจากที่นักเรียนได้เรียนเกี่ยวกับแหล่งที่มาของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดแล้ว นักเรียนสามารถอธิบายแหล่งที่มาทั้ง 4 แหล่งได้ถูกต้อง
2. หลังจากที่นักเรียนได้เรียนเกี่ยวกับแหล่งที่มาของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดแล้ว นักเรียนสามารถเรียงลำดับความสำคัญแหล่งที่มาของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดได้ถูกต้อง
3. หลังจากที่นักเรียนได้เรียนเกี่ยวกับแหล่งที่มาของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดแล้ว นักเรียนอธิบายถึงความสำคัญของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดได้อย่างชัดเจน

4. หลังจากที่นักเรียนได้เรียนเกี่ยวกับแหล่งที่มาของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดแล้ว นักเรียนสามารถแสดงคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคม (ด้านความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์)

จุดประสงค์นำทาง

1. บอกชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดจากคัมภีร์อัล-กุรอาน ได้ถูกต้อง
2. บอกชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดจากซุนนะฮ์ ได้ถูกต้อง
3. อธิบายชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดจากบทกวีอาหรับ ได้ถูกต้อง
4. อธิบายชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดจากตำราชีวประวัติ ได้ถูกต้อง
5. จำแนกเรียงลำดับความสำคัญแหล่งที่มาของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดจากแหล่งที่มาทั้ง 4 แหล่ง ได้ถูกต้อง

6. บอกความสำคัญของการศึกษาชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด ได้ถูกต้อง
7. แสดงแนวคิดถึงการตระหนักต่อความสำคัญของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด ได้อย่างชัดเจน

8. เสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสียสละ
9. เสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคมในด้านความเมตตากรุณา
10. เสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคมในด้านความมีมนุษยสัมพันธ์

สาระสำคัญ

แหล่งที่มาหลักของการศึกษาชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดมีจำกัดอยู่เพียง 4 แหล่งเท่านั้น คือ คัมภีร์อัล-กุรอาน ซุนนะฮ์ (วจนะ) ที่ถูกต้องของท่านศาสดา บทกวีอาหรับร่วมสมัย และตำราชีวประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด

สาระการเรียนรู้

1. ความรู้

แหล่งที่มาและความสำคัญของการศึกษาชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด

2. ทักษะ/กระบวนการ/กระบวนการคิด

การวิเคราะห์ การให้เหตุผล การจัดระบบความคิดเป็นแผนภาพ การสรุปความรู้

3. คุณลักษณะศึกษาด้านทักษะสังคม

ความเมตตา กรุณา ความเสียสละ และความมีมนุษยสัมพันธ์

ชิ้นงานหรือภาระงาน (หลักฐาน ร่องรอยแสดงความรู้)

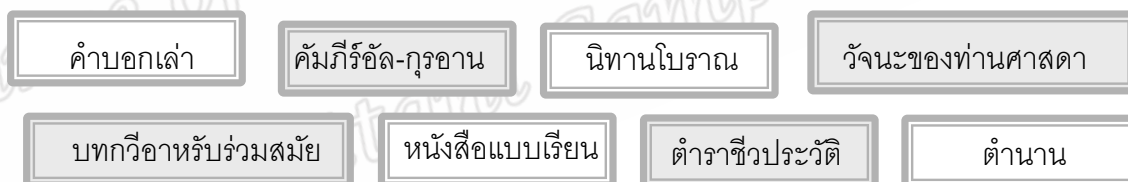
1. แผนภาพ แสดงแหล่งที่มาของการศึกษาชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด
2. Mind mapping แสดงความสำคัญของการศึกษาชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดที่มีต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. นักเรียนและครูอ่านคู่ออกก่อนเรียนและครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้
2. ให้นักเรียนคิดบัตรคำเกี่ยวกับแหล่งที่มาของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด ซึ่งมีทั้งข้อที่ถูกและข้อที่ผิดปะปนกัน บนกระดาน

ตัวอย่างบัตรคำ



3. ครูถามนักเรียนว่า บัตรคำใดบ้างที่เป็นแหล่งที่มาของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดที่น่าเชื่อถือได้

ขั้นกระบวนการสอน

4. ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นตามความสมัครใจของนักเรียนเอง (คุณลักษณะด้านความเสียสละทางด้านสติปัญญา) และตอบคำถามข้อที่ 1 ดังนี้

คำถามข้อที่ 1

- ถ้านักเรียนต้องการศึกษาข้อมูลชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด นักเรียนสามารถศึกษาได้จากแหล่งใดบ้าง (ตัวอย่างคำตอบ ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต ผู้รู้ในท้องถิ่น)

5. นักเรียนเขียนคำตอบลงในสมุดของนักเรียนที่เตรียมไว้

6. ครูอ่านคำถามที่ 2 ให้นักเรียนฟัง

- นักเรียนคิดว่า แหล่งที่มาของข้อมูลเกี่ยวกับชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากที่ใดบ้าง (ตัวอย่างคำตอบ อัล-กูราน ตำราชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด)

7. นักเรียนช่วยกันตอบด้วยปากเปล่าตามความสมัครใจ (คุณลักษณะด้านความเสียสละทางด้านสติปัญญา)

8. ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่ม ๆ ละ 6 คน โดยจัดนักเรียนเก่ง 2 คน ปานกลาง 3 คน และอ่อน 1 คน ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกประธาน รองประธาน และเลขานุการกลุ่ม แล้วประชุมปรึกษาหารือกันให้สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่มอย่างอิสระ (คุณลักษณะด้านความเสียสละทางด้านสติปัญญาและคุณลักษณะด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ทางด้านมีความใจกว้าง) โดยวิเคราะห์ว่าบัตรคำข้อใดบ้างที่เป็นแหล่งที่มาของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดที่มีความน่าเชื่อถือได้ โดยเรียงลำดับจากความน่าเชื่อถือมากไปหาน้อย

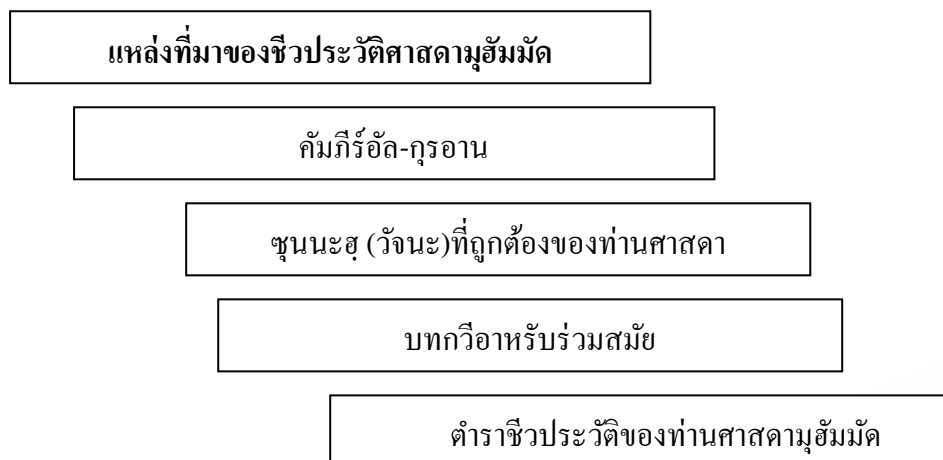
9. ให้นักเรียนนำคำตอบที่ได้ในแต่ละกลุ่มเขียนลงบนกระดาษ และให้ตัวแทนที่สมัครใจในแต่ละกลุ่มออกมาให้เหตุผลว่าทำไมในกลุ่มจึงเลือกบัตรคำชุดนั้น ครูและนักเรียนร่วมรับฟังเหตุผลด้วยความตั้งใจและยอมรับในเหตุผลของแต่ละกลุ่ม (คุณลักษณะด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ทางด้านมีความใจกว้าง)

10. ครูแจกใบความรู้ที่ 1 เรื่อง แหล่งที่มาหลักของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดจาก 4 แหล่งให้นักเรียนอ่าน

11. นักเรียนและครูร่วมกันคัดเลือกบัตรคำที่ถูกต้องเกี่ยวกับแหล่งที่มาหลักของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด โดยเรียงลำดับตามความน่าเชื่อถือตามใบความรู้ที่ 1

12. จากนั้นครูแขวนแถบประโยคไว้ที่ด้านขวาของกระดาน โดยเรียงลำดับตามความน่าเชื่อถือ

ตัวอย่างแถบประโยค



13. ให้นักเรียนตรวจแถบประโยคที่เขียนบนกระดานเปรียบเทียบกับแถบประโยคที่แขวนอยู่ทางด้านขวาของกระดาน

14. ให้นักเรียนเขียนคำตอบที่เรียงลำดับถูกต้องลงในสมุดบันทึก

15. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปความรู้ ดังนี้

- แหล่งที่มาหลักของการศึกษาชีวประวัติท่านศาสตราจารย์อัมมัดมีจำกัดอยู่เพียง 4 แหล่งเท่านั้น คือ 1. คัมภีร์อัล-กุรอาน 2. ชุมนนะฮ์ (วันนะ) 3. บทกวีอาหรับร่วมสมัย และ 4. ตำราชีวประวัติของท่านศาสตราจารย์อัมมัดที่ถูกต้อง

16. ครูแจกใบงานที่ 1 แล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นในหัวข้อความสำคัญของการศึกษาชีวประวัติของท่านศาสตราจารย์อัมมัดในด้านต่างๆ (คุณลักษณะด้านความเสี่ยสละทางด้านสติปัญญา) ดังนี้

1. ความสำคัญต่อตนเอง
2. ความสำคัญต่อครอบครัว
3. ความสำคัญต่อสังคม
4. ความสำคัญต่อประเทศชาติ

17. ให้นักเรียน แต่ละกลุ่มเขียน mind mapping ลงบนกระดาษชาร์ตที่ติดไว้หลังห้อง โดยข้อมูลได้จากการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม แล้วครูและนักเรียนร่วมกันคัดเลือก mind mapping แผ่นที่สวยงามและมีความคิดสร้างสรรค์เอามาติดไว้หน้าห้อง

18. ให้ตัวแทนนักเรียนในห้องกล่าวชมเชย แล้วให้เพื่อนนักเรียนทั้งห้องปรบมือแสดงความชมเชยต่อกลุ่มที่ได้รับการคัดเลือก (คุณลักษณะด้านความเมตตา กรุณาทางด้านแสดงความยินดีต่อผู้อื่นที่ประสบความสำเร็จ)

ขั้นสรุปบทเรียน

19. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปเพิ่มเติมความสำคัญของการศึกษาชีวิตประวัตินิทัศน์ของท่าน ศาสตราจารย์ฮัมมิดในด้านต่างๆ แล้วครูมอบงานในใบงานที่ 2 ให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มตามกลุ่มเดิม ค้นคว้าและมานำเสนอในคาบหน้าโดยสมาชิกในกลุ่มทุกคนช่วยกันค้นคว้าคนละ 1 หัวข้อ แต่สำหรับนักเรียนอ่อนให้จับคู่กับคนใดคนหนึ่งในกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกัน (คุณลักษณะด้านความเมตตา กรุณาทางด้านช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ) ในประเด็นดังนี้

1. หาบทบัญญัติอัล-กุรอานที่เกี่ยวกับชีวิตประวัตินิทัศน์ของศาสตราจารย์ฮัมมิด
2. หาวิชันของท่านศาสตราจารย์ฮัมมิดที่เกี่ยวกับชีวิตประวัตินิทัศน์ของท่าน
3. หาบทกวีอาหรับร่วมสมัยที่เกี่ยวกับชีวิตประวัตินิทัศน์ของท่านศาสตราจารย์ฮัมมิด
4. หาชื่อตำราชีวิตประวัตินิทัศน์ของท่านศาสตราจารย์ฮัมมิดพร้อมชื่อผู้แต่ง
20. ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนของแต่ละคาบ
21. ครูแจกใบความรู้ที่ 2 ให้นักเรียนไปศึกษาที่บ้านเพื่อมาเรียนในคาบหน้า
22. นักเรียนและครูร่วมกันอ่านคู่มือเด็กเรียน

สื่อการเรียนรู้

1. บัตรคำ
2. ใบความรู้ที่ 1 เรื่องแหล่งที่มาของชีวิตประวัตินิทัศน์ศาสตราจารย์ฮัมมิด
3. ใบความรู้ที่ 2 เรื่องหลักฐานที่อ้างอิงแหล่งที่มาของชีวิตประวัตินิทัศน์ท่านศาสตราจารย์ฮัมมิด
4. แลปประโยค
5. แบบทดสอบหลังเรียนของแต่ละคาบ
6. ใบงานที่ 1 เรื่องความสำคัญของการศึกษาชีวิตประวัตินิทัศน์ท่านศาสตราจารย์ฮัมมิด
7. ใบงานที่ 2 เรื่องหลักฐานอันเป็นแหล่งที่มาของชีวิตประวัตินิทัศน์ท่านศาสตราจารย์ฮัมมิดและเกณฑ์ที่ใช้วิเคราะห์หลักฐานที่ค้นคว้า

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

1. วิธีการวัดและประเมินผล

1.1 สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม

1.2 ตรวจสอบทดสอบในห้องเรียนโดยให้นักเรียนแลกเปลี่ยนกันตรวจ โดยครูและนักเรียนร่วมกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

2. เครื่องมือ

2.1 แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรม

2.2 แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

2.3 แบบสังเกตคุณลักษณะด้านทักษะสังคม ด้านความเสียสละ ความเมตตา และความมีมนุษยสัมพันธ์

2.4 เฉลยของแบบทดสอบหลังเรียน

3. เกณฑ์การประเมิน

3.1 การประเมินพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรม

ผ่านตั้งแต่ 2 รายการถือว่า ผ่าน

ผ่าน 1 รายการถือว่า ไม่ผ่าน

3.2 การประเมินพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

คะแนน 9 - 10 ระดับ ดีมาก

คะแนน 7 - 8 ระดับ ดี

คะแนน 5 - 6 ระดับ พอใช้

คะแนน 0 - 4 ระดับ ควรปรับปรุง

แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรม (ในชั้นเรียน)

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องรายการสังเกตพฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติ

เลขที่	ชื่อ-สกุล	รายการ						สรุปผลการประเมิน	
		ร่วมมือในการทำกิจกรรม		กล้าออกมาแสดงความสามารถ		เข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน			
		ผ่าน	ไม่ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน

เกณฑ์การประเมิน

ผ่านตั้งแต่ 2 รายการถือว่า ผ่าน

ผ่าน 1 รายการถือว่า ไม่ผ่าน

ลงชื่อ _____ ผู้ประเมิน

(_____)

_____ / _____ / _____

แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องรายการสังเกตพฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติ

เลขที่	ชื่อ-สกุล	รายการ				
		รับผิดชอบงาน ที่ได้รับ มอบหมาย (2 คะแนน)	รับฟังความ คิดเห็น ของผู้อื่น (2 คะแนน)	นำเสนอ ผลงานได้ น่าสนใจ (2 คะแนน)	มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ (2 คะแนน)	ทำงานเสร็จตาม เวลาที่กำหนด (2 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 9-10 ระดับ ดีมาก

คะแนน 7-8 ระดับ ดี

คะแนน 5-6 ระดับ พอใช้

คะแนน 0-4 ระดับ ควรปรับปรุง

ใบงานที่ 1

เรื่องความสำคัญของการศึกษาชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด

คำชี้แจงให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นในหัวข้อความสำคัญของการศึกษาชีวิตประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัดในด้านต่างๆดังนี้

1. ความสำคัญต่อตนเอง
2. ความสำคัญต่อครอบครัว
3. ความสำคัญต่อสังคม
4. ความสำคัญต่อประเทศชาติ

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ใบความรู้ที่ 2

เรื่องหลักฐานชีวประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด

คำชี้แจง ให้นักเรียนศึกษาหลักฐานอันเป็นแหล่งที่มาของชีวประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด
ในแบบเรียนชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดบทนำ หน้า 17 - 23 ผู้แต่ง ดร.มุกฎะฟาฮ์สึบาอีย์

Prince of Songkla University
Pattani Campus

แบบทดสอบหลังเรียนของแต่ละคาบ

สาระการเรียนรู้ที่ 2 อิสลามศึกษา (สาระย่อยที่ 4 ศาสนประวัติ)

เรื่องแหล่งที่มาหลักของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (10 คะแนน)

.....
คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ทับข้อที่ถูกที่สุด

1. ข้อใดคือแหล่งศึกษาข้อมูลในการศึกษาชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดที่ดีที่สุด
 - ก. ผู้รู้ในท้องถิ่น
 - ข. อินเทอร์เน็ต
 - ค. ห้องสมุด
 - ง. พิพิธภัณฑ์

2. หากนักเรียนอยู่ในชุมชนชนบท แหล่งข้อมูลใดที่นักเรียนสามารถศึกษาชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดได้สะดวกที่สุด
 - ก. ผู้รู้ในท้องถิ่น
 - ข. อินเทอร์เน็ต
 - ค. ห้องสมุด
 - ง. พิพิธภัณฑ์

3. แหล่งที่มาหลักของการศึกษาชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดมีกี่แหล่ง
 - ก. 1 แหล่ง
 - ข. 2 แหล่ง
 - ค. 3 แหล่ง
 - ง. 4 แหล่ง

4. การศึกษาชีวประวัติท่านศาสดา จากแหล่งที่มาใดที่น่าเชื่อถือที่สุด
 - ก. อัล-กุรอาน
 - ข. ชุนนะฮ์
 - ค. บทกวีอาหรับ
 - ง. ตำราชีวประวัติ

5. หากนักเรียนต้องการศึกษาชีวประวัติท่านศาสดาอย่างละเอียด นักเรียนควรศึกษาจากแหล่งที่มาใด

- ก. อัล-กุรอาน
- ข. ชุมนนะฮ์
- ค. บทกวีอาหรับ
- ง. ตำราชีวประวัติ

6. ข้อใดเรียงลำดับความน่าเชื่อถือของการศึกษาแหล่งที่มาหลักของชีวประวัติท่านศาสดาได้ถูกต้อง

- ก. อัล-กุรอาน – ชุมนนะฮ์ – ตำราชีวประวัติ - บทกวีอาหรับ
- ข. อัล-กุรอาน – ชุมนนะฮ์- บทกวีอาหรับ - ตำราชีวประวัติ
- ค. ตำราชีวประวัติ – บทกวีอาหรับ – ชุมนนะฮ์-อัล-กุรอาน
- ง. อัล-กุรอาน – ตำราชีวประวัติ – บทกวีอาหรับ– ชุมนนะฮ์

7. ตำราหะดิษใดที่ได้รับการยอมรับว่ามีความถูกต้องและน่าเชื่อถือได้ และผ่านการตรวจสอบมาแล้ว

- ก. อับูดาวูด - ตร์มีซี
- ข. มุสลิม -อิบน์มาญะฮ์
- ค. บุคคอรีย์ - มุสลิม
- ง. ซาฟิอี – บุคคอรีย์

8. ข้อใดคือจุดเด่นของบทกวีอาหรับร่วมสมัยในการศึกษาชีวประวัติท่านศาสดา

- ก. ความถูกต้องสูง
- ข. ผ่านการพิสูจน์มาแล้ว
- ค. สามารถวิเคราะห์ความเป็นอยู่ของคนในยุคของท่านศาสดาได้
- ง. เป็นที่รู้จัก

9. การศึกษาชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดมีความสำคัญในด้านใดมากที่สุด

- ก. ตนเอง
- ข. ครอบครัว
- ค. สังคม
- ง. ประเทศชาติ

10. ข้อใดคือความสำคัญของการศึกษาชีวประวัติของท่านศาสดาที่มีต่อตนเองมากที่สุด

- ก. เรื่องราวในอดีต
- ข. สามารถนำแบบอย่างมาใช้ในชีวิตประจำวัน
- ค. เกิดความรักต่อท่านศาสดามากยิ่งขึ้น
- ง. เพิ่มความเลื่อมใสในศาสนาอิสลาม

Prince of Songkla University
Pattani Campus

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 (สำหรับกลุ่มทดลอง)

สาระที่ 2 อิสลามศึกษา (สาระย่อยที่ 4 ศาสนประวัติ) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1/2557

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การศึกษาเรื่องราวทางศาสนาประวัติ

เวลา 2 คาบ

หน่วยย่อยที่ 1.2 เรื่อง หลักฐานที่อ้างอิงถึงแหล่งที่มาของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด เวลา 1 คาบ

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน อศ.2.4 เข้าใจประวัติ ความเป็นมา ความสำคัญของแต่ละยุคสมัยทางประวัติศาสตร์อิสลาม สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆอย่างเป็นระบบ และเกิดความตระหนักในการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด

อศ.มฐ. 2.4 ม.1/2 นำเสนอหลักฐานจากแหล่งที่มาที่หลากหลายในการทำความเข้าใจเรื่องราวชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดและเปรียบเทียบหลักฐานจากแหล่งที่มาต่างๆ

เป้าหมายการสอน

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและเห็นคุณค่าของหลักฐานอันเป็นแหล่งที่มาของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด
2. เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคม (ด้านความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์) แก่ผู้เรียน

จุดประสงค์ปลายทาง

1. หลังจากที่นักเรียนได้เรียนเกี่ยวกับหลักฐานที่อ้างอิงถึงแหล่งที่มาของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดแล้ว นักเรียนสามารถบอกหลักฐานจากแหล่งที่มาต่าง ๆ มาอ้างอิงได้ถูกต้อง
2. หลังจากที่นักเรียนได้เรียนเกี่ยวกับหลักฐานที่อ้างอิงถึงแหล่งที่มาของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดแล้ว นักเรียนสามารถเปรียบเทียบหลักฐานจากแหล่งต่าง ๆ ได้ถูกต้อง
3. หลังจากที่นักเรียนได้เรียนเกี่ยวกับแหล่งที่มาของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดแล้ว นักเรียนสามารถเสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคม (ด้านความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์)

จุดประสงค์นำทาง

1. บอกบทบัญญัติอัล-กุรอานที่ใช้เรียนรู้ชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดได้ถูกต้อง
2. บอกวัจนะของท่านศาสดามุฮัมมัดที่เกี่ยวกับชีวประวัติของท่านได้ถูกต้อง
3. บอกตัวอย่างบทกวีอาหรับร่วมสมัยที่เป็นหลักฐานอ้างอิงชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดได้ถูกต้อง
4. บอกชื่อตำราชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดได้ถูกต้อง
5. เปรียบเทียบด้านความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของหลักฐานจากแหล่งที่มาต่างๆได้ถูกต้อง
6. อธิบายคุณค่าของหลักฐานอันเป็นแหล่งที่มาของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดได้
7. เสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสียสละ
8. เสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคมในด้านความเมตตากรุณา
9. เสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคมในด้านความมีมนุษยสัมพันธ์

สาระสำคัญ

หลักฐานที่ได้จากแหล่งที่มาหลักของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดมีความสำคัญมากซึ่งจะทำให้ชีวประวัติท่านศาสดานั้นมีความถูกต้องและเป็นจริงน่าเชื่อถือในบทบัญญัติที่ระบุไว้ในคัมภีร์อัล-กุรอาน วัจนะของท่านศาสดามุฮัมมัด บทกวีอาหรับร่วมสมัย และตำราชีวประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด

สาระการเรียนรู้

1. ความรู้

หลักฐานจากแหล่งที่มาหลักของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด

2. ทักษะ/กระบวนการ/กระบวนการคิด

การเปรียบเทียบ การวิเคราะห์ การให้เหตุผล การนำเสนอหลักฐานที่น่าเชื่อถือ การสรุปความรู้

3. คุณลักษณะศึกษาด้านทักษะสังคม

ความเมตตากรุณา ความเสียสละ และความมีมนุษยสัมพันธ์

ชิ้นงานหรือภาระงาน (หลักฐาน ร่องรอยแสดงความรู้)

1. พิวเจอร์บอร์ดแสดงหลักฐานอ้างอิงแหล่งที่มาของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด
2. หลักฐานที่ถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือจากแหล่งที่มาต่างๆที่ใช้ในการศึกษาชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดตามเกณฑ์ที่กำหนดในใบงาน

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. นักเรียนและครูร่วมกันอ่านคู่มือก่อนเรียนและครูหาอาสาสมัคร 1 คนมาทบทวนความรู้จากคาบเรียนที่แล้ว โดยให้สรุปแหล่งที่มาของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดหน้าชั้นเรียน (คุณลักษณะด้านความเสียสละทางด้านกำลังสติปัญญา)
2. จากนั้นครูนำแถบประโยคแสดงแหล่งที่มาของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดตามลำดับความน่าเชื่อถือติดไว้บนกระดาน ดังนี้

ตัวอย่างแถบประโยค

แหล่งที่มาของชีวประวัติศาสดามุฮัมมัด

คัมภีร์อัล-กุรอาน

ซุนนะฮฺ (วจนะ) ที่ถูกต้องของท่านศาสดา

บทกวีอาหรับร่วมสมัย

ตำราชีวประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด

ขั้นกระบวนการสอน

3. ครูให้นักเรียนนั่งเป็นกลุ่มตามเดิมในคาบเรียนแล้ว แล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำหลักฐานจากคัมภีร์อัล-กุรอาน, ซุนนะฮฺ, บทกวีอาหรับและตำราชีวประวัติซึ่งเป็นแหล่งที่มาของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดที่กลุ่มได้ไปสืบค้นตามใบงานที่ 2 และได้ศึกษาในหนังสือแบบเรียนชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด บทนำ หน้า 17-23 ผู้แต่ง ดร.มุศฎาะฟา อัสติบาอีย์ ที่ครูสั่งให้ไปสืบค้นมาล่วงหน้า โดยที่สมาชิกในกลุ่มทุกคนช่วยกันนำเสนอตามที่ได้สืบค้นมา (คุณลักษณะด้าน

มนุษยสัมพันธ์ทางด้านความรับผิดชอบและคุณลักษณะด้านความเมตตากรุณาทางการปฏิบัติกิจกรรมส่วนร่วมโดยไม่เกี่ยงงอน)

4. ครูมอบหมายให้แต่ละกลุ่มดำเนินการเอง โดยเลือกประธาน รองประธานและเลขานุการกลุ่ม อาจเหมือนเดิมจากคาบที่แล้วหรือเปลี่ยนแปลงก็ได้ จากนั้นสมาชิกในกลุ่มนำเสนอข้อมูลที่ได้ไปค้นคว้ามาให้กับสมาชิกในกลุ่มรับฟัง (คุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์ทางด้านความรับผิดชอบและคุณลักษณะด้านความเมตตากรุณาทางการปฏิบัติกิจกรรมส่วนร่วมโดยไม่เกี่ยงงอน)

5. เมื่อแต่ละกลุ่มได้หลักฐานตามที่ได้ค้นคว้ามาแล้ว ครูตั้งคำถามให้แต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ตามประเด็นคำถามดังนี้

1. หลักฐานที่แต่ละกลุ่มได้ค้นคว้ามามีความถูกต้องหรือไม่
2. หลักฐานที่แต่ละกลุ่มค้นคว้าข้อมูลมีความน่าเชื่อถืออย่างไร

โดยใช้เกณฑ์ต่อไปนี้ เป็นเครื่องมือตัดสิน

- หลักฐานจากอัล-กุรอานมีการระบุชื่อบทและโองการ
- หลักฐานจากสุนนะฮ์ต้องมีสายรายงานที่ชัดเจนและถูกต้อง
- หลักฐานจากบทกวีอาหรับต้องยกชื่อผู้ประพันธ์
- หลักฐานจากตำราศาสนาประวัติต้องมีอ้างอิงที่ชัดเจน

6. ครูให้สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา (คุณลักษณะด้านความเสียสละทางด้านกำลังสติปัญญา) แล้วให้เลขานุการกลุ่มสรุปลงในกระดาษชาร์ต ข้อสรุปที่ได้สมาชิกในกลุ่มทุกคนต้องมีความเข้าใจเหมือนกัน

7. ครูให้แต่ละกลุ่มเลือกสมาชิกที่มีความสมัครใจกลุ่มละ 3 คน เพื่อส่งไปเป็นผู้นำเสนอข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้สรุปในกลุ่มของตนเองให้กับสมาชิกในห้องรับฟัง (คุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์ทางการติดต่อสื่อสารและคุณลักษณะด้านความเมตตากรุณาทางการเสนอตัวช่วยเหลือแนะนำบททวนให้แก่ผู้อื่นด้วยความเต็มใจ) โดยนำเสนอเกี่ยวกับรายละเอียดของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดที่แสดงไว้ในหลักฐานต่างๆที่กลุ่มรับผิดชอบ

8. เมื่อตัวแทนของแต่ละกลุ่มนำเสนอเสร็จ ครูให้ตัวแทนของกลุ่มที่ไม่ได้นำเสนอกล่าวขอบคุณและชมเชยการนำเสนอของกลุ่มเพื่อนและให้สมาชิกทุกคนในห้องกล่าวแสดงความขอบคุณ โดยสลับไปเรื่อยๆให้ครบทุกกลุ่ม (คุณลักษณะด้านความเมตตา กรุณาทางการแสดงความยินดีต่อผู้อื่นที่ประสบความสำเร็จ คุณลักษณะด้านความเสียสละทางการให้ทางใจและคุณลักษณะด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ทางการยกย่องชมเชยผู้อื่นโดยสุจริตใจ)

ขั้นสรุปบทเรียน

9. ให้นักเรียนสรุปความรู้ร่วมกันในประเด็นที่ได้นำเสนอ โดยครูขออาสาสมัคร 1 คน ออกมาสรุปตามข้อมูลที่ได้รับฟังจากสมาชิกในห้อง (คุณลักษณะด้านความเสียสละทางด้านกำลังกาย)

10. ครูสรุปเพิ่มเติมเพื่อเติมเต็มรายละเอียดที่ยังไม่ครบสมบูรณ์

11. ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนของแต่ละคาบ

12. ครูแจกใบความรู้ที่ 3 เรื่อง ต้นตระกูลของท่านศาสดามุฮัมมัดให้นักเรียนทุกคนไปศึกษาที่บ้าน และให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น หนังสือประวัติศาสตร์อิสลาม อินเทอร์เน็ต ห้องสมุด ผู้รู้ เป็นต้น แล้วนำมาเสนอในคาบหน้า

13. นักเรียนและครูร่วมกันอ่านคู่อาอุลิกเรียน

สื่อการเรียนรู้

1. บัตรคำ

2. แผนภาพ

3. แบบทดสอบหลังเรียนของแต่ละคาบ

4. ใบความรู้ที่ 2 เรื่อง หลักฐานชีวประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด

5. ใบงานที่ 2 เรื่อง หลักฐานอันเป็นแหล่งที่มาของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดและเกณฑ์ที่ใช้วิเคราะห์หลักฐานที่ค้นคว้า

6. ใบความรู้ที่ 3 เรื่อง ต้นตระกูลของท่านศาสดามุฮัมมัด

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

1. วิธีการวัดและประเมินผล

1.1 สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม

1.2 ตรวจสอบแบบทดสอบในห้องเรียนโดยให้นักเรียนแลกเปลี่ยนกันตรวจ โดยครูและนักเรียนร่วมกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

2. เครื่องมือ

2.1 แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรม

2.2 แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

2.3 แบบสังเกตคุณลักษณะด้านทักษะสังคม ด้านความเสียสละ ความเมตตา และความมีมนุษยสัมพันธ์

2.4 เฉลยของแบบทดสอบหลังเรียน

3. เกณฑ์การประเมิน

3.1 การประเมินพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรม ผ่านตั้งแต่ 2 รายการถือว่า ผ่าน
ผ่าน 1 รายการถือว่า ไม่ผ่าน

3.2 การประเมินพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

คะแนน 9-10 ระดับ ดีมาก

คะแนน 7-8 ระดับ ดี

คะแนน 5-6 ระดับ พอใช้

คะแนน 0-4 ระดับ ควรปรับปรุง

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ใบความรู้ที่ 2

เรื่องหลักฐานชีวประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด

คำชี้แจง ให้นักเรียนศึกษาหลักฐานอันเป็นแหล่งที่มาของชีวประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด
ในแบบเรียนชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดบทนำ หน้า 17-23 ผู้แต่ง ดร.มูศเฎาะฟาฮ์สลิบาอีย์

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ใบงานที่ 2

เรื่องหลักฐานอันเป็นแหล่งที่มาของชีวประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มค้นคว้าและหาข้อมูลในประเด็นต่อไปนี้

1. หาบทบัญญัติอัล-กุรอานที่เกี่ยวกับชีวประวัติของศาสดามุฮัมมัด
2. หาวัจนะของท่านศาสดามุฮัมมัดที่เกี่ยวกับชีวประวัติของท่าน
3. หาบทกวีอาหรับร่วมสมัยที่เกี่ยวกับชีวประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด
4. หาชื่อดำราชีวประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัดพร้อมชื่อผู้แต่ง

จากนั้นให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ตามคำถามดังนี้

1. หลักฐานที่แต่ละกลุ่มได้ค้นคว้ามามีความถูกต้องหรือไม่
2. หลักฐานที่แต่ละกลุ่มค้นคว้าข้อมูลมีความน่าเชื่อถืออย่างไร

โดยใช้เกณฑ์ต่อไปนี้เป็นเครื่องมือตัดสิน

- หลักฐานจากอัล-กุรอานมีการระบุชื่อบทและ โองการ
- หลักฐานจากซุนนะฮ์ต้องมีสายรายงานที่ชัดเจนและถูกต้อง
- หลักฐานจากบทกวีอาหรับต้องยกชื่อผู้ประพันธ์
- หลักฐานจากตำราศาสนประวัติต้องมีอ้างอิงที่ชัดเจน

ใบความรู้ที่ 3

สายตระกูลของท่านศาสดามุฮัมมัด

การสืบเชื้อสายของท่านศาสดามุฮัมมัด

ท่านศาสดาชื่อมุฮัมมัดบุตรอับดุลลอฮ์ บุตรอับดุลมุฏฏอลิบ บุตรฮาซิม บุตรอับดุลมานาฟ บุตรกุซัยฮ์ บุตรกิลาบ บุตรมูเราะฮ์ เชื้อสายของท่านจะไปจบที่อีดนาน ซึ่งเป็นลูกของอิสมาอีล บุตรอิบรอฮีม อะลัยฮิสลาม มารดาของท่านศาสดามุฮัมมัด ชื่ออามีนะห์ บุตรของวะฮบิ บุตรอับดุลมานาฟ บุตรซุฮเราะฮ์ บุตรกิลาบ บุตรมูเราะฮ์

คุณลักษณะของตระกูลกูรัยช์

ต้นตระกูลฝ่ายมารดาของท่านศาสดาไปร่วมกับตระกูลฝ่ายบิดาที่กิลาบ ซึ่งสายคนที่ห้าฝ่ายบิดาและเป็นพวกที่สี่ฝ่ายมารดา และต้นตระกูลของท่านศาสดามุฮัมมัดที่สูงขึ้นไปนั้นร่วมสายจากท่านนบีอิสมาอีล บุตรของนบีอิบรอฮีม (อะลัยฮิสสะลาม)

หลักฐานที่บ่งบอกถึงความสำคัญของตระกูลกูรัยช์

เชื้อสายทางด้านบิดาและมารดาของท่านศาสดามุฮัมมัด จะสืบสายไปถึงท่านนบีอิบรอฮีม ซึ่ง 2 เป็นบิดาของบรรดานบีต่างๆ เชื้อสายของท่านศาสดานั้นถือได้ว่าเป็นเชื้อสายที่มีเกียรติและดั้งเดิม ซึ่งอัลลอฮ์ได้ประทานให้ และเลือกท่านเป็นท่านศาสดา ท่านได้กล่าวเกี่ยวกับเชื้อสายอันมีเกียรติไว้ว่า :

“แท้จริงอัลลอฮ์ ได้ทรงเลือก กิฮานะฮ์ มาจากลูกหลานของอิสมาอีล ทรงเลือกกูรัยช์มาจากกิฮานะฮ์ เลือกบনীฮาซิมมาจากกูรัยช์ และเลือกฉันมาจากบะนีฮาซิม”

และอีกหลักฐานหนึ่ง

“เมื่ออัลลอฮ์ได้สร้างสรรค์พลึง พระได้ทำให้ฉันเป็นผู้ที่ดีที่สุดในคนหนึ่ง จากกลุ่มที่ดีที่สุดของพวกเขา และเป็นกลุ่มที่ดีที่สุดจากกลุ่ม แล้วพระองค์ก็ได้เลือกเผ่าพันธุ์ต่างๆ พระองค์ทำมาจากเผ่าพันธุ์ที่ดีที่สุด แล้งพระองค์ก็ได้เลือกตระกูลและได้เลือกฉันให้มาจากตระกูลที่ดีที่สุด ฉันจึงเป็นคนที่ดีที่สุดและมาจากตระกูลที่ดีที่สุด”

รายงานโดย อัคร-ตรีมีชัย

ความสำคัญของสายตระกูล

ท่านศาสดามุฮัมมัดเป็นผู้บริสุทธิ์ มาจากจากตระกูลที่บริสุทธิ์เป็นคนดีที่มาจากตระกูลที่ดี การที่ท่านศาสดามุฮัมมัดมาจากตระกูลที่สูงส่งย่อมมีผลหลายประการ เช่น เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเผยแพร่อิสลามได้รับความสำเร็จตั้งแต่เริ่มแรก ถ้าหากท่านศาสดามุฮัมมัดมาจากตระกูลที่ต่ำต้อยแล้ว ศัตรูของอิสลามจะอ้างทันทีว่าการเผยแพร่อิสลามของท่านเป็นความพยายามเรียกร้องในสิ่งที่ท่านไม่มี

Prince of Songkla University
Pattani Campus

แบบทดสอบหลังเรียนของแต่ละคาบ

สาระการเรียนรู้ที่ 2 อิสลามศึกษา (สาระย่อยที่ 4 ศาสนประวัติ)

เรื่อง หลักฐานที่อ้างอิงแหล่งที่มาของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

(10 คะแนน)

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ทับข้อที่ถูกที่สุด

1. ข้อใดคือลักษณะของหลักฐานที่อ้างอิงจากอัล-กูรานเกี่ยวกับชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด
 - ก. เป็นหลักฐานที่เป็นข้อเท็จจริง
 - ข. เป็นหลักฐานที่ยังพิสูจน์ไม่ได้
 - ค. เป็นหลักฐานที่เล่าชีวประวัติโดยสรุปบทกวี
 - ง. เป็นหลักฐานที่เล่าชีวประวัติอย่างละเอียด
2. ข้อใดคือจุดเด่นของหลักฐานที่มาจากอัล-กูรานเกี่ยวกับชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด
 - ก. การเล่าชีวประวัติโดยสรุป
 - ข. มาจากพระเจ้า
 - ค. มีความน่าเชื่อถือ
 - ง. มีบทเรียนสรุป
3. “และแท้จริงท่านนั้นเป็นผู้มีมารยาทที่ยิ่งใหญ่” โองการอัล-กูรานกล่าวถึงชีวประวัติในเรื่องใด
 - ก. ความเป็นผู้นำ
 - ข. ลักษณะนิสัย
 - ค. รูปร่างหน้าตา
 - ง. ความเป็นอยู่
4. ข้อใดคือลักษณะของชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดที่มีอยู่ในวัจนะของท่าน
 - ก. มีสายรายงานที่สืบทอดไปจนถึงท่านศาสดา
 - ข. เล่าเหตุการณ์โดยละเอียด
 - ค. เล่าเหตุการณ์โดยสรุป
 - ง. มีบทเรียนสรุป

5. หะดิษใดต่อไปนี้มีที่น่าเชื่อถือมากที่สุด

- ก. เงาะอีฟ
- ข. หะซัน
- ค. มุงกัร
- ง. เศาะฮี้หุ

6. ทำไมนักบูรพาคติจึงมีความพยายามสร้างความเคลือบแคลงสงสัยในวัจนะของท่านศาสดา

- ก. เพื่อให้ชีวประวัติมีความถูกต้องที่สุด
- ข. เพื่อให้ศึกษาอย่างลึกซึ้ง
- ค. เพื่อทำลายศาสนาอิสลาม
- ง. เพื่อไม่ให้คนสนใจ

7. ใครคือนักกวีมุสลิมที่มีชีวิตอยู่ในช่วงการเผยแพร่ศาสนาของท่านศาสดามุฮัมมัด

- ก. บุคคอรีย์
- ข. มุสลิม
- ค. ตัรมีซี
- ง. อับดุลเลาะ บินรอวาหะฮุ

8. ข้อใดคือชื่อตำราชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด

- ก. ซีเราะฮ์อิบนิหิซาม
- ข. เศาะฮี้หุมุสลิม
- ค. ชูन्नอบุดาวูด
- ง. เศาะฮี้หุบุคคอรีย์

9. ใครคือผู้แต่งตำราเรื่อง “เงาะบะกอต”

- ก. อิบนิหิซาม
- ข. อิบนิสะอูด์
- ค. เงาะบารีย์
- ง. อิบนูอิสหาก

10. ข้อใดคือจุดเด่นที่สุดของตำราชีวประวัติท่านศาสตราจารย์หม่อมด
- ก. เล่าเหตุการณ์อย่างละเอียด
 - ข. มีความน่าเชื่อถือ
 - ค. มีตำรามากมาย
 - ง. มีสรุปบทเรียน

Prince of Songkla University
Pattani Campus

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 (สำหรับกลุ่มทดลอง)

สาระที่ 2 อีสลามศึกษา (สาระย่อยที่ 4 ศาสนประวัติ) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1/2557

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ชีวประวัติช่วงก่อนการแต่งตั้งเป็นศาสดา เวลา 4 คาบ

หน่วยย่อยที่ 2.1 เรื่อง สายตระกูลของท่านศาสดามุฮัมมัด เวลา 1 คาบ

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน อศ.2.4 เข้าใจประวัติ ความเป็นมา ความสำคัญของแต่ละยุคสมัยทางประวัติศาสตร์อิสลาม สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆอย่างเป็นระบบ และเกิดความตระหนักในการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด

มฐ. อศ. 2.4 ม.1/3 วิเคราะห์ชีวประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัดตั้งแต่ประสูติจนถึงก่อนการแต่งตั้งเป็นศาสดา

เป้าหมายการสอน

1. เพื่อให้ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสายตระกูลกุร็ชช์ของท่านศาสดามุฮัมมัด
2. เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคม (ด้านความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์) แก่ผู้เรียน

จุดประสงค์ปลายทาง

1. หลังจากที่นักเรียนได้เรียนเกี่ยวกับสายตระกูลของท่านศาสดามุฮัมมัดแล้ว นักเรียนสามารถอธิบายความเป็นมาของสายตระกูลท่านศาสดาได้ถูกต้อง
2. หลังจากที่นักเรียนได้เรียนเกี่ยวกับสายตระกูลของท่านศาสดามุฮัมมัดแล้ว นักเรียนสามารถบอกบทบาทและความสำคัญของสายตระกูลท่านศาสดาได้ถูกต้อง
3. หลังจากที่นักเรียนได้เรียนเกี่ยวกับสายตระกูลของท่านศาสดามุฮัมมัดแล้ว นักเรียนสามารถเสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคม (ด้านความเสียสละ ความเมตตากรุณา และความมีมนุษยสัมพันธ์)

จุดประสงค์นำทาง

1. บอกเชื้อสายตระกูลของท่านศาสดามุฮัมมัดได้ถูกต้อง
2. บอกคุณลักษณะพิเศษสายตระกูลกูร์ยซ์ของท่านศาสดามุฮัมมัดได้ถูกต้อง
3. บอกหลักฐานที่บ่งบอกถึงความสำคัญของสายตระกูลกูร์ยซ์ตามวิจนะของท่านศาสดามุฮัมมัดได้ถูกต้อง
4. วิเคราะห์ความสำคัญของสายตระกูลกูร์ยซ์ได้ถูกต้อง
5. อธิบายบทบาทของตระกูลกูร์ยซ์ในสมัยก่อนการแต่งตั้งศาสดามุฮัมมัดเป็นศาสดาได้ถูกต้อง
6. แสดงแผนภูมิสายตระกูลของท่านศาสดามุฮัมมัดได้ถูกต้อง
7. เสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคมในด้านความเสียสละ
8. เสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคมในด้านความเมตตากรุณา
9. เสริมสร้างคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคมในด้านความมีมนุษยสัมพันธ์

สาระสำคัญ

ชีวประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัดเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและพัฒนาตนเองของมนุษย์ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

สาระการเรียนรู้

1. ความรู้

ตระกูลอาหรับเชื้อสายกูร์ยซ์คือ ต้นตระกูลของท่านศาสดามุฮัมมัด

2. ทักษะ/กระบวนการ/กระบวนการคิด

การวิเคราะห์ การให้เหตุผล การนำเสนอหลักฐานที่น่าเชื่อถือ การสรุปความรู้

3. คุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม

ความเมตตากรุณา ความเสียสละ และความมีมนุษยสัมพันธ์

ชิ้นงานหรือภาระงาน (หลักฐาน ร่องรอยแสดงความรู้)

1. หลักฐานจากวิจนะของท่านศาสดามุฮัมมัดที่เกี่ยวกับตระกูลกูร็ชช์
2. Mind mapping
 - แสดงเกี่ยวกับสายตระกูลกูร็ชช์
 - แสดงบทบาทของตระกูลกูร็ชช์
 - แสดงความสำคัญของตระกูลกูร็ชช์

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. นักเรียนและครูร่วมกันอ่านดูอาอูก่อนเรียนและครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

2. ครูตั้งคำถามให้นักเรียนบอกชื่อเมืองที่อยู่ของตระกูลท่านศาสดามุฮัมมัด โดยครูใช้คำถาม ดังนี้

- ศาสดามุฮัมมัดเกิดที่ไหนและที่นั่นเป็นที่อยู่ของชนกลุ่มใด
- ตระกูลอาหรับสายสกุลอะไรบ้างที่นักเรียนรู้จัก

3. ครูให้นักเรียนเอาใบความรู้ที่ 3 เรื่อง ต้นตระกูลของท่านศาสดามุฮัมมัด ที่ครูแจกในคาบเรียนที่แล้วออกมา

ขั้นกระบวนการสอน

4. แล้วครูให้นักเรียนแบ่งปันความรู้ด้วยการแสดงความคิดเห็นตามความสมัครใจของนักเรียนจากความรู้ที่ได้ศึกษามาในใบความรู้และจากการศึกษาเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ (คุณลักษณะด้านความเสียสละทางด้านสติปัญญาและคุณลักษณะด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ทางด้านความใจกว้างและการติดต่อสื่อสาร) โดยครูใช้คำถาม ดังนี้

- นักเรียนคนไหนรู้บ้างว่าท่านศาสดามุฮัมมัดเกิดจากสายสกุลใดของตระกูลอาหรับ โดยให้นักเรียนเขียนคำตอบลงในสมุดเป็นรายบุคคล

5. ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่ม ๆ ละ 6 คน โดยคละระหว่างเด็กเรียนเก่ง ปานกลาง และเรียนอ่อนเข้าด้วยกัน โดยให้เด็กเรียนเก่งช่วยเหลือให้คำแนะนำเด็กเรียนอ่อน (คุณลักษณะด้านความเมตตาทางด้านการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจและคุณลักษณะด้านความเสียสละทางด้านการให้ด้วยวาจา) แล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มปรึกษาหารือกัน โดยสมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนกันภายในกลุ่มอย่างมีเหตุผล (คุณลักษณะด้านความเสียสละทางด้าน

สติปัญญาและคุณลักษณะด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ทางด้านความใจกว้าง) ตามใบงานที่ 3 ในประเด็นต่อไปนี้

- กลุ่มที่ 1 คุณลักษณะพิเศษของสายตระกูลกูร์ยซ์
- กลุ่มที่ 2 หาหลักฐานที่บ่งบอกถึงความสำคัญของสายตระกูลกูร์ยซ์ตามวัจนะของท่านศาสดามุฮัมมัด
- กลุ่มที่ 3 ความสำคัญของสายตระกูลกูร์ยซ์
- กลุ่มที่ 4 บทบาทของตระกูลกูร์ยซ์ในสมัยก่อนการแต่งตั้งศาสดามุฮัมมัดเป็นศาสดา

- กลุ่มที่ 5 แผนภูมิสายตระกูลของท่านศาสดามุฮัมมัด

โดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาในใบความรู้ที่ 3 และในแบบเรียนชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด บทที่ 1 หน้า 24-25 ผู้แต่ง ดร.มูสฏาะฟา อัสสิบาอีย์

6. จากนั้นครูให้ตัวแทนกลุ่ม 3 คนที่ได้รับความไว้วางใจจากกลุ่มของแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอความรู้ที่ได้ไปศึกษามาให้กับสมาชิกในห้อง (คุณลักษณะด้านความเสียสละทางด้านสติปัญญาและคุณลักษณะด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ทางการติดต่อสื่อสาร) โดยใช้วิธีการทาบปัญหาให้สมาชิกในห้องช่วยกันตอบแล้วผู้นำเสนอสรุปในขั้นตอนสุดท้าย
7. เมื่อตัวแทนของแต่ละกลุ่มนำเสนอเสร็จ ครูให้ตัวแทนของกลุ่มที่ไม่ได้นำเสนอกล่าวขอบคุณและชมเชยการนำเสนอของกลุ่มเพื่อนและให้สมาชิกทุกคนกล่าวแสดงความขอบคุณโดยสลับไปเรื่อย ๆ ให้ครบทุกกลุ่ม (คุณลักษณะด้านความเมตตา กรุณาทางการแสดงความยินดีต่อผู้อื่นที่ประสบความสำเร็จ คุณลักษณะด้านความเสียสละทางการให้ทางใจและคุณลักษณะด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ทางการยกย่องชมเชยผู้อื่นโดยสุจริตใจ)

ขั้นสรุปบทเรียน

8. ครูเปิดคลิปภาพยนตร์ เรื่องมุฮัมมัดศาสดาแห่งอิสลาม ตอน ตระกูลกูร์ยซ์ ให้นักเรียนดูประมาณ 3-5 นาที
9. นักเรียนและครูสรุปความรู้ร่วมกัน โดยใช้ Mind mapping เขียนลงบนกระดาษชาร์ต
10. ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนของแต่ละคาบ
11. ครูแจกใบความรู้ที่ 4 เรื่อง ชีวิตในวัยเด็กของศาสดามุฮัมมัดให้นักเรียนทุกคนไปศึกษาที่บ้าน และให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น หนังสือประวัติศาสตร์อิสลาม อินเทอร์เน็ต ห้องสมุด ผู้รู้ เป็นต้น แล้วนำมาเสนอในคาบหน้า
12. นักเรียนและครูร่วมกันอ่านคู่อุเลกิเรียน

สื่อการเรียนรู้

1. หนังสือแบบเรียนชีวประวัติศาสดามุฮัมมัด บทที่1 หน้า 24-25 ผู้แต่ง ดร.มุศเฎาะฟา อัสนีบาอีย์
2. ใบความรู้ที่ 3 เรื่องต้นตระกูลของท่านศาสดามุฮัมมัด
3. แบบทดสอบหลังเรียนของแต่ละคาบ
4. ใบงานที่ 3 เรื่องต้นตระกูลกุร็ช
5. โปรเจกเตอร์
6. อินเทอร์เน็ต
7. คลิปภาพยนตร์ เรื่อง มุฮัมมัดศาสดาแห่งอิสลาม ตอน ตระกูลกุร็ช
8. ใบความรู้ที่ 4 เรื่อง ชีวิตในวัยเด็กของศาสดามุฮัมมัด

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

1. วิธีการวัดและประเมินผล

- 1.1 สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม
- 1.2 ตรวจสอบแบบทดสอบในห้องเรียนโดยให้นักเรียนแลกเปลี่ยนกันตรวจ โดยครูและนักเรียนร่วมกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

2. เครื่องมือ

- 2.1 แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรม
- 2.2 แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
- 2.3 แบบสังเกตคุณลักษณะด้านทักษะสังคม ด้านความเสียสละ ความเมตตา และความมีมนุษยสัมพันธ์
- 2.4 เฉลยของแบบทดสอบหลังเรียน

3. เกณฑ์การประเมิน

- 3.1 การประเมินพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรม ผ่านตั้งแต่ 2 รายการถือว่า ผ่าน ผ่าน 1 รายการถือว่า ไม่ผ่าน

3.2 การประเมินพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

คะแนน	9-10	ระดับ	ดีมาก
คะแนน	7-8	ระดับ	ดี
คะแนน	5-6	ระดับ	พอใช้
คะแนน	0-4	ระดับ	ควรปรับปรุง

ใบความรู้ที่ 3

สายตระกูลของท่านศาสดามุฮัมมัด

การสืบเชื้อสายของท่านศาสดามุฮัมมัด

ท่านศาสดาชื่อมุฮัมมัดบุตรอับดุลลอฮ์ บุตรอับดุลมุกฏอิลิบ บุตรฮาซิม บุตรอับดุลมานาฟ บุตรกุซัยฮ์ บุตรกิลาบ บุตรมูเราะฮ์ เชื้อสายของท่านจะไปจบที่อัคณาน ซึ่งเป็นลูกของอิสมาอีล บุตรอิบรอฮีม อะลย์ฮิสลาม มารดาของท่านศาสดามุฮัมมัด ชื่ออามีนะห์ บุตรของวะฮบิ บุตรอับดุลมานาฟ บุรซุฮเราะฮ์ บุตรกิลาบ บุตรมูเราะฮ์

คุณลักษณะของตระกูลกูรัยช์

ต้นตระกูลฝ่ายมารดาของท่านศาสดาไปร่วมกับตระกูลฝ่ายบิดาที่กิลาบ ซึ่งสายคนที่ห้าฝ่ายบิดาและเป็นพวกที่สี่ฝ่ายมารดา และต้นตระกูลของท่านศาสดามุฮัมมัดที่สูงขึ้นไปนั้นร่วมสายจากท่านนบีอิสมาอีล บุตรของนบีอิบรอฮีม (อะลย์ฮิสสะลาม)

หลักฐานที่บ่งบอกถึงความสำคัญของตระกูลกูรัยช์

เชื้อสายทางด้านบิดาและมารดาของท่านศาสดามุฮัมมัด จะสืบสายไปถึงท่านนบีอิบรอฮีม ซึ่งเป็นบิดาของบรรดานบีต่างๆ เชื้อสายของท่านศาสดานั้นถือได้ว่าเป็นเชื้อสายที่มีเกียรติและดั้งเดิม ซึ่งอัลลอฮ์ได้ประทานให้ และเลือกท่านเป็นท่านศาสดา ท่านได้กล่าวเกี่ยวกับเชื้อสายอันมีเกียรติไว้ว่า :

“แท้จริงอัลลอฮ์ ได้ทรงเลือก กินานะฮ์ มาจากลูกหลานของอิสมาอีล ทรงเลือกกูรัยช์มาจากกินานะฮ์ เลือกบনীฮาซิมมาจากกูรัยช์ และเลือกฉันมาจากบะนีฮาซิม”

และอีกหลักฐานหนึ่ง

“เมื่ออัลลอฮ์ได้สร้างสรรค์พลึง พระได้ทำให้ฉันเป็นผู้ที่ดีที่สุดในกลุ่มหนึ่ง จากกลุ่มที่ดีที่สุดของพวกเขา และเป็นกลุ่มที่ดีที่สุดจาก 2 กลุ่ม แล้วพระองค์ก็ได้เลือกเผ่าพันธุ์ต่างๆ พระองค์ทำมาจากเผ่าพันธุ์ที่ดีที่สุด แล้งพระองค์ก็ได้เลือกตระกูลและได้เลือกฉันให้มาจากตระกูลที่ดีที่สุด ฉันจึงเป็นคนที่ดีที่สุดและมาจากตระกูลที่ดีที่สุด”

รายงานโดย อัคร-ตรีมีชัย

ความสำคัญของสายตระกูล

ท่านศาสดามุฮัมมัดเป็นผู้บริสุทธิ์ มาจากจากตระกูลที่บริสุทธิ์เป็นคนดีที่มาจากตระกูลที่ดี การที่ท่านศาสดามุฮัมมัดมาจากตระกูลที่สูงส่งย่อมมีผลหลายประการ เช่น เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเผยแพร่อิสลามได้รับความสำเร็จตั้งแต่เริ่มแรก ถ้าหากท่านศาสดามุฮัมมัดมาจากตระกูลที่ต่ำต้อยแล้ว ศัตรูของอิสลามจะอ้างทันทีว่าการเผยแพร่อิสลามของท่านเป็นความพยายามเรียกร้องในสิ่งที่ท่านไม่มี

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ใบงานที่ 3

เรื่อง ต้นตระกูลกล้วย

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มประชุมปรึกษารื้อกัน โดยสมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนกันภายในกลุ่มอย่างมีเหตุผลในประเด็นต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 คุณลักษณะพิเศษของสายตระกูลกล้วย

กลุ่มที่ 2 หาหลักฐานที่บ่งบอกถึงความสำคัญของสายตระกูลกล้วยตามวิज्ञะของท่านศาสดามุฮัมมัด

กลุ่มที่ 3 ความสำคัญของสายตระกูลกล้วย

กลุ่มที่ 4 บทบาทของตระกูลกล้วยในสมัยก่อนการแต่งตั้งศาสดามุฮัมมัดเป็นศาสดา

กลุ่มที่ 5 แผนภูมิสายตระกูลของท่านศาสดามุฮัมมัด

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ใบความรู้ที่ 4

ชีวิตในวัยเด็กของท่านศาสดามุฮัมมัด

ท่านศาสดามุฮัมมัดเกิดในเวลาเช้าตรู่ของวันจันทร์ ที่ 12 เดือนรบีอุลเอาวัล ปีช้างตรงกับวันที่ 23 เมษายน ค . ศ .571 ณ นครมักกะฮ์

ท่านศาสดามุฮัมมัดกำพร้าบิดาตั้งแต่ยังอยู่ในครรภ์มารดา ซึ่งล้มป่วยและเสียชีวิตที่มะดีนะฮ์ในขณะที่เดินทางกลับจากการค้าที่ซีเรีย เมื่อศาสดามุฮัมมัดได้ประสูติ ผู้เป็นมารดาได้แจ้งข่าวไปยังท่านอับดุลมุฏฏะฮ์ผู้เป็นปู่ของท่านศาสดา ท่านจึงส่งคนมารับไป และท่านได้พาเด็กน้อยผู้นี้ไปยังวิหารกะบะฮ์ และตั้งชื่อว่า “ มุฮัมมัด ” ซึ่งชื่อนี้ไม่เป็นที่คุ้นเคยแก่ชาวอาหรับมากนัก ตามธรรมเนียมของชาวอาหรับในสมัยนั้นมักจะส่งลูกน้อยไปยังทะเลทรายหลังจากสัปดาห์แรกที่เกิดมา และให้อยู่ที่นั่นจนกระทั่งอายุได้ 5 หรือ 6 ขวบ ช่วงแรกอามีนะฮ์ได้มอบให้นางฮุวัยบะฮ์ซึ่งเป็นคนใช้ของอับดุลอะฮ์ ลุงของท่านศาสดาเป็นแม่นมท่านศาสดาอยู่สองสามวัน ต่อมาท่านอับดุลมุฏฏะฮ์ได้ว่าจ้างนางหะลิมาฮ์ จากเผ่าสะอูด์ซึ่งเป็นหญิงชนบทคนหนึ่งให้เป็นแม่นมของท่านศาสดาและนำท่านไปเลี้ยงที่ชนบท เมื่อท่านศาสดามีอายุครบ 6 ขวบ นางได้ส่งท่านศาสดากลับมารดาของท่านเลี้ยงดูต่อไป ในช่วงที่นางหะลิมาฮ์ได้เลี้ยงดูท่านศาสดานั้น นางได้รับโชคผลและความจำเริญอย่างมาก

อามีนะฮ์ มีความสุขมากที่ลูกชายของเธอได้กลับมาสู่อ้อมอกของเธออีกครั้งหนึ่ง การไปอยู่ในชนบททำให้เขาเป็นคนที่มีความสุขดีและร่างกายแข็งแรง มีความคล่องแคล่วและรู้ภาษาอาหรับแท้ๆ จากทะเลทราย ซึ่งเหล่านี้เป็นรากฐานที่จะก้าวสู่เป็นบุคคลที่สำคัญในอนาคตต่อไป อามีนะฮ์ ต้องการพาบุตรชายให้ไปรู้จักญาติทางมารดา และสร้างความคุ้นเคยกับพวกลุงซึ่งเป็นเผ่าพันธุ์ในนครมะดีนะฮ์ โดยมีทาสหญิงของนางที่มีชื่อว่า อุมมุลัยมัน ดิดตามไปด้วย ขากลับจากมะดีนะฮ์ ขณะเดินทางมาถึงสถานที่หนึ่งมีชื่อว่า อัล - อับวา นางอามีนะฮ์ก็ล้มป่วยลงและเสียชีวิตอยู่ที่นั่น หลังจากนั้นทาสหญิงผู้ซื่อสัตย์ก็พาเด็กน้อยกำพร้าบิดาและมารดากลับมายังนครมักกะฮ์ มุฮัมมัดก็อยู่ภายใต้การอุปการะของปู่คือ อับดุลมุฏฏะฮ์ แต่ก็แค่เพียง 2 ปีเท่านั้นปู่ก็ถึงแก่กรรมอีก ซึ่งขณะนั้นมุฮัมมัดอายุได้แค่เพียง 8 ปี เท่านั้น ฉะนั้นมุฮัมมัดจึงเป็นเด็กกำพร้าทั้งพ่อแม่และปู่ตั้งแต่อายุยังน้อย

หลังจากนั้นหน้าที่เลี้ยงดูมุฮัมมัดก็ตกเป็นของอับดุลมุฏฏะฮ์ผู้เป็นลุง ซึ่งรักเอ็นดูหลานชายอย่างยิ่ง จนกระทั่งเติบโตใหญ่ เนื่องจากลุงของท่านไม่ใช่คนร่ำรวย มุฮัมมัดจึงต้องทำงาน โดยพาฝูงแกะ

และอุฐตามเนินเขาและหุบเขาในทะเลทราย มุฮัมมัดมีนิสัยกรุณาต่อคนยากจน และผู้มีทุกข์มาตั้งแต่เยาว์วัย เป็นคนที่ชอบอยู่อย่างสงบ รักการคิดใคร่ครวญ ผู้คนในเผ่าเดียวกันต่างก็รักใคร่และให้เกียรติเพราะท่านมีนิสัยอ่อนโยน มีอัธยาศัยไมตรี การที่ท่านถือความซื่อสัตย์ ซื่อตรงต่อหน้าที่ เป็นอย่างดียิ่งอย่างไม่สะทกสะท้านนั้น ทำให้มุฮัมมัดได้รับการขนานนามว่า "อัลอมีน" ซึ่งแปลว่าผู้ควรแก่การเชื่อถือหรือผู้ที่ได้รับการไว้วางใจ เมื่ออายุได้สิบสองปี มุฮัมมัดได้เดินทางไปค้าขายที่ซีเรียกับลุง และที่ซีเรียนี้เองท่านได้พบกับนักบวชชาวคริสเตียนคนหนึ่งมีชื่อว่า "บุฮัยรอ" ซึ่งได้ทำนายว่ามุฮัมมัดจะเป็นศาสดาองค์สุดท้ายและได้กล่าวไว้ว่า "หลานชายของท่านมีลักษณะเป็นมหาบุรุษแท้ ๆ ท่านจงเลี้ยงดูเขาอย่างดีเถิด" หลังจากนั้นท่านอนุญาตให้จึงนำหลานชายของท่านกลับมาซึ่งมักกะฮ์และรักษาความลับนี้ไม่ให้ใครรู้

ลุงของท่านมีฐานะทางการเงินไม่ค่อยจะดีนัก ประกอบกับเป็นครอบครัวใหญ่จะต้องหาเลี้ยงลูกหลานหลายคน จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่จะต้องหารายได้มาจุนเจือครอบครัวและสร้างความมั่นคงให้แก่ลูกๆ หลานๆ ที่อยู่ในความดูแลให้ได้รับความสุข วันหนึ่งท่านได้ทราบข่าวว่าเศรฐฐีเคาะดีญะฮ์ซึ่งเป็นบุตรสาวของควัยลิดต้องการจ้างคนเฝ้ากุ้ร็อยฮุให้ทำการค้าขายให้แก่เธอ และเธอพร้อมที่จะแบ่งกำไรอย่างงามแก่ผู้ที่มีความสามารถ ท่านจึงพามุฮัมมัดไปสมัครงานกับเธอ ด้วยกิตติศัพท์แห่งความซื่อสัตย์ของมุฮัมมัด เศรฐฐีเคาะดีญะฮ์จึงตกลงรับมุฮัมมัดเป็นลูกจ้างควบคุมกองคาราวานพาณิชย์ไปยังเมืองซีเรีย โดยเธอได้ให้ทาซของเธอนี้มีชื่อว่ามัซสะเราะฮ์ร่วมเดินทางกับมุฮัมมัดด้วย การเดินทางค้าขายของมุฮัมมัดในครั้งนี้ประสบความสำเร็จอย่างงดงาม และได้กำไรอย่างมหาศาลซึ่งสร้างความประทับใจแก่เคาะดีญะฮ์เป็นอย่างมาก ประกอบกับมัซสะเราะฮ์ได้รายงานให้นางทราบถึงความขยันขันแข็งและความซื่อสัตย์ของมุฮัมมัดในระหว่างปฏิบัติหน้าที่อย่างละเอียดถี่ถ้วน ซึ่งเพิ่มความสนใจของนางต่อมุฮัมมัดมากขึ้น จนกระทั่งนางตัดสินใจต้องการร่วมชีวิตกับมุฮัมมัด

แบบทดสอบหลังเรียนของแต่ละคาบ

สาระการเรียนรู้ที่ 2 อิสลามศึกษา (สาระย่อยที่ 4 ศาสนประวัติ)

เรื่องสายตระกูลของท่านศาสดามุฮัมมัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 10 ข้อ (10 คะแนน)

.....
คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ทับข้อที่ถูกต้องที่สุด

1. ท่านศาสดามุฮัมมัดสืบสายมาจากศาสดาองค์ใด
 - ก. อาดัม
 - ข. ดาอูด
 - ค. สุลัยมาน
 - ง. อิสมาอิล

2. ต้นตระกูลฝ่ายมารดาของท่านศาสดามุฮัมมัดไปร่วมกับตระกูลฝ่ายบิดาที่ใคร
 - ก. กิลาบ
 - ข. อับดุลมานาฟ
 - ค. กุซัยย
 - ง. มุรเราะฮ์

3. ท่านศาสดามุฮัมมัดเกิดในต้นตระกูลใดของชาวอาหรับ
 - ก. สะอูด์
 - ข. เผ่ากุรัยช
 - ค. นัจญาร
 - ง. นาดิร

4. ข้อใดคือลักษณะพิเศษของตระกูลกุรัยช
 - ก. เป็นตระกูลที่มีเชื้อสายมาจากศาสดาอิบรอฮีม อะลัยฮิสลาม
 - ข. เป็นตระกูลใหญ่
 - ค. เป็นตระกูลนักธุรกิจ
 - ง. เป็นตระกูลเก่าแก่ของชาวอาหรับ

5. หลักฐานจากที่ใดที่บ่งบอกถึงความสำคัญของตระกูลกูร์ยซ์ได้ดีที่สุด

- ก. คำพูดของคนอาหรับ
- ข. บทกวีอาหรับ
- ค. อัล-กูราน
- ง. นักประวัติศาสตร์

6. ทำไมอัลลอฮฺทรงเลือกท่านศาสดามุฮัมมัดมาจากตระกูลกูร์ยซ์

- ก. เป็นตระกูลเก่าแก่
- ข. เป็นตระกูลที่ดีที่สุดในหมู่อาหรับ
- ค. เป็นตระกูลใหญ่
- ง. เป็นตระกูลของชาวอาหรับส่วนใหญ่

7. ทำไมอัลลอฮฺทรงไม่เลือกท่านศาสดาที่มาจากตระกูลที่ต่ำต้อย

- ก. เพื่อความสำเร็จในการเผยแผ่ศาสนา
- ข. เพื่อไม่ให้ศรัทธาอิสลามถูก
- ค. เพื่อให้คนยอมรับโดยง่าย
- ง. เพื่อให้เกิดความรักในตัวท่านศาสดา

8. เหตุใดชาวอาหรับส่วนใหญ่ให้ความนับถือต่อตระกูลกูร์ยซ์มาก

- ก. เพราะเป็นตระกูลผู้นำอาหรับ
- ข. เพราะเป็นตระกูลที่ดูแลสถานที่ศักดิ์สิทธิ์(กะบะฮฺ)
- ค. เพราะเป็นตระกูลที่ดี ชอบช่วยเหลือผู้อื่น
- ง. เพราะเป็นตระกูลที่มีศาสดาหลายองค์

9. ข้อใดคือบทบาทของพวกกูร์ยซ์ช่วงก่อนอิสลาม

- ก. เก็บค่าเข้าเมืองมักกะฮฺ
- ข. เป็นผู้นำของตระกูลอาหรับทั้งหมด
- ค. บริการอาหาร เครื่องดื่มและที่พักแก่ผู้ที่มาแสวงหาบุญที่มักกะฮฺ
- ง. เป็นเจ้าของธุรกิจในมักกะฮฺ

10. ท่านศาสดามุฮัมมัดมาจากตระกูลที่สูงส่งย่อมมีผลต่อความเชื่อของมนุษย์อย่างไรบ้าง
- ก. คนมีความเกรงกลัว
 - ข. ไม่มีศัตรูต่อต้าน
 - ค. เกิดความรักในตัวท่านศาสดา
 - ง. เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเผยแพร่อิสลามได้รับความสำเร็จ

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก ค**เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล**

1. ตัวอย่างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (มีทั้งหมด 30 ข้อ แต่เลือกมาเป็นตัวอย่าง 15 ข้อ)
2. ตัวอย่างแบบวัดคุณลักษณะที่ศึกษาด้านทักษะทางสังคม (มีทั้งหมด 30 ข้อ แต่เลือกมาเป็นตัวอย่าง 15 ข้อ)

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
สาระการเรียนรู้ที่ 2 อีสลามศึกษา (สาระย่อยที่ 4 ศาสนประวัติ)
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 15 ข้อ

.....
 คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ข้อที่ถูกต้องที่สุดลงในกระดาษคำตอบ

1. หากนักเรียนต้องการศึกษาชีวประวัติท่านศาสดาอย่างละเอียด นักเรียนควรศึกษาจากแหล่งที่มาใด
 - ก. อัล-กุรอาน
 - ข. ชุมนนะฮ์
 - ค. บทกวีอาหรับ
 - ง. ตำราชีวประวัติ

2. ตำราฮาดิษใดที่ได้รับการยอมรับมากที่สุด
 - ก. อับูดาวูด - ตัรมิซีย์
 - ข. มุสลิม - อิบน์มาญะฮ์
 - ค. บุคคอรีย์ - มุสลิม
 - ง. ซาฟิอี - บุคคอรีย์

3. ข้อใดคือจุดเด่นที่สุดของตำราชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด
 - ก. เล่าเหตุการณ์อย่างละเอียด
 - ข. มีความน่าเชื่อถือ
 - ค. มีตำรามากมาย
 - ง. มีสรุปบทเรียน

4. ข้อใดกล่าวได้ถูกต้อง
 - ก. มารดาของศาสดามุฮัมมัดเป็นชาวมาดีนะฮ์
 - ข. ศาสดามุฮัมมัดมีเชื้อสายเปอร์เซีย
 - ค. ศาสดามุฮัมมัดเป็นลูกหลานบานีอิสรออิล
 - ง. ศาสดามุฮัมมัดสืบเชื้อสายมาจากนบีอิสมาอิล

5. ข้อใดคือหลักฐานที่บ่งบอกถึงความสำคัญของตระกูลกูร์ยซ์ได้ดีที่สุด

- ก. คำพูดของคนอาหรับ
- ข. บทกวีอาหรับ
- ค. บทบัญญัติอัล-กูรอาน
- ง. นักประวัติศาสตร์

6. ทำไมท่านศาสดามุฮัมมัดได้รับการขนานนามว่าอัลอามีน

- ก. เพราะเป็นเด็กกำพร้า
- ข. เพราะเป็นคนที่ซื่อสัตย์
- ค. เพราะมีความขยัน
- ง. เพราะเป็นคนยากจน

7. ข้อใดคือลักษณะชีวิตวัยหนุ่มของท่านศาสดามุฮัมมัด

- ก. มีความสนุกสนาน ร่าเริง
- ข. ชีวิตสันโดษ
- ค. มีความซื่อสัตย์ มนุษย์สัมพันธ์ดี
- ง. ชอบเข้ากับสังคมวัยรุ่น

8. ท่านศาสดามุฮัมมัดใช้วิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นของหัวหน้าเผ่าในการวางหินดำ

- ก. ให้หัวหน้าเผ่าทุกเผ่าจับฉลาก
- ข. เลือกผู้ที่อาวุโสที่สุด
- ค. วางหินบนผ้าแล้วให้หัวหน้าเผ่าทุกเผ่าจับขอบผ้า
- ง. จัดประชุมหัวหน้าเผ่า

9. ชีวิตใหม่ของท่านศาสดามุฮัมมัดหลังแต่งงานมีลักษณะอย่างไร

- ก. มีอุปสรรคมากมาย
- ข. เต็มไปด้วยความรักและความสุข
- ค. ชีวิตปกติเหมือนเดิม
- ง. ชีวิตที่ยุ่งอยู่กับการทำงาน

10. บรรดาสตรีควรเอาตัวอย่างจากท่านหญิงคอดีญะฮฺมาใช้ในชีวิตครอบครัวด้านใดมากที่สุด
- เลือกสามีที่มีอายุมากกว่า
 - เลือกสามีที่มีฐานะต่ำกว่า
 - คอยปลอบใจและให้กำลังใจสามี
 - เลือกคนที่ทำงานด้วย
11. สิ่งใดที่ท่านศาสดามุฮัมมัด ได้กระทำก่อนที่จะมีการประทานครานวะหฺยู
- ใคร่ครวญเหตุการณ์การณ์ต่าง ๆ ถึงความจริงของชีวิต
 - เข้าไปอยู่ในป่า
 - ทำงานตามปกติ
 - จำศีลอยู่ในมัสยิด
12. การใช้ชีวิตของชาวอาหรับก่อนการประทานครานวะหฺยูมีลักษณะอย่างไร
- เคารพภักดีต่ออัลลอฮ์องค์เดียว
 - ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
 - มีชีวิตอย่างป่าเถื่อนและงมงาย
 - มีความสามัคคีสูง
13. หลักการสำคัญที่สุดของศาสนาอิสลามที่ศาสดามุฮัมมัดเน้นย้ำในการเผยแผ่ศาสนาอิสลามคือข้อใด
- การละหมาด
 - การถือศีลอด
 - การบริจาค
 - ความเป็นหนึ่งของพระเจ้าผู้เป็นเจ้า (เตาฮีด)
14. ใครคือบุคคลแรกที่ยอมรับการชักชวนของศาสดามุฮัมมัด
- อับูบาคร์
 - ท่านหญิงคอดีญะฮฺ
 - ซัยด บินฮาริษะฮฺ
 - อาลี บินอับีฏอเล็บ

15. เหตุผลหลักที่ศาสตราจารย์ฮัมมัตต้องอพยพไปอยู่ที่เมืองมาดีนะฮ์คือข้อใด
- ก. มีเครื่องยาติดอยู่ที่นั่น
 - ข. เพราะพวกกุเรชกำลังวางแผนจะสังหารท่านศาสดา
 - ค. เพราะไม่ได้รับการสนับสนุนจากชาวมักกะฮ์เท่าที่ควร
 - ง. เพราะได้รับการเชิญชวนจากชาวมะดีนะฮ์

Prince of Songkla University
Pattani Campus

แบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม

ประกอบด้วยด้านความเอื้อยสะ ความเมตตากรุณาและความมีมนุษยสัมพันธ์

.....
คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย X ทับข้อที่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุด ลงใน

กระดาษคำตอบ

1. ขณะที่ดาเรียเดินผ่านเพื่อไปยังห้องสมุด เธอเห็นขยะกระจัดกระจายเต็มไปหมด ถ้านักเรียนเป็นดาเรีย นักเรียนจะทำอย่างไร
 - ก. เก็บนิดหน่อย เพราะกลัวจะเหนื่อย
 - ข. เดินผ่านไปห้องสมุด
 - ค. เก็บขยะไปทิ้งในถังขยะจนหมด
 - ง. บอกภารโรงให้มากกว่า

2. โรงเรียนได้ปรับปรุงห้องสมุดใหม่ และเชิญชวนให้ทุกคนบริจาคหนังสือแก่ห้องสมุด ที่บ้านของรุสนีมีหนังสือที่ใช้แล้วอยู่มากมาย ถ้านักเรียนเป็นรุสนี นักเรียนจะทำอย่างไร
 - ก. นำหนังสือที่ใช้แล้วทั้งหมดมาบริจาค
 - ข. นำหนังสือที่ใช้แล้วบางส่วนมาบริจาค
 - ค. รอให้คนอื่นบริจาคก่อนในครั้งนี ครึ่งต่อไปอาจจะบริจาคบ้าง
 - ง. บริจาคเฉพาะหนังสือที่เก่ามาก ๆ แล้ว

3. ในการแข่งขันกีฬาของโรงเรียน ครูให้นักเรียนนำอาหารเที่ยงมารับประทานกันเองโดยทางโรงเรียนให้เงินเพื่อซื้อผลไม้เคียงทุกคนในแต่ละสิ มุมินเป็นรองประธานสิ นำเงาะมาจากบ้านเพื่อเลี้ยงเพื่อนในสิของตน ส่วนเตาฟิตนำส้มมาบริจาค แต่ที่บ้านของสุเช็นมีมังคุดมากมาย ถ้านักเรียนเป็นสุเช็น นักเรียนจะทำอย่างไร
 - ก. เสนอให้ประธานสิซื้อผลไม้ที่บ้านของตนในราคาถูก
 - ข. นำเงาะมาบริจาคโดยไม่ต้องให้ซื้อ ด้วยความเต็มใจ
 - ค. ทำเฉย ๆ เพราะทางโรงเรียนมอบเงินให้แต่ละสิอยู่แล้ว
 - ง. นำเงาะมาบริจาคเพื่อต้องการคำชม

4. ถ้าไก่ได้เข้ามากินข้าวเปลือกที่นักเรียนตากไว้บริเวณหน้าบ้าน นักเรียนควรทำอะไร
- ใช้เสียงไล่ไก่ให้ออกไปจากบริเวณที่ตากข้าวเปลือก
 - ในบางครั้งใช้เสียงไล่ไก่ แต่บางครั้งใช้ไม้ ก้อนหินขว้างไก่ให้ออกไปจากบริเวณที่ตากข้าวเปลือก
 - ใช้ไม้ ก้อนหินขว้างไก่ แต่ไม่ให้ได้รับบาดเจ็บ
 - เรียกคนที่อยู่ในบ้านให้ช่วยกันนำไม้ ก้อนหินขว้างไก่ให้ได้รับบาดเจ็บ
5. ในขณะที่กำลังเรียนหนังสืออยู่ในห้องเรียน เพื่อนเกิดปวดท้องอย่างรุนแรง นักเรียนควรจะทำอย่างไร
- นำเพื่อนไปพักที่ห้องพยาบาลและขอยาจากครูให้เพื่อนทันที
 - นำเพื่อนไปพักที่ห้องพยาบาลและปล่อยให้เพื่อนช่วยเหลือตนเอง
 - ขอให้เพื่อนขอความช่วยเหลือก่อนจึงค่อยนำไปพักที่ห้องพยาบาล
 - ไม่สนใจต่ออาการป่วยของเพื่อนเลย
6. เมื่อนักเรียนเห็นเพื่อนทำความสะอาดห้องเรียนอยู่เพียงคนเดียว นักเรียนควรจะทำอย่างไร
- อาสาช่วยเหลือเพื่อนทำความสะอาดห้องเรียน
 - ให้เพื่อนขอความช่วยเหลือก่อน จึงค่อยให้ความร่วมมือในการทำมาความสะอาด
 - ให้เพื่อนคนอื่น ๆ มาช่วยเหลือก่อนจึงค่อยให้ความร่วมมือเมื่อใกล้จะเสร็จ
 - ให้เพื่อนคนอื่น ๆ มาทำความสะอาดห้องเรียนด้วย
7. เมื่อมีการจัดกิจกรรมการพัฒนาบริเวณหอพักที่นักเรียนเป็นผู้หนึ่งที่พักในหอพักนี้ นักเรียนควรปฏิบัติอย่างไร
- อาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาบริเวณหอพัก ด้วยความเต็มใจ
 - เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาบริเวณหอพัก แต่ไม่ค่อยเต็มใจ
 - รอให้มีการขอความร่วมมือก่อน จึงค่อยเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาบริเวณหอพัก ด้วยความไม่เต็มใจ
 - รอให้มีการบังคับก่อน จึงค่อยเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาบริเวณหอพัก โดยไม่เต็มใจ

8. ในขณะที่เรียนวิชาศาสนประวัติ เพื่อนสนิทไม่สนใจเรียนจึงถูกรูด เมื่อหมดคาบเรียนแล้ว นักเรียนควรจะทำอย่างไร

- ก. ให้เพื่อนคนอื่น ๆ ออกก่อนจึงค่อยเข้าไปปลอบใจเพื่อน
- ข. ให้เพื่อนคนอื่น ๆ เข้าไปปลอบใจก่อนจึงค่อยปฏิบัติตามเพื่อน
- ค. เข้าไปปลอบใจเพื่อนด้วยความตั้งใจ
- ง. ไม่สนใจว่าเพื่อนจะมีความรู้สึกอย่างไร

9. ในขณะที่กำลังร่วมนำเสนอรายงานเกี่ยวกับชีวประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด ปรากฏว่าเพื่อนคนหนึ่งพูดสำเนียงไม่ชัดนักเรียนควรจะทำอย่างไร

- ก. ไม่นำคำพูดนั้นมาพูดล้อเลียนและคอยห้ามปรามเพื่อนคนอื่น ๆ ไม่ให้กระทำด้วย
- ข. ไม่นำคำพูดนั้นมาพูดล้อเลียน แต่คอยช่วยให้คนอื่นพูดแทน
- ค. หาโอกาสหลังจากที่เรียนเสร็จแล้วนำคำพูดนั้นมาพูดล้อเลียน
- ง. หาโอกาสหลังชั่วโมงเรียนชักชวนเพื่อน ๆ ให้นำคำพูดนั้นมาล้อเลียนเพื่อน

10. เมื่อนักเรียนไม่พอใจในการกระทำของเพื่อน ที่ได้ทำลายสิ่งของของนักเรียน นักเรียนควรจะทำอย่างไร

- ก. ให้อภัยในการกระทำของเพื่อน
- ข. เรียกเพื่อนมาต่อว่าในการกระทำนั้นก่อน แล้วจึงให้อภัยเพื่อน
- ค. เรียกเพื่อนมาต่อว่าในการกระทำนั้นก่อน แล้วจึงให้เพื่อนกล่าวคำขอโทษ
- ง. เรียกเพื่อนมาต่อว่าเมื่อเพื่อนผลอจึงชกต่อยเพื่อนทันที

11. ในการเข้าค่ายภาคฤดูร้อน แต่ละกลุ่มต้องส่งการแสดงในงานปิดกิจกรรม หัวหน้ากลุ่มจึงเรียกสมาชิกมาปรึกษา แต่ไม่สามารถตกลงกันได้ ถ้านักเรียนเป็นสมาชิกในกลุ่มนี้ด้วย นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. แสดงเหตุผลเข้าข้างหัวหน้ากลุ่ม
- ข. นั่งฟังเฉย ๆ ถ้าเพื่อนไม่ถามก็ไม่แสดงความคิดเห็น
- ค. เสนอให้แต่ละคนบอกเหตุผลที่ควรจะใช้การแสดงที่ตนคิด
- ง. เสนอให้สมาชิกร่วมกันลงคะแนนเสียงเพื่อเลือกการแสดงที่เห็นว่ามีคุณค่า

12. โรงเรียนของสุสนาได้จัดงานฉลองอาคารใหม่ มีแขกคนหนึ่งต้องการเข้าห้องน้ำ เขาเดินมาหาสุสนา ถ้านักเรียนเป็นสุสนา นักเรียนจะอย่างไร

- ก. เดินเฉียงไปทางอื่นเพราะไม่ชอบคุยกับคนแปลกหน้า
- ข. บอกให้แขกทราบในห้องน้ำอยู่ตรงไหนแล้วรีบเดินออกไป
- ค. รีบเดินไปหาเพื่อนที่อยู่ใกล้ๆตนเพื่อจะได้ช่วยตอบคำถาม
- ง. แนะนำให้แขกทราบในห้องน้ำอยู่ตรงไหนด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้ม

13. เมื่อผู้ป่วยไม่เข้าใจวิธีกินยาจึงสอบถาม ชุมมัยยะห์ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่อนามัย ถ้านักเรียนเป็นชุมมัยยะห์ นักเรียนจะอย่างไร

- ก. บอกให้อ่านวิธีกินที่ซองยาเอง
- ข. บอกว่าอธิบายแล้วคุณก็จำบ้างสิคะ
- ค. บอกให้ถามเจ้าหน้าที่คนอื่นเพราะตนกำลังยุ่ง
- ง. เปิดโอกาสให้ผู้ป่วยถามและอธิบายวิธีกินยาให้ฟัง

14. เมื่อนักเรียนลงแข่งขันฟุตบอลระหว่างโรงเรียน ขณะที่แย่งลูกบอลอีกฝ่ายผลักนักเรียนล้มลง แต่กรรมการไม่เห็น นักเรียนจะอย่างไร

- ก. ลุกขึ้น โวยวายกับกรรมการ
- ข. ลุกขึ้นไปต้อยเพื่อนคนนั้นทันที
- ค. เล่นต่อเพราะไม่อยากถ่วงเวลาในการแข่งขัน
- ง. เล่นต่อไปเพราะไม่อยากผัดใจกันกับฝ่ายตรงข้าม

15. ในการแข่งขันบาสเกตบอล เมื่อหมดเวลาครึ่งแรกทีมของฮารุนมีคะแนนตามหลังคู่แข่งอยู่ 10 คะแนน เมื่อต้องลงแข่งขันในครึ่งหลัง ฮารุนในฐานะหัวหน้าทีมควรทำอย่างไร

- ก. สับเปลี่ยนเอาผู้เล่นที่เล่นไม่ดีออก
- ข. บอกให้ผู้เล่นที่เล่นไม่ดีตั้งใจเล่นให้เต็มที่
- ค. ปรึกษาผู้ควบคุมทีมและขอให้ผู้เล่นทุกคนมีโอกาสแก้ตัว
- ง. ให้กำลังใจลูกทีมและขอให้ร่วมมือกันอย่างเต็มที่ถึงจะแพ้ก็ไม่เป็นไร

ภาคผนวก ง
คุณภาพของแบบทดสอบ

1. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. แบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม

ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ข้อสอบ ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					$\sum R$	ค่า IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	+1	0	-1	+1	+1	2	0.40
2	0	+1	-1	+1	+1	2	0.40
3	-1	+1	0	+1	+1	2	0.40
4	-1	+1	+1	+1	+1	3	0.60
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
6	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
8	0	-1	+1	+1	+1	2	0.40
9	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80
10	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80
11	-1	+1	0	+1	+1	2	0.40
12	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80
13	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
14	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80
15	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
16	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80
17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
18	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
19	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
20	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
21	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
22	+1	+1	+1	0	+1	4	0.80
23	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
24	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
25	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00

ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ต่อ)

ข้อสอบ ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					$\sum R$	ค่า IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
26	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
27	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80
28	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
29	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
30	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80
31	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
32	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
33	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
34	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80
35	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
36	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
37	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
38	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
39	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
40	+1	+1	-1	+1	+1	3	0.60
41	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
42	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80
43	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80
44	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80
45	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80
46	0	+1	0	+1	+1	3	0.60
47	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80
48	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80
49	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
50	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00

ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน(ต่อ)

ข้อสอบ ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					$\sum R$	ค่า IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
51	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
52	+1	+1	+1	0	+1	4	0.80
53	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80
54	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
55	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
56	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
57	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
58	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80
59	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
60	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80
61	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
62	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
63	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
64	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80
65	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
66	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
67	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
68	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
69	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
70	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
71	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80
72	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
73	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
74	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
75	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00

ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ต่อ)

ข้อสอบ ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					$\sum R$	ค่า IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
76	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
77	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
78	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
79	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80
80	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
81	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80
82	0	+1	0	+1	+1	3	0.60
83	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
84	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
85	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
86	-1	+1	+1	+1	+1	3	0.60
87	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
88	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
89	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
90	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00

ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม

ข้อสอบ ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					$\sum R$	ค่า IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
10	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
11	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80
12	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80
13	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
14	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
15	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
16	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80
17	+1	+1	+1	-1	+1	3	0.60
18	+1	+1	+1	-1	+1	3	0.60
19	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80
20	+1	+1	+1	-1	-1	1	0.20
21	+1	+1	+1	0	-1	2	0.40
22	+1	+1	+1	0	-1	2	0.40
23	+1	+1	+1	-1	-1	1	0.20
24	+1	0	+1	0	-1	1	0.20
25	+1	+1	+1	0	-1	2	0.40

ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม (ต่อ)

ข้อสอบ ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					$\sum R$	ค่า IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
26	+1	+1	+1	0	-1	2	0.40
27	+1	+1	+1	0	-1	2	0.40
28	+1	0	+1	0	-1	1	0.20
29	+1	+1	+1	0	-1	2	0.40
30	+1	+1	+1	-1	-1	1	0.20
31	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
32	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
33	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80
34	+1	+1	+1	-1	-1	1	0.20
35	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
36	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
37	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
38	+1	+1	+1	+1	-1	4	0.80
39	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80
40	+1	+1	+1	0	+1	4	0.80
41	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80
42	+1	+1	+1	+1	-1	3	0.60
43	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
44	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
45	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
46	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
47	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
48	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
49	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
50	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00

ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม (ต่อ)

ข้อสอบ ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					$\sum R$	ค่า IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
51	+1	+1	+1	0	+1	4	0.80
52	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
53	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
54	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
55	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
56	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
57	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80
58	+1	0	+1	-1	-1	0	0.00
59	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
60	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
61	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
62	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
63	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80
64	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80
65	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
66	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
67	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
68	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
69	+1	+1	+1	+1	-1	3	0.60
70	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
71	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
72	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
73	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
74	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
75	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00

ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบวัดคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม (ต่อ)

ข้อสอบ ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ΣR	ค่า IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
76	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
77	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
78	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
79	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
80	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
81	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
82	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80
83	+1	0	+1	0	+1	3	0.60
84	+1	0	+1	-1	+1	2	0.40
85	+1	+1	+1	0	+1	4	0.80
86	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
87	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
88	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
89	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80
90	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00

ผลการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)
1	0.23	0.20
2	0.80	0.40
3	0.47	0.27
4	0.57	0.47
5	0.75	0.60
6	0.63	0.33
7	0.77	0.47
8	0.57	0.20
9	0.67	0.53
10	0.40	0.20
11	0.70	0.53
12	0.73	0.47
13	0.60	0.33
14	0.30	0.27
15	0.77	0.53
16	0.53	0.27
17	0.37	0.27
18	0.57	0.33
19	0.67	0.40
20	0.80	0.47
21	0.63	0.53
22	0.87	0.53
23	0.60	0.40
24	0.57	0.33
25	0.97	0.67

ที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)
26	0.70	0.33
27	0.53	0.27
28	0.77	0.40
29	0.20	0.13
30	0.77	0.47

ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.762

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ผลการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคม

ที่	ค่าอำนาจจำแนก (r)
1	0.41
2	0.36
3	0.37
4	0.39
5	0.62
6	0.49
7	0.50
8	0.49
9	0.42
10	0.44
11	0.66
12	0.39
13	0.57
14	0.41
15	0.68
16	0.36
17	0.61
18	0.44
19	0.74
20	0.50
21	0.48
22	0.36
23	0.69
24	0.61
25	0.51

ที่	ค่าอำนาจจำแนก (r)
26	0.61
27	0.37
28	0.50
29	0.52
30	0.51

ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.921

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นิธิบุญรวิ ปือราเสง	
รหัสประจำตัวนักศึกษา	5520120301	
วุฒิการศึกษา		
วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
ชะรีอะฮ์ (กฎหมายอิสลาม)	มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา	2549
ประกาศนียบัตรวิชาชีพครู	มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา	2553

ทุนการศึกษา

ทุนอุดหนุนวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 ทุนอุดหนุนวิจัย สถานวิจัยพหุวัฒนธรรมศึกษาเพื่อการศึกษาที่ยั่งยืน (สพย.)
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

รองผู้อำนวยการฝ่ายหลักสูตรและการสอน โรงเรียนอัล-กุรอานและภาษากาลามุลลอฮ์
 ตำบลยามู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

นิธิบุญรวิ ปือราเสง คณิตา นิจจรัดกุล และชิดชนก เชิงเขาวี. 2558. ผลของการสอนแบบบูรณาการ
 ด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้าน
 ทักษะทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนา
 ประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารอัล-นूर บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยฟาฏอนี. ปีที่ 11 ฉบับที่ 20 ประจำเดือนมกราคม – มิถุนายน
 พุทธศักราช 2559. (รอดีพิมพ์)